

Hallituksen esitys eduskunnalle eläintautilaksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi eläintautilaki, joka korvaisi voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain. Lailla säädettäisiin eläintautien ennalta ehkäisystä, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannasta sekä eläintautien hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluisivat lähtökohtaisesti kaikki eläimet ja kaikki sellaiset eläntaudit, jotka voivat tarttua eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen. Lakia ei kuitenkaan sovellettaisi eläinten tai niistä saatavien tuotteiden tuontiin Euroopan unionin ulkopuolelta.

Laissa säädettävät velvollisuudet koskisivat paitsi eläintenpitäjiä myös eräitä muita toimijoita kuten eläimistä saatuja elintarvikkeita jalostavia yrityksiä sekä eläinkuljettajia ja -välittäjiä. Eläintautiepäilyjä koskeva ilmoitusvelvollisuus olisi ehdotuksen mukaan laaja ja koskisi kaikkia sellaisia henkilöitä, jotka osallistuisivat eläinten hoitoon, käsittelyyn, pyyntiin, tarkkailuun tai muuhun vastaavaan toimintaan.

Eläntaudit jaettaisiin ehdotuksen mukaan vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin eläntauteihin. Vastustettavat eläntaudit jaettaisiin kuten nykyisinkin helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin niiden tarttuvuuden, leviävyyden ja taudin aiheuttamien haittojen perusteella. Ehdotettu laki ei merkittäisi merkittäviä sisällöllisiä muutoksia voimassa olevaan eläntauteja koskevaan sääntelyyn. Voimassa olevan lainsäädännön perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat kuitenkin poistettaisiin muun muassa nostamalla yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat perussäännökset asetustasolta lain tasolle. Eläintautien vastustamisen painopistettä myös siirrettäisiin entistä suuremman määrin eläintautien leviämisen estämisestä ja torjunnasta tautien ennaltaehkäisyyn säätä-

mällä toimijoiden velvollisuudesta suojata pitopaikkoja eläintautien leviämiseltä. Toimijoille, jotka vievät eläimiä tai niistä saatuja tuotteita kuten elintarvikkeita Euroopan unionin ulkopuolisiin maihin, säädettäisiin rekisteröitymisvelvollisuus.

Ehdotus ei merkittäisi suuria muutoksia valvontaviranomaisten tehtäviin. Viranomaisten välistä tehtävien- ja toimivallanjako koskevaa sääntelyä kuitenkin selkeytettäisiin, ja useamman viranomaisen päällekkäistä toimivaltaa karsittaisiin. Hallintopäätösten tekoon liittyvät toimivaltuudet keskitettäisiin pääosin aluehallintovirastolle ja Elintarviketurvallisuusvirastolle, ja lakiin otettaisiin säännökset taudintorjunnan johtamisesta. Eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä voisivat hoitaa viranomaisten lisäksi valtuutetut tarkastajat. Laissa säädettäisiin lisäksi eläintautilailla täytäntöön pantavissa unionin säädöksissä tarkoitetun toimivallan jakautumisesta laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten kesken.

Voimassa olevan eläintautilain mukainen korvausjärjestelmä säilytettäisiin pääosin ennallaan. Lisäksi eläintautivalvonnassa tarvittavia pakkokeinoja koskeva sääntely uudistettaisiin.

Rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi ottamalla lakiin eläntaudin leviämisvaaran aiheuttamista koskeva kriminalisointi. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annettuun lakiin tehtäisiin muutos, joka johtuisi eläintautilain mukaisia päätöksiä koskevan muutoksenhaun ohjaamisesta ehdotetun eläintautilain mukaisesti hallinto-oikeuksiin. Lisäksi eläinlääkintähuoltolakia muutettaisiin kunnaneläinlääkäreiden suoritteista perittävien maksujen perimistapaa koskevan ehdotuksen vuoksi.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2013.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Kansallinen lainsäädäntö	4
1.1.1 Eläintautilaki	4
1.1.2 Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki	9
1.1.3 Eläinlääkintähuoltolaki	10
1.1.4 Kotieläinjalostuslaki ja hevostalouslaki	10
1.1.5 Laki eläintunnistusjärjestelmästä	11
1.1.6 Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta	11
1.1.7 Muu kansallinen lainsäädäntö	11
1.2 Euroopan unionin lainsäädäntö	12
1.2.1 Eläintautien vastustamista koskevat unionin säädökset	12
1.2.2 Eläintautien rahoitusta koskevat unionin säädökset ja periaatteet	14
1.2.3 Unionin lainsäädännön uudistaminen	16
1.3 Eläintautilainsäädäntö eri maissa	17
1.3.1 Ruotsi	17
1.3.2 Tanska	17
1.4 Kansainväliset sopimukset ja standardit	17
1.5 Suomen eläintautitilanne	18
1.6 Eläintautien vastustamisesta aiheutuvat kustannukset	19
1.7 Nykytilan arviointi	21
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	22
2.1 Tavoitteet ja toteuttamismuutokset	22
2.2 Keskeiset ehdotukset	22
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	25
3.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja viranomaisten tehtäviin	25
3.2 Yritysvaikutukset	26
3.3 Vaikutukset kuntiin	28
3.4 Ympäristövaikutukset	28
3.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset	29
4 ASIAN VALMISTELU	29
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	29
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	29
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	31
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	32
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	32
1.1 Eläintautilaki	32

1 luku	Yleiset säännökset	32
2 luku	Eläntautien ennaltaehkäisy ja valvonta.....	35
3 luku	Eläntaudeista ilmoittaminen ja eläntautitilanteen seuranta	39
4 luku	Toimenpiteet taudinpurkauksissa	42
5 luku	Alueelliset toimenpiteet eläntautien leviämisen estämiseksi.....	54
6 luku	Toimenpiteet helposti leviävän ja vaarallisen eläntaudin leviämisen estämiseksi	62
7 luku	Eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuus ja valvonta.....	64
8 luku	Eräiden muiden toimintojen luvanvaraisuus ja valvonta.....	69
9 luku	Eläinten ja tuotteiden siirrot Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.	71
10 luku	Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vienti muihin kuin jäsenvaltioihin	80
11 luku	Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus.....	82
12 luku	Laboratoriot	84
13 luku	Viranomaiset ja niiden tehtävät	87
14 luku	Valvonta, tarkastukset ja tietojen julkisuus	93
15 luku	Rekisterit.....	95
16 luku	Maksut ja palkkiot	97
17 luku	Eräiden kustannusten ja korvausten maksaminen valtion varoista.....	98
18 luku	Hallinnolliset pakkokeinot.....	101
19 luku	Rangaistussäännökset	103
20 luku	Muutoksenhaku	104
21 luku	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	105
1.2	Rikoslaki.....	105
	44 luku Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista	105
1.3	Eläinlääkintähuoltolaki	106
1.4	Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annettu laki.....	107
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	107
3	VOIMAANTULO	108
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	108
	LAKIEHDOTUKSET	115
	Eläntätilaki	115
	Laki rikoslain 44 luvun muuttamisesta	159
	Laki eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta	160
	Laki maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan kumoamisesta.....	161
	LIITE	162
	RINNAKKAISTEKSTI	162
	Laki eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta	162

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Kansallinen lainsäädäntö

1.1.1 Eläintautilaki

Taustaa

Eläintautilaki (55/1980) koskee eläintautien ennakoita estämistä, tautitilanteen seurantaan, eläintauteihin liittyvien epäilyjen selvittämistä sekä eläintautien torjuntaan ja leviämisen estämiseen liittyviä toimia. Lakia on muutettu 13 kertaa. Muutokset ovat johtuneet muun muassa Suomen liittymisestä Euroopan talousalueeseen ja myöhemmin Euroopan unioniin. Elintarviketurvallisuusviraston perustamisen yhteydessä vuonna 2006 lakiin tehtiin viranomaisten toimivaltasäännöksiä koskevien muutosten lisäksi useita perustuslakiuudistuksesta johtuneita muutoksia ja lisäyksiä. Eläintautilain nojalla on annettu yli 90 asetusta ja pantu täytäntöön noin 50 Euroopan unionin säädöstä.

Eläntaudit ja niiden luokitus

Eläntauditilla tarkoitetaan lain mukaan selkeää sairautta tai tartuntaa, joka voi siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen suoraan tai välillisesti. Laki koskee siten ainoastaan tarttuvia eläintauteja.

Tarttuvat eläntaudit jaetaan laissa neljään ryhmään: helposti leviäviin, vaarallisiin, valvottaviin sekä muihin eläintauteihin. Tautien luokittelu tapahtuu maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ja perustuu tautien tarttuvuuteen ja leviävyyteen, taudin aiheuttamiin taloudellisiin vaikutuksiin sekä taudeista ihmisten terveydelle aiheutuvaan vaaraan. Helposti leviävät, vaaralliset ja valvottavat eläntaudit ovat lain mukaan vastustettavia eläintauteja, eli viranomaisilla on velvollisuus ryhtyä niiden torjuntaan ja leviämisen estämiseen tarvittaessa. Muita eläintauteja koskevat laissa säädetyt ilmoitus- ja raportointivelvollisuudet.

Eläintautien valvonta ja esiintymisen seuranta

Eläinten terveysvalvonta liittyy pitopaikan eläintautitilanteen aktiiviseen seurantaan. Eläintautilain 12 d ja e §:ssä säädetään eläinten terveysvalvontaohjelmista, jotka voivat olla pakollisia tai vapaaehtoisia. Pakollisia ohjelmia ovat lampailta ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapien valvontaan liittyvät ohjelmat. Vapaaehtoinen terveysvalvontaohjelma on perustettu ainoastaan tarhattuissa peuroissa esiintyvien tautien valvomiseksi. Salmonellan valvomiseksi toteutetaan Euroopan unionin lainsäädännön velvoitteisiin perustuvaa kansallista salmonellavalvontaa, joka on toimijoita velvoittava.

Terveysvalvontaohjelmiin voi sisältyä eläintenpidossa noudatettavia menettelytapoja kuten eläinten siirtoja, ruokintaa ja eläimille määrääjain tehtäviä tutkimuksia koskevia toimenpiteitä, määräyksiä tai rajoituksia. Keskeisin osa terveysvalvontaa on eläintaudin varalta tehtävä säännönmukainen näytteenotto, jonka avulla voidaan seurata eläintautitilannetta pitopaikassa. Terveysvalvontaohjelmat perustetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Ohjelmaan liittymiselle ja kuulumiselle voidaan asettaa edellytyksiä, jotka voivat koskea pitopaikan tuotantomuotoa taikka pitopaikassa pidettävien eläinten lukumäärää tai terveydentilaa.

Koko maan eläintautitilannetta seurataan eläintautilain nojalla tehtävien ilmoitusten sekä erilaisten seurantatutkimusten avulla. Eläintautilain mukaan eläimen omistajilla ja haltijoilla sekä eläinlääkäreillä on velvollisuus ilmoittaa eläintautia koskevasta epäilystä laissa tarkoitettulle viranomaiselle. Eläinlääkäreiden tulee lisäksi kuukausittain raportoida viranomaisille vastustettavista eläintaudeista sekä eräistä muista eläintaudeista. Viranomaisen velvollisuutena on ilmoittaa epäilyistä tai todetuista eläintaudeista ylemmälle viranomaiselle.

Eläintautilain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla toteutetaan seurantatutkimuksia, joiden yhteydessä viranomaiset ottavat pitopaikoissa tarvittavia näytteitä eläintaudin varal-

ta. Suuri osa tutkimuksista on Euroopan unionin säädösten edellyttämää seuranta, jolla osoitetaan, että Suomi on vapaa tietyistä eläintaudeista ja voi siten pysyttää voimassa kyseisten tautien vastustamiseen liittyvät erityiset säännökset. Seurantatutkimuksia toteutetaan kuitenkin myös projektiluontoisesti sekä ennalta suunnitellusti esimerkiksi teurastamoissa, meijereissä ja muissa tuotantolaitoksissa. Suomen yleistä eläintautitilannetta seurataan lisäksi elinkeinon ylläpitämiin valtakunnallisiin eläinten terveysvalvontaohjelmiin sisältyvien tutkimusten avulla sekä tutkimalla näytteitä, joita eläinten omistajat tai eläinlääkärit lähettävät Elintarviketurvallisuusvirastoon eläimen sairauden syyn selvittämiseksi.

Toiminta taudinpurkauksissa

Säännökset eläintautiepäilyjen selvittämiseen sekä taudinpurkauksen hallintaan liittyvistä toimenpiteistä perustuvat pääasiassa eläintautilain 8, 12 ja 13 §:ään sekä niiden nojalla annettuihin maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin, joita on useita kymmeniä. Asetukset koskevat yleensä vain yhden eläintaudin vastustamista, sillä tautien vastustamistoimenpiteissä on eläintautikohtaisia eroja. Asetuksilla on puolestaan pantu täytäntöön unionin lainsäädäntöön sisältyvät eläintautikohtaiset direktiivit.

Eläintaudin diagnoosi perustuu yleensä laboratoriotutkimuksiin yhdistettyinä eläimellä havaittuihin oireisiin, tosin taudit voivat myös esiintyä piilevinä ilman havaittavia oireita. Eläintaudin vastustamiseksi toteutettavat toimenpiteet riippuvat eläintaudin luonteesta ja taudin aiheuttajasta. Eläintautilain nojalla vastustettavissa taudeissa ei pääsääntöisesti käytetä lääkitystä eläimen hoitamiseksi, vaan tauti pyritään poistamaan pitopaikasta suunnitelmallisilla toimenpiteillä kuten tyhjentämällä ja desinfioimalla pitopaikka. Lievempien tautien yhteydessä ryhdytään ainoastaan toimenpiteisiin sen estämiseksi, että tartunta pääsisi leviämään muihin pitopaikkoihin, luonnonvaraisiin eläimiin tai ihmisiin.

Toimenpiteiden kohdentamiseksi on tärkeää selvittää tartunnan lähde sekä ne pitopaikat ja tuotteet, joihin tartunta on mahdollisesti jo ehtinyt leviää. Taudin leviäminen pito-

paikkojen ulkopuolelle pyritään estämään eläinten kuljetuskielloilla ja -rajoituksilla. Viranomaisten on myös mahdollista kieltää eläimistä saatavien tuotteiden kuten lihan ja maidon sekä eläinten kanssa kosketuksissa olleiden rehujen ja tarvikkeiden luovuttaminen pitopaikasta sekä rajoittaa pitopaikassa käyvien henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikkumista. Helposti leviävien eläintautien kyseessä ollen on yleensä välttämätöntä lopettaa kaikki tilalla olevat taudille alttiit eläimet sekä perustaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella pitopaikkaa ympäröiviä vyöhykkeitä, joilla rajoitetaan eläinten liikkumista ja kuljettamista sekä valvotaan eläinten terveydentilaa. Vyöhykkeiden perustamisen edellytyksistä sekä vyöhykkeillä noudatettavista kielloista ja rajoituksista säädetään eläintautilain 13 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa sekä eläintautikohtaisissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa. Pitopaikkaan kohdistetut kiellot ja rajoitukset kumotaan, kun taudin leviämisen vaara on poistunut esimerkiksi eläinten parannuttua tartunnasta tai tartuntaa levittävien eläinten lopettamisen myötä.

Jos eläintauti on niin laajalle levinnyt, että sen vastustaminen entisin keinoin ei ole enää tarkoituksenmukaista ottaen huomioon vastustamisesta saatavat hyödyt ja siihen käytettävät resurssit, eläintaudin luokitusta voidaan muuttaa. Jos taas maassa epäillään tai todetaan esiintyvän sellainen uusi vakava eläintauti, jota Suomessa ei ole aiemmin esiintynyt ja jonka kaikkia vaikutuksia tai leviämistapoja ei vielä tunneta, eläintautia voidaan ryhtyä vastustamaan, vaikkei sitä olisi vielä luokiteltu vastustettavaksi eläintaudiksi.

Viranomaisjärjestelmä

Eläintautilaissa tarkoitettuja viranomaisia ovat maa- ja metsätalousministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit. Viranomaisten, erityisesti aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkäriin, toimivalta eläintautien leviämisen estämiseen ja torjuntaan liittyvien tehtävien osalta on lain perusteella pitkälti päällekkäistä. Aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkärit suorittavat molemmat eläinten keinolliseen lisäämiseen sekä eläinten ja tuotteiden maan rajat ylittä-

vien siirtojen valvontaan liittyviä tehtäviä. Lisäksi molemmat viranomaiset huolehtivat eläintautien torjunnasta. Viranomaisten tehtävänjakoa on tarkennettu maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla.

Elintarviketurvallisuusvirasto huolehtii useista valtakunnallisista eläintautien vastustamiseen liittyvistä tehtävistä, päättää eläintautilain nojalla maksettavista korvauksista sekä hoitaa eräitä rekistereihin liittyviä tehtäviä. Sillä on kuitenkin myös toimivaltaa päättää eläinten tutkimisesta ja lopettamisesta sekä monista eläintenpitoa koskevista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä. Lisäksi Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva tarkastuseläinlääkäri huolehtii eläintautivalvontaan liittyvistä tehtävistä teurastamossa. Maa- ja metsätalousministeriölle kuuluu lain täytäntöönpanon ja noudattamisen ylin ohjaus ja valvonta.

Eläintautilain 5 § mahdollistaa tarpeen vaatiessa myös virka-alueiden rajat ylittävän viranomaistoiminnan. Läänineläinlääkäriin toimivalta ryhtyä laissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin muualla kuin virka-alueellaan voi perustua Elintarviketurvallisuusviraston määräykseen ja kunnaneläinlääkäriin toimivalta aluehallintoviraston määräykseen. Läänineläinlääkäri ja kunnaneläinlääkäri ovat lisäksi lain täytäntöönpanoon liittyvissä tehtävissä velvollisia noudattamaan Elintarviketurvallisuusviraston antamia määräyksiä. Kunnaneläinlääkäreistä on lisäksi muodostettu valmiuseläinlääkäreiden ryhmä, jota on erikseen koulutettu kaikkein vakavimpien eläintautien vastustamistoimenpiteisiin ja joiden on kriisitilanteessa ensisijaisesti tarkoitus osallistua epidemian torjumiseen aluehallintoviraston johdolla. Lisäksi eläintautilain 5 §:ssä säädetään, että lain täytäntöönpanoon liittyvä toimeenpaneva tehtävä kuten eläinten tappaminen tai alueen eristäminen voidaan tarvittaessa antaa myös muulle eläinlääkärille kuin kunnan- tai läänineläinlääkärille.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan kotieläinten tarttuvien tautien vastustamiseen liittyvät asiat kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Tällaisiin asioihin liittyvät viranomaistehtävät hoitaa lain 30 §:n mukaan kuitenkin valtakunnan viranomaisten sijasta maakunnan hallitus.

Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden maahan-tuonnin ja maastaviennin valvonta

Eläintautilain 13 §:n mukaan eläinten, eläimistä saatavien tuotteiden, eläimistä peräisin olevien jätteiden sekä eläintauteja mahdollisesti levittävien muiden esineiden ja tavaroiden luovutuksesta, kuljetuksesta, maastaviennistä, maahan-tuonnista ja kauttakuljetuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Pykälän mukaan valtioneuvosto voi asetuksella siirtää asetuksenantovaltaa edelleen maa- ja metsätalousministeriölle. Eläintautilaki ja sen nojalla annetut säädökset eivät kuitenkaan koske Euroopan unionin ulkopuolelta tuotaviin eläimiin tai tuotteisiin sovellettavia vaatimuksia eikä näiden eläinten tai tuotteiden tuontiin liittyviä tarkastusmenettelyjä, sillä niistä säädetään eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksesta annetussa laissa (1192/1996). Unionin ulkopuolelle suuntautuvaan eläinten ja tuotteiden vientiin laki sen sijaan soveltuu. Elintarvikkeiden unionin sisäiseen kauppaan liittyviin vaatimuksiin ja niiden valvontaan sovelletaan eläintautilain sijasta elintarvikelakia (23/2006).

Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden maahan-tuontia ja maastaviennistä koskevat säännökset perustuvat Euroopan unionin lainsäädäntöön, sillä unionin jäsenvaltioiden, jäljempänä *jäsenvaltiot*, välisiin eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden siirtoihin sovellettavat eläinten terveyttä koskevat vaatimukset on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta harmonisoitu.

Sisämarkkinoille tarkoitettujen eläinten tai eräiden tuotteiden kuten alkioiden, sukusolujen ja eräiden eläimistä saatujen sivutuotteiden mukana on oltava virallinen terveystodistus, joka laaditaan ja lähetetään niin kutsutussa TRACES-tietojärjestelmässä. TRACES on kehitetty varmistamaan elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonta niin unionin sisäisessä kaupassa kuin tuonnissa unionin ulkopuolisista maista. Todistuksen antaa siirrettävistä eläimistä tai tuotteista riippuen kunnaneläinlääkäri, tarkastuseläinlääkäri tai aluehallintovirasto, ja siitä välittyy tietojärjestelmän avulla tieto vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Eläintautilain 12 g §:n mukaan vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavia eläimiä ja tuotteita voi tuoda toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai viedä Suomesta toiseen jäsenvaltioon vain toimija, joka on rekisteröitynyt Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Eräitä eläimiä, alkioita, sukusoluja tai sivutuotteita toisesta jäsenvaltiosta tuovalle toimijalle on maa- ja metsätalousministeriön asetuksella lisäksi säädetty tuontia koskeva ennakoilmoitusvelvollisuus. Ilmoitus on tehtävä viimeistään erän saapumista edeltävänä arkipäivänä.

Viranomaisten on sallittua tarkastaa toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tuotuja eläimiä tai tuotteita vain pistokoeluentoisesti. Kuitenkin eläinten maahantuojalla on aina velvollisuus tarkastaa eläimet, niiden mukana seuraavat viralliset terveystodistukset ja muut asiakirjat heti eläinten maahantulon yhteydessä. Tuojan on myös välittömästi ilmoitettava viranomaiselle eläimillä esiintyvistä sairauden oireista tai asiakirjoissa ilmenneistä puutteista. Eläimet, jotka on tuotu maahan säännösten vastaisesti, voidaan palauttaa lähtömaahan, lopettaa taikka asettaa eläintautilain mukaisesti hyväksytyyn karanteeniin. Tällä hetkellä Suomessa ei kuitenkaan ole yhtään karanteenipalveluja yleisesti tarjoavaa karanteenia.

Vaatimukset, jotka koskevat eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientiä Euroopan unionin ulkopuolelle, perustuvat pääosin vastaanottavan valtion lainsäädäntöön. Euroopan unioni on myös sopinut vientiehdoista eräiden unioniin kuulumattomien valtioiden kanssa. Suomen viranomaiset tarkastavat vientierät silloin, kun vientierän mukana on vastaanottavan valtion asettamien vaatimusten mukaan oltava viranomaisen myöntämä vientitodistus eikä tätä voida myöntää tarkastusta suorittamatta.

Eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittely, käyttö ja valvonta

Eläimistä saatavien sivutuotteiden kuten kuolleiden eläinten, niiden osien sekä muuhun käyttöön kuin elintarvikkeeksi tarkoitettujen eläimistä saatujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta, käsittelystä, käytöstä, markkinoille saattamisesta ja hävittämisestä sekä niiden valvonnasta säädetään ihmisra-

vinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveysäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1069/2009, jäljempänä *sivutuoteasetus*. Sivutuotteet jaetaan niihin liittyvän riskin perusteella kolmeen luokkaan. Joikaista luokkaa koskevat omat tuotteiden käyttöön, käsittelyyn ja hävittämiseen liittyvät vaatimuksensa.

Sivutuotteita käsittelevillä, hävittäville ja varastoivilla laitoksilla tulee sivutuoteasetuksen mukaan olla toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä, ja niiden on oltava viranomaisen valvonnassa. Sivutuoteasetuksessa on myös laitoksen omavalvontaan liittyviä velvoitteita.

Eläintautilain 12 f §:ssä säädetään sivutuoteasetuksen tarkoittamista toimivaltaisista viranomaisista. Mainitun pykälän ja eläintautilain 12 §:n nojalla annetuilla maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla on lisäksi annettu muita sivutuoteasetuksen täytäntöönpanon edellyttämiä täydentäviä säännöksiä sivutuotteita käsittelevien laitosten hyväksymisestä ja valvonnasta. Sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoon liittyviä säädöksiä sisältyy myös eräisiin muihin lakeihin kuten lannoitevalmistelakiin (539/2006).

Itsestään kuolleiden tai lopetettujen nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen ja siipikarjan raatojen pitopaikoista keräilyä varten on luotu valtion osittain rahoittama järjestelmä, jonka avulla kuolleet tuotantoeläimet voidaan hävittää sivutuoteasetuksen mukaisesti. Järjestelmään myönnetään valtionavustusta vuosittain noin 4,8 miljoonaa euroa. Keräilyjärjestelmä ei kuitenkaan kata koko maata, sillä sivutuoteasetuksen mukaan tietyt syrjäisiltä alueilta peräisin olevat sivutuotteet voidaan hävittää myös muualla kuin käsittelylaitoksessa eli hautaamalla pitopaikan alueella.

Korvausjärjestelmä

Eläintautilain 16 §:n mukaan valtion varoista maksetaan eläintaudin torjumiseksi välttämättömät puhdistus-, desinfiomis- ja tappamiskustannukset sekä raadon tai muun esineen hävittämistöistä sekä näihin töihin käytetyistä aineista ja tarvikkeista aiheutuneet kustannukset. Maa- ja metsätalousminis-

terion asetuksella voidaan kuitenkin säätää, että nämä kustannukset suorittaa kokonaan tai osittain eläimen omistaja. Pitopaikan saaneerukseen liittyvät kustannukset ovat toimijan vastuulla lähtökohtaisesti silloin, kun kyseessä on valvottava eläintauti.

Eläintautilain 17 §:n mukaan eläimen omistajalla on oikeus saada valtiolta täysi korvaus eläimestä, jonka viranomaisen on määrännyt tapettavaksi tai joka on kuollut viranomaisen määräämän toimenpiteen seurauksena. Poikkeuksena ovat eläimet, jotka ovat selvästi saaneet tartunnan maan rajojen ulkopuolelta. Korvata voidaan lain mukaan myös sellaisten eläinten arvo, jotka ovat kuolleet itsestään eläintautiin, jonka johdosta muut saman karjan eläimet on määrätty tapettaviksi. Eläintautilain 18 §:n mukaan omistajalla on lisäksi oikeus saada täysi korvaus omaisuudesta, joka on vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin johdosta otettu näytteeksi tutkimuksia varten tai viranomaisen määräyksestä hävitetty tai käsitelty siten, että omaisuus on vahingoittunut tai pilaantunut.

Eläintautilain mukaan korvausta maksetaan valtion varoista myös eläimestä, joka tapetaan omistajan hakemuksesta. Omistajan hakemuksesta eläimiä määrätään tapettaviksi lähinnä tilanteissa, joissa pitopaikkaan kohdistetut, eläinten siirtämistä ja tuotteiden luovuttamista koskevat kiellot ja rajoitukset ovat taudin vastustamiseksi riittäviä, mutta joissa kieltojen ja rajoitusten voimassaolosta aiheutuu eläintuotannolle merkittäviä tappioita. Korvaus voi olla enintään kolme neljäsosaa eläimen käyvästä arvosta vähennettynä teurasarvolla tai jäännöskäyttöarvolla.

Eläintautilain 20 §:ssä säädetään lisäksi taloudellisen vahingon korvaamisesta. Eläimen omistajalle aiheutunut, hänen toimeentuloaan merkittävästi vaikeuttava taloudellinen vahinko voidaan korvata valtion varoista, jos eläintautilain perusteella annetut määräykset tai suoritettavat toimenpiteet estävät tai vaikeuttavat eläintenpitoa. Korvauskäytännön ja lain esitöiden mukaan pykälän soveltamisen edellytyksenä on, että eläintenpito muodostaa hakijan pääasiallisen tai oleellisen toimeentulon ja että korvauksen perusteena olevat määräykset ovat johtuneet helposti leviävästä tai vaarallisesta eläintaudista. Erityisistä syistä on korvausta voitu suorittaa myös silloin,

kun määräykset tai toimenpiteet ovat johtuneet valvottavasta eläintaudista.

Taloudellisen vahingon korvaamista koskevat säännökset ovat tulkinnanvaraisia siltä osin kuin on kyse maa- ja metsätalousministeriön asetuksella perustetulla vyöhykkeellä noudatettavien kieltojen ja rajoitusten aiheuttamista vahingoista. Jotta vyöhykkeellä sijaitsevat pitopaikat eivät olisi joutuneet taloudellisesti huonompaan asemaan kuin pitopaikka, jossa tauti on todettu, korvauksia on maksettu myös vyöhykkeillä noudatettavien kieltojen ja rajoitusten aiheuttamista vahingoista. Taloudellisen vahingon korvaaminen on kuitenkin eläintautilain mukaan aina harkinnanvaraista.

Korvausten maksamisesta päättää Elintarviketurvallisuusvirasto hakemuksesta. Eläintautilain 21—21 b §:ssä säädetään lisäksi korvausoikeuden menettämisestä, korvausten takaisinperinnästä sekä valtion takautumis-oikeudesta sitä toimijaa kohtaan, joka on tahallaan tai tuottamuksellisesti levittänyt eläintautia muiden omistamiin eläimiin.

Maksut

Eläintautilain 15 §:n mukaan maksullisia ovat tarkastukset ja toimenpiteet, jotka aiheutuvat eläimen tai tavarannuonniasta, viennistä tai kuljetuksesta, vapaachoitoisesta eläinten terveysvalvontaohjelmasta taikka tarhattujen sorkkaeläinten pakollisesta terveysvalvontaohjelmasta. Muihin pakollisiin terveysvalvontaohjelmiin liittyvät tarkastukset ja toimenpiteet ovat maksullisia silloin, kun Suomea sitova kansainvälinen sopimus tätä edellyttää. Pykälää on tulkittu siten, että muut kuin mainitut valvontatoimet ovat olleet lähtökohtaisesti maksuttomia. Maksuttomuus on koskenut eläintautiepäilyn selvittämiseksi tehtäviä ja taudinpurkausten hallintaan liittyviä tarkastuksia, näyteenottoja ja laboratoriotutkimuksia, mutta myös karjuasemien ja sonniasemien valvontaa sekä vesiviljelylaitosten ja tiettyjen perkaamojen valvontaa. Lupiin ja hyväksymisiin liittyvistä päätöksistä on sen sijaan peritty maksuja valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti. Eläintautilain 15 §:ssä säädetään lisäksi, että kunnaneläinlääkärillä on oikeus periä itselleen asetuksella säädetyn suuruinen maksu suorit-

tamastaan, maksulliseksi säädetystä toimenpiteestä.

Muut säännökset

Eläintautilain 12 c §:n mukaan toimijat ovat velvollisia pitämään tarvittavia luettelointa omistamistaan, hallussaan olevista, kuljettamistaan, ostamistaan tai luovuttamistaan eläimistä. Pykälässä säädetään myös toimijoiden velvollisuudesta antaa viranomaisille lain toimeenpanoa ja valvontaa varten tarvittavat tiedot.

Vesiviljelytoiminnan harjoittaminen on eläintautilain 14 a §:n mukaan eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta luvanvaraista samoin kuin tietyiltä rajoitusten kohteena olevilta alueilta peräisin olevien kasvatettujen kalojen perkaaminen elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa. Lupaviranomaisena toimii Elintarviketurvallisuusvirasto.

Eläintautilain pakkokeinoja koskeva sääntely on vähäistä. Teettämisuhalla voidaan tehostaa maahan tuotuja tuotteita koskevia määräyksiä. Lisäksi lupien ja hyväksymisten peruuttamisesta on laissa säännökset. Eläintautilain tai sen nojalla annettujen säännösten rikkomisesta voidaan lain 23 §:ään sisältyvän rangaistussäännöksen mukaan tuomita sakorangaistus tai enintään vuoden mittainen vankeusrangaistus. Lakiin ei sisälly muutoksenhakua koskevia säännöksiä, mutta maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain (1203/1992) 1 §:n mukaan eläintautilain nojalla annettuihin päätöksiin haetaan muutosta valittamalla maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan.

1.1.2 Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki

Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettua lakia (488/1960) voidaan soveltaa eläintautilain lisäksi tilanteissa, joissa helposti leviävää eläintautia esiintyy maassa tai uhkaa levitä maahan. Lakia voidaan soveltaa myös silloin, kun on kyse muusta kuin eläinkulku-taudista johtuvasta eläinten joukkosairastumisesta tai -kuolemasta tai sellaisesta eläinten tartunnasta tai saastumisesta, josta on terveydellistä vaaraa ihmisille. Lakia ei ole kuitenkaan koskaan käytetty viimeksi

mainituissa tilanteissa kuten säteilyonnettomuuksissa. Myös muilta osin lain soveltaminen on jäänyt erittäin vähäiseksi, mikä johtuu osittain maan hyvänä pysyneestä eläintautitilanteesta. Pääasiallisena syynä lain soveltamatta jäämiseen on kuitenkin lain päällekkäisyys eläintautilain kanssa sekä sääntelyn keskeisten osien vanhentuneisuus suhteessa Euroopan unionin säädöksiin.

Lain mukaan eläinkulku-taudin leviämisen estämiseksi voidaan perustaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tartunta-alue ja suojavyöhyke, jotka yhdessä muodostavat torjunta-alueen. Alueilla on noudatettava laissa säädettyjä kieltoja ja rajoituksia, ellei alueen tai vyöhykkeen perustamista koskevassa asetuksessa ole rajattu niiden soveltamisalaa. Läänineläinlääkäri voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa alueella tai vyöhykkeellä noudatettavasta kiellosta tai rajoituksesta.

Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisesti perustuslain säätämisyjärjestyksessä käsitelty niin sanottu poikkeuslaki. Se sisältää voimakkaita puuttumiskeinoja perusoikeuksiin eläintautien vastustamiseksi, muun muassa mahdollisuuden sulkea oppilaitoksia sekä rajoittaa henkilöiden liikkumista sekä tilaisuuksien ja kokoontumisten järjestämistä. Laissa on myös säännöksiä, jotka koskevat teurastamojen, rehutehtaiden ja muiden laitosten toimintaa eläintautikriiseissä.

Lain mukaiset viranomaistehtävät kuuluvat samoille viranomaisille kuin eläintautilain mukaiset viranomaistehtävät. Lain 2 §:ssä säädetään lisäksi työvelvoitteesta niitä tilanteita varten, joissa viranomaisten voimavarat eivät riitä laajalle levinneen eläinkulku-taudin vastustamiseen. Tällöin maassa vakituisesti asuvat, alle 50-vuotiaat eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on väliaikainen oikeus harjoittaa eläinlääkärin ammattia, voidaan Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä määrätä hoitamaan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä enintään kahden kuukauden ajaksi. Työvelvoitetta koskevat lain säännökset kuten eräät muutkin lain säännökset on uudistettu vuonna 2006 (L 304/2006).

1.1.3 Eläinlääkintähuoltolaki

Eläintautien ennaltaehkäisyn ja varhaisen havaitsemisen kannalta on olennaista, että Suomessa on valtakunnallisesti kattava eläinlääkintähuoltopalvelujen verkosto, josta on saatavilla eläinten terveydenhuoltopalveluja sekä eläinlääkäriä myöskin päivystysaikana. Palvelujen tuottamisesta vastaavat eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan kunnat ja niissä toimivat kunnaneläinlääkärit. Täydentävää palvelua on saatavilla yksityisiltä eläinlääkäreiltä.

Eläinlääkintähuoltolaissa säädetään kunnan velvollisuudesta tuottaa eläinlääkäripalveluita sekä yksityisen eläinlääkintähuollon valvonnasta. Kunnan järjestämisvastuulla oleviin eläinlääkäripalveluihin katsotaan kuuluvaksi paitsi varsinaisen eläinlääkäriä myöskin eläinlääkinnällisten todistusten antaminen sekä ennaltaehkäisevä terveydenhuolto-työ. Eläinlääkintähuoltolaissa on lisäksi säännöksiä kunnan tuottamista eläinlääkäripalveluista perittävistä palkkioista ja korvauksista sekä eläinlääkintähuollon suunnittelusta.

Kunnaneläinlääkäriä asema eläintauti- ja eläinsuojelulain mukaisena valvontaviranomaisena perustuu mainittujen lakien ohella eläinlääkintähuoltolain säännöksiin. Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaan kunnan tehtävänä on huolehtia kunnaneläinlääkäreille säädettyjen tai lain nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Kunnan tulee ylläpitää tarpeellista määrää kunnaneläinlääkäriä virkoja, jotka voivat olla kuntien tai kuntayhtymien yhteisiä. Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaan valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus eläintauti- ja eläinsuojeluvalvontaan liittyvien kunnaneläinlääkäriä tehtävien hoitamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle tehtävien hoidosta aiheutuneet välittömät kustannukset. Korvausta ei makseta niistä tehtävistä, joista kunnaneläinlääkäriä on oikeus periä maksu toimialta.

1.1.4 Kotieläinjalostuslaki ja hevostalouslaki

Eläinten keinollisesta lisäämisestä säädetään kotieläinjalostuslaissa (794/1993) ja he-

vostalouslaissa (796/1993) sekä niiden nojalla annetuissa alemmanasteissa säädöksissä. Kotieläinjalostuslain 6 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön määräämiin eläinlajeihin kuuluvien eläinten keinollista lisäämistä saa harjoittaa vain ministeriön luvalla tai määräämin edellytyksin. Alemmanasteisilla säännöksillä lupavaatimus on määritelty koskemaan nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, hevosten ja kettujen keinollista lisäämistä. Lisäksi hevostalouslain 5 §:n mukaan hevosten keinollinen lisääminen edellyttää lähtökohtaisesti maa- ja metsätalousministeriön lupaa. Keinollisella lisäämisellä tarkoitetaan mainittujen lakien mukaan keinosiemennystoimintaa tai alkionsiirtotoimintaa. Keinosiemennystoiminnalla puolestaan tarkoitetaan siemennesteen keräämistä, käsittelyä, säilyttämistä ja eläinten keinosiementämistä ja alkionsiirtotoiminnalla alkioiden tai munasolujen keräämistä, käsittelyä, säilytystä ja siirtoa eläimestä toiseen.

Eläintautien vastustamisen kannalta keskeisiä ovat kotieläinjalostuslain 6 §:n 1 momentin ja hevostalouslain 5 §:n 1 momentin valtuussäännökset, joiden nojalla eräät keinosiemennys- ja alkionsiirtotoimintaan kuuluvat toiminnot on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla myös erikseen luvanvaraisiksi. Säännösten nojalla on pantu täytäntöön ne Euroopan unionin säädökset, joiden mukaan unionin sisäiseen kauppaan tarkoitetun sonnin, karjun tai oriin sperman tulee olla kerätty ja käsitelty tätä tarkoitusta varten hyväksytyllä keinosiemennysasemalla sekä varastoitu tarkoitusta varten hyväksytyllä keinosiemennysasemalla tai hyväksytyssä spermavarastossa. Lisäksi nautaeläinten, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten alkioiden keräys ja tuotanto on säädetty unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla luvanvaraiseksi silloin, kun kerätyt tai tuotetut alkio on tarkoitus saattaa markkinoille toisessa jäsenvaltiossa.

Kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain mukaan maa- ja metsätalousministeriö vastaa lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta. Valvonnassa se voi käyttää apunaan alaisia viranomaisia ja jalostustoimintaa harjoittavia yhteisöjä sekä kotieläinjalostuslakiin liittyvän valvonnan kyseessä ollen myös maaseudun neuvontajärjestöjä sekä kyseessä olevaan

valvontatehtävään valtuuttamiaan henkilöitä. Kotieläinjalostuslakiin ja hevostalouslakiin sisältyvät lisäksi säännökset eläinten polveutumista ja perinnöllistä arvoa koskevien tietojen rekisteröimisestä kantakirjaan tai muuhun vastaavaan rekisteriin sekä jalostuseläinten kaupasta ja maahantuonnista sekä niihin liittyvistä eläinten polveutumista koskevista todistuksista.

1.1.5 Laki eläintunnistusjärjestelmästä

Eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa (238/2010) säädetään eläimistä vastuussa olevien toimijoiden, eläinten pitopaikkojen sekä eläinten tunnistamisesta, rekisteröimisestä ja jäljittamisestä. Lain perusteella pidetään eläintenpitäjä- ja eläinvälittäjärekisteriä sekä pitopaikka- ja haaskaruokintapaikkarekisteriä. Laissa tarkoitetuilla toimijoilla on velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle rekisteriin merkittäviä tietoja. Laissa säädetään myös toimijoiden velvollisuudesta merkitä omistuksessaan tai hallinnassaan syntyneet, määrättyihin eläinlajeihin kuuluvat eläimet tunnistimilla sekä pitää luetteloa omistuksessaan tai hallinnassaan olevista, tiettyihin lajeihin kuuluvista eläimistä eläinlaji- ja pitopaikkakohtaisesti.

1.1.6 Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa säädetään Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen tuotaville tai Suomen alueen kautta edelleen muualle Euroopan unionin alueelle tai unionin ulkopuolelle kuljetettaville eläimille ja tavaroille eläintautien vastustamiseksi sekä elintarvikkeiden ja rehujen hygieenisen laadun turvaamiseksi asetettavista vaatimuksista. Lisäksi laissa säädetään tuonnin tai kauttakuljetuksen yhteydessä rajatarkastusasemalla tehtävästä eläinlääkinnällisestä tarkastuksesta.

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva rajaeläinlääkäri tai muu eläinlääkäri, jonka Elintarviketurvallisuusvirasto on valtuuttanut tehtävää varten. Jos tuontierä ei täytä sitä koskevia vaatimuksia, erä on määrättävä vietäväksi maasta, asetettavaksi eristykseen tai karanteeniin, käytettäväksi tai kä-

siteltäväksi rajaeläinlääkärin hyväksymällä tavalla taikka lopetettavaksi tai hävitettäväksi.

Eläinlääkinnällistä rajatarkastusta ei tehdä kaikille lain tarkoittamille eläimille ja tavaroille, vaan osa eläimistä ja tavaroista tarkastetaan maa- ja metsätalousministeriön määrittämässä tullitoimipaikassa osana muuta tullivalvontaa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla on määritelty ne eläimet ja tuotteet, joita ei tarvitse toimittaa eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen.

Lakiin sisältyvät lisäksi säännökset niiden tilanteiden varalta, joissa maahan jo tuotuihin eläimiin tai tavaroihin myöhemmin todetaan tai epäillään liittyvän eläintaudin leviämisen vaaraa. Elintarviketurvallisuusvirasto voi tällöin määrätä eläimiä tai tavaroita koskevista välttämättömistä toimenpiteistä kuten maasta poistamisesta, eristämisestä, karanteenista taikka eläinten lopettamisesta tai tuotteiden hävittämisestä.

1.1.7 Muu kansallinen lainsäädäntö

Elintarvikelain yhtenä tavoitteena on suojata kuluttajia elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta. Elintarvikemääräyksillä viitataan elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin sekä useisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiin, joiden täytäntöönpanoa elintarvikelaki koskee. Terveysvaaralla puolestaan tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden, myös eläintautia ainakin silloin, kun se voi sairastuttaa ihmisen.

Elintarvikelakiin sisältyy säännöksiä elintarvikkeita, elintarvikehuoneistoja tai alkutuotantopaikkoja koskevista vaatimuksista sekä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilaan ja käsittelyyn liittyvistä vaatimuksista. Elintarvikehuoneistoilta edellytetään eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta viranomaisen hyväksyntää, ja alkutuotantopaikasta sekä siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä viranomaiselle ilmoitus. Elintarvikelaissa ja elintarvikkeita koskevissa unionin säädöksissä säädetään myös elintarvikkeiden jäljitettävyydestä, elintarvikkeita koskevasta kirjanpidosta, elintarvikealan toimijan velvollisuudesta omavalvontaan,

elintarvikkeita koskevasta laboratoriotoinnasta, muista Euroopan unionin jäsenvaltioista tuotavien elintarvikkeiden valvonnasta sekä lihantarkastuksen suorittamisesta teurastamoissa. Elintarvikevalvonnasta vastaavia keskeisimpiä viranomaisia ovat Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot sekä kunta.

Kalastuslain (286/1982) 95 §:n 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi kalakannan suojelemiseksi taikka tarttuvien kala- ja raputautien leviämisen estämiseksi määrääjäksi tai toistaiseksi antaa kieltoja tai määräyksiä, jotka koskevat kalojen, rapujen tai mädin vientiä, tuontia, kuljetusta, varastointia tai kauppaa taikka niiden pyynnissä, varastoinnissa ja kuljetuksessa käytettyjen välineiden käsittelyä tai siirtämistä toiselle paikkakunnalle. Säännöstä on käytetty muun muassa rapuruton torjunnassa. Kalastuslakia ollaan parhaillaan uudistamassa.

Eläinten lääkitsemisestä annettua lakia (617/1997) sovelletaan lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden käyttöön eläimille. Lisäksi lakia sovelletaan näiden aineiden ja välineiden valvontaan. Lakiin sisältyy säännöksiä muun muassa lääkkeiden sallituista käyttötavoista, lääkkeiden, aineiden ja välineiden käyttökielloista, lääkittyjen eläinten tunnistamisesta, lääkkeiden käyttöön liittyvistä teurasvarajoista sekä lääkekirjanpitoa koskevista eläinten omistajien ja eläinlääkäreiden velvollisuuksista. Lain 10 §:n nojalla on säädetty eläintautien vastustamiseksi tarpeellisista rokotteiden käyttökielloista.

Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa (29/2000) säädetään eläinlääkäriksi laillistamisesta ja väliaikaisesta oikeudesta harjoittaa eläinlääkäriammattia. Lisäksi laissa säädetään eläinlääkäriammattin harjoittajan oikeuksista ja velvollisuuksista, eläinlääkärirekisteristä sekä ammatinharjoittajien valvonnasta. Lain 12 §:n mukaan eläinlääkäriammattin harjoittajalla on velvollisuus toimittaa viranomaisille eläintautilain nojalla vastustettavien eläintautien leviämisen estämiseksi tarpeellisia tietoja sekä antaa ilmoituksia ja tilastotietoja hoitamistaan tautitapauksista.

Eläintautilaissa ei ole määritelty eläintautiviranomaisten toimivaltaa Euroopan yhteisön

lainsäädännön täytäntöönpanossa, vaan toimivallan määrittely perustuu *Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annettuun lakiin* (1100/1994). Lain 2 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö on yhteisen maatalouspolitiikan alaan kuuluvissa unionin säädöksissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen. Ministeriö voi kuitenkin jonkin asian tai asiaryhmän osalta asetuksella siirtää toimivaltaansa kuuluvia tehtäviä määräämälleen hallinnonalansa viranomaiselle. Unionin eläintautilainsäädännössä määriteltyjä tehtäviä suorittavat ministeriön lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit.

1.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

1.2.1 Eläintautien vastustamista koskevat unionin säädökset

Koska eläintautien vastustamiseen liittyvät säännökset vaikuttavat maataloustuotteiden kauppaan, eläintauteja koskevaa lainsäädäntöä ryhdyttiin harmonisoimaan Euroopan talousyhteisössä jo 1960-luvulla. Aluksi harmonisointi koski nautojen ja sikojen sekä punaisen lihan kauppaan vaikuttavia säännöksiä, mutta jäsenvaltioiden rajalla tapahtuvien tarkastusten poistuttua jäsenvaltioiden väliltä vuonna 1993 harmonisoitiin eläintautien vastustamiseen liittyvä lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Useimmat direktiivit ja asetukset on annettu EY:n perustamissopimuksen (nykyisin Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus) 37 artiklan (nykyinen 43 artikla) eli yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan artiklan nojalla. Sellaiset direktiivit ja asetukset, joilla on merkitystä kansanterveydelle, on annettu mainitun sopimuksen kansanterveyttä koskevan 152 artiklan (nykyinen 168 artikla) nojalla.

Siltä osin kuin unionin säädökset koskevat eläintautien valvontaa ja tautien hävittämistä, kyse on minimiharmonisoinnista, eli jäsenvaltiot voivat harkintansa mukaan yleensä toteuttaa unionin säädöksissä edellytetyjä toimenpiteitä tehokkaampia toimenpiteitä. Sen sijaan niiden säännösten osalta, jotka koskevat unionin sisäistä kauppaa tai unionin alueelle tuontia, yksittäisillä jäsenvaltioilla ei ole liikkumavaraa. Tuonin yhteydessä ei si-

ten voida vaatia ylimääräisiä tutkimuksia eläintautien varalta tai asettaa muitakaan tuontia koskevia ylimääräisiä rajoituksia.

Vesiviljelyeläimiä lukuun ottamatta unionin lainsäädännössä säädetään eläinten, alkioiden ja sulusolujen terveyshdoista jäsenvaltioiden välisessä kaupassa, mutta ei jäsenvaltioiden sisäisessä kaupassa. Kaikille merkittävälle tuotantoeläinsektoreille on olemassa direktiivit, joista käy ilmi jäsenvaltioiden välisessä kaupassa noudatettavat terveysvaatimukset. Vakavien eksoottisten taudinpurkausten yhteydessä voidaan yleisten terveysvaatimusten lisäksi yhteisön tasolla säätää erityisiä ehtoja tiettyjen eläinten kaupalle eläintaudin leviämisen estämiseksi. Eläinlääkintäviranomaiset valvovat ehtojen noudattamista ensisijaisesti lähtömaassa. Määränpäämaassa tuojalla on velvollisuus tarkastaa saapuvat eläimet ja tuotteet, niiden mukana seuraavat terveystodistukset ja muut asiakirjat heti maahantulon yhteydessä. Viranomaisten on sallittua tarkastaa eläimiä tai tuotteita määränpäämaassa pistokoeluo-ntoisesti tai jos on olemassa epäily tarttuvan eläintaudin leviämistä tai siitä, ettei tuontierä täytä vaatimuksia. Tuojan on myös välittömästi ilmoitettava eläimillä esiintyvistä sairauden oireista tai asiakirjoissa ilmenneistä puutteista virkaeläinlääkärille. Eläimet, jotka eivät täytä tuonnin ehtoja, voidaan palauttaa lähtömaahan tai lopettaa.

Jäsenvaltioiden väliseen kauppaan sovellettavia eläinten terveyttä koskevia ehtoja sisältyy seuraaviin direktiiveihin ja asetuksiin sekä niiden nojalla annettuihin komission päätöksiin ja asetuksiin:

- tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 999/2001;

- lemmikkieläinten muihin kuin kaupallisiin kuljetuksiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista ja neuvoston direktiivin 92/65/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 998/2003, jäljempänä *lemmikkieläinasetus*;

- neuvoston direktiivi 64/432/ETY eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa;

- neuvoston direktiivi 88/407/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten pakastetun siemennesteen kaupassa ja tuonnissa;

- neuvoston direktiivi 89/556/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten alkioiden kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista;

- neuvoston direktiivi 89/662/ETY eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten;

- neuvoston direktiivi 90/425/ETY eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa, jäljempänä *neuvoston direktiivi 90/425/ETY*;

- neuvoston direktiivi 90/429/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siansukuisten kotieläinten siemennesteen kaupassa ja tuonnissa;

- neuvoston direktiivi 91/68/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa;

- neuvoston direktiivi 92/65/ETY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista eläinten, siemennesteen, munasolujen ja alkioiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa siltä osin, kuin niitä eivät koske direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I jaksossa mainittujen erityisten yhteisön säädösten eläinten terveyttä koskevat vaatimukset, jäljempänä *neuvoston direktiivi 92/65/ETY*;

- neuvoston direktiivi 92/118/ETY eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I luvussa mainittujen erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset;

- neuvoston direktiivi 96/93/EY eläimiä ja eläintuotteita koskevien todistusten laadinnasta;

- neuvoston direktiivi 2002/99/EY ihmiskäyttöön tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden tuotantoon, jalostukseen, jakeluun ja yhteisön alueelle tuomiseen liittyvistä eläinten terveyttä koskevista säännöistä;

– neuvoston direktiivi 2006/88/EY vesiviljelyeläimiin ja niistä saataviin tuotteisiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista sekä vesieläinten tiettyjen tautien ehkäisemisestä ja torjunnasta, jäljempänä *vesiviljelyeläinten terveysdirektiivi*;

– neuvoston direktiivi 2009/156/EY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista elävien hevoseläinten liikkuvuuden ja kolmansista maista tapahtuvan tuonnin osalta; sekä

– neuvoston direktiivi 2009/158/EY eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siipikarjan ja siitosmunien kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista.

Direktiiveillä on annettu säännökset vähimmäistoimenpiteistä sellaisten eläintautien hävittämiseksi, joiden tehokas torjunta on eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kaupan jatkumisen edellytys. Tarkoituksena on yleensä taudin hävittäminen mahdollisimman nopeasti taudinpurkauksen jälkeen, jos se on suinkin mahdollista ilman kohtuuttomia ponnistuksia. Jos tauti leviää hyönteisten välityksellä, se pyritään pitämään hallinnassa ja mahdollisesti hävittämään pidemmän ajan kuluessa rokotteilla. Direktiivit sisältävät säännöksiä tautien ilmoittamisvelvollisuudesta, toimenpiteistä eläintautiepäilyjen ja todettujen tautitapausten yhteydessä sekä erilaisten rajoitusvyöhykkeiden ja rajoitusalueiden perustamisesta.

Toimenpiteistä taudinpurkauksissa säädetään seuraavissa direktiiveissä:

– neuvoston direktiivi 82/894/ETY eläintaukeista ilmoittamisesta yhteisössä;

– neuvoston direktiivi 92/35/ETY afrikkalaisen hevosruton valvontasäännöistä ja torjuntatoimenpiteistä;

– neuvoston direktiivi 92/66/ETY yhteisön toimenpiteistä Newcastle'n taudin torjumiseksi;

– neuvoston direktiivi 92/119/ETY yhteisön yleisistä toimenpiteistä tiettyjen eläintautien torjumiseksi sekä swine vesicular -tautiin liittyvistä erityistoimenpiteistä;

– neuvoston direktiivi 2000/75/EY lampaan bluetongue-taudin torjunta- ja hävittämistoimenpiteitä koskevista erityissäännöksistä;

– neuvoston direktiivi 2001/89/EY yhteisön toimenpiteistä klassisen sikaruton torjumiseksi;

– neuvoston direktiivi 2002/60/EY erityissäännöksistä afrikkalaisen sikaruton torjumiseksi ja direktiivin 92/119/ETY muuttamisesta Teschenin taudin ja afrikkalaisen sikaruton osalta;

– neuvoston direktiivi 2003/85/EY yhteisön toimenpiteistä suu- ja sorkkataudin torjumiseksi, direktiivin 85/511/EY sekä päätösten 89/531/ETY ja 91/665/ETY kumoamisesta ja direktiivin 92/46/ETY muuttamisesta, jäljempänä *suu- ja sorkkatautidirektiivi*; sekä

– neuvoston direktiivi 2005/94/EY yhteisön toimenpiteistä lintuinfluenssan torjumiseksi ja direktiivin 92/40/ETY kumoamisesta, jäljempänä *lintuinfluenssadiirektiivi*.

Edellä mainittujen unionin säädösten sisältöä käsitellään tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Eläimissä esiintyy myös sellaisia ihmiseen tarttuvia tauteja eli zoonooseja, joiden hävittäminen kokonaan ei ole käytännössä mahdollista. Niiden seurannasta ja raportoinnista säädetään tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY, jäljempänä *zoonosidirektiivi*. Direktiivi edellyttää myös antibiooteille resistenttien mikrobin seuranta eläimissä. Tiettyjen zoonoosien valvonnasta säädetään myös salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2160/2003, jäljempänä *zoonosiasetus*.

1.2.2 Eläintautien rahoitusta koskevat unionin säädökset ja periaatteet

Eläintautien vastustamiseen myönnettävä valtiontuki

Myös kilpailusäännökset vaikuttavat eläintautien torjuntaan jäsenvaltioissa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan mukaan sellainen valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suuomalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, on soveltumaton yhteismarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Valtiontukeen liittyviä kilpailu-

säännöksiä sovelletaan maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan kuitenkin vain siltä osin kuin siitä erikseen säädetään lainsäätämisyjärjestyksessä. Käytännössä valtiontukisäännösten soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kuitenkin maatalousalan tuotteista vain ne tuotteet, jotka eivät kuulu yhteisten markkinajärjestelyjen piiriin.

Komissio on vahvistanut etukäteen suuntaviivat, joissa esitettyjä kriteerejä se soveltaa tutkiessaan ilmoitettujen maatalousalan tukien soveltuvuuden yhteismarkkinoille. Voimassa olevat suuntaviivat on julkaistu komission tiedonannossa maa- ja metsätalousalan valtiontukea koskevista suuntaviivoista vuosiksi 2007—2013 (2006/C 319/01). Maatalousalalla sovelletaan uusien suuntaviivojen ohella vuoden 2007 alussa voimaan tullutta niin sanottua ryhmäpoikkeusasetusta eli perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta maataloustuotteiden tuottamisen alalla toimiviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin sekä asetuksen (EY) N:o 70/2001 muuttamisesta annettua komission asetusta (EY) N:o 1857/2006.

Suuntaviivojen ja ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan tukea voidaan maksaa vain alkutuotantoa harjoittaville toimijoille, ei yrityksille, jotka jalostavat tai pitävät kaupan maataloustuotteita. Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan yhteismarkkinoille soveltuu palvelujen muodossa myönnetty tuki, jota annetaan viljelijöille eläintautien esiintymisen torjuntaan tai hävittämiseen liittyvien terveystarkastusten, testeistä ja muista seulontatutkimuksista aiheutuvien kustannusten, rokotteiden ja lääkkeiden hankinnan ja annostelun sekä teurasuskulujen korvaamiseksi. Lisäksi yhteismarkkinoille soveltuvia ovat tuet, jotka liittyvät eläintaudeista tuottajille aiheutuviin menetyksiin, edellyttäen että tuissa on kyse karanteenivelvollisuuksista tai uusien eläinten hankintaan liittyvistä vaikeuksista aiheutuneiden tulonmenetysten taikka taudin vuoksi kuolleiden tai pakollisen julkisen taudintorjuntaohjelman nojalla tapettaviksi määrättyjen eläinten markkina-arvon korvaamisesta ja että kyseessä oleva taudinpurkaus on viranomaisen virallisesti tunnustama. Tuen on lisäksi koskettava Maailman eläintautijärjestön vahvistamassa luettelossa tai tietyistä eläinlääkintäalan kustannuksista annetun

neuvoston päätöksen 2009/470/EY liitteessä mainittua eläintautia.

Edellä esitettyjä maatalousalan valtiontukea koskevia säännöksiä ei sovelleta vesiviljelyyn eikä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jalostukseen ja kaupan pitämiseen, vaan niitä koskien sovelletaan yleisiä kilpailusäännöksiä sekä erityisiä säännöksiä, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamia rahoitusosuuksia Euroopan unionin kalatalousrahaston toimintaohjelmaan osana toimintaohjelmaa. Kalatalousrahastosta voidaan myöntää tietyin edellytyksin rahoitusta eläinten terveyttä koskeviin toimenpiteisiin. Rahoitusta voidaan niin sanottujen eksoottisten tautien osalta myöntää vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaisesti taudintorjuntaa koskeviin vähimmäistoimenpiteisiin. Muiden kuin eksoottisten tautien osalta tuki voi kattaa vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaisesti laaditut ja hyväksytyt hävittämishjelmat.

Euroopan unionin osallistuminen eläintaudeista aiheutuviin kustannuksiin

Euroopan unionin osallistumisesta eläintautien torjuntakustannuksiin säädetään tietyistä eläinlääkintäalan kustannuksista annetussa neuvoston päätöksessä 2009/470/EY. Tiettyjen eläintautien ja zoonoosien kansallisiin hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmiin sovellettavista yhteisön vaatimuksista annettu komission päätös 2008/341/EY sisältää tarkemmat säännökset niistä edellytyksistä, joilla jäsenvaltioille myönnetään Euroopan unionin rahoitusta eläintaudeista johtuvien hätätoimenpiteiden kustannuksiin. Euroopan unionin varoista ei myönnetä eläintauteihin liittyviä korvauksia suoraan eläintenpitäjille tai muille toimijoille, vaan rahoitus maksetaan jäsenvaltiolle.

Euroopan unioni voi rahoittaa hätätoimenpiteitä seuraavien tautien hävittämiseksi: karjarutto, pienten märehitjain rutto, swine vesicular -tauti, bluetongue, teschenintauti, lammas- ja vuohirokko, Rift valley -kuume, lumpy skin -tauti, afrikkalainen hevoserutto, vesicular stomatitis -tauti, venezuelalainen hevosenkefaliitti, EHD, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto, naudnan tarttuva keuhkorutto, lintuinfluenssa ja Newcastlel tauti. Suomessa taudit kuuluvat helposti leviäviin eläintauteihin.

Rahoituksella korvataan puolet niistä kustannuksista, jotka liittyvät eläinten teurastamiseen, eläinten ja eläintuotteiden hävittämiseen, tilojen puhdistukseen ja desinfiointiin sekä saastuneen rehun ja saastuneiden välineiden hävittämiseen. Suu- ja sorkkataudin osalta korvataan kuitenkin 60 prosenttia määrätystä taudin hävittämiskustannuksista ja eläinten omistajille maksetuista korvauksista. Jos unionin tasolla tehdään päätös hätärokotuksiin ryhtymisestä, unioni korvaa rokotteiden hankintaan liittyvät kustannukset kokonaisuudessaan sekä puolet rokottamisesta aiheutuvista kustannuksista. Rokotteita ja rokotuskustannuksia ei kuitenkaan korvata, jos kysymyksessä on Newcastle'n tauti.

Eläimen omistajalle on maksettava korvaus lopetetusta eläimestä 90 päivän kuluessa lopetuksesta. Komissio maksaa korvaukset jälkikäteen jäsenvaltioille niiden tekemien korvaushakemusten perusteella. Enimmäismäärää yhteisön maksamille korvauksille ei ole asetettu.

Unionin rahoitusta voidaan myöntää myös tiettyihin jäsenvaltioiden suunnitelmallisiin toimenpiteisiin maassa esiintyvän taudin hävittämiseksi tai valvomiseksi sekä eläintautien seurantaohjelmien toteuttamiseen. Rahoituksen enimmäismäärästä ja -ehdoista päätetään ohjelmaa edeltävänä vuonna jäsenvaltioiden hakemusten perusteella unionin budjetin asettamissa rajoissa. Rahoitus maksetaan ohjelmaa seuraavana vuonna jäsenvaltion tekemän korvaushakemuksen perusteella. Rahoitus voidaan myös myöntää monivuotisena. Rahoitusta voidaan myöntää seuraaville taudeille: nautojen tuberkuloosi, naudun luomistauti (Br. abortus), lampaan ja vuohen luomistauti (Br. melitensis), Blue-tongue alueilla, joilla tauti on endeeminen tai joita on luokiteltu riskialueiksi, afrikkalainen sikarutto, Swine vesicular-tauti, klassinen sikarutto, pernarutto, naudun tarttuva keuhkorutto, lintuinfluenssa, raivotauti, ekinokokkoosi, TSE-taudit, kamylobakterioosi, listerioosi, salmonelloosi (zoonoottinen salmonella), trikinooosi sekä EHEC. Taudeista suurin osa kuuluu Suomessa lakisääteisesti vastustettaviin eläintauteihin.

1.2.3 Unionin lainsäädännön uudistaminen

Komissio julkaisi uutta eläintautistrategiaa koskevan asiakirjan vuoden 2007 syyskuussa. Strategian tavoitteena on turvata ihmisten terveys ja elintarviketurvallisuus, turvata maatalouden taloudelliset edellytykset, parantaa kilpailukykyä sekä samalla huolehtia eläinten hyvinvoinnista ja ympäristönsuojelusta.

Eläintautistrategian toimeenpanemiseksi on julkaistu toimintasuunnitelma, joka sisältää 31 erillistä toimenpidettä. Tärkein näistä lie-nee eläintautilainsäädännön kokonaisuudistus. Muita tärkeitä toimenpiteitä ovat eläintautien luokitus, EU:n maksamien eläintautikorvausten uudistaminen ja siirtäminen osittain elinkeinolle, maatilojen kannustaminen parempaan tautisuojaukseen, eläinten ja eläintuotteiden kauppaan liittyvän tietokannan (TRACES) kehittäminen ja siirtyminen sähköisiin eläinlääkäritodistuksiin, yhteyksien kehittäminen kansallisten eläintietokantojen välillä, siirtyminen eläinten sähköiseen tunnistamiseen, eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kehittäminen riskiperusteiseksi, eläintautiseurannan kehittäminen, eläintauteihin liittyvän tieteellisen tutkimuksen edistäminen, mikrobilääkeresistenssin seuranta ja torjunta sekä eläinlääkkeiden hyväksymistä koskevan lainsäädännön uudelleen tarkastelu.

Eläintautilainsäädännön kokonaisuudistuksessa on tarkoitus koota nykyinen pirstaleinen unionin lainsäädäntö uudentyyppiseksi kokonaisuudeksi, joka koostuisi yhdestä uudesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta, puitesäädöksestä, jonka muodostaman sateenvarjon alle voimassa oleviin direktiiveihin ja niiden nojalla annettuihin komission päätöksiin ja asetuksiin sisältyvä yksityiskohtaisempi sääntely sisällytettäisiin vaiheittain alemmanasteisella sääntelyllä. Lisäksi viranomaisvalvontaa koskevat säännökset on tarkoitus koota erilliseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen. Puitesäädöstä koskeva komission esitys annetaan luultavasti alkuvuodesta 2013. Esityksessä ei oteta kantaa toimenpiteiden rahoitukseen tai toimenpiteistä maksettaviin korvauksiin. Näistä on tulossa erillinen esitys myöhemmin.

1.3 Eläintautilainsäädäntö eri maissa

1.3.1 Ruotsi

Ruotsissa eläintautisäännökset on jaettu viiteen lakiin. Nämä ovat: epizootilagen (1999:657), joka on hyvin samankaltainen kuin Suomen eläintautilaki, zoonoslagen (1999:658), jossa on salmonellavalvontaa koskevat säännökset, lagen (2006:806) om provtagning på djur, jossa on laajat valtuudet tutkia eläimiä ja ryhtyä toimenpiteisiin muiden kuin epizootilagenissa lueteltujen tautien osalta, lagen (2006:807) om kontroll av husdjur, jossa on säännökset terveystalvonnasta sekä bisjukdomslagen (1974:211), jossa säädetään mehiläisten taudeista.

Vuoden 2010 lopussa julkaistiin Ruotsissa laaja selvitys, Djursmittsutredningen (SOU 2010:106), joka sisältää esityksen Ruotsin eläintautilainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Selvityksessä eläintautisäännöksiä ehdotetaan koottavaksi yhteen lakiin, djursmittslagen. Ehdotetun lain mukaan eläintaudit jaettaisiin valvottaviin eläintauteihin (spärrsmittor), joiden esiintymistä ainoastaan rajoitetaan, ja hävitettäviin eläintauteihin (ätgårdssmittor). Lisäksi lakiin sisältyisi kolmantena luokkana taudit, joista unionin säädöksissä säädetään asetustasolla (EU förordningssmittor). Laki sisältäisi uutena vaatimuksena kaikille kaupallisille tiloille pakolliset bioturvallisuussuunnitelmat. Valtio kouluttaisi kaikki tuottajat laatimaan näitä suunnitelmia. Läänineläinlääkärit valvoisivat suunnitelmia satunnaisotannalla eläinsuojelumääräysten valvonnan tavoin. Laki sisältäisi voimassa olevien säädösten tapaan säännöksiä terveystalvontaohjelmista, mutta kaikki ohjelmat muuttuisivat vapaaehtoisiksi. Lisäksi laki sisältäisi säännökset unionin jäsenvaltioiden välisten ja unionin rajat ylittävien eläinten ja tuotteiden siirtojen valvonnasta. Tautien ilmoitusvelvollisuus ja toimenpiteet hävitettävien tautien yhteydessä olisivat samankaltaisia kuin nykyisessä epizootilagenissa. Korvaussäännökset muutettaisiin siten, että korvauksia ei enää maksettaisi valvottavien tautien kuten salmonellan yhteydessä.

1.3.2 Tanska

Tanskassa eläintauodeista säädetään osana laajempaa eläintenpidosta annettua lakia (Lov om hold af dyr 432/2004). Laissa säädetään eläintautien jakamisesta neljään luokkaan, pitopaikkojen tutkimisesta zoonosien varalta, eläintautien ilmoittamisesta sekä toimenpiteistä eläintaueteja koskevien epäilyjen ja todettujen tautitapausten yhteydessä. Laissa on laajat valtuudet säätää alemmanasteisella lainsäädännöllä eläinten tai tuotteiden tutkimisesta, valvonnasta, merkitsemisestä, hoitamisesta, rokottamisesta, eristämisestä, luovuttamisesta, lopettamisesta tai teurastamisesta sekä hävittämisestä.

Lain nojalla voidaan myös velvoittaa toteuttamaan toimenpiteitä eläintautien ennalta ehkäisemiseksi. Vuonna 2008 bioturvallisuussuunnitelma ja tietyt konkreettiset bioturvallisuustoimenpiteet tulivat pakollisiksi pitopaikoissa, joissa on vähintään 380 lypsy-lehmää, 550 emolehmää, 3 000 teurasvasikkaa, 1 500 hiehoa, 1 360 emakkoa ja porsaita 32 kiloon asti, 2 150 emakkoa ja porsaita 7 kiloon asti, 4 500 teurassikkaa tai 15 400 pikkuporsasta. Suunnitelma on toimitettava paikalliselle valvontaviranomaiselle hyväksyttäväksi, ja se on päivitettävä vuosittain. Pakollisen suunnitelman lisäksi nautatiloilla vaaditaan karanteeniosasto, jonka kautta uudet eläimet tuodaan, ja sikatilat on jaettava osastoihin. Lypsylehmätilat ja emakkosikalat saavat ottaa vastaan eläimiä korkeintaan kolmelta eri tilalta vuoden aikana. Lisäksi elintarvikkeiden tai sivutuotteiden jalostus pitopaikan yhteydessä on kielletty, biokaasulaitoksia lukuun ottamatta.

1.4 Kansainväliset sopimukset ja standardit

Maailman eläintautijärjestö OIE on vuonna 1924 perustettu kansainvälinen yhteistyöelin, joka edistää eläintautien vastustamista ja tutkimusta sekä kansainvälisen kaupan turvallisuutta. OIE hyväksyy kansainväliseen kauppaan standardit, jotka luovat perustan eläintautien leviämisen estämiselle. Järjestön tehtäväkenttään kuuluu eläintautien vastustamisen lisäksi nykyään myös eläinten hyvinvoinnin ja elintarviketurvallisuuden edistä-

minen. OIE pitää luetteloja ilmoitettavista eläintaudeista.

Maailman kauppajärjestön WTO:n Uruguayn kierroksella solmittiin terveys- ja kasvin-suojelutoimia koskeva SPS-sopimus. Sopimus kattaa ne tekniset määräykset, standardit, vaatimustenmukaisuuden arviointimenetelyt ja muut toimet, joiden tarkoituksena on elintarviketurvallisuus sekä eläinten tai kasvien terveyden suojeleminen. Keinoina ovat harmonisointi, vastaavuuden tunnustaminen ja ilmoitusmenettely. Sopimuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee sääntöjen harmonisoinniseksi perustaa terveyden- ja kasvin-suojelutoimensa kansainvälisiin standardeihin. Eläinten ja eläinperäisten elintarvikkeiden kauppaa koskevien standardien osalta sopimuksessa viitataan OIE:hen. Lähtökohtana siis on, että kansainvälistä eläinten ja elintarvikkeiden kauppaa ei eläinten terveyteen liittyvien syiden perusteella rajoiteta enempää kuin OIE:n säännöstö sallii. OIE:n standardeja tiukempia sääntöjä voi SPS-sopimuksen mukaan soveltaa vain siinä laajuudessa kuin ne ovat tarpeellisia ihmisten tai eläinten elämän tai terveyden suojelemiseksi. Lisäksi näiden sääntöjen tulee perustua tieteelliseen riskiarviointiin.

1.5 Suomen eläintautitilanne

Suomessa on historiallisesti esiintynyt vähemmän tarttuvia eläintauteja kuin useimmissa muissa maissa. Tämä johtuu osaksi Suomen syrjäisestä sijainnista, kylmästä ilmastosta ja alhaisesta eläintiheydestä, osaksi taas tehokkaasta tuontivalvonnasta sekä viranomaisten ja elinkeinon yhteisistä ponnisteluista eniten haittaa aiheuttavien eläintautien hävittämiseksi. Viime vuosisadalla Suomesta hävitettiin nautatuberkuloosi ja nautojen bruselloosi. Molemmat taudit voivat tarttua kuluttajiin pastöroimattoman maidon välityksellä. Suomeen levisi vuonna 1959 idästä suu- ja sorkkatauti, joka hävitettiin viranomaisten päättäväisen toiminnan seura-

uksena. Klassista sikaruttoa on esiintynyt Suomessa viimeksi vuonna 1918. Afrikkalaista sikaruttoa ei sen sijaan ole koskaan todettu Suomessa. Maassa ei pääosin ilmastollisista syistä ole esiintynyt myöskään sellaisia hyönteisten välityksellä leviäviä eläintauteja kuten sinikielitauti.

Vuonna 1988 Suomen luonnonvaraisiin pienpetoihin levisi raivotautia idästä. Tauti onnistuttiin hävittämään syöttirokotuksilla jo seuraavana vuonna.

Joitakin zoonooseja, kuten salmonellaa, EHEC:iä, kampakyöbakteeria ja yersiniaa, esiintyy ympäristössä niin yleisesti, ettei niiden hävittäminen maasta ole realistista. Tautien valvonta tuotantoeläintiloilla perustuu rehujen puhtauden ja hyvän hygienian varmistamiseen sekä yleiseen eläintautien ennaltaehkäisyyn. Suomen tuotantoeläimissä esiintyy mainittuja tauteja vähemmän kuin Euroopan tuotantoeläimissä keskimäärin. Eri-tyisesti salmonellatilanne on poikkeuksellisen hyvä, minkä johdosta Suomelle myönnettiin salmonellalisävuodet vuonna 1995.

Suomen liittyessä Euroopan unioniin vuonna 1995 pelättiin Suomen eläintautitilanteen heikkenevän rajavalvonnan poistumisen seurauksena. Uhkakuvat eivät ole kuitenkaan toteutuneet, mikä on paljolti elintarviketeollisuuden ja tuottajien vastuullisen toiminnan sekä näiden tahojen perustaman Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n harjoittaman tuonnin ohjauksen ansiota. Viime vuosikymmenten haasteita Euroopassa ovat olleet BSE, lintuinfluenssa ja sinikielitauti. Näistä ainoastaan BSE-tauti levisi Suomeen, ja senkin suhteen Suomi on jo saavuttanut kansainvälisesti niin sanotun mitättömän riskin aseman.

Suomen hyvän eläintautitilanteen säilymiseen on vaikuttanut myös tuotantotilojen laajamittainen osallistuminen ETT ry:n ylläpitämiin eläinten terveydenhuollon seurantajärjestelmiin Nasevaan ja Sikavaan.

Suu- ja sorkkatauti	1959
Sikarutto	1918
Afrikkalainen sikarutto	Ei koskaan
Sinikielitauti	Ei koskaan
Pienten märehitijöiden rutto	Ei koskaan
Lammas- ja vuohirokko	Ei koskaan
Lintuinfluenssa	Ei koskaan
Newcastlen tauti	2004 (siipikarja)
Raivotauti	1989 (suomalaiset pienpedot) 2009 (suomalainen lepakko)
Nautatuberkuloosi	1982
Nautojen luomistauti	1960
BSE	2001

Taulukko 1. Eräiden eläintautien esiintyminen Suomessa.

1.6 Eläintautien vastustamisesta aiheutuvat kustannukset

Eläintautien vastustamisesta aiheutuvat kustannukset voivat vaihdella suuresti riippuen maan eläintautitilanteesta. Taudinpurkausten määrä on jo pitkään pysynyt melko vakiona, minkä vuoksi alla olevat tiedot tautien aiheuttamista kustannuksista perustuvat nykyiseen tilanteeseen. Eläintautiepidemian sattuessa kustannukset luonnollisesti kasvavat.

Aluehallintovirastojen palveluksessa on tällä hetkellä 45 läänineläinlääkärinä, joiden työajasta kuluu eläintautilaista aiheutuviin tehtäviin nykyisin vain keskimäärin kymmenesosa. Jos maan eläintautitilanne huononisi, aluehallintovirastojen voimavaroja keskitettäisiin nykyistä suuremmassa määrin eläintautivalvontaan ja tarvittaessa lykättäisiin muiden vähemmän kiireellisten tehtävien hoitamista. Kuntien palveluksessa on noin 400 kunnaneläinlääkärinä, joista suurin osa

sekä tuottaa kunnan järjestämisvastuulla olevia eläinlääkäripalveluja että hoitaa eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä. Pelkästään tai pääosin elintarvike-, eläinsuojelu tai eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä hoitavien kunnaneläinlääkäreiden eli niin sanottujen valvontaeläinlääkäreiden määrä on 39. Eläintautiepidemian sattuessa myös kunnaneläinlääkäreiden eläintautilain mukaisiin tehtäviin käyttämä aika lisääntyisi ja samalla valtion tehtävien hoitamisesta kunnille maksama korvaus kasvaisi.

Arvio eläintautien vastustamiseen liittyvästä viranomaistoiminnasta valtiolle aiheutuvista vuosittaisista kustannuksista on esitetty alla olevassa taulukossa. Taulukossa ei ole otettu huomioon ehdotetun lain ulkopuolelle jäävää sivutuotteiden käytön, käsittelyn ja hävittämisen valvontaa eikä myöskään eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain tai eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain nojalla tapahtuvaa valvontaa.

Maa- ja metsätalousministeriö	420 000 euroa
Elintarviketurvallisuusvirasto - valvonta ja ohjaus	1 346 000 euroa
Elintarviketurvallisuusvirasto - laboratoriotutkimukset ja vertailulaboratoriotointa	9 600 000 euroa
Aluehallintovirastot	280 000 euroa
Kunnaneläinlääkärit	550 000 euroa

Taulukko 2. Arvio eläintautivalvonnan vuosittaisista menoista.

HE 130/2012 vp

Osa taulukossa esitetyistä laboratoriotutkimusten kustannuksista korvataan EU:n varoista. Vuonna 2010 valtio sai noin 630 000 euroa tukea eräitä eläintauteja koskeviin tutkimuksiin. Tästä tuesta suurin osa, 590 000 euroa, koski BSE- ja scrapie-taudin varalta tehtyjä tutkimuksia.

Taulukossa eivät ole mukana kustannukset, jotka valtiolle aiheutuvat rabies-syöttirokotusten toteuttamisesta Suomen itärajalalla. Näiden kustannusten määrä oli vuonna 2010 noin 212 000 euroa, mistä summasta korvattiin EU:n varoista 150 000 euroa. Syöttirokotusten laajentamisen vuoksi kustannusten arvioidaan nousevan vuosina 2011—2012 keskimäärin noin 300 000 euron vuosittain.

Toimijoilta laskutetaan hieman yli puolet kunnaneläinlääkäreiden vuosittain suorittaman noin 2 600 tarkastus- ja näytteenotokäynnin kustannuksista. Toimijoiden maksamista tarkastuksista suurin osa, noin 950 tarkastusta vuodessa, liittyy salmonellavalvontaan. Tarkastuksesta peritään keskimäärin noin 80 euron suuruinen maksu. Muut tarkas-

tukset, joista peritään maksu toimijoilta, liittyvät valtaosin eläinten, alkioiden ja sukusolujen vientiin toisiin jäsenvaltioihin (noin 375 tarkastusta vuodessa). Toimijoille aiheutuu mainittujen tarkastusten lisäksi kustannuksia salmonellavalvontaan liittyvien näytteiden tutkituttamisesta laboratoriossa. Toimijoiden maksamia analyyseja tehdään vuosittain noin 11 000, ja niistä aiheutuvat kustannukset ovat yhteensä noin 300 000 euroa vuosittain. Toimijat maksavat lisäksi Euroopan unionin ulkopuolisiin valtioihin vietäviä eläimiä ja niistä saatuja tuotteita koskevat, viennin kohdemaan vaatimuksesta suoritettavat vientitarkastukset, joiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa.

Taudinpurkauksissa toimijoille aiheutuu aina kustannuksia ja menetyksiä, joista osa korvataan eläintautilain nojalla. Valtion talousarvion eläinlääkintähuollon momentilta 30.30.20 (arviomääräraha) vuosina 2006—2010 maksetut korvaukset ja eläintautien hävittämiskustannukset käyvät ilmi seuraavasta taulukosta:

Vuosi	Toimijalle maksettu korvaus / euroa				Muu kustannus / euroa	Yhteensä
	viranomaisen määräyksestä tapetut eläimet	omistajan hakemukselta tapetut eläimet	viranomaisen määräyksestä hävitetty omaisuus	taloudellinen vahinko		
2006	49 638	131 883	0	0	60 629	242 150
2007	2 750	191 926	16 952	32 136	973	244 737
2008	18 169	0	2 000	0	26 315	148 533
2009	21 739	74 925	3 476	0	48 394	148 534
2010	18 081	320	4 113	39 527	450	62 491

Taulukko 3. Eläintautilain nojalla maksetut korvaukset ja tautien hävittämiskustannukset vuosina 2006—2010.

Helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien esiintyessä valtion maksamat korvaukset kattavat tapettujen eläinten ja hävitetyn omaisuuden arvon, minkä lisäksi omistaja voi saada korvausta taloudellisesta vahingosta. Myös pitopaikan tyhjennys ja desinfiointi toteutetaan valtion varoin. Valtion maksamat korvaukset ja kustannukset eivät kuitenkaan

koskaan kata kaikkia eläintaudista aiheutuva kustannuksia ja vahinkoja.

Valvottavien eläintautien kyseessä ollen eläinten omistaja voi saada korvauksen taudin vuoksi tapetuista eläimistä, mutta pitopaikan tyhjentämisestä ja desinfiointista aiheutuvat kustannukset jäävät toimijan maksettavaksi. Toimijoiden arvioidaan maksavan vuosittain noin 1,4 miljoonaa euroa vakuu-

tusmaksuina pääosin valvottavien eläintautien kuten salmonellan varalta otetuista vaakuutuksista.

1.7 Nykytilan arviointi

Eläintautilakiin liittyy perustuslain näkökulmasta useita ongelmia. Vuonna 2006 toteutetun lainmuutoksen yhteydessä lain asetuksenantovaltuuksien ja täytäntöönpanotehtäviä koskevien valtuuksien ero pyrittiin tekemään aiempaa selveemmäksi, minkä lisäksi lakiin otettiin säännöksiä eräistä elinkeinovapautta rajoittavista lupa- ja ilmoitusmenettelyistä sekä elinkeinotoimintaa koskevista kielloista ja rajoituksista, joista oli aiemmin säädetty vain asetustasolla.

Lain perusongelmana on kuitenkin edelleen se, että yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään suurelta osin lain nojalla annetuissa asetuksissa eikä perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla lain tasolla. Muun muassa eläinten ja tuotteiden unionin sisäisessä kaupassa noudatettavista vaatimuksista säädetään ainoastaan valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa. Perustuslain 80 §:ssä tarkoitetut valtuudet antaa lain nojalla asetuksia eivät myöskään ole soveltamisalaltaan riittävän täsmällisesti rajattuja, eikä valtuuksien kattamia asioita ole määritelty laissa riittävän tarkasti. Myös helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettuun lakiin liittyy edellä mainittuja ongelmia.

Eläintautilain, kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain sekä niiden nojalla annettujen säännösten muodostama, eläinten keinollista lisäämistä sääntelevä kokonaisuus on osin vanhentunut ja vaikeaselkoinen, eikä kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain sääntely myöskään kaikilta osiltaan täytä perustuslain vaatimuksia. Kotieläinjalostuslain ja eläintautilain samanaikainen käyttäminen alemmanasteisten säännösten valtuutena aiheuttaa ongelmia myös siksi, että lakien mukainen viranomaisjärjestelmä ei ole kaikilta osin yhtenevä. Myöskään Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain avoimet säännökset unionin säädöksissä tarkoitetun viranomaistoimivallan siirrosta eivät vastaa perustuslain vaatimuksia. Maa- ja metsätalousministeriössä ollaan parhaillaan valmistelemassa mainitun

lain sekä kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain uudistamista.

Vaikka eläintautilakiin liittyy mainittuja ongelmia, lain ja sen nojalla annettujen säännösten muodostama sääntelykokonaisuus on kuitenkin sisältönsä puolesta pääosin toimiva ja eläintautien vastustamisen kannalta tarkoituksenmukainen. Sääntelyyn ei siten ole perustuslaista johtuvien muutosten lisäksi tarpeen tehdä suurempia sisällöllisiä muutoksia eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Eräs voimassa olevaan lainsäädäntöön liittyvä ongelma on, että sääntelyn painopiste on eläintautien ennaltaehkäisyn sijasta eläintautien seurannassa, valvonnassa, leviämisen estämisessä ja torjunnassa. Eläintuotannossa on kuitenkin viime aikoina tapahtunut muutoksia, jotka ovat omiaan lisäämään eläintautien leviämisaavaa maassa ja joiden vuoksi pitopaikoissa toteutettavien, eläintaudeilta suojautumiseen liittyvien toimintatapojen merkitys on korostunut. Mainittuja tuotannossa tapahtuneita muutoksia ovat kotieläintilojen yksikkökoon kasvu sekä tuotannon ketjuuntuminen. Useat pitopaikat ovat erikoistuneet kasvattamaan eläimiä vain niiden tietyn elin-vaiheen ajan, mistä syystä pitopaikkojen väliset eläinten siirrot ovat lisääntyneet ja eläimillä saattaa olla elinaikanaan useita pitopaikkoja. Lisäksi unionin sisäisen sekä unionin ja sen ulkopuolisten valtioiden välisen kaupan lisääntyminen on jonkin verran kasvattanut eläintautien leviämisuhkaa. Lainsäädäntöä uudistettaessa olisikin perusteltua nykyistä suuremmassa määrin painottaa eläintautien ennaltaehkäisyä.

Toinen lainsäädäntöön liittyvä puute koskee Euroopan unionin ulkopuolelle suuntautuvan viennin valvontaa. Unionin jäsenmaiden välillä eläimiä ja niistä saatuja tuotteita siirtäviltä toimijoilta edellytetään rekisteröintiä, mutta vaatimus ei ulotu toimijoihin, jotka vievät eläimiä tai tuotteita unionin alueen ulkopuolelle. Unionin ulkopuolelle suuntautuvan viennin kyseessä ollen eläimiä ja tuotteita koskevia tietoja ei myöskään talleteta unionin sisäistä kauppaa varten luotuaun Traces-tietojärjestelmään, eivätkä viejiä tai vientieriä koskevat tiedot tallennu muuhunkaan eläinlääkintäviranomaisten saatavilla olevaan tietokantaan. Näin ollen viennin valvonta tapahtuu ainoastaan paikallistasolla, eikä millään viranomaisella ole kokonaiskäsitystä sii-

tä, mitä eläimistä saatuja elintarvikkeita tai muita tuotteita taikka eläviä eläimiä Suomesta viedään kolmansiin maihin, mihin maihin vienti suuntautuu taikka millaisia vientitodistuksia kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit myöntävät vientierille.

Eläintautilain mukaan lain mukaisia viranomaistehtäviä voidaan tietyn edellytyksin antaa muun eläinlääkäriin kuin kunnaneläinlääkäriin, läänineläinlääkäriin tai tarkastuseläinlääkäriin tehtäväksi. Tehtäviin ei ole kuitenkaan mahdollista valtuuttaa sellaisia henkilöitä kuten mehiläisneuvoja tai kalasiantuntijoita, joilla on muuta eläimiä koskevaa erityisosaamista, vaikka tällaisille henkilöille olisi tarvetta eläintautivalvonnan varsinkin tiettyjä harvinaisempia eläinlajeja koskevien näytteenotto tehtävien osalta.

Eläintautilain ongelmana on lisäksi se, että lain pakkokeinoja koskevat säännökset ovat säännösten noudattamisen valvonnan kannalta riittämättömiä. Eläintautilain rangaistussäännös ei myöskään kaikilta osin täytä rikosoikeudelliseen legaliteettiperiaatteeseen liittyviä vaatimuksia.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Ehdotuksen pääasiallisena tavoitteena on yhdistää voimassa olevan eläintautilain ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain säännökset yhdeksi kokonaisuudeksi, johon sisältyisi myös kotieläinjalostuslakiin pohjautuva eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuutta koskeva sääntely siltä osin kuin sääntelyn tarkoituksena on eläintautien vastustaminen. Samalla voimassa olevan lainsäädännön perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat poistettaisiin muun muassa nostamalla yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat perussäännökset asetustasolta lain tasolle. Ehdotuksen tavoitteena on myös selkeyttää ja täsmentää lainsäädännön täytäntöönpanoon ja valvontaan osallistuvien viranomaisten välistä tehtävien ja toimivallanjakoa.

Lainsäädännön uudistaminen on välttämätöntä, jotta sääntely saataisiin vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Suurin osa ehdotet-

tuun lakiin sisältyvistä, lakitasolla uusista velvoitteista sisältyy voimassa oleviin asetuksiin ja on tarpeen unionin säädösten täytäntöön panemiseksi. Lain valmisteluvaiheessa on pohdittu, tulisiko eläimistä saatujen sivutuotteiden valvontaa koskeva sääntely sisällyttää ehdotettuun kokonaisuuteen vai säätää siitä erikseen. Koska sivutuotteiden käyttöä, käsittelyä ja hävittämistä koskeva sääntely on yhteydessä paitsi eläintautilakiin myös elintarvikkeita, rehuja ja lannoitteita koskevaan lainsäädäntöön, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi irrottaa sivutuotteita koskeva sääntely ehdotetusta kokonaisuudesta ja koota se uudeksi laiksi, joka valmisteluaan ehdotetusta laista erillään.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun lain tavoitteet olisivat pääosin samat kuin voimassa olevan eläintautilain tavoitteet eli eläintautien esiintymisen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä eläinten ja ihmisten terveyden, elintarvikkeiden turvallisuuden ja kotieläintuotannon toimintaedellytysten turvaaminen. Eläintautilain painopiste kuitenkin siirtyisi enenevässä määrin eläintautien leviämisen estämisestä ja torjunnasta tautien ennaltaehkäisyyn. Pitopaikoista vastuussa oleville toimijoille säädettäisiin velvollisuus noudattaa eläintenpitoon liittyviä menettelytapoja, jotka ovat tarpeen pitopaikan suojaamiseksi eläintaudeilta. Lisäksi alkutuotantopaikkojen osalta tulisi laatia kirjallinen kuvaus mainituista menettelytavoista.

Ehdotettu laki koskisi voimassa olevan eläintautilain tavoin vain tarttuvia eläintauteja. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin eläinten ja niistä saatujen tuotteiden maahantuonti Euroopan unionin ulkopuolelta. Myös ehdotettu eläintautien luokitus pohjautuisi voimassa olevaan lainsäädäntöön. Laki koskisi nykyiseen tapaan paitsi ihmisen hallinnassa olevissa eläimissä myös luonnonvaraisissa eläimissä esiintyvien eläintautien vastustamista.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin eläinten pakollisesta ja vapaaehtoisesta terveysvalvonnasta. Sääntely vastaisi pitkälti voimassa olevan eläintautilain terveysvalvontaohjelmia koskevaa sääntelyä. Laissa olisi myös säännöksiä pakollisista rokotuksista, eläinnäytteilyjen järjestämisestä, eläinten vapauttamises-

ta luontoon, eläintautiepäilyjen ilmoittamisesta viranomaiselle sekä eläinten tutkimisesta tautitilanteen seuraamiseksi. Uusia olisivat säännökset Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta laatia suunnitelma eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannasta sekä eräiden toimijoiden velvollisuudesta laatia pitopaikkaa koskeva valmiussuunnitelma.

Ehdotetut säännökset vastustettavia eläintauteja koskevien epäilyjen vahvistamisesta tai pois sulkemisesta, tartuntalähteen ja taudin leviämisreittien selvittämisestä sekä taudin leviämisen estämiseksi tai hävittämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä, kielloista ja rajoituksista vastaisivat pääosin voimassa olevan eläintautilain, helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain sekä eläintautilain nojalla annettujen asetusten säännöksiä. Eläintautien torjuntaan liittyvät toimivaltuudet suhteutettaisiin kuitenkin siihen, kuinka vakava eläintauti olisi kyseessä.

Lakiin sisältyisivät myös säännökset helposti leviävän eläintaudin esiintymispaikan ympärille perustettavasta tartunta-alueesta, rajoitusvyöhykkeestä tai rajoitusalueesta sekä niillä noudatettavista kielloista, ehdoista ja rajoituksista. Tartunta-alue ja vyöhykkeet perustettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä eikä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kuten nykyisin. Lakiin otettaisiin hallintolaista (434/2003) poikkeavat säännökset päätösten tiedoksiannosta.

Ehdotetun lain perusteella voitaisiin ryhtyä tiettyihin toimenpiteisiin ihmisten terveyden suojelemiseksi myös silloin, kun kyseessä olevaa tautia ei olisi luokiteltu laissa vastustettavaksi eläintaudiksi. Toimenpiteet voisivat koskea lähinnä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tapahtuvaa eläinten kauppaa sekä eläimiin liittyvää harrastustoimintaa.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin sperman keräysasemien, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmien, spermavarastojen, karanteenien sekä eräiden unionin sisäistä eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kauppaa harjoittavien toimijoiden hyväksymisestä, vesiviljelyeläimiä kasvattavien ja eräiden kalojen perkaamista harjoittavien toimijoiden velvollisuudesta hakea toimintaansa varten lupaa sekä hyväksytyjen ja luvan saaneiden toimijoiden ja toimintojen valvonnasta. Säännök-

set vastaisivat pitkälti voimassa olevaa asetuksentasoista sääntelyä. Sperman keräysaseman hyväksymistä olisi kuitenkin voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen haettava myös sellaisille oriasemille, joissa kerättyä spermaa ei toimiteta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin. Lisäksi laissa säädettäisiin eläimiä, alkioita ja sukusoluja jäsenvaltioiden välillä siirtävien ja eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle vievien toimijoiden rekisteröinnistä sekä vaatimuksista, jotka maan rajat ylittävien eläinten tai tuotteiden olisi eläintautien vastustamiseksi täytettävä.

Ehdotettu unionin ulkopuolelle suuntautuvaan vientiin liittyvä rekisteröitymisvelvollisuus olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Rekisteröitymisvelvollisuutta koskevan säännöksen ottamista lakiin on pidettävä välttämättömänä viennin valvonnan tehostamiseksi sekä viennin keskitetyn seurannan ja valvonnan mahdollistamiseksi. Keskitetty seuranta ja valvonta ovat edellytyksenä vientivalvontaa koskevien menettelyjen kehittämiseksi ja niiden yhteneväisyyden ja asianmukaisuuden varmistamiselle sekä vientitodistuksia koskevien mallien laadinnalle. Mainituilla seikoilla taas on keskeinen merkitys kolmansien maiden luottamuksen säilymiselle Suomesta vietävien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden turvallisuuteen ja eläinten terveyteen sekä sitä kautta viennin jatkumiseen. Vietäviä eläimiä ja tuotteita sekä vientivalvontaa koskevan kokonaiskuvan ja kontrollin puute on omiaan myös altistamaan vientiä petoksille ja väärinkäytöksille, jotka osaltaan vaarantavat Suomen luotettavuuden viejämäana.

Suomella on lisäksi velvollisuus tiedottaa elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden määränpäävaltiota Suomesta jo toimitettujen vientierien turvallisuuteen vaikuttavista, vasta viennin jälkeen tietoon tulleista seikoista kuten eläintautitilanteen muuttumisesta, eikä tätä velvollisuutta ole mahdollista täyttää, elleivät viejiä koskevat tiedot ole keskitetysti saatavilla. Viejärekisterin myötä Elintarviketurvallisuusvirasto voisi myös välittää ajantasaista ja kohdennettua informaatiota vientiyriyksille esimerkiksi vientiehtojen muuttuessa tai äkillisten vientiin liittyvien ongelmatilanteiden yhteydessä.

Voimassa olevan eläintautilain ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain viranomaisjärjestelmä ehdotetaan säilytettäväksi pääpiirteittäin ennallaan. Kunnaneläinlääkäriin roolia eläintauti- ja eläinsuojeluvalvontaan liittyviä tehtäviä hoitavana viranomaisena selkeytettiin vuoden 2009 lopussa voimaan tulleella eläinlääkintähuoltolainilla, jolla säädettiin kunnan velvollisuudesta huolehtia kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä sekä valtion velvollisuudesta maksaa kunnille korvaus tehtävien hoitamiseen kuluva kunnaneläinlääkäreiden työajasta. Ehdotettu laki olisi omiaan edelleen selkeyttämään viranomaisten välistä tehtävienjakoa, kun kunnaneläinlääkäriin ja aluehallintoviraston päällekkäinen toimivalta eläintautien torjunnan ja leviämisen estämisen osalta pitkälti poistuisi ja hallintopäätösten tekoon liittyvät toimivaltuudet keskitettäisiin aluehallintovirastolle ja Elintarviketurvallisuusvirastolle. Laissa säädettäisiin myös eläintautilain täytäntöön pantavissa unionin säädöksissä tarkoitetun toimivallan jakautumisesta lain mukaisten valvontaviranomaisten kesken.

Ehdotuksen mukaan eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä voisivat hoitaa viranomaisten lisäksi valtuutetut tarkastajat, jotka voisivat olla muidenkin alojen kuin eläinlääketieteen asiantuntijoita. Muiden kuin eläinlääkäreiden käyttäminen valvontatehtävissä voi olla tarpeen, kun otetaan huomioon kunnaneläinlääkäreiden laaja työkenttä sekä eri eläinlajien ja tuotantomuotojen runsaus ja niiden väliset erot.

Vaikka Suomen eläintautitilanne on pysynyt jo pitkään hyvänä ja varsinaisen eläintautikriisin uhka on pieni, tulee laajamittaiseen epidemiaan kuitenkin varautua, koska sen taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset voivat olla huomattavia. Ehdotetussa laissa selkeytettäisiin valvontaviranomaisten vastuita taudinpurkausten torjunnassa ja torjunnan johtamisessa. Aluehallintovirastolla olisi yleinen taudintorjuntaa koskeva johtovastuu, minkä lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto koordinoisi taudintorjuntatoimenpiteitä valtakunnallisesti ja voisi erityisin perustein ottaa johtovastuun itselleen. Valvontaviranomaisten resurssit ovat eläintautiepidemioita ajatellen varsin niukat, ja lievätkin kriisit johtavat no-

peasti työvoimapulaan, ellei lisätyövoimaa ole saatavissa. Tarvittaessa kunnaneläinlääkäreitä voitaisiin osoittaa taudintorjuntatehtäviin myös oman toimialueensa ulkopuolelle. Siltä varalta, että tämä taikka lisätyövoiman hankkiminen vapaaehtoisin järjestelyin ei olisi riittävää, laissa ehdotetaan voimassa olevien säännösten tapaan säädettäväksi eläinlääkäriammattin harjoittajia koskevasta työvelvollisuudesta.

Voimassa olevan eläintautilain mukainen korvausjärjestelmä ehdotetaan säilytettäväksi pääosin ennallaan. Korvausjärjestelmä paitsi turvaa alkutuotannon harjoittajien oikeuksia ja taloudellista asemaa myös edistää lain tavoitteiden saavuttamista. Eläintautien leviämisen estämiseksi on ensiarvoisen tärkeää, etteivät toimijat taloudellisten menetysten pelossa laiminlyö tautiepäilyjä koskevaa ilmoitusvelvollisuuttaan, vaan ilmoittavat epäilyistä mahdollisimman varhain. Nykyisen korvausjärjestelmän puitteissa maksettujen korvausten kokonaismäärä on pysynyt vuodesta toiseen varsin alhaisena. Korvausjärjestelmään saattaa joidenkin vuosien kuluttua olla tulossa Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvia muutostarpeita, mutta niiden sisältöä on tässä vaiheessa mahdotonta ennakoita.

Viranomaisuuksista perittäviä maksuja koskevia säännöksiä ei ehdotuksen mukaan enää sisällytetä eläintautilakiin, vaan niiden osalta viitattaisiin valtion maksuperustelakiin. Laissa kuitenkin säädettäisiin voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen, että kunnaneläinlääkäreiden suoritteista perittäisiin maksu valtiolle. Nykyistä sääntelyä, jonka mukaan kunnaneläinlääkärillä on oikeus periä itselleen maksu suorittamastaan, maksulliseksi säädetyistä toimenpiteistä, ei voida enää pitää tarkoituksenmukaisena, sillä kunnissa eläintauti- eläinsuojelu- ja elintarviketurvallisuusvirastoon liittyvät tehtävät on enenevässä määrin keskitetty ainoastaan valvontatehtäviä hoitaville eläinlääkäreille, jotka eivät lainkaan tarjoa eläinlääkäripalveluita eivätkä siten peri eläimistä vastuussa olevilta henkilöiltä itselleen muitakaan maksuja. Myöskään maksujen perimistä kunnalle ei ehdoteta, sillä eläintautivalvonta ei eläinlääkintähuoltolain mukaan kuulu kunnan tehtäviin, vaan kunnan tulee ainoastaan huolehtia kunnaneläinlääkärille säädettyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä. Eh-

dotetun muutoksen myötä eläinlääkintähuoltolain 23 §:ää muutettaisiin siten, että jatkossa valtion kunnille maksamaa korvausta määrittäessä otettaisiin huomioon myös ne tarkastukset ja toimenpiteet, joista voidaan periä maksu asiakkaalta.

Eläintautilainsäädännön noudattamisen valvontaan liittyviä pakkokeinoja koskeva sääntely ehdotetaan uudistettavaksi. Lisäksi rikoslakia (39/1889) ehdotetaan muutettavaksi ottamalla lakiin eläintaudin leviämisaikavaran aiheuttamista koskevat säännökset. Eläintautilaissa viitattaisiin mainittuihin säännöksiin sekä säädettäisiin sellaisista merkitykseltään vähäisemmistä teoista, joista voi seurata enintään sakkorangaistus. Eläintautilain mukaisia päätöksiä koskeva valitustie ehdotetaan ohjattavaksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan sijasta hallinto-oikeuksiin, mikä edellyttää maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamista. Muutos on tarpeen, jotta eläintautilain sekä muiden elintarviketurvallisuutta ja eläintenpitoa koskevien lakien valitustiet olisivat yhtenevät. Joissakin tapauksissa hallintopäätöksen antaminen voi perustua kahden lain kuten eläintautilain ja elintarvikelain samanaikaiseen soveltamiseen.

Euroopan unionin eläintautilainsäädännön uudistamista ollaan parhaillaan valmistelussa. Asiaa koskeva komission ehdotus tullaan luultavasti antamaan ensi vuoden alussa. Tulevat EU-tason muutokset katsotaan tarkoituksenmukaiseksi panna täytäntöön vasta uudistettuun eläintautilainsäädäntöön.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja viranomaisten tehtäviin

Ehdotus ei merkitsisi muutoksia Elintarviketurvallisuusviraston laboratoriotoiminnan kustannuksiin. Virasto huolehtisi eläintautien varalta otettujen näytteiden analysoinnista kuten nykyisinkin sekä toimisi edelleen vastustettavien eläintautien kansallisena vertailulaboratoriona.

Uusina valvontatehtävinä Elintarviketurvallisuusvirasto rekisteröisi ilmoitettavia eläintauteja tutkivat laboratoriot sekä toimijat, jotka vievät eläimiä tai niistä saatuja tuot-

teita Euroopan unionin ulkopuolelle. Laboratorioiden rekisteröinnistä aiheutuisi vähäistä ja pääosin kertaluonteista lisätyötä. Viejiä koskevan rekisterin pitämisestä aiheutuva lisätyö olisi sen sijaan tätä merkittävämpää, mutta Elintarviketurvallisuusvirasto pystyisi kuitenkin suoriutumaan tehtävästä nykyisillä resursseilla. Virastolle aiheutuu jo nyt työtä viejien sekä vientitodistuksia myöntävien viranomaisten ohjauksesta sekä viennin valvonnasta ja koordinoinnista, ja rekisteri olisi omiaan helpottamaan näiden tehtävien suorittamista. Rekisteri olisi lisäksi sisällöltään hyvin samanlainen kuin unionin sisäistä kauppaa harjoittavia toimijoita koskeva rekisteri, jota virasto pitää voimassa olevan lainsäädännön perusteella. Viimeksi mainitun rekisterin päivittämiseen liittyvä työ vähenisi, kun rekisteröinti olisi voimassa vuoden sijasta ehdotetut kolme vuotta, mikä vapauttaisi voimavaroja viejiä koskevan uuden rekisterin pitoon.

Ehdotuksen mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto päättäisi maa- ja metsätalousministeriön sijasta tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen ja rajoitusalueen perustamisesta. Ehdotuksella ei ole juurikaan merkitystä mainittujen viranomaisten työmäärään, sillä ministeriön tekemät päätökset ovat aina perustuneet Elintarviketurvallisuusviraston esitykseen. Elintarviketurvallisuusvirastolta siirtyisi aluehallintovirastoihin toimivalta päättää karanteenien hyväksymisestä sekä eläinten lopettamisesta tautiepäilyn selvittämiseksi. Elintarviketurvallisuusvirastolle, joka tekee muut kuin edellä mainitut päätökset eläinten lopettamisesta, siirtyisi puolestaan aluehallintovirastoilta toimivalta päättää eläintaudin torjumiseksi välttämättömästä pitopaikan tyhjennyksestä ja desinfioinnista. Lopettamis- ja saneerauspäätöksiä tehdään yleensä alle kymmenen ja karanteenipäätöksiä korkeintaan muutama vuosittain. Ehdotetut muutokset eivät aiheuta muutostarpeita viranomaisten resursseihin.

Aluehallintovirasto tekisi ehdotuksen mukaan vapaaehtoiseen eläinten terveystalvontaan liittyvät päätökset pitopaikkojen terveystalvontasta. Päätöksiä arvioidaan tehtävän enintään 50 vuosittain. Lisäksi aluehallintovirastot päättäisivät uutena tehtävänä hyväksymisvaatimuksen piiriin tulevien noin 70 oriaseman hyväksymisestä. Sperman keräys-

tä tai varastointia taikka alkioiden keräystä tai tuotantoa harjoittavien laitosten ja toimijoiden valvonta siirtyisi toisaalta aluehallintovirastoilta kunnaneläinlääkäreille.

Eläintautilakiin liittyvää hallinnollista päätöksentekoa koskevia kunnaneläinlääkäreiden ja aluehallintoviraston pitkälti päällekkäisiä toimivaltuuksia käyttäisi jatkossa lähitökohtaisesti aluehallintovirasto, mikä merkitsi aluehallintovirastojen työmäärän lisääntymistä noin 25 päätöksellä vuosittain. Muiden aluehallintovirastoille tulevien uusien tehtävien määrä jää vähäiseksi. Päätöksiä, jotka koskevat muiden kuin vastustettavien zoonoosien vuoksi toteutettavia toimenpiteitä taikka maan rajat ylittävään eläinten kauppaan osallistuvien eläinvalittajien tai keräyskeskusten hyväksymistä, tehtäisiin arvioilta vain muutamia vuosittain. Kun otetaan huomioon edellä mainitut aluehallintoviraston uudet tehtävät ja siltä pois siirtyvät tehtävät, on katsottava, ettei tehtävien määrä muutu merkittävästi ja että aluehallintovirastot pystyvät suoriutumaan ehdotetuista tehtävistä nykyisillä resursseilla.

Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto periisi maksut kunnaneläinlääkäreiden maksullisista suoritteista. Koska maksullisista suoritteista toimijalta perittävään maksuun tulee sisällyttää laskutuksesta aiheutuvat kustannukset, mainitusta tehtävästä ei tule aiheutumaan kustannuksia valtiolle.

Kunnaneläinlääkäreiden suorittamien tarkastus- ja näytteenottokäyntien määrän arvioidaan lisääntyvän noin 150 käynnillä, kun otetaan huomioon, että sperman keräysasemien, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmien sekä spermavarastojen valvonta siirtyisi aluehallintovirastoilta kunnaneläinlääkäreille ja että kaikki oriiden sperman keräystä harjoittavat asemat tulisivat jatkossa laissa säädetyn hyväksymis- ja valvontamenettelyn piiriin. Aluehallintovirastosta siirtyvien tehtävien arvioidaan merkitsevän noin 20 tarkastusta vuodessa, minkä lisäksi oriasemien valvontaan arvioidaan tarvittavan vuosittain noin 75 tarkastusta. Loput uudet tarkastustehtävät aiheutuisivat pitopaikan tautisuojausta koskevien velvoitteiden sekä zoonoosien leviämisen estämiseksi toteutettavien toimenpiteiden valvonnasta.

Kunnaneläinlääkäreiden tehtäviin vaikuttaa myös se, että lampailta ja vuohilla esiintyvän

maedi-visnan ja scrapien varalta toteutettava, nykyisin pakollinen terveystarkastus on tarkoitus muuttaa vapaaehtoiseksi. Tämän oletetaan laskevan terveystarkastukseen osallistuvien pitopaikkojen määrän noin puoleen nykyisestä. Kunnaneläinlääkärin vuosittain suorittamasta, mainittuun terveystarkastukseen jäisi siten pois noin 270 tarkastuksesta jätettäisiin pois noin 135 tarkastusta, mikä pitkälti vastaisi kunnaneläinlääkärille ehdotuksesta aiheutuvien uusien tarkastus- ja näytteenottokäyntien määrää. Lisäksi kunnaneläinlääkäreiden tehtäviä hieman vähentäisi se, että ehdotuksen mukaan eläintautilakiin liittyvä hallinnollinen päätöksenteko pääosin keskitettäisiin aluehallintovirastoille. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella lain ei arvioida aiheuttavan muutosta kunnaneläinlääkäreiden tehtävien kokonaismäärään eikä siten lisäävän valtion kunnille maksamaa korvausta.

Eläintautilain nojalla tehtyjä päätöksiä koskevat valitukset ehdotetaan ohjattavaksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan sijasta hallinto-oikeuksiin. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta saadun tiedon mukaan lautakunta on käsitellyt vuosina 2008—2011 vain keskimäärin 2 eläintautilakiin liittyvää juttua vuosittain. Myös vuosina 2000—2007 juttujen määrä on jäänyt vuosittain muutamaani. Eläintautilakiin liittyvien valitusten vähäisen määrän vuoksi valitustietä koskevat muutokset ehdotetaan tehtäväksi ilman lisäresurssien osoittamista hallinto-oikeuksiin. Valitusten alhaiseen määrään on osaltaan vaikuttanut Suomessa pitkään vallinnut hyvä eläintautitilanne. Tiedossa ei kuitenkaan ole seikkoja, jotka ennustaisivat eläintautitilanteen olennaista huononemista ja sitä kautta juttumäärän kasvua.

3.2 Yritysvaikutukset

Ehdotettujen säännösten, jotka koskevat pitopaikkojen suojaamista eläintaudeilta, voidaan arvioida hieman lisäävän eläintenpitäjien kustannuksia. Säännös ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa aiheuttaisi muutosta kustannuksissa, sillä valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelmaan Nasevaan tai Sikavaan kuuluvan ja sen ehtoja noudattavan pitopaikan lähtökohtaisesti oletetaan täyttävän ehdotetut vaatimukset. Tarve muuttaa eläintenpidossa noudatettavia menettelytapoja muissa

pitopaikoissa sekä muutoksista mahdollisesti aiheutuvat kustannukset riippuisivat pitopaikan tautisuojausten tasosta. Ehdotettujen säännösten perusteella toimijoita ei voitaisi velvoittaa toteuttamaan eläinsuojissa merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, joten velvollisuuden noudattamisesta aiheutuvat kustannukset jäisivät oletettavasti vähäisiksi. Tautisuojausta koskevan ehdotuksen tavoitteena on alentaa eläintautien leviämiskä, mikä on toisaalta omiaan vähentämään taudeista toimijoille aiheutuvia eläintuotannon tappioita.

Alkutuotantopaikoissa noudatettavia menettelytapoja koskevan kirjallisen kuvauksen laatimisesta aiheutuvien kustannusten arvioidaan vaihtelevan 200—1 500 euron välillä riippuen muun muassa pitopaikan koosta ja tuotantomuodosta sekä siitä, laatiiko toimija kuvauksen itse vai ostaako hän palvelun ulkopuoliselta asiantuntijalta. Kuvaus voitaisiin hallinnollisen taakan vähentämiseksi yhdistää alkutuotantopaikalta vaadittavaan omavalvonnan kuvaukseen taikka valtakunnallisen eläinten terveydenhuolto-ohjelman puitteissa laadittavaan terveydenhuoltosuunnitelmaan.

Ehdotus, jonka mukaan eläintautilaissa viitattaisiin viranomaissuoritteiden maksullisuuden osalta valtion maksuperustelakiin, merkitsisi joitakin muutoksia toimijoille aiheutuvissa kustannuksissa. Muutokset koskisivat lähinnä valvontasuoritteiden maksullisuutta. Voimassa olevat eläintautilain 15 §:n säännökset ovat tältä osin vanhentuneita ja puutteellisia, ja niiden suhde maksuperustelain säännöksiin on osin epäselvä.

Valtion maksuperustelain mukaan maksullisia ovat lähtökohtaisesti viranomaisen tuottamat palvelut, jotka ovat seurausta vastaanottajan toimenpiteestä. Tällä perusteella maksullisena on lähtökohtaisesti pidetty tuotantolaitosten ja vastaavien yritysten säännöllistä olosuhdevalvontaa sekä toiminnan aloittamisen edellytyksenä olevia tarkastuksia. Nämä perustuvat viranomaiselle lainsäädännössä säädettyyn valvonta- ja tarkastusvelvollisuuteen, ja mainituilla valvontasuoritteilla luodaan yrityksille mahdollisuus harjoittaa taloudellista toimintaa.

Tarkoituksena on, että ehdotetun lain voimaantulon myötä pakolliseen ja vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvät, 2 luvussa

säädetyt säännönmukaiset viranomaistarkastukset sekä niihin liittyvät näytteenotot ja laboratoriotutkimukset tulisivat kaikilta osin maksullisiksi. Maksu perittäisiin myös toimijan omalla vastuulla olevien näytteiden tutkimisesta silloin, kun tutkimukset suoritetaan Elintarviketurvallisuusvirastossa. Muutokset eivät kuitenkaan olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden suuria, sillä pakollisen terveysvalvonnan maksuttomuudesta tehtyjen poikkeusten ja terveysvalvontaohjelmien vähäisyyden vuoksi ainoastaan lampaiden ja vuohien scrapie- ja maedi-visna-taudin valvontaohjelmiin sisältyvä pakollinen valvonta on nykyään kokonaan maksutonta.

Maksulliseksi muuttuisi myös sperman keräysasemien, alkioiden siirto- ja tuotantoryhmien ja spermavarastojen säännönmukainen, lain 7 luvussa säädetty valvonta sekä karanteenien ja lokerojen nimenomaisiin lain säännöksiin perustuva valvonta. Jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai jäsenvaltioiden ulkopuolelle suuntautuvaan vientiin liittyvät tarkastukset, näytteenotot ja laboratoriotutkimukset, pistokoeluateisesti suoritettavia tarkastuksia lukuun ottamatta, olisivat nykyiseen tapaan maksullisia. Sen sijaan niistä tarkastuksista, näytteenotoista ja laboratoriotutkimuksista, jotka valvontaviranomainen suorittaisi oma-aloitteisesti lain 90 §:ään ehdotetun yleisen tarkastusoikeutensa perusteella, ei perittäisi maksuja.

Valtion maksuperustelain nojalla Elintarviketurvallisuusvirasto voisi kuitenkin nykyiseen tapaan jättää perimättä maksun pakolliseen tai vapaaehtoiseen terveysvalvontaan taikka eläinten keinollisen lisäämisen valvontaan liittyvästä laboratoriotutkimuksesta silloin, kun tutkimukset olisivat välttämättömiä eläintautitilanteen seuraamiseksi. Nykyisin esimerkiksi nautojen ja sikojen tautitilannetta seurataan suurelta osin keinosiemennyseläimistä otettavien näytteiden avulla. Lampaiden ja vuohien maedi-visna-tilanteen seuranta perustuu valvontaohjelman yhteydessä otettaviin näytteisiin. Samoista näytteistä voidaan seurata myös brucella melitensis-taudin esiintymistä.

Eläintautiepäilyn selvittämiseksi tehtävät tarkastukset ja tutkimukset sekä taudinpurkauksen hallintaan liittyvät tarkastukset ja muut toimet ovat pääosin luonteeltaan yleisiä eivätkä johdu toimijoiden omista toimenpiteis-

tä, mistä syystä toimenpiteet on tarkoitus pitää maksuttomina lain voimaantulon jälkeenkin. Myös vesiviljelylaitosten ja eräiden perkaamojen valvonta on tarkoitus pitää nykyiseen tapaan maksuttomana. Valvonta perustuu Elintarviketurvallisuusviraston valvontasuunnitelmaan, joka laaditaan riskiperusteisesti. Laitoksen omistaja ei useinkaan voi vaikuttaa laitoksen riskiin, koska se riippuu suurelta osin laitoksen sijainnista. Vesiviljelylaitosten valvonnan tarkoituksena on seurata maan vesieläintautitilannetta yleisesti, eikä pelkästään tilannetta kyseisessä laitoksessa.

Tehtyjen laskelmien mukaan kunnaneläinlääkärin suorittamasta tarkastus- ja näytteenottokäynnistä aiheutuvat kustannukset ovat keskimäärin 200 euroa käyntiä kohden, kun esimerkiksi salmonellavalvontaan liittyvästä käynnistä peritään toimijoilta tällä hetkellä keskimäärin noin 80 euron suuruinen maksu. Koska maksulliset suoritteet tulee hinnoitella lähtökohtaisesti omakustannusarvon perusteella, on maksuihin todennäköisesti tulossa korotuksia.

Ehdotetussa eläintautilaissa säädetään useista elinkeinonharjoittamiseen vaikuttavista lupa- rekisteröinti- ja ilmoitusmenettelyistä. Niistä suurin osa perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lupia ja hyväksymisiä koskeviin hakemuksiin annetut päätökset ja viranomaistodistukset kuten vientitodistukset olisivat nykyiseen tapaan lähtökohtaisesti maksullisia. Toimijoille, joiden tulisi rekisteröityä eläinten ja niistä saatujen tuotteiden viejiksi ehdotettuun uuteen rekisteriin, aiheutuisi rekisteröitymisestä kolmen vuoden välein noin sadan euron kustannus, jos rekisteröinnistä perittävä maksu vastaisi unionin sisäistä kauppaa harjoittavien toimijoiden rekisteröinnistä perittävää maksua. Kertaluonteinen maksu perittäisiin niiden laboratorioiden rekisteröinnistä, jotka tutkivat näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta.

3.3 Vaikutukset kuntiin

Ehdotuksella ei puututtaisi siihen eläinlääkintähuoltolain lähtökohtaan, jonka mukaan valtio vastaa eläintautivalvonnasta ja kunnat huolehtivat kunnaneläinlääkäreille säädettyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten

järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Ehdotuksella kunnaneläinlääkäreiden tehtäviä koskevaa sääntelyä kuitenkin selkeytettäisiin ja aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkärin toimivallan päällekkäisyyttä karsittaisiin. Lisäksi laissa säädettäisiin voimassa olevaa eläintautilakia täsmällisemmin taudintorjunnan johtamisesta, kunnaneläinlääkäreiden osoittamisesta eläintautikriisien hoitoon tarvittaessa myös virka-alueensa ulkopuolelle sekä kuntien muiden tehtävien huomioon ottamisesta tässä yhteydessä.

Ehdotuksella ei arvioida olevan vaikutuksia kuntien taloudelliseen asemaan. Kunnat saavat eläinlääkintähuoltolain mukaan valtiolta korvauksen siitä työajasta, jonka niiden palveluksessa olevat kunnaneläinlääkärit käyttävät eläintautilain mukaisten tehtävien hoitoon. Koska kaikki eläintautilain mukaisista suoritteista perittävät maksut ehdotetaan perittäväksi jatkossa valtiolle, korvauksessa otettaisiin huomioon myös se työaika, joka kunnaneläinlääkäreiltä kuluu maksullisten suoritteiden tuottamiseen.

3.4 Ympäristövaikutukset

Esityksen tavoitteena on estää eläintautien leviämistä luonnonvaraisina eläviin eläimiin ihmisen toiminnan seurauksena. Eläintautilain säännökset, joilla tähdätään kotieläimissä esiintyvän taudin leviämisen estämiseen tai hävittämiseen, ovat omiaan estämään myös luonnonvaraisten eläinten sairastumista. Luonnonvaraisten eläinten terveyden kannalta merkitystä on myös kielloilla ja rajoituksilla, jotka koskevat eläinten vapauttamista luontoon. Vesieläinten terveyttä turvaavat lisäksi ne lain vaatimukset, jotka liittyvät vesiviljelyeläinten siirtoihin eri vesialueiden välillä sekä vesiviljelylaitosten toimintaan ja niiden poistovesien käsittelyyn.

Esityksellä pyritään estämään luonnonvaraisissa eläimissä esiintyvien eläintautien tarttuminen kotieläimiin tai ihmisiin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi voidaan toteuttaa luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seuranta sekä erilaisia toimenpiteitä sen estämiseksi, etteivät tautia mahdollisesti levittävät luonnonvaraiset eläimet pääsisi kosketuksiin kotieläinten tai ihmisten kanssa. Kyseeseen

voivat tulla esimerkiksi luonnonvaraisten eläinten ruokintaa koskevat kiellot tai rajoitukset.

3.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vanhentuneen eläintautilainsäädännön uudistamisella vastaamaan perustuslain vaatimuksia selkeytetään toimijoiden ja viranomaisten välistä vastuunjakoa eläintautien vastustamisessa sekä parannetaan toimijoiden oikeusturvaa ja perusoikeuksia. Esityksellä pyritään pitämään Suomi vapaana vakavimmista eläintaudeista sekä vähentämään myös muista tarttuvista eläintaudeista aiheutuvia riskejä, millä on olennainen merkitys kotieläintuotannon tuottavuuden ja ennakoitavuuden sekä elintarvikkeiden turvallisuuden ja ihmisten terveyden kannalta. Lailla turvataan paitsi elintarviketuotannossa käytettävien eläinten myös seura- ja harrastuseläinten sekä luonnonvaraisten eläinten terveyttä. Tämä on omiaan alentamaan ihmisten riskiä sairastua muihin kuin elintarvikkeiden välityksellä leviäviin tauteihin kuten rabieeseen sekä ylläpitämään myönteistä asennetta seuraeläinten pitoon ja eläimiin liittyvään harrastustoimintaan.

Vakavimpien eläintautien taudinpurkauksissa, erityisesti laajemman eläintautiepidemian sattuessa lain nojalla suoritettavat toimenpiteet eläintaudin leviämisen estämiseksi rajoittaisivat eläintenpitäjien, elintarvikkeiden jalostajien, eläinkuljettajien sekä eräiden muiden eläinten kanssa tekemisissä olevien toimijoiden toimintavapautta. Rajoituksilla voi olla vaikutusta muun muassa eläinten ja eläintuotteiden vientiin sekä lihan, maidon tai muiden eläimistä peräisin olevien tuotteiden saatavuuteen. Esityksellä pyritään kuitenkin tekemään mahdolliseksi viranomaisten nopea ja tehokas toiminta kriisitilanteissa, mikä on omiaan vähentämään eläintenpitäjille ja muille toimijoille sekä kuluttajille eläintaudeista aiheutuvia haittoja.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä, jon-

ka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muodossa ehdotus eläintautien valvontaa koskeviksi lain tason säännöksiksi. Hankkeessa tuli ottaa huomioon eläinlääkintähuoltoon sekä eläinten tunnistamista ja jäljitämistä koskevat lainsäädäntöhankkeet. Työryhmän tuli kuulla valmistelun aikana sidosryhmiä, eräitä viranomaisia sekä tarpeen mukaan asiantuntijoita. Työryhmä järjesti viisi erillistä kuulemistilaisuutta toimijoille, viranomaisille ja asiantuntijoille sekä teetti asiantuntijaselvityksen eläintaudeista aiheutuviin kustannusten jakoa koskevista vaihtoehdoista. Työryhmän ehdotus valmistui 27 päivänä tammikuuta 2012 (MMM työryhmämuistio 2012:2).

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmämuistioon sisältyy luonnos eläintautilaiksi, josta pyydettiin lausuntoa seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto, Tullihallitus, maaseutuelinkeinojen valituslautakunta, korkein hallinto-oikeus, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Lihateollisuuden tutkimuskeskus, Suomen riistakeskus, Suomen Kuntaliitto, aluehallintovirastot, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta, Suomen Eläinlääkäriliitto, Suomen Kunnaneläinlääkäriliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry, Elintarviketeollisuusliitto, Finanssialan keskusliitto, Kuluttajat-Konsumenterna ry, Viking Genetics Finland Oy, Faba, Figen Oy, Finnpig Oy, Paliskuntain yhdistys, Suomen Kalankasvattajaliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto, Suomen Sikayrittäjät, Suomen siipikarjaliitto, Suomen Mehiläishoitajain Liitto, Suomen Alpakkayhdistys, Alpakkasvattajat ry, Riistankasvattajat ry, Suomen Lammasyhdistys, Suomen Vuohiyhdistys, Suomen Kennelliitto, Suomen Kissaliitto, Suomen Hippos, Suomen Ratsastajainliitto

sekä Suomen Akvaario- ja Lemmikkieläinkauppiain Liitto.

Lausuntoja saatiin 31. Ehdotusta pidettiin lausunnoissa yleisesti tarpeellisenä ja kannatettavana. Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset on pääosin otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa. Ne muutosehdotukset, joita ei ole otettu huomioon, on pyritty kuvaamaan tässä.

Useat lausunnonantajat katsoivat, että eläintautien vuoksi toimijoille maksettavien korvausten tulisi olla täysimääräisiä. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK oli huolissaan siitä, että tuottajien kustannusten lisääminen kuten kunnaneläinlääkäreiden suoritteiden laskutustapaa koskeva muutos aiheuttaa elinkeinotoiminnan kannattavuuden heikkenemistä.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus toi lausunnossaan esiin ajatuksen eläintautiryhmävakuutuksia myöntävien vakuutusyhtiöiden yhteisen vakuutuspoolin muodostamisesta. Elintarviketeollisuusliitto sekä Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry esittivät sen selvittämistä, voidaanko maahan perustaa erillinen eläintautivastustusrahasto. Lisäksi ne sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos katsoivat, että lain tulisi tarjota enemmän keinoja harrastuseläinten tuotantoeläimille tai luonnossa eläville eläimille muodostaman eläintautiriskin hallintaan. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos piti lisäksi ongelmana sitä, että vesiviljelylaitoksilta eri lakien mukaan vaadittavissa luvissa on päällekkäisiä lupavaatimuksia ja -ehtoja.

Elintarviketeollisuusliitto esitti lain 23 §:ään ehdotetun poikkeuslupia koskevan sääntelyn väljentämistä. Oikeusministeriö puolestaan esitti lain 23 §:n säännösten muokkaamista siten, että toimenpiteiden soveltamistilanteet olisi tarkemmin määritelty ja että poikkeusluvan myöntäminen olisi mahdollista vain pakottavan tarpeen vuoksi. Oikeusministeriö ehdotti lisäksi, että lain määrätyissä pykälissä luonnehdittaisiin yleisesti, minkä tyyppisiä eläinlajeja säännös koskee.

Kuntaliitto oli lievästi huolissaan viranomaisten tehtäviä koskevien muutosten vaikutuksista kunnaneläinlääkäreiden työmäärään. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto sekä Elintarviketurvallisuusvirasto toivat esiin huolen resurssiensa riittävydestä.

Elintarviketurvallisuusviraston mukaan virallisen eläintautiepäilyn tulisi voida perustua myös Elintarviketurvallisuusviraston epäilyyn. Lisäksi virasto esitti, että valmiussuunnitteluun liittyvän velvollisuuden ulkopuolelle rajattaisiin pienet teurastamot, että karanteeni voitaisiin hyväksyä myös määräajaksi ja että laboratoriotutkimuksista vastaavalla henkilöllä tulisi olla tehtävän soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Viraston mukaan sille tulisi lisäksi säätää oikeus luonnonvaraisten eläinten tautiseurannan edellyttämien näytteiden kuljettamiseen ja hallussapitoon ilman luonnonsuojelulain mukaista lupaa. Lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto esitti eräitä muutoksia korvausten hakuaikeihin ja maksamisen menettelyyn.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto katsoi, että vastuun siitä, etteivät eläintaudit leviä eläinnäyttelyissä, tulisi olla eläimen omistajilla eikä näyttelyn järjestäjillä. Virasto katsoi edelleen, että kunnaneläinlääkärin tulisi antaa päätös valvottavien eläintautien epäilytapauksissa sekä tehdä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen liittyvää terveystarkastusta koskeva päätös.

Suomen Eläinlääkäriliitto ja Suomen Kunnaneläinlääkäriliitto esittivät, että valtuutettuja tarkastajia tulisi käyttää kunnaneläinlääkärin apuna, ei sijasta, ja että toimijan tulisi järjestää asianmukaiset olosuhteet pitopaikassa suoritettavia toimenpiteitä varten myös kiireellisissä tilanteissa. Suomen Eläinlääkäriliiton mukaan valtuutetun tarkastajan tulisi toimia kunnaneläinlääkärin valvonnassa. Suomen Kunnaneläinlääkäriliitto esitti puolestaan eläintautien hävittämiseen liittyvän sääntelyn kokoamista yhteen. Myös laissa käytettäviin määritelmiin ehdotettiin eräitä muutoksia.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos ehdotti ilmoitusvelvollisuuden ulottamista koskemaan niitäkin laboratorioita, jotka tutkivat muita kuin ilmoitettavia tai vastustettavia eläintauteja.

Edellä kuvattuja ehdotuksia ja kannanottoja ei ole pystytty ottamaan huomioon muun muassa taloudellisista tai Euroopan unionin lainsäädäntöön liittyvistä syistä. Yksityiskohtaisemmat perustelut käyvät ilmi maa- ja metsätalousministeriön Internet-sivuilla olevasta lausuntotiivistelmästä.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Ehdotettuun eläintautilakiin sisällytettäisiin eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuutta koskeva sääntely siltä osin kuin sääntelyn tarkoituksena on eläintautien vastustaminen. Maa- ja metsätalousministeriössä on parhaillaan valmisteilla kotieläinjalostuslain ja hevostalouslain uudistus. Tässä yhteydessä arvioidaan eläinten keinollisen lisäämiseen liittyvän yleisen lupajärjestelmän tarpeellisuus. Uudistuksen yhteydessä tullaan myös poistamaan eläinten keinollista lisäämistä koskevaan yleiseen lupavelvoitteeseen ja Euroopan unionin eläintautilainsäädännöstä johtuvaan, tiettyjä toimintoja koskevaan erilliseen hyväksymisvaatimukseen liittyvä pääl-

lekkäisyys. Tämä päällekkäisyys liittyy voimassa olevaan lainsäädäntöön eikä siten aiheudu ehdotetusta eläintautilaista.

Ehdotettuun eläintautilakiin ei sisälly eläimistä saatavien sivutuotteiden käyttöä, käsittelyä tai hävittämistä koskevia säännöksiä eräitä taudinpurkauksiin liittyviä erityistilanteita lukuun ottamatta, vaan mainitut säännökset on tarkoitus sisällyttää erilliseen lakiin, joka valmistellaan sitä varten asetettavassa työryhmässä. Ehdotetun eläintautilain siirtymäsäännöksillä sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoon liittyvät voimassa olevan eläintautilain säännökset jätettäisiin voimaan siihen saakka, kunnes ne uuden lain valmistumisen yhteydessä kumottaisiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Eläintautilaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Tarkoitus. Pykälän mukaan lain tarkoituksena olisi ehkäistä ja vähentää eläintautien esiintymistä. Eläintautien ehkäisyllä ja vähentämisellä pyrittäisiin edistämään eläinten terveyttä sekä turvaamaan ihmisten terveyttä, elintarvikkeiden turvallisuutta ja kotieläintuotannon toimintaedellytyksiä.

Eläintaudilla tarkoitettaisiin voimassa olevan eläintautilain tapaan sellaista sairautta tai tartuntaa, joka voi suoraan tai välillisesti siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen. Kyseeseen tulisivat lähinnä bakteerien ja virusten, mutta myös muiden pieneliöiden sekä loisten ja prionien aiheuttamat sairaudet. Eläintaudiksi katsottaisiin myös eläimen ja ihmisen välillä siirtyvä tartunta, joka on ihmisten terveydelle haitallinen, mutta ei aiheuta sairauden oireita eläimessä. Tällainen olisi myös lääkkeille resistenttien mikrobien tartunta, joka voi siirtyä eläimistä ihmisiin.

2 §. Soveltamisala. Pykälän mukaan lain soveltamisalaan kuuluisivat eläintautien ennaltaehkäisy, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuranta sekä eläintautien hävittäminen ja leviämisen estäminen.

Pykälän mukaan laki soveltuisi eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden ja muiden eläintauteja mahdollisesti levittävien esineiden maan rajat ylittäviin siirtoihin lukuun ottamatta eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvaa maahantuontia ja kauttakuljetusta. Eläintautilain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siten muista kuin jäsenvaltioista tuotavien tai näistä valtioista Suomen kautta edelleen kuljetettavien eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden tai muiden eläintauteja mahdollisesti levittävien esineiden tuontivaatimukset, mainituille eläimille, tuotteille tai esineille maahantuontin edellytyksenä tehtävät tarkastukset sekä näiden vaatimusten ja tarkastusten laiminlyöntiin liittyvät pakkokeinot kuten eläinten

lopettaminen, tuotteiden hävittäminen taikka eläinten tai tuotteiden palautus lähtömaahan.

Eräissä tapauksissa eläinlääkinnällisessä rajatarkastusmenettelyssä tehtävä päätös voi olla ehdollinen ja sisältää esimerkiksi vaatimuksen tuontierän kuljettamisesta suoraan määränpäänä olevaan laitokseen. Näissä tapauksissa eläinlääkinnällinen rajatarkastus on vireillä ja eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia sovelletaan siihen saakka, kunnes päätökseen sisältyvä ehto on täytetty.

3 §. Euroopan unionin lainsäädäntö. Pykälässä lueteltaisiin ne Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset, joiden täytäntöönpanoon lakia sovellettaisiin, sekä ne direktiivit, joiden nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon laki myös soveltuisi. Viime vuosina useita eläintautien vastustamista koskevien direktiivien liitteitä on muutettu komission asetuksilla, minkä lisäksi komissiolle on eräiden direktiivien mukaan laajat toimivaltuudet antaa alemmanasteisia säädöksiä unionin alueella todetun taudinpurkauksen johdosta toteutettavista hätätoimenpiteistä.

4 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälässä määriteltäisiin lain suhdetta eräisiin muihin lakeihin. Eläintautilain soveltamisala suhteessa elintarvikelakiin ja tartuntatautilakiin olisi nykyiseen tapaan päällekkäinen siten, että myös eläintautilaissa säädettäisiin ihmisiin tarttuvista eläintaudeista eli zoonooseista. Koska ehdotettu eläintautilaki olisi eläintautien vastustamista koskeva yleislaki, sen soveltamisala olisi mainituista päällekkäisyyksistä huolimatta tarkoituksenmukaista pitää laajana. Päällekkäisyydet eivät ole omiaan aiheuttamaan ongelmia lakien soveltamistilanteissa, sillä eläintautilain toimenpiteet elintarvikkeiden osalta koskisivat pääasiassa erityistilanteita kuten äkillisiä taudinpurkauksia. Eläintautilaki ei myöskään koskisi tartuntatautilain tavoin ihmisestä toiseen ihmiseen leviävien tartuntojen estämistä.

Pykälässä määriteltäisiin lain suhdetta myös luonnonsuojelulakiin (1096/1996), metsästyslakiin (615/1993) ja kalastuslakiin. Laissa säädettävät, luonnonvaraisia eläimiä

koskevat toimenpiteet eivät menisi luonnonvaraisten eläinten rauhoitussäännösten edelle, vaan toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa rauhoitussäännösten piiriin kuuluvien eläinlajien osalta vain, jos toimenpiteelle saataisiin luonnonsuojelu-, metsästy- tai kalastuslain mukainen poikkeuslupa.

5 §. Eläintautien luokitus. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan eläntaudit jaettaisiin vastustettaviin eläintauteihin, ilmoitettaviin eläintauteihin sekä muihin eläintauteihin. Vastustettaviin eläintauteihin kuuluisivat valvottavat, vaaralliset ja helposti leviävät eläntaudit, jotka määriteltäisiin pykälässä eläntaudin ihmisten terveydelle aiheuttaman vaaran, taudin aiheuttamien taloudellisten vahinkojen sekä taudin tarttuvuuden perusteella. Määritelmät vastaisivat tässä suhteessa pitkälti OIE:n käyttämiä määritelmiä, joskin OIE:n määrittelyissä viitataan taloudellisten vaikutusten sijasta taudin aiheuttamaan eläinten kuolleisuuteen ja sairastuvuuteen. Vaarallisiin ja helposti leviäviin eläintauteihin sisällytettäisiin ainakin ne eläntaudit, joiden hävittämiseen on ryhdyttävä Euroopan unionin lainsäädännön nojalla. Valvottaviin eläintauteihin sisällytettäisiin sellaiset eläntaudit, joiden esiintymistä valvotaan Euroopan unionin lainsäädännön nojalla taikka kansallisista syistä, mutta joita ei ole välttämätöntä hävittää.

Ehdotettu eläintautien luokitus vastaa pääosin myös voimassa olevan eläintautilain mukaista luokitusta. Jos maa haluttaisiin pitää vapaana jostakin eläntaudista siitä eläintenpidolle, luonnonvaraisille eläinkannoille tai viennille aiheutuvien merkittävien vahinkojen taikka ihmisten terveydelle aiheutuvan vakavan vaaran vuoksi, tauti luokiteltaisiin joko vaaralliseksi tai helposti leviäväksi eläntaudiksi sen tarttuvuuden mukaan. Tauti, joka leviää pitopaikan ulkopuolelle helposti esimerkiksi ilman tai vektorien välityksellä ja jonka tehokas torjunta edellyttää tästä syystä eläintenpitoa ja eläinten ja tuotteiden siirtämistä koskevia rajoituksia taudin esiintymispaikkaa ympäröivällä alueella, luokiteltaisiin helposti leviäväksi eläntaudiksi. Tauti, joka voidaan hävittää ilman mainittuja alueellisia rajoituksia, luokiteltaisiin vaaralliseksi eläntaudiksi. Valvottavaksi eläntaudiksi luokiteltaisiin sellainen tauti, josta aiheutuvat vahingot eivät ole merkittäviä ja josta ihmisten

terveydelle mahdollisesti aiheutuva vaara ei ole suuri, mutta jonka esiintymistä haluttaisiin kuitenkin rajoittaa tai joka haluttaisiin hävittää maasta pidemmällä aikavälillä.

Ehdotetun pykälän mukaan vastustettavat eläntaudit nimettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Nimeämisen yhteydessä vastustettavat eläntaudit jaettaisiin valvottaviin, vaarallisiin ja helposti leviäviin eläintauteihin. Nimeämisessä ja tautien luokittelussa on otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö, jolla tarkoitetaan paitsi eläintauteja myös valtioneuvoston koskevia unionin säännöksiä, sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset. Eläntaudin nimeäminen vastustettavaksi eläntaudiksi edellyttäisi pykälän 3 momentin mukaan, että eläntaudin esiintyvyyteen voitaisiin vaikuttaa eläintautien vastustamisella. Näin ollen tilanteissa, joissa tautia ei olisi mahdollista hävittää maasta taikka sen esiintymistä rajoittaa lain mukaisilla torjuntatoimenpiteillä tai joissa taudin hävittäminen edellyttäisi huomattavia resursseja sen hävittämiseksi saavutettaviin hyötyihin nähden, eläintautia ei tulisi nimetä vastustettavaksi eläntaudiksi. Vastustettavaksi eläntaudiksi jo nimetyiltä eläntaudilta tulisi vastaavasti poistaa vastustettavan eläntaudin asema.

Eläntauti olisi pykälän 2 momentin mukaan mahdollista nimetä vastustettavaksi eläntaudiksi vain tietyllä maantieteellisesti rajatulla alueella taikka vain tiettyjen eläinlajien tai tuotantomuotojen osalta, jos se olisi eläntaudin aiheuttamien haittojen taikka taudintorjuntatoimenpiteiden tehokkuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi *Gyrodactylus salaris* -loinen aiheuttaa haittaa vain Jämereen laskevissa vesistöissä esiintyvälle luonnonlohikannoille. Tiedetyt siipikarjan taudit voivat aiheuttaa menetyksiä vain tietyissä tuotantomuodoissa, kuten munan- tai lihantuotannossa. Momentin mukaan eläntauti voitaisiin myös nimetä vastustettavaksi eläntaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta, leviävyydestä tai taudin aiheuttamista haittoista ei olisi täyttä varmuutta, jos taudista katsottaisiin aiheutuvan välitöntä uhkaa eläinten tai ihmisten terveydelle. Tämä voisi tulla kyseeseen erityisesti uudehkojen tautien osalta, joiden leviävyyttä tai vaikutuksia koskeva tieteellinen tutkimus on vielä kesken.

Voimassa olevan eläintautilain mukaisessa eläintautien luokituksessa ei ole mainintaa ilmoitettavista eläintaudeista, vaikka asetus- tasolla onkin säädetty eläinlääkäreiden velvollisuudesta tietyin aikaväleihin raportoida valvontaviranomaisille määrättyjen muiden kuin vastustettavien eläintautien esiintyvyydestä. Epäkohdan poistamiseksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ilmoitettavista eläintaudeista osana eläintautien luokitusta. Ilmoitettavaksi eläintaudiksi voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan nimetä sellainen muu kuin vastustettava eläintauti, jonka esiintymisen seuranta olisi tarpeen ihmisten tai eläinten terveyden suojaamiseksi taikka eläinten tai tuotteiden kaupan tai viennin turvaamiseksi. Tauti voitaisiin nimetä ilmoitettavaksi eläintaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta ei olisi täyttä varmuutta, jos taudin seuranta katsottaisiin tarpeelliseksi.

6 §. Määritelmät. Pykälään on koottu laissa esiintyvien käsitteiden määritelmiä. Osa laissa käytettävistä käsitteistä perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön ja osa taas muihin kansallisiin lakeihin. Määritelmiä koskevat seuraavat perustelut:

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa määriteltäisiin uusi vakava eläintauti ja 2 kohdassa zoonoosi. Zoonooseja ovat sellaiset taudit kuten kamylobakteeri, salmonella ja lintuinfluenssa, jotka voivat tarttua eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen.

Ehdotuksen mukaan lain määräyksiä, kieltöjä ja toimenpiteitä koskevat toimivaltuudet ulottuisivat lähtökohtaisesti vain eläimiin, jotka kuuluvat kyseessä olevalle eläintaudille alttiiseen eläinlajiin. Momentin 3 kohdan mukaan taudille alttiit lajit määriteltäisiin viittaamalla asiaa koskevaan tieteelliseen selvitykseen tai Euroopan unionin lainsäädännön määritelmiin.

Momentin 4—6 kohdassa määriteltäisiin eräät laissa esiintyvät, eläimiin viittaavat käsitteet. Lemmikkieläimet määriteltäisiin momentin 7 kohdassa viittaamalla lemmikkieläinasetuksen määritelmään. Mainittu asetus koskee koiria, kissoja, hillereitä ja frettejä sekä eräitä muita lemmikkieläiminä pidettäviä eläimiä kuten matelijoita.

Momentin 8 ja 9 kohdassa määriteltäisiin vesieläimet ja vesiviljelyeläimet käyttäen vesiviljelyeläinten terveysdirektiivissä esiintyviä määritelmiä. Momentin 10 kohdan mu-

kaan vektorilla tarkoitettaisiin vesieläintä tai selkärangatonta maaeläintä, joka voi levittää eläintautia eläimestä toiseen eläimeen, eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen sairastumatta siihen itse. Vektoreina toimivat esimerkiksi hyönteiset, ja niillä on olennainen merkitys eräiden vastustettavien eläintautien kuten märehitijöiden sinikielitaudin leviämässä.

Pykälän 1 momentin 11 kohdassa määriteltäisiin sukuolut. Voimassa olevan eläintautilain mukaan alkioit ja sukuolut ovat sisällyneet eläimen määritelmään, mutta ehdotetun lain mukaan näin ei enää olisi, vaan eläimistä, alkioista ja sukuoluista säädettäisiin aina erikseen. Sukuoluilla tarkoitettaisiin sekä hedelmöitettyjä että hedelmöittymättömiä sukuoluja, kuten nisäkkäiden munasoluja ja siittiöitä, lintujen siitosmunia ja siittiöitä sekä kalojen ja muiden vesieläinten mätää ja mätää. Määritelmä edellyttäisi lisäksi, että sukuoluja olisi tarkoitus käyttää eläinten lisäämiseen, jolloin esimerkiksi elintarvikekäyttöön tarkoitettujen lintujen munat ja kalojen mätää rajautuisivat määritelmän ulkopuolelle. Alkioilla tarkoitettaisiin momentin 12 kohdan mukaan nisäkkäiden varhaisia kehitysas- teita, jotka on tarkoitus siirtää vastaanottaja- eläimeen.

Lain kannalta keskeinen on momentin 13 kohdassa säädetty eläimestä saadun tuotteen määritelmä. Tämän piiriin kuuluisivat kaikki sellaiset elävästä tai kuolleesta eläimestä peräisin olevat tuotteet, joiden välityksellä eläintauti voi levitä. Eläimestä saatuja tuotteita olisivat määritelmän mukaan muun muassa elintarvikkeet kuten liha, maito sekä niistä saadut muut tuotteet, eläinten sukuolut ja alkioit sekä eläimistä saadut sivutuotteet kuten kokonaiset eläinten raadot, eläinperäinen rehu, teurasjätteet, käsittelemättömät nahat ja vuodat, sulat ja höyhenet sekä virtsa, lanta ja muut eläimen eritteet.

Lain kannalta olennaisia ovat myös eläimistä vastuussa olevan toimijan, pitopaikan sekä pitopaikasta vastuussa olevan toimijan määritelmät. Pykälän 1 momentin 14 kohdassa eläimistä vastuussa oleva toimija määriteltäisiin viittaamalla eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain vastaavaan määritelmään. Eläimistä vastuussa olevia toimijoita olisivat eläintenpitäjät eli eläinten omistajat tai haltijat, eläinvälittäjät sekä elintarvikealan toimi-

jat, jotka harjoittaisivat elintarvikehuoneistossa eläinten teurastusta tai kasvatettujen kalojen perkaamista. Myös pitopaikan määritelmän osalta viitattaisiin momentin 15 kohdassa eläintunnistusjärjestelmästä annettuun lakiin. Pitopaikalla tarkoitetaan mainitun lain mukaan sellaista maantieteellistä paikkaa, jossa eläimiä pidetään, kasvatetaan tai hoidetaan pysyvästi tai tilapäisesti. Pitopaikka käsittää ensisijaisesti eläinsuojat, laitumet ja muut varsinaiset eläimille tarkoitettut paikat. Maatilalla sijaitsevien asuinrakennusten katsotaan sisältyvän pitopaikkaan vain, jos niissä pidetään eläimiä. Lemmikkieläimen laissa tarkoitettu pitopaikka on usein yksittäinen asuinhuoneisto. Momentin 16 kohdan mukaan pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla tarkoitettaisiin, samoin kuin eläintunnistusjärjestelmässä annettussa laissa, pitopaikan omistajaa tai haltijaa.

Eläinlääkärillä tarkoitettaisiin pykälän 1 momentin 17 kohdan mukaan henkilöä, jolla on eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain nojalla oikeus harjoittaa eläinlääkärinammattia Suomessa. Tällaisia henkilöitä ovat Suomessa laillistetut eläinlääkärit, eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on mainitun lain 7 §:n mukainen oikeus harjoittaa eläinlääkärin ammattia väliaikaisesti, enintään kolmen vuoden ajan eläinlääkärin sijaisena sekä henkilöt, joilla on oikeus toimia eläinlääkärinä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa ja jotka ovat tehneet Elintarviketurvallisuusvirastolle ilmoituksen väliaikaisesta eläinlääkäripalvelujen tarjoamisesta. Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin momentin 18 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirastoa, aluehallintovirastoa tai kunnaneläinlääkäriä.

Pykälän 1 momentin 19—22 kohdassa määriteltäisiin eläinten lopettaminen ja teurastaminen sekä perkaaminen ja perkaamo. Momentin 24 kohtaan sisältyisi karanteenin määritelmä. Karanteenilla tarkoitettaisiin pitopaikkaa, jossa eläimiä pidetään eristyksissä sen selvittämiseksi, esiintyykö niillä eläintautia. Momentin 26—28 kohtaan sisältyisivät lisäksi eläinten keräyskeskuksen, eläinvälittäjän sekä laboratorion määritelmät.

Eräät ehdotetun lain säännökset koskisivat tilanteita, joissa eläimiä tai niistä saatuja tuotteita on tarkoitus saattaa markkinoille. Markkinoille saattamisen määritelmä on kui-

tenkin ehdotetun momentin 23 kohdan mukaan laaja ja kattaa paitsi myytäväksi tarjoamisen, myynnin ja muun korvausta vastaan tapahtuvan siirtämisen, myös korvauksetta tapahtuvan siirtämisen kuten eläinten siirrot saman omistajan eri pitopaikkojen välillä. Pitopaikan sisäiset siirrot olisi kuitenkin suljettu määritelmän ulkopuolelle. Ehdotettu markkinoille saattamisen käsite, joka ei kaikilta osin kytkeydy tarkoitukseen luovuttaa eläimiä tai tuotteita toimijalta toiselle, ei ole yhtenevä yleiskielen kanssa. Koska edellä esitetty määritelmä on kuitenkin yleisesti käytössä eläintautien vastustamista koskevassa unionin lainsäädännössä, sitä ehdotetaan sääntelykokonaisuuden yhtenäisyyden vuoksi käytettävän myös ehdotetussa laissa.

Pykälän 1 momentin 25 kohdan mukaan jäsenvaltiolla tarkoitettaisiin Euroopan unionin jäsenvaltiota sekä valtiota, joka Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimintaa koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä sovellettaessa rinnastetaan Euroopan unionin jäsenvaltioon Euroopan unionin ja kyseisen valtion välillä tehdyn sopimuksen perusteella. Määritelmä ulottaisi käsitteen koskemaan paitsi Euroopan talousalueeseen kuuluvia Norjaa, Islantia ja Liechtensteinia myös eräitä sellaisia valtioita kuten Sveitsiä ja Andorraa, jotka ovat tehneet Euroopan unionin kanssa eläinlääkintäalaa koskevan kahdenvälisen sopimuksen.

2 luku **Eläintautien ennaltaehkäisy ja valvonta**

7 §. *Pitopaikan suojaaminen eläintaudeilta.* Ehdotetun pykälän mukaan toimijoilla olisi yleinen velvollisuus noudattaa pitopaikassa sellaisia eläintenpitoon liittyviä menettelytapoja, joilla pitopaikkaa voitaisiin suojata eläintaudeilta. Lisäksi pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä menettelytavoista eräissä eläintaudin leviämisaaran suhteen riskialttiiksi katsottavissa pitopaikoissa. Pykälä olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Velvollisuudet sen sijaan olisivat vain osittain uusia, sillä eräitä eläintenpitoon liittyviä menettelytapoja koskevia vaatimuksia on eläintautilain 12 d §:n mukaan voinut sisältyä

eläintautikohtaisiin pakollisiin terveystalvontatoimintoihin.

Taudeilta suojautumisen yhteydessä käytetään usein käsitettä bioturvallisuus, jolla tarkoitetaan joukkoa ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, joilla vähennetään riskiä tartuntatautien leviämistä. Bioturvallisuuteen liittyvät toimenpiteet ovat usein hyvin yksinkertaisia, mutta niillä voi olla keskeinen rooli eläintautien leviämisen estämisessä. Yksi tehokkaimmista keinoista estää pitopaikan ympäristössä esiintyvien virusten ja bakteerien pääsy tuotantotiloihin on varmistaa, että eläinsuojissa käyvät henkilöt vaihtavat ennen eläinsuojan eläimille tarkoitettuihin tiloihin menoa jalkineensa ja päällysvaatteensa ja pesevät käteensä. Usein eläinsuojien sisäänkäyntien yhteyteen järjestetään tautisulku, jonka tehokkuus perustuu paitsi vaatteiden ja jalkineiden vaihtoon myös yksinkertaisiin rakenteellisiin keinoihin, joilla eläinsuojan eläimille tarkoitettut tilat pyritään pitämään vapaina taudinaiheuttajista.

Eläntaudit voivat levitä pitopaikkaan eläinten, alkioiden, sukusolujen tai rehujen mukana, mutta myös esimerkiksi muiden eläimistä saatujen tuotteiden taikka ajoneuvojen välityksellä. Jotta eläntaudit eivät pääsisi leviämään pitopaikkaan eläinten mukana, keskeistä on varmistaa pitopaikkaan hankittavien eläinten alkuperä ja terveydentila sekä huolehtia haittaeläinten torjunnasta. Merkitystä on usein myös eri-ikäisten eläinten erillään pidolla, tuotantoyksikön osastoinnilla sekä osastojen pesulla ja desinfiointilla ennen seuraavan kasvatuserän ohjaamista niihin. Jos eläinvirtojen ohjaus on onnistunutta, eläimet siirtyvät tuotantoyksiköstä toiseen ennalta suunnitellusti, ja eläintiheyden kasvusta tai eläinryhmien yhdistelystä johtuvien tilapäisten, eläntaudin leviämiskäynnin vaikuttavien häiriöiden määrä vähenee. Bioturvallisuutta parantaa myös eläinten lastaamisen järjestäminen erillisissä tiloissa siten, että eläinkuljetusajoneuvon mukana mahdollisesti leviävät taudit eivät pääse leviämään eläinten kasvatus-tiloihin. Myös eläimille tarkoitettujen rehujen tai eläinsuojien tarkoitettujen kuivikkeiden pääseminen kosketuksiin taudinaiheuttajien kanssa tulisi pyrkiä estämään. Tautien leviämisen ennaltaehkäisyyn vaikuttaa myös esimerkiksi pitopaikassa työskentelevien

henkilöiden asianmukainen ohjeistaminen ja koulutus.

Pykälän 1 momenttiin ehdotettu yleinen säännös velvoittaisi toimijoita noudattamaan eläintenpidossa menettelytapoja, jotka olisivat taudeilta suojautumisen kannalta riittäviä ottaen huomioon pitopaikan toiminta. Pitopaikat eroavat toisistaan kooltaan, tuotantosuunnaltaan ja toiminnaltaan, ja menettelytapojen asianmukaisuus ja riittävyys riippuu suuresti siitä, millainen pitopaikka on kyseessä. Pykälän vaatimus koskisi ainoastaan menettelytapoja eli eläinten hoitokäytäntöjä ja muita pitopaikan toimintaan liittyviä järjestelyjä. Pykälä ei siten velvoittaisi toimijoita toteuttamaan sellaisia pitopaikkaa tai eläinsuojia koskevia rakenteellisia uudistuksia, jotka edellyttäisivät merkittäviä taloudellisia investointeja. Valtakunnallisiin eläinten terveydenhuolto-ohjelmiin sisältyy eläintaudeilta suojautumiseen liittyviä ehtoja. Lähtökohtana olisi, että terveydenhuolto-ohjelmaan kuulumisen ja ohjelman tautisuojausta koskevien ehtojen noudattaminen olisi momenttiin ehdotetun velvollisuuden täyttämiseksi riittävä.

Kuitenkin sellaisia pitopaikkoja koskien, joissa vastustettavan eläntaudin esiintymisen vaara olisi poikkeuksellisen suuri tai joista levitessään eläntauti voisi aiheuttaa tavanomaista mittavampia vahingot, voitaisiin valtioneuvoston asetuksella antaa tarkempia säännöksiä menettelytapoihin liittyvistä vaatimuksista. Pitopaikkaan liittyvää tavanomaista suurempaa taudin leviämiskaavaa tai mahdollisesta taudista aiheutuvia haittoja arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon pitopaikassa harjoitettava tuotantomuoto ja pitopaikan eläinmäärä. Tuotantomuodon vuoksi muita riskialttiimpia ovat yleensä sellaiset pitopaikat, joissa eläimiä pidetään tai kasvatetaan vain lyhyen ajan ja jotka ovat yhteydessä suureen määrään muita pitopaikkoja. Tällaisia ovat esimerkiksi niin sanotut hiehohtellit sekä ternimaitovasikkakasvatamot. Eläinmäärän perusteella suunnitteluvollisuus voitaisiin säätää koskemaan erityisen suuria tuotantoyksiköitä, joita on Suomessa vain vähän verrattuna useisiin muihin Euroopan maihin. Näiden riskialttiiksi katsottavien pitopaikkojen osalta taudeilta suojautumiseen liittyvät vaatimukset voisivat eläintenpidossa noudatettavien menettelytapojen osalta ylit-

tää valtakunnallisiin eläinten terveydenhuolto-ohjelmiin sisältyvien bioturvallisuustoimenpiteiden tason.

Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä pykälässä tarkoitetuista menettelytavoista myös silloin, kun zoonoosien vastustamista koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttäisi. Salmonellan vastustamista koskeviin unionin säädöksiin sisältyy eräitä, tosin hyvin yleisluonteisia bioturvallisuuteen liittyviä vaatimuksia.

8 §. Pakollinen terveystarkastus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joilla eläimestä vastuussa oleva toimija voitaisiin velvoittaa toteuttamaan eläintautien esiintymisen valvontaa pitopaikassa. Velvollisuus koskisi pitopaikkoja, joihin liittyisi jonkin vastustettavan eläintaudin esiintymisen tai leviämisen vaaraa. Lisäedellytyksenä olisi, että taudin esiintymisen säännöllinen valvonta olisi välttämätöntä Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tai taudin leviämisen vaaran hallitsemiseksi.

Pykälän nojalla pantaisiin täytäntöön zoonoosiasetukseen perustuvat, kansallisten salmonellavalvontaohjelmien toteuttamiseen liittyvät näytteenottovelvoitteet. Tarvittaessa voitaisiin säätää myös muiden eläintautien valvonnasta. Voimassa olevan eläintautilain 12 d §:n nojalla on säädetty lampailla ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapien valvonnasta. Terveystarkastusta koskevan velvollisuuden piiriin kuuluvat pitopaikat määriteltäisiin pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Pakolliseen terveystarkastukseen liittyisi eläinten terveydentilan tarkkailua, näytteiden ottamista ja niiden lähettämistä tutkittavaksi sekä näytteiden lähettämistä koskevaa kirjanpitoa. Tarvittaessa viranomaiselle tulisi lähettää omavalvontanäytteitä koskevien tutkimusten tulokset sekä tehdä ilmoitus uusien eläinten ottamisesta pitopaikkaan ja terveystarkastuksen kohteena olevan taudin esiintymisestä esimerkiksi pitopaikassa työskentelevässä henkilössä. Viimeksi mainitut velvoitteet liittyvät salmonellavalvontaan. Kunkin eläintaudin valvomiseksi noudatettavista velvoitteista ja siitä, mitä pitopaikkoja velvoitteet koskisivat, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat säännökset näytteiden määrästä, näytteenoton tiheydestä, tavas-

ta, jolla näytteet otetaan ja lähetetään tutkittavaksi, sekä näytteitä koskevasta kirjanpidosta annettaisiin kuitenkin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Voimassa olevan eläintautilain nojalla toteutettavaan terveystarkastukseen saattaa sisältyä myös eläintenpidossa noudatettaviin menettelytapoihin liittyviä toimenpiteitä sen estämiseksi, ettei eläintauti pääse leviämään pitopaikkaan tai pitopaikasta muihin pitopaikkoihin. Näitä toimenpiteitä koskevia vaatimuksia ei kuitenkaan liittyisi ehdotetun pykälän mukaiseen terveystarkastukseen, sillä eläintautien suojautumiseen liittyvistä vaatimuksista säädettäisiin lain 7 §:ssä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan kunnan eläinlääkärin tulisi tehdä pitopaikoissa säännöllisiä tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko terveystarkastukseen liittyviä velvoitteita noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa valvonnan kohteena olevaa eläintautia. Pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset terveystarkastukseen liittyvästä viranomaisvalvonnasta.

9 §. Vapaaehtoinen terveystarkastus ja pitopaikkojen terveystarkastus. Pykälässä säädettäisiin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta, johon pitopaikasta vastuussa oleva toimija voisi sitoutua saadakseen pitopaikalleen asetuksella säädettävän luokituksen mukaisen terveystarkastuksen, jota hän voisi hyödyntää muun muassa käydessään kauppa eläimillä. Terveystarkastusta voitaisiin 1 momentin mukaan toteuttaa vastustettavan tai muun eläintaudin ennaltaehkäisemiseksi ja esiintymisen valvomiseksi. Siihen liittyisi toimijan velvollisuus teettää säännöllisiä terveystarkastuksia eläimille, ottaa tai otattaa eläimistä näytteitä ja lähettää näytteet tutkittavaksi sekä pitää näytteitä koskevaa kirjanpitoa. Vapaaehtoisen terveystarkastuksen piiriin kuuluvissa pitopaikoissa voitaisiin myös rajoittaa uusien eläinten ottamista tai eläinten lisäämiseen tarkoitettujen sukusolujen tai alkioiden hankintaa sellaisista pitopaikoista, jotka eivät kuulu terveystarkastukseen tai jotka kuuluvat alempaan terveystarkastukseen kuin eläimiä, alkioita tai sukusoluja hankkiva pitopaikka. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen voisi liittää eläinten merkitsemiseen ja eläimiä, alkioita tai sukusoluja koskevaan kir-

janpitoon liittyviä veloituksia sekä velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle taudin esiintymisestä pitopaikassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vapaaehtoiseen terveystarkkailuun liittyvästä pitopaikkojen terveystarkkailusta. Pitopaikat jaettaisiin terveystarkkailuun sen mukaan, kuinka suurella varmuudella ne ovat vapaita siitä eläintaudista, jonka ennaltaehkäisemistä ja valvontaa vapaaehtoinen terveystarkkailu koskee. Pykälässä säädettäisiin luokittelussa huomioon otettavista tekijöistä. Näitä olisivat pitopaikassa pidettävillä tai niiden kanssa kosketuksessa olleilla eläimillä epäillyt ja todetut eläintaudit, terveystarkkailun yhteydessä eläintautien varalta tehtyjen tutkimusten tulokset sekä aika, jonka pitopaikka on kuulunut terveystarkkailun piiriin.

Pykälä vastaisi suurelta osin voimassa olevan lain 12 d §:n säännöstä vapaaehtoisista terveystarkkailuohjelmista. Peurojen tuberkuloosivalvontaan liittyy pakollisen valvonnan lisäksi mainitun pykälän nojalla toteutettu vapaaehtoinen osuus. Lampailla ja vuohilla esiintyvän maedi-visnan ja scrapien varalta toteutettava, nykyisin pakollinen terveystarkkailu edellyttää eläintenpitäjiltä sitoutumista ja on siten luonteeltaan sellaista, että se sopii paremmin toteutettaviksi vapaaehtoisena kuin pakollisena. Myös kyseisestä terveystarkkailusta on siksi tarkoitus säätää pykälän nojalla.

Vapaaehtoisen terveystarkkailun piiriin kuuluvien pitopaikkojen valvontaan sovellettaisiin 8 §:n 2 momentin säännöksiä pakolliseen terveystarkkailuun liittyvästä valvonnasta. Säännökset siitä, mitä pitopaikkoja ja minkä eläintautien valvontaa terveystarkkailu koskisi, sekä tarkemmat säännökset terveystarkkailun sisällöstä ja terveystarkkailusta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset terveystarkkailusta, näytteenotosta, näytteiden lähettämisestä ja näytteitä koskevasta kirjanpidosta sekä viranomaisvalvonnasta.

10 §. Sitoutuminen vapaaehtoiseen terveystarkkailuun sekä päätös terveystarkkailusta. Pykälässä säädettäisiin menettelyistä, jotka koskevat sitoutumista vapaaehtoiseen terveystarkkailuun sekä terveystarkkailusta koskevaa päätöksentekoa. Terveystarkkailuun sitoudutettiin tekemällä asiaa koskeva ilmoitus val-

vontaviranomaiselle. Aluehallintovirasto teki päätöksen terveystarkkailusta sekä sen peruuttamisesta niissä tapauksissa, joissa terveystarkkailuun sisältyviä vaatimuksia rikottiin tai joissa pitopaikasta vastuussa oleva toimija ilmoittaisi aikomuksestaan lopettaa terveystarkkailun. Pykälään sisältyisi myös asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusten sisällöstä ja niiden tekemisestä.

11 §. Rokotukset ja muut käsittelyt. Vastustettavan eläintaudin torjumiseksi voitaisiin pykälässä säädetyin edellytyksin toteuttaa pakollisia eläinten rokotuksia tai käsittelyitä kuten lääkityksiä. Nämä voisivat koskea vain tiettyjä riskialttiita pitopaikkoja tai eläimiä taikka kaikkia taudille alttiiseen eläinlajeihin kuuluvia eläimiä, joille rokote on saatavissa tai jotka on mahdollista lääkittää tai muulla tavoin käsitellä. Voimassa olevan eläintautilain 12 §:ään sisältyy valtuus määrätä eläimiä rokotettaviksi tai muutoin käsiteltäviksi. Tätä valtuutta on käytetty rabiesrokotuksen säätämiseksi pakolliseksi metsästyskoirille ja viranomaisien palveluskoirille sekä Newcastle-ntautia vastaan annettavan rokotuksen säätämiseksi pakolliseksi viestikyyhkyille. Ehdotetun pykälän nojalla olisi mahdollista säätää rabiesrokotus pakolliseksi muillekin eläimille sekä edellyttää eläinten rokotamista esimerkiksi Newcastle-ntaudin tai märehitjoiden sinikielitaudin varalta. Eläinten rokotamista tai käsittelyä koskeva velvoite voisi perustua myös Euroopan unionin lainsäädäntöön.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan rokotamis- tai käsittelyvelvollisuus olisi eläimistä vastuussa olevalla toimijalla. Pakollisiin rokotuksiin voisi myös liittyä rokotuksia tai käsittelyitä koskeva kirjanpito- tai ilmoitusvelvollisuus.

Ehdotetun 2 momentin mukaan valvontaviranomaisien tulisi toteuttaa tarvittavia tutkimuksia rokotusten ja käsittelyjen vaikutusten seuraamiseksi. Tutkimukset voisivat koskea paitsi rokotettuja tai käsiteltyjä eläimiä myös rokotus- tai käsittelyvelvollisuuden ulkopuolelle jääneitä eläimiä, sillä rokotusten tai käsittelyjen vaikutusten kuten rokotusta seuranneen vasta-ainetasen nousun arviointi edellyttää myös verrokiryhmään kuuluvien eläinten tutkimista.

Pykälän 3 momenttiin sisältyvän asetuksenantovaltuuden mukaan pakollisten rokotusten ja käsittelyjen toteuttamisesta ja rokotuksiin ja käsittelyihin liittyvistä velvoitteista säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä rokotuksiin ja käsittelyihin liittyvistä viranomaistutkimuksista.

Pykälän 3 momentin säännökset koskisivat ihmisen hallinnassa olevien eläinten rokotamista. Pykälään sisältyisi lisäksi säännös, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi toteuttaa vastustettavan eläintaudin torjumiseksi luonnonvaraisten eläinten syöttirokotuksia.

12 §. Eläinnäyttelyiden ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen. Pykälässä säädettäisiin eläinten terveydelle asetettavista vaatimuksista järjestettäessä eläinnäyttelyitä, eläinkilpailuita tai muita vastaavia tilaisuuksia, joihin kootaan nautaeläimiä, lampaista, vuohia, sikoja tai siipikarjaa väliaikaisesti useasta eri pitopaikasta. Mainituilla eläinlajeilla on keskeinen merkitys elintarviketurvallisuuden kannalta, joten niitä koskevaa näyttely- ja harrastustoimintaa on tästä syystä perusteltua säännellä muita eläinlajeja koskevaa vastaavaa toimintaa tiukemmin. Säännökset koskisivat kuitenkin myös muita kuin edellä lueteltuja eläinlajeja silloin, kun niitä tuotaisiin samoihin tilaisuuksiin kuin nautaeläimiä, lampaista, vuohia, sikoja tai siipikarjaa. Pykälään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tilaisuuksiin tuotavien nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen ja siipikarjan terveydelle asetettavista vaatimuksista.

Lakiin ehdotetut säännökset vastaisivat pitkälti voimassa olevan eläintäutilain 12 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöstä, jonka nojalla voidaan määrätä eläinnäyttelyitä, -kilpailuita tai muita vastaavia tilaisuuksia koskevia välttämättömiä ehtoja, rajoituksia tai kieltoja, sekä sen nojalla annettuja alemmanasteisia säännöksiä. Valtuutta ei ole tähän mennessä käytetty asetuksen antamiseen, mutta Elintarviketurvallisuusvirasto on antanut ohjeita eläinten terveyden tarkistamisesta ennen osallistumista valtakunnallisiin eläinnäyttelyihin. Ehdotettuun lakiin sisältyisi lisäksi eräitä muita helposti leviävien eläintautien

vastustamiseksi välttämättömiä säännöksiä, jotka koskisivat muihin kuin edellä lueteltuihin eläinlajeihin kuuluvien eläinten kokoamista näyttelyihin, kilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

13 §. Eläinten vapauttaminen luontoon. Ehdotetun pykälän mukaan luontoon ei saisi vapauttaa eläimiä, joiden epäiltäisiin sairastavan sellaista vastustettavaa eläintautia tai muuta eläintautia, josta voi olla haittaa muille eläimille tai ihmisille. Pykälän tavoitteena olisi erityisesti suojella maan luonnonvaraisia eläinkantoja eläintautien leviämiseltä, mutta myös estää ihmisten tai kotieläinten sairastuminen vapaaksi päästettyjen eläinten tai niiden tartuttamien luonnonvaraisten eläinten levittämiin sairauksiin. Vastuu vapautettavaan eläimiin liittyvän taudin leviämiskaavan arvioinnista olisi sillä, joka vapauttaa eläimiä luontoon. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luontoon vapautettavien eläinten terveydentilalle asetettavista vaatimuksista. Pykälän piiriin kuuluisivat etenkin kalaistutukset, joita toteutetaan yleisesti koko maassa. Istukkaiden kasvattaminen edellyttää voimassa olevan ja ehdotetun lain mukaan lupaa, joten valvontaviranomaisilla on pykälän noudattamisen valvontaa varten kattava tieto istutuksia harjoittavista toimijoista. Tarkittaessa voitaisiin säätää vaatimuksista myös muita eläinlajeja kuin kaloja koskien.

3 luku **Eläintaudeista ilmoittaminen ja eläintautitilanteen seuranta**

14 §. Velvollisuus ilmoittaa eläintaudeista. Pykälään sisältyisi voimassa olevan eläintäutilain 9 §:n säännöstä vastaava säännös eläimistä vastuussa olevan toimijan velvollisuudesta ilmoittaa valvontaviranomaiselle vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskevasta epäilystä. Ehdotetun pykälän mukaan ilmoitusvelvollisuus ulottuisi myös muihin sellaisiin henkilöihin, jotka osallistuvat eläimen tutkimiseen, hoitoon, käsittelyyn, kuljetukseen, lopetukseen, teurastukseen, metsästytykseen, pyyntiin, perkuuseen tai tarkkailuun. Paitsi eläimen sairauteen viittaavista oireista, eläimestä vastuussa olevan toimijan tulisi ehdotuksen mukaan tehdä ilmoitus myös sellai-

sesta eläinten joukkosairastumisesta tai joukkokuolemasta sekä sellaisesta olennaisesta eläinten käyttäytymiseen tai tuottavuuteen liittyvästä muutoksesta kuten äkillisestä munan- tai maidontuotannon laskusta, joka voi viitata vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymiseen. Ilmoitus tulisi tehdä kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle, ja se tulisi tehdä viipymättä.

Ilmoitusvelvollisuuden ulottaminen eläimistä vastuussa olevan toimijan ohella muihinkin eläinten kanssa työnsä tai harrastuksensa puolesta kosketuksissa oleviin henkilöihin ja velvollisuuden laajentaminen koskemaan myös eläinten joukkosairastumista tai -kuolemaa sekä tuotantoon liittyviä olennaisia muutoksia on tarpeen Euroopan unionin säännösten kuten lintuinfluenssadirktiivin täytäntöön panemiseksi. Ilmoitusvelvollisuutta on kuitenkin arvioitava aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon kyseessä olevan henkilön tiedot ja taidot sekä hänen mahdollisuutensa ymmärtää havaintojensa ja eläintautien välinen mahdollinen syy-yhteys. Pykälän 2 momenttiin ehdotettu asetuksenantovaltuus mahdollistaisi kuitenkin sen, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella yksilöitäisiin niitä tuotannossa tapahtuvia muutoksia, joista ilmoitus tulisi aina tehdä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

15 §. Eläinlääkärin ja laboratorion ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentin mukaan eläinlääkärillä olisi eläimistä vastuussa olevan toimijan tavoin ilmoitusvelvollisuus vastustettavista ja uusista vakavista eläintauodeista. Ilmoitus olisi tehtävä kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle eläinlääkärin potilastietoja koskevan salassapitovelvollisuuden estämättä. Paitsi vastustettavia ja uusia vakavia eläintauteja, ilmoitusvelvollisuus koskisi myös ilmoitettavia eläintauteja. Säännös vastaisi voimassa olevan eläintautilain 6 §:ää.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi myös laboratorion, jonka suorittaman tutkimuksen perusteella eläimellä todettaisiin olevan vastustettava, uusi vakava tai ilmoitettava eläintauti taikka jos tällaista eläintautia koskeva epäily heräisi laboratoriossa. Laboratorion ilmoitusvelvollisuus

ei olisi riippuvainen siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tehtävää vai muuta tutkimusta varten, vaan ilmoitus olisi tehtävä molemmissa tapauksissa. Eläinlääkäreitä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään voimassa olevan eläintautilain 8 §:n 2 momentissa, mutta laboratorioita koskevaa ilmoitusvelvollisuutta laissa ei tällä hetkellä ole. Laboratorion ilmoituksella voi kuitenkin olla taudintorjunnan kannalta keskeinen rooli niissä tapauksissa, joissa eläimistä vastuussa oleva toimija laiminlyö ilmoituksen teon.

16 §. Valvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisten velvollisuudesta tehdä eläintauteja koskevia ilmoituksia ja todettuja eläintautitapauksia koskevia yhteenvetoja ylemmälle viranomaiselle tai terveysturvaviranomaisille. Vastavat säännökset sisältyvät voimassa olevan eläintautilain nojalla annettuihin valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusten ja pykälässä tarkoitettujen yhteenvetojen sisällöstä, niiden tekemiseen sovellettavasta määräajasta sekä niiden tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

17 §. Seurantatutkimukset. Pykälään sisältyisivät säännökset eläintauteja koskevasta seurannasta sekä erityisesti seurantatutkimuksista ja niihin liittyvistä toimijoiden ja viranomaisten velvollisuuksista. Eläintautien seuranta voidaan jakaa aktiiviseen ja passiiviseen seurantaan, joista ensiksi mainitulla tarkoitetaan seurantaan varten otetuista näytteistä kuten maitonäytteistä, teurastamoilla tai tiloilla otetuista veri- tai kudoksenäytteistä taikka luonnonvaraisten eläinten osalta metsästäjien, riistantutkijoiden tai rengastajien keräämistä näytteistä tehtävää seurantaan ja jälkimmäisellä eläinten tutkimista tautiepäilyjen perusteella. Passiiviseen seurantaan voidaan kuitenkin sisällyttää myös taudinmäärittämiseen ja kuolinsyyn selvittämiseen liittyvät tutkimukset, jolloin tautia koskeva epäily voi syntyä laboratoriossa.

Eläintautiseuranta on voimassa olevan lain aikana toteutettu eläintautilain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto on voinut mää-

rätä eläimiä tutkittaviksi. Seuranta tehdään yleensä vastustettavien eläintautien varalta, mutta sitä on tarpeen mukaan tehty myös muiden tautien esiintymisen seuraamiseksi.

Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää eräissä tapauksissa jäsenmailta eläintautien esiintymisen säännöllistä seuranta taikka tauteja koskeviin määräaikaisiin kartoitustutkimuksiin osallistumista. Esimerkiksi salmonellan osalta edellytetään molempia. Zoonosidirektiivin mukaan pakollisesti seurattavia eläintauteja ovat salmonellan lisäksi nautatuberkuloosi, bruselloosi, trikiinooosi, ekinokokkoosi, EHEC ja kampakylobakteeri. Zoonosidirektiivi edellyttää lisäksi antibiootiresistenssin seuranta eläimissä. Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvät seurantaan liittyvät velvoitteet voivat koskea koko maata taikka vain esimerkiksi helposti leviävien eläintautien leviämisen estämiseksi perustettavia vyöhykkeitä.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin Elintarviketurvallisuusvirastolle velvollisuus seurata eläinten terveydentilaa ja eläintautien esiintymistä eläintauteja koskevien ilmoitusten ja koosteiden sekä muiden tietolähteiden perusteella. Tällaisia olisivat lähinnä laboratoriotutkimukset, muiden laboratorioroiden lähettämät tiedot ja mikrobikannat sekä eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitetut, eläinlääkäreiden hoitamia tautitapauksia koskevat tilastotiedot.

Eläintautien seuraamiseksi voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan lisäksi toteuttaa Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä seuranta tutkimuksia eli pakollisia eläinten joukkotutkimuksia. Niiden yhteydessä voitaisiin tutkia eläimiä niiden terveydentilan selvittämiseksi sekä ottaa eläimistä ja niistä saaduista tuotteista sekä pitopaikasta tarvittavia näytteitä. Seuranta tutkimukset voisivat koskea koko maata taikka vain tiettytyypisiä pitopaikkoja, joihin arvioitaisiin esimerkiksi tuotantomuodon perusteella liittyvän erityistä vaaraa eläintaudin leviämisestä. Eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilla toimijoilla sekä eläimistä saatuja tuotteita vastaanottavilla laitoksilla olisi velvollisuus sallia seuranta tutkimukseen liittyvä eläinten tutkiminen ja näytteenotto.

Harkintavalta sen suhteen, mitä seuranta tutkimuksia maassa kulloinkin toteutettaisiin

ja missä laajuudessa niitä toteutettaisiin, olisi ehdotuksen mukaan lähtökohtaisesti Elintarviketurvallisuusvirastolla. Seuranta tutkimus olisi kuitenkin pykälän 2 momentin mukaan toteutettava aina silloin, kun Euroopan unionin lainsäädäntö niin edellyttäisi. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin unionin lainsäädäntöön perustuvan seuranta tutkimuksen toteuttamisesta.

Elintarviketurvallisuusvirasto voisi pykälän 3 momentin mukaan toteuttaa seuranta tutkimuksen itse taikka määrätä sen muun valvontaviranomaisen tehtäväksi. Seuranta tutkimukseen liittyviä, näytteenottoon ja näytteiden lähettämiseen liittyviä tehtäviä voitaisiin määrätä myös eläimistä tai pitopaikoista vastuussa olevalle toimijalle taikka eläimistä saatuja tuotteita vastaanottavalle laitokselle. Tämä olisi kuitenkin mahdollista vain, jos tehtävissä ei vaadittaisi sellaisia erityisiä tietoja tai taitoja, joita eläimistä vastuussa olevilla toimijoilla tai laitosten työntekijöillä ei voitaisi edellyttää olevan. Elintarviketurvallisuusvirasto voisi ehdotuksen mukaan lisäksi sopia valtakunnallista eläinten terveydenhuolto-ohjelmaa hallinnoivan tahon kanssa, että seuranta tutkimukseen liittyvä näytteenotto toteutetaan terveydenhuolto-ohjelman puitteissa.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että Elintarviketurvallisuusvirasto voisi tehdä seuranta tutkimuksia luonnonvaraisista eläimistä sekä virastoon muita tutkimuksia varten lähetystä näytteistä.

18 §. Seurantasuunnitelma. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta laatia eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuranta koskeva seurantasuunnitelma. Vastaavaa velvollisuutta ei sisälly voimassa olevaan lainsäädäntöön. Suunnitelman laatimista voidaan kuitenkin pitää perusteltuna seuranta toiminnan ennakointavuuden lisäämiseksi sekä Euroopan unionin lainsäädännössä asetettujen tautiseuranta koskevien vaatimusten toteutumisen seuraamiseksi. Suunnitelman laatiminen helpottaisi myös Elintarviketurvallisuusviraston laboratoriotuotoimintaan osoitettavan valtion rahoituksen ennakointia ja kohdentamista.

Pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusviraston tulisi laatia seurantasuunnitelma vuo-

sittain. Suunnitelmasta tulisi käydä ilmi, mitä 17 §:ssä tarkoitettuja seurantatutkimuksia aiotaan toteuttaa sekä miten ja missä määrin seurannassa aiotaan hyödyntää muita kuin seurantaa varten eli lähinnä taudin määrittämiseksi tai kuolinsyyn selvittämiseksi Elin-
tarviketurvallisuusvirastoon lähetettyjä näyt-
teitä.

4 luku **Toimenpiteet taudinpurkauksissa**

19 §. *Ensisijaiset toimenpiteet taudin leviämisen estämiseksi.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eläimistä vastuussa olevan toimijan ensisijaisista toimenpiteistä tilanteissa, joissa henkilö itse tai esimerkiksi eläintä hoitanut eläinlääkäri epäilisi eläimen sairastuneen vastustettavaan eläintautiin tai uuteen vakavaan eläintautiin. Toimenpiteet tulisivat sovellettaviksi myös tilanteissa, joissa eläintauti olisi todettu laboratoriotutkimuksissa ilman, että valvontaviranomainen olisi vielä tarkastanut pitopaikkaa tai eläintä tai muutenkaan ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin. Eläimistä vastuussa olevan toimijan olisi mahdollisuuksiensa mukaan eristettävä eläin pitopaikan muista eläimistä sekä vältettävä sellaisten eläinten, tuotteiden kuten maidon tai sperman sekä muiden tavaroiden ja aineiden siirtämistä, joissa saattaa olla tartuntaa. Ensisijaisia toimenpiteitä olisi ehdotuksen mukaan toteutettava siihen saakka, kunnes valvontaviranomainen päättäisi asiaa koskevista jatkotoimenpiteistä. Säännös vastaa pitkälti voimassa olevan eläintautilain 9 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläinlääkärille, joka epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, velvollisuus antaa eläimestä vastuussa olevalle henkilölle viipymättä neuvoja tartunnan leviämisen estämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.

20 §. *Virallinen eläintautiepäily.* Pykälään sisältyisi voimassa olevan lain 8 §:n 1 momentin säännöstä vastaava säännös valvontaviranomaisen velvollisuudesta suorittaa tarkastus epäiltäessä eläimellä olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti. Viranomais-
tarkastusta koskeva velvollisuus sisältyy myös useisiin eläintautien vastustamista koskeviin direktiiveihin. Tarkastuksen suorittaisi

nykyiseen tapaan pääasiassa paikallistason viranomaisena toimiva kunnaneläinlääkäri, mutta pykälän mukaan myös aluehallintovirastolla ja Elin-
tarviketurvallisuusvirastolla olisi toimivalta suorittaa tarkastus tarvittaessa. Aluehallintoviraston ja Elin-
tarviketurvallisuusviraston tarkastuksia koskeva toimivalta olisi tarpeen siitä syystä, että mainituilla virastoilla on toimivaltaa päättää eläintautien torjuntaa ja leviämisen estämistä koskevista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä.

Tarkastuksen yhteydessä sairastuneeksi epäilty eläin olisi tutkittava, ja siitä olisi otettava tarvittavat näytteet. Tarkastus olisi ulotettava myös pitopaikan muihin eläimiin ja eläinten elinympäristöön. Jos vastustettavaa eläintautia epäiltäisiin luonnonvaraisessa eläimessä, näytteitä olisi otettava ympäröivästä luonnosta. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläinten ja pitopaikan tutkimisesta, näytteiden laadusta ja määrästä, näytteiden lähettämisessä noudatettavasta menettelystä sekä näytteiden tutkimisesta laboratoriossa.

Pykälässä ehdotetaan otettavaksi käyttöön käsite *virallinen eläintautiepäily*. Käsitteen avulla laissa eriteltäisiin eritasoisia eläintautiepäilyjä ja niiden yhteyttä toimijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttaviin toimenpiteisiin. Lakiehdotuksen tavoitteena on, että kynnys ilmoittaa epäilystä viranomaiselle olisi mahdollisimman matala. Toisaalta oikeusturvanäkökohdat edellyttävät, ettei yksilöiden oikeuksiin puututa ilman riittäviä perusteita. Näin ollen toimijan tai eläinlääkärin epäily olisi riittävä eräiden lain säännösten soveltamiseksi, kun taas useimpiin pitopaikkaa koskeviin tai alueellisiin toimenpiteisiin ryhtymiseksi vaadittaisiin viranomaisen perusteltu epäily.

Pykälän mukaan virallisella eläintautiepäilyllä tarkoitettaisiin vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskevaa epäilyä, jota aluehallintovirasto pitäisi riittävän vahvana erinäisiin laissa säädettyihin toimenpiteisiin ryhtymiseksi. Ehdotettu ratkaisu, jossa aluehallintovirastolla olisi toimivalta määrittellä, milloin kyseessä olisi virallinen eläintautiepäily, olisi omiaan yhtenäistämään taudinpurkauksissa sovellettavia käytäntöjä ja sel-

keyttämään esimerkiksi eläintauteihin liittyvää viestintää ja tiedottamista.

Virallinen eläintautiepäily voisi perustua viranomaistarkastukseen tai -tutkimukseen, laboratoriotutkimusten tuloksiin, pitopaikan ja tartuntalähteen tai taudin esiintymispaikan väliseen yhteyteen tai muuhun niihin rinnastettavaan perusteltuun syyhyn. Aluehallintoviraston ei välttämättä itse tarvitsisi suorittaa tarkastusta pitopaikassa, vaan viralliseen eläintautiepäilyyn voisivat johtaa esimerkiksi kunnaneläinlääkäriltä tai laboratoriolta saadut tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläimen lopettamisesta taudinmäärityksen suorittamiseksi tilanteissa, joissa kyseessä olisi helposti leviävää tai vaarallista eläintautia taikka uutta vakavaa eläintautia koskeva virallinen eläintautiepäily. Lopettaminen olisi mahdollista aluehallintoviraston päätöksellä, jos taudin toteaminen tai epäilyn poissulkeminen ei onnistuisi eläintä lopettamatta. Esimerkiksi TSE-tauteja koskevat diagnoosit voidaan tehdä vain lopetetuista eläimistä. Vastaava toimivaltuus sisältyy voimassa olevan eläintautilain 8 ja 12 §:ään. Mainittujen pykälien säännökset ovat kuitenkin monelta osin vaikeaselkoisia, ja päällekkäistä toimivaltua asiassa on sekä kunnaneläinlääkärillä, aluehallintovirastolla että Elintarviketurvallisuuksivirastolla. Velvollisuudesta lopettaa eläin diagnoosia varten tarvittavien näytteiden saamiseksi säädetään useissa eläintautien vastustamista koskevissa direktiiveissä.

21 §. *Vastustettavan ja uuden vakavan eläintaudin toteaminen.* Pykälän mukaan eläintauti olisi laissa tarkoitettulla tavalla todettu, jos taudin olisi todennut valvontaviranomainen. Perusteiden osalta ehdotettu pykälä viittaa yleisesti hyväksytyihin eläinlääketieteellisiin perusteisiin. Elintarviketurvallisuuksivirasto suorittaa lähes kaikki vastustettavien eläintautien varalta tehtävät laboratoriotutkimukset sekä toimii kansallisena vertailulaboratoriona. Tästä syystä virastolla on keskeinen rooli paitsi yksittäisten tautiepäilyjen vahvistamisessa tautilöydöksiksi myös yleisiä eri eläintautien toteamiseen liittyviä kriteereitä koskevassa päätöksenteossa. Joskus tauti on kuitenkin mahdollista todeta ilman laboratoriotutkimuksia esimerkiksi pitopaikassa tehdyn testin perusteella, joten eläintaudin voisi tapauksesta riippuen todeta

Elintarviketurvallisuuksiviraston sijasta myös muu valvontaviranomainen.

22 §. *Selvitys eläintaudin alkuperästä ja levinneisyydestä.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevasta selvityksestä. Selvityksen tekeminen on keskeinen edellytys sille, että taudin torjuntatoimenpiteet osataan kohdentaa oikein. Pyrkimyksenä on saada selville, mistä epäilty tai todettu eläintauti on peräisin ja mihin se on mahdollisesti ehtinyt levitä. Selvityksessä käytetään apuna eläinrekistereitä ja muita tietolähteitä kuten teurastamoita, meijereitä, rehualan yrityksiä sekä raatojen keräilystä vastaavia toimijoita. Selvitys tehtäisiin tarpeellisessa laajuudessa myös silloin, kun eläintautia epäiltäisiin tai todettaisiin luonnonvaraisessa eläimessä.

Voimassa olevassa eläintautilaissa ei säädetä selvityksen laatimista koskevista viranomaisten velvollisuuksista, mutta lain 9 §:n mukaan eläimen omistajan tai haltijan velvollisuutena on antaa valvontaviranomaiselle tarvittavat tiedot taudin alkuperän, laadun ja levinneisyyden selvittämiseksi.

Pykälässä selvityksen tekeminen säädettäisiin aluehallintoviraston tehtäväksi, koska se vaatii voimavaroja ja edellyttää usein työskentelyä kunnaneläinlääkärin virka-alueella laajemmalla alueella. Aluehallintovirasto voisi kuitenkin käyttää selvityksen laatimisessa apunaan kunnaneläinlääkärinä.

Selvityksestä olisi käytävä ilmi ajankohta, jona tauti on todennäköisesti tullut pitopaikkaan, mahdolliset tartuntalähteet sekä ne tuotteet, aineet ja tavarat, joiden välityksellä tauti on voinut siirtyä pitopaikan ulkopuolelle. Lisäksi olisi selvitettävä ne tautiepäilyn kohteena olevan pitopaikan tai taudin esiintymispaikan kanssa kosketuksissa olleet pitopaikat, joista eläintauti on voinut siirtyä tai joihin tauti on voinut levitä. Tartunta voi siirtyä pitopaikkojen välillä esimerkiksi pitopaikasta toiseen siirrettävien eläinten, teuraskuljetus- tai maidonkeräysajoneuvon taikka pitopaikoissa vierailevien henkilöiden välityksellä. Selvityksestä tulee käydä lisäksi ilmi ne pitopaikat, joiden eläimet ovat voineet saada tartunnan samasta tartuntalähteestä. Tämä voi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteissa, joissa pitopaikkoihin toimitetaan samaa eläintaudin saastuttamaa rehua.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnaneläinlääkärin tulisi tehdä tarvittavat tutkimukset tautiepäilyn kohteena olevan pitopaikan tai taudin esiintymispaikan kanssa kosketuksissa olleissa pitopaikoissa sekä pitopaikoissa, joiden eläimet ovat voineet sairastua samasta tartuntalähteestä. Jos aluehallintovirasto pitäisi selvityksen taikka tutkimuksen perusteella todennäköisenä, että eläintautia esiintyy jossakin näistä pitopaikoista, kyseessä olisi virallinen eläintautiepäily, jonka perusteella voitaisiin ryhtyä vastaaviin toimenpiteisiin kuin pitopaikassa, jossa tartuntaa esiintyy tai jossa sitä epäillään esiintyvän. Se, ryhdytäänkö toimenpiteisiin vain joissakin vai jopa kaikissa selvityksessä luetelluissa pitopaikoissa, riippuu pitkälti taudin tarttuvuudesta ja leviävyydestä sekä siitä, miten vahva toiminnallinen tai muu yhteys pitopaikkojen ja tautiepäilyn kohteena olevan pitopaikan tai taudin esiintymispaikan välillä on ollut. Sovellettavat toimenpiteet taas voivat riippua muun muassa siitä, kuinka pitkä itämisaika taudilla on ja onko epäilyä mahdollista sulkea pois jo itämisaikana. Etenkin sellaisten tautien kyseessä ollen, joilla on pitkä itämisaika ja joiden osalta epäilyä ei voida luotettavasti sulkea pois vielä itämisaikana, voi olla joissakin tapauksissa perusteltua soveltaa selvityksessä lueteltujen pitopaikkojen osalta lievempiä rajoituksia kuin sellaisten pitopaikkojen osalta, joissa eläintautia epäillään esiintyvän eläimissä todettujen kliinisten oireiden perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevan selvityksen tekemisestä sekä tutkimusten ja näytteenoton suorittamisesta selvityksessä luetelluissa pitopaikoissa.

23 §. Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös. Pykälässä säädettäisiin toimenpiteistä sen estämiseksi, ettei pitopaikassa esiintyvä tai esiintyväksi epäilty eläintauti pääse leviämään pitopaikan ulkopuolelle. Toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttäisi, että kyseessä olisi vastustettava eläintauti tai uusi vakava eläintauti taikka näitä koskeva virallinen eläintautiepäily. Toisaalta mainitun taudin tai epäilyn kyseessä ollen aluehallintoviraston tulisi aina ryhtyä taudin leviämisen estämiseksi välttämättömiin toimenpitei-

siin. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi luettelo niistä kielloista ja rajoituksista, joita aluehallintovirasto voisi hallintopäätöksellä määrätä noudatettavaksi sekä toimenpiteistä, joita se voisi määrätä toteutettavaksi pitopaikassa. Päätöstä tehtäessä tulisi suhteellisuusperiaatteen mukaisesti ottaa huomioon taudin tarttuvuus, leviävyys sekä taudin aiheuttamat haitat.

Pykälän 1 momentin mukaan pitopaikkaan kohdistettavat kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet voisivat koskea eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden tai tartuntaa levittävien muiden aineiden tai tavaroiden siirtämistä. Kielto siirtää eläimiä pois pitopaikasta on keskeisin ja tehokkain toimenpide vastustettavien eläintautien leviämisen estämiseksi. Yleensä on syytä kieltää myös uusien eläinten hankinta pitopaikkaan, jotta vältettäisiin näiden eläinten sairastuminen. Jos tauti tarttuu lihan välityksellä ihmisiin tai eläimiin, on lähtökohtaisesti tarpeen kieltää myös eläinten lähettäminen teuraaksi taikka asettaa niiden teurastamiselle taikka lihan käsittelylle ehtoja. Muissa tapauksissa teurastaminen voidaan sallia ilman ehtoja edellyttäen, ettei kuljettamisesta aiheudu taudin leviämisen vaaraa. Pitopaikan muista kuin sairastuneiksi epäillyistä eläimistä lypsetyn maidon luovutusta on tarpeen rajoittaa vain harvoissa tapauksissa kuten suu- ja sorkkataudin kyseessä ollen. Taudin leviämistavasta riippuen voi olla aiheellista määrätä rehutoimituksia, lannan pois kuljettamista ja raatojen keräilyä koskevista rajoituksista.

Pykälän 1 momentin nojalla määrättävät kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet voisivat koskea myös eläinten eristämistä tai niiden pitämistä sisätiloissa, pitopaikassa käyvien henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikkumista sekä eläinsuojien ja niissä käytettävien vaatteiden ja varusteiden puhdistamista ja desinfiointia. Liikkumisrajoituksilla ei ole tarkoitus rajoittaa pitopaikassa käyvien henkilöiden normaalia työssäkäyntiä, asiointia tai harrastamista, mutta säännöksen nojalla voitaisiin esimerkiksi kieltää mainittuja henkilöitä vierailemasta toisessa pitopaikassa, jossa pidetään taudille alttiita eläimiä. Siinä poikkeuksellisessa tapauksessa, että pykälässä tarkoitettu päätös kohdistuisi pelkästään asuinhuoneistoon, ei henkilöiden liikkumista koskeviin rajoituksiin ole lemmikkieläimillä

esiintyvien tautien kuten rabioksen luonteesta johtuen lähtökohtaisesti tarvetta.

Pykälän 1 momentin nojalla pitopaikan eläimet voitaisiin määrätä tutkittaviksi, rokotettaviksi, käsiteltäviksi tai lääkittäviksi lähinnä silloin, kun taudin tehokas vastustaminen ei edellyttäisi niiden lopettamista. Rokotamiselle voivat kuitenkin olla esteenä eläintautikohtaiset rokottamiskiellot. Rokotusta voitaisiin käyttää esimerkiksi rabioksen sekä mahdollisesti myös hevosenkefaliittien ja sinikielitaudin yhteydessä. Käsitteleminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi ekinokokkoosin, vektorilevitteisten tautien ja pernaruton yhteydessä.

Toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa myös sen estämiseksi, ettei tartunta pääsisi leviämään pitopaikasta ajoneuvojen, luonnonvaraisten eläinten tai lemmikkieläinten välityksellä. Mainittuja toimenpiteitä voisivat olla ajoneuvojen, tavallisimmin niiden renkaiden ja ulkopintojen, puhdistus tai desinfiointi pitopaikasta poistuttaessa. Luonnonvaraisten eläinten pääsyä kosketuksiin pitopaikan eläinten kanssa voitaisiin pyrkiä estämään esimerkiksi suojaamalla pitopaikan eläintiloja verkoilla tai muilla rakenteilla, haittaeläinten seurannalla ja torjunnalla taikka kieltämällä luonnonvaraisten eläinten ruokinta pitopaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä. Erityisesti kalanviljelylaitosten osalta voitaisiin määrätä pitopaikan poistoveden käsittelystä.

Aluehallintoviraston päätöksen täytäntöönpanosta vastaisi se, jolle päätös olisi osoitettu, eli pitopaikasta vastuussa oleva toimija. Eläinten ja pitopaikan tutkiminen sekä eläinten rokottaminen, käsittely ja lääkittäminen määrättäisiin kuitenkin kunnaneläinlääkäriin tehtäväksi silloin, kun toimenpiteiden suorittamisessa tarvitaan eläinlääkäriin ammattitaitoa. Pykälän 3 momentin mukaan aluehallintoviraston tulisi saattaa päätöksensä tarvittavassa määrin muiden valvontaviranomaisten tietoon. Maa- ja metsätalousministeriölle olisi tarpeen toimittaa tieto päätöksestä, joka on annettu uuden vakavan eläintaudin vastustamiseksi, jotta ministeriö voisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin uuden vakavan eläintaudin nimeämiseksi vastustettavaksi eläintaudiksi.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää,

miltä osin valvontaviranomaisen tulee ryhtyä pykälän 1 momentissa säädettyihin toimenpiteisiin kunkin eläintaudin vastustamiseksi, sekä antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä. Asetuksenantovaltuus on keskeinen aluehallintoviraston harkintavallan rajaamiseksi. Ehdotettu pykälä sisältää laajoja yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin merkittävällä tavalla puuttuvia toimivaltuuksia, joiden käyttöä ei voida lain tasolla kuitenkaan tarkasti rajata, sillä toteutettavat toimenpiteet vaihtelevat eläintautikohtaisesti. Kun yksityiskohtaiset säännökset siitä, mitä toimenpiteitä kunkin taudin tehokas vastustaminen edellyttäisi, sisältyisivät nykyiseen tapaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin, aluehallintoviraston toiminta taudinpurkauksen yhteydessä helpottuisi ja nopeutuisi ja toimenpiteet olisivat yhteneväisiä maan eri osissa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa säädettävien toimenpiteiden sisältö taas määrittäisi pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvien eläintautikohtaisen direktiivien perusteella.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi lisäksi säännös, jonka mukaan aluehallintovirasto voisi myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa luvan poiketa päätöksestään, jos poikkeaminen ei aiheuttaisi taudin leviämisen vaaraa. Poikkeus voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan myöntää vain niissä tapauksissa, joissa asiasta olisi säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Poikkeuslupamahdollisuus on tarpeen useiden eläintautien vastustamista koskevien direktiivien ja komission päätösten täytäntöön panemiseksi, sillä mainittujen säädösten lähtökohtana on, että taudinpurkauksissa noudatettavat kiellot ja rajoitukset määrätään mahdollisimman kattavina, mutta perustellusta syystä niistä voidaan myöntää tapauskohtaisia poikkeuksia. Poikkeusten myöntäminen edellyttää, että ennen luvan myöntämistä on tehty tilannetta koskeva riskinarviointi ja sen tulos on poikkeamis päätöksen kannalta myönteinen. Esimerkiksi eläinten siirtokiellosta voi olla mahdollista poiketa eläinten siirtämiseksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten, jos rajoitustenalaisessa pitopaikassa ei ole riittävästi tilaa ja jos siirto voidaan toteuttaa siten, ettei siitä aiheudu eläintaudin leviämisen vaaraa.

24 §. *Taudin leviämisen estämiseksi tehtävän päätöksen voimassaolo.* Aluehallintoviraston tulisi pykälän 1 momentin mukaan kumota päätöksensä taudin leviämisen estämiseksi välttämättömistä kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä heti, kun eläintautia koskeva epäily on suljettu pois laboratoriotutkimuksen tai muun syyn perusteella. Kohutuuttomien taloudellisten menetysten välttämiseksi olisi epäily pyrittävä vahvistamaan tai sulkemaan pois mahdollisimman pian. Joissakin tapauksissa lopullisen diagnoosin saamiseksi vaadittavat laboratoriotutkimukset kuitenkin kestävät viikkoja tai jopa kuukausia. Diagnoosin viivästyminen aiheuttavia haittoja voidaan kuitenkin vähentää 23 §:ään ehdotetulla kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskevalla poikkeuslupajärjestelmällä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston tulisi kumota eläintaudin leviämisen estämiseksi antamansa päätös myös, kun on voitu laboratoriotutkimuksin tai muulla riittävällä tavalla varmistua siitä, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa. Eläintauti voi toisinaan poistua pitopaikasta itsestään eläinten parannuttua sairaudesta. Eläintauti voi hävitä myös pitopaikassa suoritettujen toimenpiteiden seurauksena. Joissakin tapauksissa tartunta todetaan vasta eläimen kuoleman jälkeen, jolloin kiellot ja rajoitukset voidaan kumota sen jälkeen kun on varmistuttu, etteivät pitopaikan muut eläimet ole saaneet tartuntaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että aluehallintoviraston tulisi kumota uuden vakavan eläintaudin leviämisen estämiseksi annettu päätös viimeistään kuukauden kuluttua sen antamisesta, jollei tautia olisi siihen mennessä nimetty vastustettavaksi eläintaudiksi. Säännöksellä pyrittäisiin rajoittamaan aluehallintoviraston toimivaltaa päättää taudin vastustamistoimista tilanteissa, joissa uutta vakavaa eläintautia ei toimenpiteisiin ryhtymisen jälkeen suoritettuna harkinnan perusteella katsottaisikaan tarpeelliseksi nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi esimerkiksi siitä syystä, että tauti ei saatujen selvitysten perusteella täytä vastustettavalle taudille säädettyjä edellytyksiä.

Aluehallintoviraston tulisi seurata päätöksen voimassaolon edellytyksiä. Pykälän 2 momentissa myös säädettäisiin muille val-

vontaviranomaisille velvollisuus ilmoittaa aluehallintovirastolle päätöksen voimassaoloon vaikuttavista seikoista kuten laboratoriotutkimusten tuloksista.

Helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi suoritettavat taudin hävittämistoimenpiteet kuten eläinten lopettaminen ja pitopaikassa suoritettavat puhdistukset ja desinfiointit perustuvat lähtökohtaisesti viranomaisen määräykseen, kun taas valvottavien eläintautien kyseessä ollen toimenpiteisiin ryhtyminen ja siten myös kieltojen ja rajoitusten kumoaminen riippuu pitopaikasta vastuussa olevasta toimijasta. Taudista vapautuminen ei useinkaan onnistu ilman pitopaikasta vastuussa olevan toimijan toteuttamia toimenpiteitä, ja vaikka onnistuisikin, toimenpiteisiin ryhtyminen voi olla perusteltua kieltojen ja rajoitusten keston lyhentämiseksi sekä kielloista ja rajoituksista aiheutuvien tuotannollisten tappioiden minimoimiseksi.

Kieltoja ja rajoituksia sisältävän päätöksen kumoaminen ei välttämättä edellyttäisi sen todistamista, että pitopaikka on kokonaan vapautunut eläintaudista, vaan tiettyjen valvottavien eläintautien kyseessä ollen riittäisi, että eläintaudista ei pitopaikassa toteutettujen toimenpiteiden seurauksena enää aiheutuisi vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Säännös olisi tarpeen muun muassa sellaisten tautien varalta, joiden täydellinen hävittäminen pitopaikasta ei käytännössä ole kohtuullisin kustannuksin mahdollista. Esimerkkinä tällaisesta taudista on EHEC. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää siitä, mikä on riittävä tapa eläintaudista vapautumisen tai eläintaudista aiheutuvan vaaran poistumisen varmistamiseksi.

Kaikissa tapauksissa eläintaudista vapautumista tai taudin aiheuttaman vaaran poistumista koskevaa arvioita ei voida perustaa ainoastaan laboratoriotutkimusten tuloksiin tai muuhun vastaavaan selvitykseen, vaan asiaa arvioitaessa on olennaista, mitä taudin hävittämistoimenpiteitä pitopaikassa on suoritettu ja miten ne on suoritettu. Arvioita toimenpiteiden riittävydestä ei aina voida riittävästi perustaa jälkikäteen hankittavaan selvitykseen, vaan olennaista on, että viranomaisilla on mahdollisuus seurata ja valvoa toimenpiteiden suorittamista. Toimenpiteiden valvonta on tärkeää myös, kun otetaan hu-

mioon saneeraustoimenpiteisiin liittyvä eläintaudin leviämisen vaara.

Helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin kyseessä ollen saneeraustoimenpiteiden valvontaan ei liity ongelmaa, sillä valvontaviranomaiset itse päättävät taudin hävittämistoimenpiteistä ja myös vastaavat niiden suorittamisesta. Sen sijaan valvottavan eläintaudin kyseessä ollen mahdollisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä päättää ja toimenpiteiden suorittamisesta vastaa pitopaikasta vastuussa olevan toimija. Viranomaisvalvonnan mahdollistamiseksi näissä tapauksissa pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee tehdä kunnaneläinlääkärille ennakolta ilmoitus niistä taudin hävittämistoimenpiteistä, joita se aikoo toteuttaa pitopaikassa. Ilmoitus olisi tehtävä vain niiden maa- ja metsätalousministeriön asetuksella yksilöitävien eläintautien kyseessä ollen, joista vapautumisen varmistamiseksi hävittämistoimenpiteiden seuranta olisi välttämätöntä. Kunnaneläinlääkärin tulisi valvoa toimenpiteiden suorittamista. Voimassa olevien maa- ja metsätalousministeriön asetusten mukaan valvontaviranomaiset valvovat esimerkiksi salmonellan ja BKD-taudin hävittämistoimenpiteiden toteuttamista.

25 §. Väliaikainen päätös kiireellisissä tilanteissa. Vaikka toimivalta päättää taudin leviämisen estämiseksi määrättävistä kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä olisi ehdotetun lain mukaan aluehallintovirastolla, pykälässä säädettäisiin, että myös kunnaneläinlääkäri voisi käyttää tätä toimivaltaa eräissä tilanteissa. Kunnaneläinlääkärin toimivallan käyttö edellyttäisi, että aluehallintovirasto ei olisi vielä ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin ja että kyse olisi kiireellisestä tilanteesta, jonka hallinta edellyttäisi välittömiä toimenpiteitä.

Taudinpurkauksissa ensi vaiheen toimenpiteiden ajoitus on taudin torjunnan onnistumisen kannalta olennainen. Erityisesti pitopaikan eläinten siirtämistä ja tuotteiden luovutusta koskevat kiellot on asetettava todella nopeasti, jotta uudet tartunnat voitaisiin välttää. Päätöksentekoon kuluvan ajan lisäksi on otettava huomioon aika, joka kuluu päätöksen tiedoksiantoon. Taudintorjuntaan liittyvän kiireen vuoksi ensi vaiheen kielloja ja rajoituksia koskeva päätös onkin usein annet-

tava tiedoksi henkilökohtaisesti luovutettavana tiedoksiannon postitse saantitodistusta vastaan lähetettävän tiedoksiannon sijasta. Hallintolain (434/2003) 43 §:n säännös hallintopäätöksen muodosta mahdollistaa myös sen, että päätös annetaan kiireellisessä tapauksessa suullisesti. Suullisesti annettava päätös voisi olla eläintautien vastustamisen osalta tarpeen erityisesti tilanteissa, joissa vakavaan eläintautiin viittaavat selvät oireet havaitaan pitopaikassa tehtävässä tarkastuksessa, eikä kirjallisen päätöksen tekeminen välittömästi paikan päällä onnistu. Suullinenkin päätös on kuitenkin hallintolain mukaan annettava viipymättä kirjallisena.

Koska kunnaneläinlääkäri suorittaa valtaosan eläintautiepäilyihin perustuvista tarkastuksista, voi ajan säästämiseksi olla joissakin tapauksessa tarkoituksenmukaista, että kunnaneläinlääkäri tekee pitopaikkaan kohdistettavista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä väliaikaisen päätöksen. Päätöksen tekeminen olisi pykälän mukaan mahdollista, vaikka vielä olisi lain 21 §:ssä tarkoitettua virallista eläintautiepäilyä. Päätös voisi siten perustua kunnaneläinlääkärin omaan epäilyyn taikka esimerkiksi Elintarviketurvallisuusvirastossa suoritetun laboratoriotutkimuksen tulokseen.

Ehdotuksen mukaan kunnaneläinlääkärin päätös tulisi välittömästi alistaa aluehallintoviraston vahvistettavaksi. Aluehallintoviraston tulisi antaa oma päätöksensä mahdollisimman pian ja viimeistään neljän-toista vuorokauden kuluessa väliaikaisen päätöksen antamisesta. Jos aluehallintovirasto katsoisi, ettei kieltojen tai rajoitusten määrittämiseen ole riittäviä edellytyksiä tai että ne ovat poistuneet, sen tulisi kumota päätös välittömästi.

26 §. Päätös eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Pykälässä säädettäisiin välttämättömistä toimenpiteistä, joihin Elintarviketurvallisuusvirasto voisi ryhtyä vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin taikka uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Vastaava sääntely sisältyy voimassa olevan eläintautilain 8 ja 12 §:ään. Päätös toimenpiteistä osoitettaisiin pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle siinäkin tapauksessa, että pitopaikassa saattaa olla osaksi tai, kuten esimerkiksi eläinten keräyskeskuksessa, jopa kokonaan muun kuin mainitun toimijan omaisuutta. On kuitenkin välttämätöntä,

että eläinten ja omaisuuden hallinta voidaan kriisitilanteessa katsoa riittäväksi perusteeksi päätöksen kohdentamisessa ja ettei taudintorjuntatoimenpiteisiin ryhtyminen viivästy mahdollisesti monimutkaisten omistussuhteiden selvittelyn ja useiden kuulemisten ja tiedoksiantojen vuoksi. Eläinten tai muun omaisuuden omistajalla olisi kuitenkin mahdollisuus hakea päätökseen muutosta sekä oikeus saada valtion varoista korvaus lopetetuista eläimistä ja hävitetystä omaisuudesta.

Taudin hävittämistoimenpiteillä tähdätään yleensä sairastuneiden eläinten poistamiseen karjasta ja monissa tapauksissa myös pitopaikan kaikkien eläinten lopettamiseen sekä eläintilojen täydelliseen tyhjentämiseen ja desinfiointiin, minkä jälkeen uusien eläinten ottaminen pitopaikkaan on mahdollista vasta riittävän varoajan kuluttua ja noudattaen riittäviä varotoimenpiteitä. Erityisesti eläinten lopettamista ja omaisuuden hävittämistä koskevien toimivaltuuksien käyttö merkitsisi voimakasta puuttumista perusoikeuden asemassa olevaan omaisuuden suojaan, joten valtuuksien käyttö olisi mahdollista vain vakavimpien tautien esiintyessä. Valvottaviksi nimettyjen eläintautien hävittämiseen pykälää ei voitaisi soveltaa, vaan mainittujen tautien hävittämistoimenpiteitä koskevat ratkaisut olisivat pitopaikasta vastuussa olevan toimijan omassa harkinnassa. Pitopaikkaan kohdistuvia lain 23 §:ssä tarkoitettuja kieltoja ja rajoituksia ei näissäkään tapauksissa voitaisi peruuttaa ennen kuin pitopaikka olisi riittävässä määrin vapaa tartunnasta.

Pykälässä säädetty toimivalta ehdotetaan keskitettäväksi Elintarviketurvallisuusvirastolle, sillä näin voitaisiin kyseessä olevien vakavimpien ja harvoin esiintyvien eläintautien hävittämisen osalta varmistaa yhtenäinen toimintatapa koko maassa. Taudin hävittämistoimenpiteitä koskevien päätösten tekeminen Elintarviketurvallisuusvirastossa olisi tarkoituksenmukaista myös siksi, että virasto päättää lopetetuista eläimistä ja hävitetystä omaisuudesta maksettavista korvauksista. Voimassa olevan lain aikana Elintarviketurvallisuusvirasto on tehnyt osan eläinten lopettamista koskevista päätöksistä. Koska aluehallintovirastolla olisi taudin leviämisen estämistä koskevien toimenpiteiden toteuttajana tieto pitopaikkaan liittyvistä erityisolosuhteista, Elintarviketurvallisuusvirasto voisi

pyytää aluehallintovirastoa tekemään ehdotuksen pitopaikassa tarpeellisista saneeraus-toimenpiteistä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan eläimiä voitaisiin määrätä lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi. Se, määrätäänkö eläimet lopetettaviksi vai teurastettaviksi tai perattaviksi, riippuu siitä leviääkö tauti lihan välityksellä eli voidaananko eläimen liha käyttää elintarvikkeena sekä siitä, aiheutuuko eläinten kuljettamisesta teurastamoon taudin leviämisen vaaraa. Taudin leviämistavasta riippuu myös, ulotetaanko eläinten lopettamista, teurastamista tai perkaamista koskeva määräys tilan kaikkiin eläimiin, ainoastaan osaan niistä tai ainoastaan tartunnan saaneisiin eläimiin. Esimerkiksi suu- ja sorkkataudin yhteydessä kaikki pitopaikan eläimet on lopetettava, kun taas BSE-taudin yhteydessä lopetettaviksi määrätään vain keskenään samanikäiset samaa rehua syöneet naudat. Sinikielitaudin vuoksi eläimiä taas ei yleensä määrätä lopetettaviksi, ellei kysymyksessä ole poikkeuksellinen yksittäistapaus, esimerkiksi tuonnin yhteydessä maahan tullut eläin. Joissakin tapauksissa eläinten lopettamista koskevasta velvollisuudesta on mahdollista poiketa, jos eläimet ovat erityisen arvokkaita tai edustavat harvinaista eläinlajia tai -rotua tai niitä pidetään eläintarhassa tai koe-eläinlaitoksessa. Eläinten lopettamista, teurastamista tai perkaamista koskevat säännökset sisältyvät Euroopan unionissa vastustettavien eläintautien osalta eläintautikohtaisiin direktiiveihin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä eläimistä saatujen tuotteiden sekä tartuntaa mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden hävittämistä. Tämän säännöksen nojalla voitaisiin määrätä hävitettäväksi esimerkiksi pitopaikan eläimistä lypsetty maito tai pitopaikassa munitut kananmunat. Jos lihan välityksellä leviävä eläintauti, esimerkiksi suu- ja sorkkatauti, sikarutto tai lintuinfluenssa, todettaisiin teurastamossa, määrättäisiin hävitettäväksi kaikkien niiden tartunnalle altistuneiden eläinten liha, jotka olisi jo ehditty teurastaa. Hävittämismääräys voisi koskea myös sivutuotteita kuten eläinten raatoja. Sivutuoteasetuksen mukaan itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten hävittämiseen voidaan taudinpurkausten yhteydessä

soveltaa eräitä poikkeussäännöksiä kuten salia eläinten hautaaminen tai polttaminen pitopaikassa, vaikka se muuten olisi kiellettyä. Joissakin tapauksissa tuotteiden, aineiden tai tavaroiden hävittämiseksi vaihtoehtoisena taudintorjuntakeinona voitaisiin määrätä niiden käsittelystä tai käytöstä tavalla, joka poistaisi taudin leviämiseen liittyvän vaaran.

Tartunnan saaneiden eläinten poistamisen jälkeen on eläintilat yleensä puhdistettava ja desinfiotava tartunnan hävittämiseksi. Pykälän 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston toimivallasta määrätä pitopaikassa suoritettavaksi perusteellinen puhdistus ja desinfiointi sekä määrätä laitumet ja muut ulkoalueet käyttökieltoon tai käsiteltäviksi. Momentin 5 kohdan nojalla voitaisiin määrätä, että esineet ja rakenteet, joita ei voida puhdistaa tai desinfioida taikka joiden puhdistus ja desinfiointi tulisi esineiden ja rakenteiden arvo huomioon ottaen suhteettoman kalliiksi, täytyy hävittää.

Pykälän 1 momentin 6 ja 7 kohdassa säädettäisiin toimivaltuuksista koskien uusien eläinten ottamista pitopaikkaan puhdistus- ja desinfektio toimien jälkeen. Lainkohtien nojalla voitaisiin määrätä pitopaikan tyhjennys- ja desinfektio toimienpiteiden jälkeisestä varoajasta, jona uusien eläinten ottaminen olisi kielletty. Uudet eläimet voitaisiin myös määrätä tutkittaviksi eläintaudin varalta. Joissakin tapauksissa pitopaikkaan tuodaan tyhjennyksen jälkeen ensin kokeeksi vähäinen määrä eläimiä. Näiden niin sanottujen sentinel-eläinten vasta-ainetasoja tutkimalla selvitetään, esiintyykö pitopaikassa vielä tartuntaa.

Vaikka pykälässä säädettyihin toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttää lähtökohtaisesti, että eläintauti on todettu, pykälän 2 momentin mukaan toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä eräissä tilanteissa jo virallisen eläintautiepäilyn perusteella. Näin voitaisiin tehdä, jos toimenpiteet olisivat välttämättömiä taudin leviämisen estämiseksi ja jos epäilyä ei voitaisi vahvistaa tai sulkea pois kohtuullisessa ajassa taudin tarttuvuuteen, leviävyyteen ja taudin aiheuttamiin haittoihin nähden. Esimerkiksi suu- ja sorkkatautiin sairastuneet eläimet levittävät tautia tehokkaasti hengitysilmassa, minkä vuoksi eläinten nopea lopettaminen hidastaa olennaisesti taudin leviämistä. Eläinten lopettaminen epäilyn perusteella edellyttäisi lähtökohtaisesti paitsi

lopullisen diagnoosin viivästyistä ja viivästyisestä aiheutuvaa kohtuutonta taudin leviämisen vaaraa myös erittäin vahvaa epäilyä. Epäily voisi olla taudista riippuen vahva esimerkiksi selvien kliinisten oireiden ja näytteen alustavan tutkimuksen perusteella tai siitä syystä, että eläintautia jo tiedetään esiintyvän maassa tai oireilevan eläimen pitopaikan lähialueilla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että aluehallintovirasto vastaisi pykälän nojalla tehdyn päätöksen täytäntöönpanosta. Se voisi tarvittaessa käyttää täytäntöönpanossa apunaan kunnaneläinlääkäriä. Lopetettaessa suuria eläinmääriä tai eksoottisia eläimiä lopetuksessa on usein tarpeen käyttää apuna viranomaisorganisaation ulkopuolelta ostettuja palveluja. Käytännössä myös pitopaikan tyhjennyksen ja desinfiointin toteutus perustuu usein aluehallintoviraston ulkopuolisella asiantuntijalla teettämään suunnitelmaan.

Sen, jolle päätös olisi osoitettu, tulisi avustaa päätöksen täytäntöönpanossa siinä laajuudessa kuin olisi kohtuullista ottaen huomioon henkilön koulutus, työkokemus, terveydentila ja muut hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa ja olosuhteensa. Osoittaessaan toimijalle täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä valvontaviranomaisen tulisi arvioida paitsi toimijan mahdollisuudet suoritua tehtävistä myös tilanteen kuten suuren eläinmäärän lopettamisen toimijalle aiheuttama henkinen kuormitus. Lähtökohtana olisi, että toimijan tulisi olla viranomaisten käytettävissä pitopaikan saneeraustoimien ajan ja antaa myös tuotannossa käytettävää välineistöänsä ja kalustoansa kuten kuljetusajoneuvoja päätöksen täytäntöönpanoon liittyviin tehtäviin, ellei avunantovelvollisuudesta vapautumiseen olisi erityistä syytä.

Pykälän 4 momenttiin sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin määrittellä, mitkä pykälän 1 momentissa tarkoitettut toimenpiteet ovat kunkin eläintaudin osalta niitä välttämättömiä toimenpiteitä, joihin eläintaudin hävittämiseksi on ryhdyttävä. Lisäksi ministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteistä kuten eläinten lopettamistavasta, puhdistus- tai desinfiointiaineiden valinnasta taikka pitopaikan tyhjennyksen ja desinfiointin jälkeisen varoajan pituudesta. Asetuksenantovaltuus mah-

dollistaisi Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvien eläntautikohtaisten säännösten täytäntöönpanon ja rajaisi Elintarviketurvallisuusviraston toimivaltaa taudinpurkausten edellyttämien toimenpiteiden valinnassa.

27 §. Päätös eläimen omistajan hakemuksesta. Koska 26 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä voitaisiin määrätä toteutettavaksi vain vaarallisen, helposti leviävän tai uuden vakavan eläntaudin hävittämiseksi pitopaikasta, valvottavien eläntautien hävittäminen jäisi riippuvaiseksi pitopaikasta vastuussa olevan toimijan omista toimenpiteistä. Eläinten lopettaminen on kuitenkin toimijan harjoittaman elinkeinotoiminnan kannattavuuden näkökulmasta usein ainoa mahdollinen vaihtoehto, koska taudin hävittäminen pitopaikasta ei välttämättä muilla tavoin onnistu ja koska tuotanto voi kärsiä kohtuuttomasti pitkäaikaisista kielloista ja rajoituksista. Jotta eläinten omistaja ei jäisi näissä tapauksissa täysin ilman valtion varoista maksettavaa korvausta, omistaja voi voimassa olevan eläntäutilain 17 §:n mukaan hakea päätöstä eläinten lopettamisesta ja saada osittaisen korvauksen päätöksen perusteella lopetetuista eläimistä. Otaen huomioon, että vaarallisten ja helposti leviävien eläntautien vuoksi lopetetuista eläimistä eläimen omistajalle maksetaan lähtökohtaisesti täysi korvaus, sääntely on omiaan lisäämään toimijoiden yhdenvertaista kohtelua tilanteissa, joissa eläimiä joudutaan lopettamaan eläntaudin vuoksi.

Pykälään sisältyisi säännös, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi eläimen omistajan hakemuksesta tehdä päätöksen yhden tai useamman pitopaikassa pidettävän eläimen lopettamisesta tai teurastamisesta taikka kalojen perkaamisesta silloin, kun olisi valvottavaa tai uutta vakavaa eläntautia koskeva virallinen eläntautiepäily tai kun tällainen eläntauti olisi todettu. Toimenpidepäätös voitaisiin pykälän mukaan tehdä vain tapauksissa, joissa 23 §:ssä tarkoitettujen kiellot, rajoitukset tai toimenpiteet huomattavasti vaikeuttaisivat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä ja joissa eläinten lopettaminen tai teurastaminen taikka kalojen perkaaminen olisi välttämättömästä eläntaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Eläinten hyvinvointiin liittyvillä syillä tarkoitetaan etenkin tilanteita, joissa eläinten lähettäminen teuraaksi tuotannon kannalta oike-

aan aikaan estyy eläinten siirtämistä koskevan kiellon vuoksi ja eläimet kasvavat käytössä olevaan tilaan nähden liian suuriksi. Toimija on velvollinen noudattamaan eläinsuojelulakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä myös eläntautien esiintyessä, ja eläinten lopettaminen voi monissa tapauksissa olla ainoa keino estää eläinsuojelusäännöksiin kohdistuvat rikkomukset.

Pykälässä säädetyin toimivallan käyttö olisi mahdollista vain, jos eläntautia ei olisi mahdollista hävittää pitopaikasta muilla keinoin tai jos kyseessä oleva tauti ei lähtökohtaisesti voisi hävitä pitopaikasta kohtuullisessa ajassa itsestään eläinten parannuttua. Toimenpidepäätöksen antaminen edellyttäisi lisäksi, että taloudelliset tappiot tai hyvinvointiongelmien olisivat huomattavia. Ehdotettu toimenpidepäätös voitaisiin tehdä paitsi valvottavan myös uuden vakavan eläntaudin vuoksi, vaikka viimeksi mainitun taudin perusteella voitaisiin ryhtyä myös lain 26 §:ssä tarkoitettuihin taudin hävittämistoimiin. Uusia vakavia eläntauteja koskevat toimivaltuudet on kuitenkin tarkoituksenmukaista pitää voimassa olevan lain tapaan laajoina, sillä näiden tautien vastustamiseen ei ole olemassa valmiita toimintamalleja.

Ehdotuksen mukaan hakija vastaisi päätöksen täytäntöönpanosta.

Pykälään sisältyisi lisäksi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin eläntaudeista, joiden johdosta päätöstä ei voitaisi tehdä. Valtuussäännöksen tarve liittyy lakiin ehdotettuihin korvaussäännöksiin sekä valtioneutukea koskevaan Euroopan unionin lainsäädäntöön, jonka mukaan korvausta tapetuista eläimistä ei voida maksaa, jos toimija saa samasta vahingosta korvauksen vakuutuksesta. Tarkoituksena on, että ne eläntaudit kuten salmonella, joita koskien markkinoilla on toimiva vakuutusjärjestelmä, suljettaisiin asetuksella pykälän soveltamisalan ulkopuolelle.

28 §. Toimenpiteet muiden kuin vastustettaviksi eläntaudeiksi nimettyjen zoonosien yhteydessä. Pykälä koskisi toimenpiteitä sellaisten zoonosien osalta, joita ei olisi nimetty vastustettaviksi eläntaudeiksi. Vastaavaa säännöstä ei sisälly voimassa olevaan eläntäutilakiin. Terveysturvallisuuslain (763/1994) 51 §:n perusteella kunnan terveysturvallisuus-

viranomainen on voinut antaa yksittäisiä kieltoja tai määräyksiä zoonoosista aiheutuvan terveyshaitan poistamiseksi. Ongelmatilanteita on saattanut aiheuttaa esimerkiksi ratsastustalleissa esiintynyt salmonella. Tauti ei ole hevosissa esiintyessään vastustettava eläintauti. Toisena esimerkkinä mainittakoon kissaloiden sieni-infektiot, jotka ovat tarttuneet kissoja ostaneiden perheiden jäseniin. Sieni-infektio ei ole vakava tauti, mutta tartuntojen leviämiseen on voinut olla syytä puuttua erityisesti tilanteissa, joissa myyjä on jatkanut toimintaansa asiasta piittaamatta. Toimenpiteiden olisi jatkossa tarkoituksenmukaista perustua terveydensuojelulain sijasta eläintautilakiin, sillä eräs eläintautilain keskeisistä tarkoituksista on nimenomaan suojata ihmisiä zoonooseilta. Eläintautilain mukaisilla viranomaisilla on yleensä myös terveydensuojelulain mukaisia viranomaisia paremmat edellytykset päättää eläimiä ja niiden pitopaikkoja koskevista kunkin eläintaudin edellyttämistä toimenpiteistä.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi paitsi viranomaisten toimivaltuuksista myös eräistä zoonoosien leviämisen estämiseen liittyvistä toimijoiden velvoitteista. Velvoitteet koskisivat pitopaikkoja, joissa harjoitetaan ammatimaista eläinten myyntitoimintaa, eläinten näytteille asettamista tai eläimiin liittyvää harrastustoimintaa. Eläinten myynti kuuluisi pykälän piiriin vain silloin, kun kyse olisi elinkeinonharjoittajan sekä kuluttajan kuten lemmikkieläimen ostajan välisestä kaupasta. Säännös ei siten koskisi kahden elinkeinonharjoittajan, esimerkiksi kahden alkutuotantoa harjoittavan toimijan välisiä eläinten luovutuksia.

Pitopaikasta vastuussa olevan henkilön tulisi tiedottaa muuta kuin vastustettavaa zoonoosia koskevasta epäilystä tai todetusta tartunnasta eläinten ostajille tai pitopaikassa vierailleville henkilöille. Lisäksi hänen tulisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin ostajien tai vierailijoiden suojaamiseksi tartunnalta. Koska kyseessä ei olisi vastustettavaksi eläintaudiksi nimetty tauti, toimijalta ei vaadittaisi toimenpiteitä, joista aiheutuu merkittäviä kustannuksia tai taloudellisia menetyksiä. Toimenpiteillä ei myöskään tarvitsisi tähdätä taudin hävittämiseen pitopaikasta.

Tilanteissa, joissa mainittuja yleisiä velvoitteita ei voitaisi pitää ihmisten terveyden

suojelemiseksi riittävinä, aluehallintovirasto voisi pykälän 2 momentin mukaan päätöksellään määrätä pitopaikassa toteutettavista toimenpiteistä. Aluehallintovirasto voisi päättää eläintenpitoon liittyvien varusteiden ja välineiden puhdistuksesta ja desinfioinnista, tartuntaa mahdollisesti sisältävien tuotteiden, aineiden ja tavaroiden säilyttämisestä ja käytöstä, eläinsuojien ja eläinten kanssa kosketuksissa olevien pintojen puhdistuksesta ja desinfioinnista sekä haittaeläinten torjunnasta ja seurannasta. Aluehallintoviraston päätöksellä pitopaikasta vastuussa olevaa toimijaa voitaisiin myös velvoittaa antamaan pitopaikassa vierailleville henkilöille tai eläinten ostajille määrätynlaisia ohjeita eläimissä olevalta tartunnalta suojautumiseksi. Lisäksi pitopaikassa pidettäviä eläimiä voitaisiin määrätä lääkittäviksi. Toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä vain, jos se olisi välttämätöntä ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi.

29 §. Tuotteiden jäljitys, käsittely ja hävittäminen. Eräisiin Euroopan unionin säädöksiin kuten suu- ja sorkkatautidirektiiviin, lintuinfluenssadiirektiiviin tai sikaruton vastustamista koskevaan direktiiviin sisältyy velvollisuus taudin oletettuna itämisaikana pitopaikassa pidetyistä eläimistä saatujen tuotteiden jäljittämiseen ja hävittämiseen. Koska osa näistä tuotteista on jo myyty loppukäyttäjille ja kulutettu siinä vaiheessa, kun tauti havaitaan, direktiivien velvoite ei ole ehdoton, vaan jäljittäminen ja hävittäminen on suoritettava mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi sikaruton esiintyessä jäljittämis- ja hävittämistoimenpiteet tulisi kohdistaa lihaan, suu- ja sorkkataudin esiintyessä taas lihaan, maitoon ja sivutuotteisiin.

Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain 12 §:ssä säädetään eläinkulikutautiin sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn eläimen taikka muuten eläinkulutaudin aiheuttajan kanssa kosketuksiin joutuneiden tuotteiden, valmisteiden tai arvoltaan vähäisen omaisuuden hävittämisestä. Koska sääntely on kuitenkin rakennettu tavalla, joka ei mahdollista tapauskohtaista harkintaa vaan edellyttää hävitettävien tuotteiden tai valmisteiden yksilöintiä kattavasti alemmanasteisissa säädöksissä, säännöksen merkitys on jäänyt käytännössä vähäiseksi.

Eläintaudin vaarallisuus ja leviämistapa sekä tapauskohtaiset olosuhteet vaikuttavat huomattavasti jäljittämisen-, takaisinvento- ja hävittämistoimien laajuuteen. Jos markkinoille saatettuja ja sieltä poistettavia tuotteita on vain vähän, markkinoilta poistaminen saattaa olla perusteltua erityisesti vientimarkkinoiden tai kuluttajien rauhoittamiseksi. Laajamittaisessa epidemiassa tuotteiden poistaminen markkinoilta tuskin on käytännössä mahdollista, ja vientikin on yleensä siinä vaiheessa jo tyrehtynyt. Koska virukset tuhoutuvat noin 70 asteen lämpötilassa, kuumennettujen lihatuotteiden tai esimerkiksi pastöroidun maidon poistaminen markkinoilta ei myöskään ole yleensä tarpeellista. Kulutukseen tarkoitettujen muniin jäljittäminen ja hävittäminen sen sijaan voi tulla kyseeseen taudin leviämisen estämiseksi ihmisiin tai eläimiin.

Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta poistaa elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaiset elintarvikkeet markkinoilta säädetään elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa. Jos toimija ei noudata mainittua velvoitetta, Elintarviketurvallisuusvirasto voi elintarvikelain 57 §:n nojalla määrätä markkinoille saatettujen elintarvikkeiden takaisinvedosta. Elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaisiksi katsotaan paitsi ihmisten terveydelle haitalliset myös ihmisravinnoksi muuten soveltumattomat elintarvikkeet.

Elintarvikelainsäädännöstä huolimatta ehdotettuun lakiin on tarpeen ottaa säännös eläintaudin mahdollisesti saastuttamien tuotteiden jäljittämisestä sekä jäljitettyjen tuotteiden ja niiden kanssa kosketuksissa olleiden tuotteiden käsittelyä, käyttöä tai hävittämistä koskevista toimenpiteistä. Tämä on tärkeää siitä syystä, että eläintautien vastustamiseksi voi olla olennaista kieltää elintarvikkeiden muukin käyttö kuin käyttö ihmisravinnoksi. Eläintautien vuoksi jäljitettävät tai hävitettävät tuotteet eivät myöskään välttämättä ole elintarvikkeita, vaan hävittämi-

nen voi olla tarpeen ulottaa myös sukusoluihin ja sivutuotteisiin.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa velvollisuus tuotteiden jäljittämiseen säädettäisiin aluehallintovirastolle. Jäljittää tulisi mahdollisuuksien mukaan ne helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavat tuotteet, jotka olisi saatu pitopaikassa pidetyistä, taudille alttiisiin eläinlajeihin kuuluvista eläimistä taudin oletettuna itämisaikana eli sen ajankohdan jälkeen, jona tartunta todennäköisesti olisi tullut pitopaikkaan. Jäljittämistoimenpiteiden perustana olisi lain 22 §:ssä tarkoitettu selvitys, jossa mahdollisesti vaaralliset tuotteet olisi lueteltu. Käytännön syistä olisi yleensä tarkoitukseenmukaista jäljittää vain ne tuotteet, jotka ovat vielä jalostusyrityksen tai tukkuliikkeen hallussa, mutta ei enää vähittäismyyntiporaaseen edenneitä tai kuluttajille myytyjä tuotteita. Mahdollinen laajamittainen takaisinvento tapahtuisi zoonoosin kyseessä olleen tarvittaessa elintarvikelainsäädännön nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä jäljitettyjen tuotteiden sekä niiden kanssa kosketuksessa olleiden tuotteiden säilyttämisestä tai käsittelystä tartuntavaaran poistamiseksi taikka tuotteiden merkitsemisestä alkuperäpitopaikan terveysasemaa ja tuotteiden mahdollista käsittelyä osoittavalla merkinnällä. Jos käsittelyllä ei voitaisi poistaa tartuntavaaraa, Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä tuotteet hävitettäväksi. Koska hävittämiseen tulisi lähtökohtaisesti ryhtyä vasta kun eläintautia koskeva epäily olisi vahvistettu, eläintautiepäilyn perusteella jäljitetyt tuotteet olisi helposti pilaantuvia tuotteita lukuun ottamatta yleensä syytä määrätä säilytettäväksi siihen saakka, kunnes epäily on vahvistettu tai suljettu pois.

Ehdotetun pykälän mukaan tuotteiden omistaja tai haltija vastaisi Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen täytäntöönpanosta. Koska Euroopan unionin lainsäädännön mukaan valtioneuvostoa ei voida kohdistaa elintarvikkeiden jalostamiseen tai kaupan pitämiseen, tuotteiden säilyttäminen, käsittely tai hävittäminen samoin kuin elintarvikelain mukainen takaisinvetokin tapahtuisivat lähtökohtaisesti toimijan omalla kustannuksella.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää, miltä osin pykälän mukaisia toimenpiteitä olisi sovellettava kunkin eläntaudin vastustamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin myös antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä.

30 §. Eläintautitapaukset luonnonvaraisilla eläimillä. Ehdotettu laki koskisi paitsi ihmisen hallinnassa olevia eläimiä myös luonnonvaraisia eläimiä. Luonnonvaraisissa eläimissä esiintyvä tartunta voisi olla perusteena eräiden valvontaviranomaisille säädettyjen toimivaltuuksien käytölle kuten rajoitusvyöhykkeiden ja -alueiden perustamiselle. Myös lain ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset koskisivat paitsi kotieläimissä ja muissa ihmisen hallinnassa olevissa eläimissä myös luonnonvaraisissa eläimissä epäiltäviä eläintauteja. Luonnonvaraisilla eläimillä tarkoitettaisiin haltijattomia eläimiä, jotka elävät itsenäisesti luonnossa ja myös hankkivat ravintonsa sieltä. Esimerkiksi karanneita ja sittemmin villiintyneitä kotieläimiä sekä tarkoituksella luontoon vapautettuja eläimiä olisi pidettävä luonnonvaraisina eläiminä.

Pykälä koskisi erityisiä toimenpiteitä niissä tilanteissa, joissa luonnonvaraisilla eläimillä epäiltäisiin tai todettaisiin esiintyvän vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia. Aluehallintovirasto voisi määrätä kunnaneläinlääkärin järjestämään taudille herkkien luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seuranta ja tähän liittyvää näytteenottoa. Eläinten rauhoitussäännösten vastaisiin toimiin voitaisiin kuitenkin määrätä ryhdyttäväksi vain, jos toimiin olisi saatu luonnonsuojelulain, kalastuslain tai metsästyslain mukainen lupa, jonka hakemisesta aluehallintovirasto olisi vastuussa. Tarpeen mukaan luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannassa voitaisiin käyttää apuna esimerkiksi vapaaehtoisia metsästäjiä, kalastajia tai lintuharrastajia.

Lisäksi aluehallintovirasto voisi määrätä kunnaneläinlääkärin järjestämään kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämistä siten, ettei niistä aiheudu taudin leviämisen vaaraa.

Pykälään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi antaa tarkempia säännöksiä luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannasta,

näytteiden ottamisesta ja kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämisestä.

31 §. Valvontaviranomaisen tiedottamisvelvollisuus. Pykälään sisältyisi voimassa olevan eläintautilain 10 §:ää vastaava säännös, jonka mukaan valvontaviranomaisen tulisi tiedottaa virallisesta eläintautiepäilystä ja vastustettavan tai uuden vakavan eläntaudin esiintymisestä sekä taudin leviämisen estämistä koskevista toimenpiteistä. Eläintaudista riippuen tiedottaminen voisi olla yleistä tai koskea vain tiettyjä toimijoita kuten taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten kasvattajia. Tiedottamisesta voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Taudinpurkauksista tiedotettaessa on pohdittava, mitä esimerkiksi henkilöihin tai yritystoimintaan liitettäviä tietoja julkisuuteen tai muille toimijoille annetaan. Tiedottamisvelvollisuuteen voivat vaikuttaa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, säännökset asiakirjojen salassapidosta tai viranomaisen vaitiolovelvollisuudesta. Salassapitosäännösten soveltamisala taudinpurkauksissa on kuitenkin varsin suppea, sillä esimerkiksi yksityisten liike- tai ammattisalaisuuksia ja muita vastaavia yksityistä elinkeinotoimintaa koskevia seikkoja koskevat asiakirjat eivät mainitun lain 25 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan ole salassa pidettävä siltä osin kuin niissä on kysymys kuluttajan terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tarpeellisista tiedoista. Valvontaviranomaisen on kuitenkin tiedottamistavasta ja tiedottamisen sisällöstä päättäessään huolehdittava, ettei yleinen tiedottaminen ilman asiallista perustetta eikä enempää kuin on tarpeen koske yksityiseen elinkeinotoimintaan tai muuhun vastaavaan yksityiseen toimintaan liittyviä asioita.

Helposti leviävien eläintautien kohdalla tieto taudin esiintymispaikasta tulee aina julkisuuteen, koska esiintymispaikan ympärille perustetaan rajoitusvyöhyke. Tarkempia tietoja pitopaikasta, jossa tautia esiintyy, kuten omistajan nimeä tai yhteystietoja ei yleensä ole julkistettu. Vaarallisten ja valvottavien tautien esiintyessä yleinen tiedottaminen on yleensä koskenut taudin esiintymisaluetta, mutta ei pitopaikan tarkkaa sijaintia. Tiettyjen eläintautien osalta OIE kuitenkin julkai-

see myös pitopaikan sijaintitiedot. Tarkempia pitopaikkoja ja toimijoita koskevia tietoja on usein tarvetta jakaa sellaisille tahoille kuten teurastamoille, meijereille, rehutehtaille tai raatojen keräilystä vastaaville toimijoille, joiden toimintaan tieto voi merkittävässä määrin vaikuttaa.

5 luku **Alueelliset toimenpiteet eläintautien leviämisen estämiseksi**

32 §. Tartunta-alue. Ehdotetussa 5 luvussa säädettäisiin eläintaudin leviämisen estämiseksi toteutettavista alueellisista toimenpiteistä, joita olisivat tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen tai rajoitusalueen perustaminen sekä alueiden luokittelu vesieläintautien estämiseksi. Ehdotetuilla alueellisilla toimenpiteillä olisi keskeinen merkitys tiettyjen, etenkin helposti leviävien eläintautien vastustamisessa. Koska helposti leviävät eläintaudit nimensä mukaisesti siirtyvät eläimestä toiseen erittäin herkästi, on mahdollista, että jossakin pitopaikassa esiintyvä tauti on levinnyt myös ympäröivän alueen muihin pitopaikkoihin, vaikkei pitopaikkojen välillä olisiakaan lain 22 §:ssä tarkoitettua toiminnallista yhteyttä, joka perustaisi varsinaisen eläintautiepäilyn. Jotta taudin leviäminen olisi mahdollista saada hallintaan, taudin esiintymispaikkaa ympäröivällä alueella tulisi toteuttaa toimenpiteitä muun muassa eläinten kuljettamisen taikka tuotteiden luovuttamisen tai käytön rajoittamiseksi. Alueellisia toimenpiteitä koskevat ehdotetut säännökset perustuvat pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön. Kansallinen alueellisia toimenpiteitä koskeva sääntely perustuu eläintautilain 13 §:ään ja sen nojalla annettuihin alemmanasteisiin säännöksiin, mutta nykyinen sääntely ei keskeisiltä osiltaan täytä perustuslain edellyttämiä vaatimuksia.

Velvollisuudesta perustaa tartunta-alue on Euroopan unionin lainsäädännössä vain harvoja säännöksiä. Alue kuitenkin tulee perustettavaksi märehitijöiden sinikielitautin ja afrikkalaisen hevosruton esiintyessä. Sen sijaan useiden eläintautien vastustamista koskevien direktiivien mukaan eläintaudin leviämisen estämiseksi pitopaikkaan kohdistetut kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet tulee tarvittaessa

ulottaa koskemaan myös lähietäisyydellä sijaitsevia muita pitopaikkoja.

Mainitut taudin esiintymispaikan lähiympäristössä toteutettavia toimenpiteitä koskevat unionin lainsäädännön velvoitteet ehdotetaan pantavaksi täytäntöön säätämällä laissa tartunta-alueesta ja sillä toteutettavista toimenpiteistä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tartunta-alue voitaisiin perustaa alueelle, joka välittömästi ympäröi taudin esiintymispaikkaa eli sairastuneen tai, jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, sairastuneeksi epäillyn eläimen pitopaikkaa tai luonnonvaraisessa eläimessä todetun taudin esiintymispaikkaa. Alue voitaisiin perustaa vain helposti leviävän eläintaudin vastustamiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, että tautia esiintyisi alueella suurella todennäköisyydellä.

Tartunta-alue voisi ulottaa hyönteisten välityksellä leviävän taudin kyseessä ollen enintään 20 kilometrin etäisyydelle ja muun taudin kyseessä ollen enintään kolmen kilometrin etäisyydelle todetusta tai epäilystä tautitapauksesta, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädettäisi. Ehdotetut etäisyydet perustuvat Euroopan unionin lainsäädännön vaatimuksiin, sillä muun muassa afrikkalaisen hevosruton sekä sinikielitautin vastustamiseksi vaadittavat toimenpiteet tulee ulottaa 20 kilometrin etäisyydelle sairastuneen eläimen pitopaikasta. Tartunta-alue voitaisiin pykälän mukaan perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun taudinpurkauksen yhteydessä, jolloin tartunta-alueen muodostaisi vain se osa taudin esiintymispaikkaa ympäröivästä alueesta, joka sijaitisi Suomen rajojen sisäpuolella.

Pykälän 3 momentin mukaan tartunta-alue perustettaisiin ja lakkautettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä. Tartunta-alue tulisi perustaa ainakin silloin, kun Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttäisi. Niissä tartunta-alueella sijaitsevissa pitopaikoissa, joissa pidettäisiin taudille alttiita eläinlajeja, olisi Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen mukaisesti noudatettava samoja 23 §:n mukaisia kieltoja, rajoituksia ja velvoitteita kuin pitopaikassa, jossa tautia on todettu. Kieltoja, rajoituksia ja velvoitteita koskevan Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen ei tarvitsisi kuitenkaan olla kaikilta osin samansisältöinen kuin mainittuun pi-

topaikkaan lain 23 §:n nojalla kohdistetun aluehallintoviraston päätöksen.

Tartunta-alue olisi lakkautettava, kun alueen perustamisen edellytyksiä ei enää olisi.

Pykälän 4 momenttiin sisältyisi valtuus antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämiä tarkempia säännöksiä tartunta-alueen perustamisen edellytyksistä ja alueen lakkauttamisesta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös alueella noudatettavista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja velvoitteista.

33 §. Rajoitusvyöhyke. Pykälän säännökset rajoitusvyöhykkeestä tulisivat sovellettaviksi useimpien helposti leviävien eläintautien vastustamiseen. Rajoitusvyöhyke voitaisiin perustaa tartunta-alueen tavoin taudin esiintymispaikkaa ympäröivälle alueelle, mutta se olisi taudista riippuen tartunta-alueita suurempi ja sisältäisi myös tartunta-alueen, jos sellainen olisi perustettu. Rajoitusvyöhyke olisi mahdollista jakaa osiin, jos Euroopan unionin lainsäädäntö niin edellyttäisi. Rajoitusalue samoin kuin tartunta-aluekin voitaisiin perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun taudinpurkauksen yhteydessä. Lähtökohtaisesti rajoitusvyöhyke tulisi perustettavaksi vasta tautiepäilyn vahvistamisen jälkeen, mutta se voitaisiin perustaa myös virallinen eläintautiepäilyn vuoksi.

Helposti leviävien eläintautien vastustamiseksi perustettavia vyöhykkeitä koskevat Euroopan unionin säännökset vaihtelevat eläintautikohtaisesti. Korkeapatogeenisen lintuinfluenssan, suu- ja sorkkataudin, sikaruton ja Newcastle'n taudin esiintyessä on perustettava taudin esiintymispaikasta vähintään 3 kilometrin etäisyydelle ulottuva suojavyöhyke ja vähintään 10 kilometrin etäisyydelle ulottuva valvontavyöhyke. Matalapatogeenisen lintuinfluenssan esiintyessä taas perustetaan rajoitusalue, joka ulottuu vähintään kilometrin etäisyydelle taudin esiintymispaikasta.

Vektorien kuten hyönteisten levittämien tautien vuoksi perustettavat alueet taas ovat edellä mainittuja alueita huomattavasti suurempia. Esimerkiksi afrikkalaisen hevosruton vuoksi perustetun suojavyöhykkeen rajan tulisi ulottua vähintään 100 kilometrin etäisyydelle tartunnan esiintymispaikasta ja valvontavyöhykkeen rajan vähintään 50 kilometrin

etäisyydelle suojavyöhykkeen rajasta. Sini-kielitautin vuoksi perustettavan rajoitusalueen rajan taas tulisi olla vähintään 150 kilometrin etäisyydellä taudin esiintymispaikasta. Joissakin tapauksissa kuten lintuinfluenssan kyseessä ollen suoja- ja valvontavyöhykkeiden ympärillä tulisi olla laajempi seuranta-alue, jolla toteutettaisiin tehostettua eläintautien esiintymisen seurantaa. Lisäksi tuotteiden viennin turvaamiseksi tulisi perustaa niin sanotut A- ja B-alueet. Eräiden eläintautien vastustamiseksi perustettavilla vyöhykkeillä toteutetaan taudin vastustamiseksi pakollisia rokotuksia, joten näitä nimitetään unionin säädöksissä rokotusvyöhykkeiksi. Rokotusvyöhykkeillä on lisäksi voimassa eläinten ja niistä saadun lihan kuljetusta koskevia kieltoja ja rajoituksia sekä lihan merkitsemistä koskevia velvoitteita.

Koska vyöhykkeiden koko ja tarve jakaa vyöhykkeitä osiin vaihtelevat eläintautikohtaisesti, pykälässä säädettäisiin vain vyöhykkeiden perustamiseen liittyvistä keskeisistä edellytyksistä ja niistä tekijöistä, jotka tulisi ottaa huomioon vyöhykkeitä perustettaessa. Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät tarkemmat säännökset vyöhykkeen koosta ja rajojen määrittelystä, vyöhykkeen mahdollisesta jakamisesta osiin sekä vyöhykkeen lakkauttamisesta sisältyisivät pykälän 3 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden nojalla annettaviin maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin. Rajoitusvyöhykettä koskevilla säännöksillä voitaisiin panna täytäntöön useimmat Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyvät alueellisia taudinvastustustoimenpiteitä koskevat velvoitteet riippumatta siitä, mitä nimitystä alueista käytetään unionin lainsäädännössä.

Pykälän 2 momentin mukaan rajoitusvyöhyke perustettaisiin ja lakkautettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä. Viraston tulisi rajoitusvyöhykkeen sekä siihen mahdollisesti sisältyvien osien rajoja määriteltäessä ottaa huomioon sellaiset maantieteelliset seikat, joilla voi olla eläintaudin leviämistä nopeuttava tai hidastava vaikutus, hallinnolliset seikat kuten kuntarajat, ekologiset ja epidemiologiset tekijät kuten tautia levittävien vektorien esiintymistiheys alueella sekä alueen valvontamahdollisuudet. Tilanteissa, joissa samalla alueella todettaisiin useita taudinpurkauksia, rajoitus-

vyöhykkeitä voisi olla tarpeen yhdistää. Tämä edellyttäisi vyöhykkeitä koskevien päätösten muuttamista. Rajoitusvyöhyke tulisi lakkauttaa, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää olisi. Euroopan unionin säännösten mukaan rajoitusvyöhyke voidaan yleensä lakkauttaa aikaisintaan kolmen viikon kuluttua sen alueella sijaitsevan pitopaikan eläintilojen tyhjennyksestä ja desinfiointista, jossa eläintautia on viimeksi todettu esiintyvän.

34 §. Toimenpiteet rajoitusvyöhykkeellä. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi luettelo niistä kielloista, rajoituksista ja velvoitteista, joita Elintarviketurvallisuusvirasto voisi määrätä noudatettavaksi rajoitusvyöhykkeellä tai, jos rajoitusvyöhyke jaettaisiin osiin, vyöhykkeen eri osissa.

Toimivaltuuksista keskeisin olisi 1 momentin 4 kohdan mukainen valtuus kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden, eläinten kuljetuskaluston sekä eläintautia mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetus tai muu siirtäminen rajoitusvyöhykkeellä, sen rajojen yli tai sen kautta. Kieltämiselle vaihtoehtona olisi kuljetuksen rajoittaminen. Säännös tulisi sovellettavaksi lähtökohtaisesti kaikilla rajoitusvyöhykkeillä. Esimerkiksi sikaruton vuoksi perustettavalla vyöhykkeellä olisi tarpeen kieltää sikojen ja muiden taudille alttiiden eläinten kuljetus. Korkeapatogeenisen lintuinfluenssan tai Newcastlel taudin esiintyessä rajoitettaisiin elävien lintujen kuljetuksen lisäksi ainakin lintujen siitosmunien, kulutukseen tarkoitettujen munien sekä teurasruhojen kuljetusta. Suu- ja sorkkataudin esiintyessä kuljetusrajoitus koskisi eräitä muitakin kuin taudille herkkiä eläinlajeja.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta kieltää vyöhykkeeltä peräisin olevien eläinten ja niistä saatujen tuotteiden saattaminen markkinoille sekä käyttäminen ihmisten tai eläinten ravinnoksi. Lisäksi voitaisiin määrätä tavasta, jolla toimijan olisi käsiteltävä vyöhykkeeltä peräisin olevat eläimet tai tuotteet. Momentin 6 kohdan mukaan voitaisiin määrätä toimijoiden velvollisuudesta merkitä vyöhykkeeltä peräisin olevat eläimet tai eläimistä saadut tuotteet niiden alkuperää kuvaavalla merkinnällä. Merkintöjä koskevia vaatimuksia sisältyy eräisiin eläintautikohtaisiin direktiiveihin. Myös si-

vutuotteiden kuten lannan säilytystä ja käsittelyä koskevia määräyksiä voitaisiin antaa.

Pykälän 1 momentin mukaan olisi mahdollista määrätä vyöhykkeellä sijaitsevista pitopaikoissa toteutettavista tarkastuksista, eläinten eristämisestä tai pitämisestä sisätiloissa sekä pitopaikoista vastuussa olevien henkilöiden velvollisuudesta seurata eläinten terveydentilaa ja pitää kirjaa terveydentilan seurannasta. Kirjanpitovelvollisuus voisi 1 momentin 13 kohdan mukaan koskea myös vyöhykkeellä pidettäviä eläimiä kuten niiden lajeja ja määriä, eläimistä saatuja tuotteita sekä muita tartuntaa mahdollisesti levittäviä tuotteita. Velvollisuus voisi ulottua pitopaikoista vastuussa olevien henkilöiden ohella muihinakin toimijoihin. Kyseeseen voisivat tulla lähinnä sellaiset elintarvike-, sivutuote- ja rehualan yritykset, jotka pitäisivät hallussaan tällaisia tuotteita vyöhykkeellä.

Rajoitusvyöhykkeellä voitaisiin rajoittaa henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikumista pitopaikoissa ja eläinsuojissa sekä määrätä pitopaikoissa käyviä henkilöitä koskevista puhdistus- tai desinfiointitoimenpiteistä sekä henkilöiden suojavaatetuksesta. Lisäksi voitaisiin määrätä toimenpiteistä, joilla pyrittäisiin rajoittamaan tartunnan leviämistä pitopaikoissa käyvien ajoneuvojen taikka vyöhykkeen tai sen eri osien rajojen yli liikkuvien ajoneuvojen tai henkilöiden välityksellä. Kyseeseen voisi tulla lähinnä pitopaikassa käyvien ajoneuvojen reittien ohjaus ja ajoneuvojen desinfiointi pitopaikoista poistumisen yhteydessä sekä ajoneuvon renkaiden pakollinen desinfiointi poistuttaessa vyöhykkeeltä tai sen osasta. Henkilöliikennettä koskeva pakollinen toimenpide voisi olla esimerkiksi muiden kuin välttämättömien pitopaikkakäyntien rajoittaminen, jalkineiden ja suojavaatteiden vaihto tai vähintään jalkineiden puhdistus ja desinfiointi. Pitopaikoissa toteutettavista desinfiointitoimista vastaisi pitopaikasta vastuussa oleva henkilö, kun taas vastuu vyöhykkeen rajoilla toteutettavista toimenpiteistä olisi aluehallintovirastolla.

Rajoitusvyöhykkeellä voitaisiin myös kieltää eläinten rokotukset, sillä rokotus voi estää eläimissä piilevänä esiintyvän viruksen havaitsemista ja sitä kautta haitata taudin torjuntaa. Toisaalta vyöhykkeillä voitaisiin toteuttaa tarvittaessa hätärokotuksia, joista säädettäisiin 40 §:ssä. Myös eläinten astutukset,

keinosiemennys ja alkionsiirrot sekä eläinten vieminen eläinnäyttelyihin, eläinkilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin taikka vapauttaminen luontoon olisi mahdollista kieltää. Esimerkiksi lintuinfluenssan esiintyessä tulee unionin säädösten mukaan kieltää riistalintujen istuttaminen sekä siipikarjan ja muiden lintujen vieminen näyttelyihin. Rajoitusvyöhykkeillä tulisi voida tarvittaessa asettaa myös luonnonvaraisten eläintaudille alttiiden eläinlajien ruokintaa koskevia kieltöjä tai rajoituksia sekä toteuttaa toimenpiteitä luonnonvaraisten eläinten ja vektorien välityksellä tapahtuvien tartuntojen estämiseksi. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi luonnonvaraisten eläinten seuranta sekä vektoreiden seuranta ja torjunta.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset kunkin taudin vuoksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä ja sen osissa noudatettavista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä. Periaatteena olisi, että rajoitusvyöhykkeen eri osissa noudatettavat kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet olisivat sitä lievempiä, mitä kauempana vyöhykkeen osa sijaitisi taudin esiintymispaikasta. Viittauksella Euroopan unionin lainsäädäntöön tarkoitettaisiin 3 §:ssä tarkoitettuja unionin säännöksiä.

35 §. Rajoitusalue. Pykälässä säädettäisiin rajoitusalueen perustamisesta. Perustamisella pyrittäisiin estämään sellaisen eläintaudin leviäminen, jota esiintyy jo yleisemmin jossakin maan osassa ja jota ei pystytä hävittämään ainakaan kovin nopeasti. Tarkoituksena olisi suojella maan taudista vapaita alueita taudin leviämiseltä ja turvata eläinten ja tuotteiden kaupan ja viennin jatkuminen normaalisti näillä alueilla. Rajoitusaluetta koskevat rajoitukset olisivat luonteeltaan pitkäkestoisia toisin kuin rajoitusvyöhykettä koskevat väliaikaiset rajoitukset, joiden tarkoituksena olisi estää eläintaudin leviäminen siihen saakka, kunnes lainsäädännön mukaiset taudin hävittämistoimenpiteet on saatu suoritettua. Rajoitusalueen muodostaminen olisi pitkälti harkinnanvarainen toimenpide, kun taas edellytykset, joiden täytyessä rajoitusvyöhyke on muodostettava, vyöhykkeen koko sekä vyöhykkeellä noudatettavat rajoitukset on

usein yksityiskohtaisesti määritelty Euroopan unionin lainsäädännössä.

Ehdotetun pykälän mukaan rajoitusalueella tulisi esiintyä sellaista vastustettavaa eläintautia, jonka vuoksi maan muiden alueiden hyvä eläintautitilanne vaarantuisi. Olisi myös mahdollista, että eläintauti olisi vastustettava eläintauti vain esiintyessään niissä rajoitusalueen ulkopuolisissa maan osissa, joita rajoitusalueen perustamisella haluttaisiin suojella. Esimerkiksi varroa-nimistä mehiläistäutiä esiintyy Manner-Suomessa yleisesti, mutta Ahvenanmaalla sitä ei toistaiseksi ole todettu, mistä syystä tauti on nimetty vastustettavaksi eläintaudiksi vain Ahvenanmaalla.

Rajoitusalueita on voimassa olevien säännösten nojalla perustettu etenkin vesieläintautien leviämisen ehkäisemiseksi. Koska vesieläintautia voi olla vaikea hävittää joistakin vesistöistä, muut vesistöt voidaan pyrkiä pitämään taudeista vapaina perustamalla rajoitusalue ja rajoittamalla vesieläinten siirtämistä alueen ulkopuolelle. Rajoitusalue voisi tulla perustettavaksi myös vaarallisen eläintaudin kuten rabieksen torjumiseksi. Helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseen sen sijaan käytetään ensisijaisesti rajoitusvyöhykettä. Rajoitusalue voitaisiin perustaa helposti leviävän eläintaudin vuoksi, jos tauti uhkaa levitä muualle maahan muista taudin vastustamistoimenpiteistä kuten rajoitusvyöhykkeen perustamisesta huolimatta. Rajoitusalueen perustaminen voi joissakin tapauksissa johtua suoraan Euroopan unionin lainsäädännöstä, esimerkkinä mainittakoon suu- ja sorkkataudin yhteydessä toteutettava taudin regionalisointi eli alueellistaminen.

Pykälän mukaan rajoitusalue perustettaisiin ja lakkautettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Rajoitusaluetta perustettaessa sekä alueen rajoja määriteltäessä olisi otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö sekä maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset ja epidemiologiset tekijät ja valvontamahdollisuudet. Rajoitusalue olisi lakkautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää olisi. Rajoitusvyöhykkeen sijasta voitaisiin perustaa rajoitusalue eräiden vaikeasti hävitettävien tautien kuten joidenkin kalatautien vastustamiseksi.

36 §. Toimenpiteet rajoitusalueella. Pykälässä säädettäisiin rajoitusaluetta koskevista kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä, jois-

ta päättäisi maa- ja metsätalousministeriö. Se, mitä pykälän 1 momentissa lueteltuja kieltoja ja rajoituksia kullakin rajoitusalueella määrättäisiin noudatettavaksi ja mitä toimenpiteitä toteutettavaksi olisi maa- ja metsätalousministeriön harkinnassa ja riippuisi kyseessä olevasta eläintaudista. Päätöksen tekeminen kuitenkin edellyttäisi, että kiellot, rajoitukset tai toimenpiteet olisivat välttämättömiä rajoitusalueen perustamiseen liittyvän tavoitteen turvaamiseksi. Niissä harvoissa tapauksissa, joissa rajoitusalueen perustaminen perustuisi suoraan Euroopan unionin lainsäädäntöön, toimenpiteiden tulisi luonnollisesti olla unionin lainsäädännön mukaisia. Pykälän viittauksella Euroopan unionin lainsäädäntöön tarkoitettaisiin 3 §:ssä tarkoitettuja unionin säännöksiä.

Rajoitusalueella, samoin kuin rajoitusvyöhykkeelläkin, voitaisiin kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden, eläinten kuljetusvälineiden sekä tautia mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetus tai rajoittaa sitä. Esimerkiksi vesieläintautien osalta kiellot tai rajoitukset voisivat koskea eläviä kaloja ja niiden sukusoluja, mutta myös esimerkiksi kalan perkuujätteitä sekä kalastusvälineitä. Pykälän mukaan eläinten siirtämisen ehdoksi voitaisiin asettaa, että ne on tutkittu taudin varalta ja todettu taudista vapaaksi tai että niitä on pidetty karanteenis- sa tarvittavan ajan ennen siirtoa. Eläinten tai tuotteiden siirtämisen ehdoksi voitaisiin asettaa, että ne on käsitelty mahdollisen tartunnan poistamiseksi. Lisäksi voitaisiin määrätä eläinten tai tuotteiden sallituista käyttötavoista.

Eläimistä vastuussa olevilta toimijoilta, eläinten kuljettajilta ja eläinvälittäjiltä voitaisiin myös edellyttää siirrettyjä, kuljetettuja tai välitettyjä eläimiä taikka kuljetusta tai välitystä koskevia tietoja ja ilmoituksia. Eläinten kuljettajilta ja eläinvälittäjiltä voitaisiin vaatia esimerkiksi tietoja kuljetettavien tai välitettävien eläinten lajeista, määristä ja tunnistusmerkinnöistä. Kuljetusta koskien voitaisiin edellyttää tietoja eläinten lähtö- ja määränpääpitopaikkojen pitopaikkatunnuksista, eläinten kuljettajien ja kuljetusvälineiden hyväksymis- tai rekisteröintinumeroista, kuljetussuunnitelmista, lähtö- ja määräpaikoista ja kuljetusasiakirjojen sisällöstä. Välitettyjen eläinten osalta voitaisiin lisäksi vaa-

tia tietoja eläinten ostajien ja myyjien yhteystiedoista sekä eläinten osto- ja myyntitapah- tumien ajankohdista.

Toimijoita kuten elintarvike- tai sivutuotealan yrityksiä taikka eläinten viejiä voitaisiin myös velvoittaa merkitsemään rajoitusalueelta peräisin olevat tuotteet tai eläimet merkinnällä, joka kuvaa niiden alkuperää, vapautta eläintaudeista tai käsittelyä tai tekemään vastaava merkintä tuotteen tai eläimen mukana seuraaviin asiakirjoihin. Esimerkiksi suu- ja sorkkataudin torjumiseksi perustetulta alueelta peräisin oleva liha ja maito on merkittävä, sikäli kuin niitä ylipää- tään voidaan siirtää. Keskeinen olisi myös pykälän 1 momentin 6 kohdan mukainen valtuus määrätä, että siirrettäessä eläimiä tai tuotteita pois rajoitusalueelta niiden vapaus eläintaudista tulee todistaa virallisella terveystodistuksella.

37 §. Tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusaluetta koskevan päätöksen julkaiseminen ja päätöksestä tiedottaminen. Koska tartunta-alueen tai rajoitusvyöhykkeen perustamista tai lakkauttamista taikka vyöhykkeillä noudatettavia kieltoja, rajoituksia tai velvoitteita koskevat Elintarviketurvallisuusviraston päätökset ja rajoitusaluetta koskevat vastaavat maa- ja metsätalousministeriön päätökset eivät olisi tavanomaisia ennalta määrättyyn henkilökuntaan kohdistuvia hallintopäätöksiä, vaan normiluonteisia päätöksiä, joita noudatettaisiin yleisesti tietyllä maantieteellisesti rajatulla alueella, pykälään olisi tarpeen ottaa erityiset säännökset päätösten julkaisemisesta ja niistä tiedottamisesta. Hallintolain 9 ja 10 luvun säännösten mukaan viranomaispäätökset on annettava tiedoksi asianosaisille tai muille tiedossa oleville henkilöille, joilla on oikeus hakea niihin muutosta. Tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä tai rajoitusaluetta koskevien päätösten yleisen sovellettavuuden vuoksi päätösten kohteena oleva henkilökunta ei kuitenkaan olisi kaikilta osin viranomaisten tiedossa, eikä hallintolain mukainen yleistiedoksianto tulisi kyseeseen taudintorjuntaan liittyvään kiireen vuoksi. Erityisesti eläinten kuljetusta koskevat kiellot tulisi saada voimaan viivytyksettä.

Pykälässä ehdotetaan poikettavaksi hallintopäätöksen tiedoksianto koskevista hallintolain 9 ja 10 luvun säännöksistä ja säädet-

täväksi, että tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusalueita koskevat päätökset julkaistaisiin Suomen säädöskokoelmassa. Lisäksi säädettäisiin, että valvontaviranomaisen tulisi asianmukaisesti ja riittävällä tavalla tiedottaa päätöksestä alueen tai vyöhykkeen sijaintikunnissa. Tähän voitaisiin käyttää tiedotusta Internet-verkossa, lehdistötiedotteita, ilmoitustauluja sekä tarvittaessa alueen tai vyöhykkeen rajoille asetettavia ilmoituksia. Vyöhykerajat sisältävä kartta olisi todennäköisesti tarpeen julkaista Elintarviketurvallisuuksiviraston tai muun viranomaisen Internet-sivuilla. Pykälän mukaan tartunta-alueita tai rajoitusvyöhykettä koskevista päätöksistä tulisi lisäksi erikseen tiedottaa niitä pitopaikoista vastuussa olevia henkilöitä, jotka olisivat valvontaviranomaisen tiedossa ja joita päätös koskisi. Erillinen tiedottaminen koskisi esimerkiksi niitä vyöhykkeellä sijaitsevia pitopaikkoja, jotka on merkitty eläintunnistujärjestelmästä annetun lain perusteella pidettävään pitopaikkarekisteriin. Päätöksiä koskevan valtakunnallisen tiedottamisen tarve ja tiedottamistapa riippuisivat kyseessä olevasta eläintaudista ja sen vaikutuksista muun muassa ihmisten terveyteen.

38 §. Alueellisesta toimenpiteestä poikkeaminen. Tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella noudatettavat kuljetuskiellot ja -rajoitukset aiheuttavat yleensä suuria taloudellisia tappioita erityisesti nopeasti kasvavien eläinlajien kuten sikojen, siipikarjan ja kalojen kasvattajille. Tappioiden minimoimiseksi unionin lainsäädäntöön sisältyy lukuisia säännöksiä, jotka koskevat kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä tehtäviä poikkeuksia. Poikkeukset on joissakin tapauksissa mahdollista sisällyttää suoraan kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskeviin alemmanasteisiin säädöksiin, jolloin ne rajaavat kieltojen, rajoitusten tai toimenpiteiden kattavuutta. Suoraan säädösten perusteella voitaisiin kieltojen ulkopuolelle rajata esimerkiksi eläintarhaeläimet, ja tietyissä tapauksissa eläinten siirtokiellon ulkopuolelle voitaisiin jättää teurastamoon suuntautuvat kuljetukset. Useimmissa tapauksissa siirtojen salliminen edellyttää kuitenkin unionin säädösten mukaan tapauskohtaista riskinarviointia ja sen vuoksi poikkeuslupajärjestelmää. Taudille alttiita eläimiä ja niistä saatuja tuotteita voitaisiin luvalla ja valvotusti siirtää

esimerkiksi rajoitusvyöhykkeen sisällä jatko- kasvatukseen.

Poikkeusluvat olisi tarkoituksenmukaisinta myöntää aluehallintovirastossa, jossa on riittävästi riskinarvioinnin edellyttämää paikallistuntemusta, mutta jossa toisaalta voidaan kuntatasoa paremmin turvata poikkeuslupapäätösten yhteneväisyys. Ehdotetun pykälän mukaan aluehallintovirasto myöntäisi poikkeusluvan hakemuksesta. Luvan myöntäminen olisi aina harkinnanvaraista ja edellyttäisi, että poikkeamisesta ei aiheutuisi taudin leviämisen vaaraa. Poikkeaminen ei riippuisi yksin aluehallintoviraston harkinnasta, vaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset niistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, joista olisi mahdollista poiketa, sekä poikkeusluvan myöntämisen edellytyksistä. Ministeriön asetuksen säännökset taas perustuisivat eläintautikohtaisten direktiivien yleensä hyvin yksityiskohtaiseen poikkeuksia koskevaan sääntelyyn.

39 §. Eläinten lopettaminen tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella. Vaikka lähtökohdana on, että eläinten lopettamiseen ja pitopaikoissa toteutettaviin kattaviin desinfiointeihin ryhdytään vasta, kun eläintautia on todettu esiintyvän pitopaikassa, pykälän 1 momenttiin ehdotetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi otettavan säännökset tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella ennakoivana toimenpiteenä suoritettavista eläinten lopetuksista. Eläinten lopettamisen tulisi olla viimesijaisten taudintorjuntakeinojen joukossa ja sitä tulisi käyttää vain, jos tautitilannetta ei saataisi hallintaan niissä pitopaikoissa toteutettavilla toimenpiteillä, joissa tautia on todettu tai epäillään esiintyvän, eikä myöskään tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä tai rajoitusalueita koskevilla muilla toimenpiteillä. Lopettamisella tietty alue tyhjennettäisiin kokonaan taudille alttiista eläimistä, jolloin tartunnan eteneminen oletettavasti pysähtyisi. Lopettaminen olisi mahdollista alueilla, joiden eläintiheys olisi suuri ja joilla eläimiä ei voitaisi suojata tartunnan leviämiseltä muilla tavoin. Lisäksi edellytettäisiin, että eläinten lopettaminen olisi välttämätöntä taudin leviämisen estämiseksi. Lopettamispäätöksen tekisi ehdotetun pykälän mukaan Elintarviketurvallisuuksiviras-

to. Se voisi myös määrätä eläimiä ennen niiden lopettamista rokotettavaksi, jos eläinten lopettamista ei voitaisi järjestää taudin torjunnan kannalta riittävän nopeasti.

Koska tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella sijaitsevilla pitopaikoissa voi kieltojen ja rajoitusten voimassaolon vuoksi syntyä samanlaisia tuotantotappioita ja eläinten hyvinvointiongelmia kuin pitopaikoissa, joissa tartuntaa on todettu tai epäillään esiintyvän, pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi eläimen omistajan hakemuksesta määrätä eläimiä lopettaviksi mainittujen tappioiden tai ongelmien vähentämiseksi myös mainitulla alueella tai vyöhykkeellä. Lopettaminen kuitenkin edellyttäisi, että eläinten siirtämistä koskevat kiellot tai rajoitukset olisivat olleet voimassa yli 14 vuorokautta ja että ne huomattavasti vaikeuttaisivat eläintenpitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että aluehallintovirasto vastaisi eläinten lopettamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Eläimestä vastuussa olevan toimijan tulisi kuitenkin avustaa päätöksen täytäntöönpanossa. Avustamisvelvollisuuden osalta viitataan 26 §:ää koskeviin perusteluihin. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläinten lopettamisesta tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella sekä siitä, missä laajuudessa lopettamiseen voitaisiin eläintautikohtaisesti ryhtyä.

40 §. Häätörökotus. Pykälässä säädettäisiin tartunta-alueella tai rajoitusvyöhykkeellä toteutettavasta pakollisista eläinten joukkorokotuksesta eli häätörökotuksesta. Häätörökotuksen toteuttaminen edellyttäisi, että Euroopan unionin lainsäädäntö sitä edellyttäisi tai että eläintautia ei voitaisi kohtuullisin toimenpitein muilla keinoin hävittää tartunta-alueelta ja rajoitusvyöhykkeeltä. Häätörökotus voisi tulla kyseeseen esimerkiksi sinikielitaudin, suu- ja sorkkataudin, lintuinfluenssan tai sikaruton torjumiseksi. Euroopan unionin lainsäädäntöön ei sisälly minkään taudin osalta velvollisuutta rokotuksiin, mutta tautitilanteen muuttuessa rokotusten toteuttamisesta on mahdollista tehdä päätöksiä unionin

tasolla. Jos häätörökotuksilla voitaisiin estää 39 §:ssä tarkoitetut eläinten lopetukset, rokottamiseen olisi suotavaa ryhtyä lopettamisen sijasta. Toisaalta olisi mahdollista, että esimerkiksi tartunta-alueella pidettävät eläimet lopetettaisiin, kun taas rajoitusvyöhykkeen muissa osissa pidettävät eläimet suojattaisiin rokotuksilla.

Pykälän 2 momentin mukaan häätörökotuksen toteuttamisesta vastaisi aluehallintovirasto. Eläimistä vastuussa olevan toimijan tulisi sallia eläinten rokotaminen ja rokotettujen eläinten merkitseminen niiden tunnistamiseksi. Eläimistä vastuussa olevan toimijan tulisi myös tarvittaessa tehdä rokotuksesta merkinnät eläimiä koskeviin asiakirjoihin. Valvontaviranomaisten velvollisuutena olisi toteuttaa rokotettuja ja rokotamattomia eläimiä koskevia tutkimuksia, joilla seurattaisiin rokotteen tehoa ja turvallisuutta sekä rokotuksen toteuttamista. Häätörökotuksiin voisi liittyä rokotettujen tai rokotamattomien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kuljetusta tai käyttöä koskevia kieltoja tai rajoituksia sekä tuotteiden käsittelyyn tai merkitsemiseen liittyviä velvoitteita. Häätörökotuksen toteuttamisesta, sen kohteena olevista eläimistä ja pitopaikoista, käytettävistä rokotuksista, rokotusten tiheydestä sekä rokotuksiin liittyvistä kielloista, rajoituksista ja toimenpiteistä säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä rokotuksesta todistuksiin, luetteloihin tai asiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä.

41 §. Alueiden luokittelu vesieläintautien leviämisen estämiseksi. Pykälässä säädettäisiin alueellisista rajoituksista vastustettavien vesieläimiin tarttuvien tautien leviämisen ehkäisemiseksi. Pykälän nojalla maan alueita voitaisiin tietyn vesieläintaudin vastustamiseksi jakaa viiteen eri luokkaan riippuen kyseisen taudin esiintyvyydestä ja vastustamistoimenpiteistä alueella. Luokkaan 1 luokiteltaisiin alueet, jotka olisi todettu taudista vapaiksi riittävien tutkimusten perusteella, ja luokkaan 2 alueet, joilla tautia ei ole todettu esiintyvän, mutta joilla taudista vapaan aseman saavuttamiseksi vaadittava seuranta on vielä kesken. Luokkaan 3 luokiteltavilla alueilla tautia ei todetusti esiintyisi, mutta näillä alueilla ei myöskään toteutettaisi toimenpitei-

tä taudista vapaan aseman saavuttamiseksi. Luokkiin 4 ja 5 luokiteltaisiin taudin saastuttamat alueet sillä erotuksella, että luokkaan 4 kuuluvilta alueilta tauti pyrittäisiin hävittämään, kun taas luokkaan 5 kuuluvien alueiden osalta taudin hävittämissäpyrkimyksistä olisi luovuttu. Ehdotetut säännökset perustuvat vesiviljelyeläinten terveysdirektiiviin. Direktiivi edellyttää, että alueiden luokitteluksi luokkiin 1, 2 tai 4 jäsenvaltioiden tulee hyväksyä komitologiamenettelyssä taudista vapaat alueet sekä taudin seuranta- ja hävittämissuunnitelmat.

Alueet jaettaisiin eri luokkiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Luokittelussa tulisi ottaa huomioon Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut vaatimukset sekä maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset sekä epidemiologiset tekijät.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetut säännökset alueiden välisistä taudille alttiiden vesieläinten ja niiden sukusolujen siirtorajoituksista perustuvat vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin vaatimuksiin. Tarkoituksena on suojella taudin leviämistä erityisesti niitä alueita, joilla tautia ei esiinny, mutta myös alueita, joilta tauti pyritään hävittämään. Ehdotuksen mukaan kiellot eivät koskisi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tarkemmin määriteltäviä siirtoja, joista aiheutuva eläintaudin leviämisen vaara on vähäinen. Esimerkiksi luonnonvaraisten sekä vektorilajeihin kuuluvien vesieläinten siirrot voitaisiin sallia karanteenin kautta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vesieläimiä tai niiden sukusoluja luokitellulle alueelle tai sieltä pois siirtävälle toimijalle mainitun direktiivin mukainen velvollisuus todistaa vesieläinten tai sukusolujen alkuperä ja vapaus eläintaudista virallisella todistuksella. Todistusta vaadittaisiin vain unionin lainsäädännössä eli mainitussa direktiivissä tarkoitetuissa tapauksissa, joista säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaan todistus täytyy olla siirrettäessä eläviä vesiviljelyeläimiä, vesiviljelyeläinten sukusoluja sekä kuolleita perkaamattomia viljelykaloja luokkaan 1, 2 tai 4 kuuluvalla alueella tai luokkaan 2–4 kuuluvalla alueelta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä siirroissa käytettävien todistusten muodosta ja

sisällöstä. Eräitä siirtoja koskevista todistusvaatimuksista säädetään myös neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden markkinoille saattamista ja yhteisöön tuontia koskevien edellytysten ja todistusvaatimusten osalta ja tartunnanlevittäjäjalajien luettelon vahvistamiseksi annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1251/2008.

Ehdotetun pykälän lisäksi vesieläintautien vastustamiseen voitaisiin soveltaa myös tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen ja rajoitusalueen perustamista koskevia säännöksiä. Usein eri toimenpiteitä on tarpeen soveltaa samanaikaisesti. Yhtenä keskeisenä ja unionin tasolla hyväksytyssä hävittämissuunnitelmassa mainittuna toimenpiteenä voi olla rajoitusvyöhykkeen tai -alueen perustaminen. Tällöin sama alue voisi kuulua sekä rajoitusvyöhykkeeseen tai -alueeseen että luokkaan 4.

42 §. Lokero. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta oikeuttaa tietty pitopaikka tai pitopaikkojen muodostama verkosto poikkeamaan joistakin tai kaikista tartunta-alueella, suojavyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavista kielloista, ehdoista, rajoituksista tai toimenpiteistä. Edellytyksenä olisi, että pitopaikkaan liittyvä eläintaudin leviämisen riski olisi poikkeuksellisen hyvin hallinnassa. Poikkeusmahdollisuudesta säädetään lintuinfluenssadirrektiivissä, mutta ehdotetun pykälän nojalla poikkeaminen voisi tulla kyseeseen myös muun taudin kuin lintuinfluenssan osalta, jos unionin säädökset eivät tätä estäisi. Poikkeamiseen oikeutettu pitopaikka voisi olla esimerkiksi sperman keräysasema taikka siitoseläimiä tuottava pitopaikka tai pitopaikkojen verkosto. Poikkeusyksiköstä tai niiden muodostamasta verkostosta käytetään käsitettä lokero, mikä korostaa pitopaikan toiminnallista erillisyyttä suhteessa alueen muihin pitopaikkoihin. Esimerkiksi arvokkaita siitoseläimiä tuotetaan jo muutenkin taudeilta suojatuissa erityisyksiköissä, joten vaara tartunnan leviämisestä niistä muihin pitopaikkoihin on vähäinen. Lokeroon kuuluvan pitopaikan tulisi olla kunnaneläinlääkäriin säännöllisessä valvonnassa.

Pitopaikka tai pitopaikkojen verkosto voitaisiin hyväksyä lokeroksi hakemuksesta. Lokeroksi hyväksyttävän pitopaikan tai nii-

den verkoston ei tulisi sijaita tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella, vaan lokeron asemaa tulisi hakea ennakolta mahdollisten tulevien taudinpurkausten varalta. Ennakolta tapahtuvan hyväksymisen etuna olisi, että alueellisista rajoituksista voitaisiin poiketa jo heti niiden tullessa voimaan ilman hakemusmenettelyä aiheutuvaan viivettä. Lokeron hyväksymistä koskevassa hakemuksessa tulisi ilmoittaa hakijan sekä hakemuksen kohteena olevien pitopaikkojen yhteystiedot. Hakemukseen tulisi liittää kuvaus pitopaikan tai pitopaikkojen muodostaman verkoston toiminnasta. Liitteenä tulisi myös olla kuvaus toimintaan liittyvistä eläintautiriskeistä sekä toimenpiteistä, joilla näitä riskejä hallitaan. Mainituilla bioturvallisuustoimenpiteillä olisi keskeinen merkitys arvioidessa sitä, täyttääkö pitopaikka tai pitopaikkojen verkosto lokeron hyväksymiselle säädetyt edellytykset.

Pykälän 3 momenttiin sisältyvän asetuksenantovaltuuden mukaan tarkemmat säännökset siitä, mitkä eläintautikohtaiset alueelliset kiellot, rajoitukset ja toimenpiteet eivät koskisi lokeroita, annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lokeron hyväksyminen ja asetuksenantovaltuuden käyttö edellyttäisi lähtökohtaisesti, että asetuksella olisi ensin säädetty, mitä kieltoja, rajoituksia ja toimenpiteitä kyseisen taudin vastustamiseksi perustettavilla alueilla ja vyöhykkeillä olisi alueen tai vyöhykkeen perustamispäätöksen yhteydessä määrättävä noudatettavaksi. Pykälän 3 momentin mukaan ministeriö voisi myös antaa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämiä tarkempia säännöksiä lokeron hyväksymisen edellytyksistä, hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä lokeron valvonnasta.

6 luku **Toimenpiteet helposti leviävän ja vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi**

43 §. Valmiussuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta laatia valmiussuunnitelma helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien varalta. Suunnitelman laatimiseen olisivat velvollisia sellaiset teurastamot, eläintarhat, eläinlääkinnälliset rajatarkastusasemat sekä sperman keräysasemat, joissa

käsiteltäisiin helposti leviävillä tai vaarallisilla eläintaukeille alttiita eläinlajeja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin suunnitelman sisältövaatimuksista. Suunnitelmaan tulisi muun muassa sisältyä kuvaus epäillyn tai todetun eläintaudin johdosta suoritettavista toimenpiteistä kuten sairastuneeksi epäiltyjen tai todettujen tai niiden kanssa kosketuksessa olleiden eläinten eristämisestä eläintaudin varalta tehtävien tutkimusten ajaksi, pitopaikan tai aseman eläinliikenteen keskeyttämisestä tarvittaessa, eläinten lopettamisesta, ruhojen hävittämisestä sekä tilojen puhdistuksesta ja desinfioinnista.

Momentissa olisi lisäksi maininta siitä, että teurastamoja koskeva valmiussuunnitelma voitaisiin sisällyttää elintarvikelain 20 §:ssä tarkoitettuun omavalvontasuunnitelmaan. Koska helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien joukossa on paljon tauteja, joiden esiintyminen Suomessa on hyvin epätodennäköistä, valmiussuunnitelmassa ei olisi välttämätöntä ottaa huomioon muita eläintauteja kuin ne, jotka olisi määritelty pykälän 2 momentin nojalla annettavassa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin myös antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelman sisällöstä.

44 §. Toimenpiteet pitopaikoissa sekä eläinmännittelyt ja eläinlääkinnät. Pykälä koskisi niitä varotoimenpiteitä, joihin voitaisiin ryhtyä helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin kuten rabieksen vastustamiseksi riippumatta siitä, esiintyisikö kyseistä eläintautia maassa. Jos taudin esiintyminen olisi rajoittunut maan rajojen ulkopuolelle, pykälän soveltaminen edellyttäisi, että uhka taudin leviämisestä Suomeen olisi todellinen. Pykälä soveltuisi erityisesti tilanteisiin, joissa eläintautia esiintyisi lisääntyvässä määrin maapallon muissa osissa ja sen pelättäisiin leviävän maahan luonnonvaraisten eläinten kuten muuttolintujen tai vektoreiden välityksellä. Euroopan unionin lainsäädännössä on velvoitteita pykälän mukaisesti toimenpiteisiin ryhtymisestä lähinnä lintuinfluenssaa koskien. Toimenpiteistä kuten siipikarjan keväisestä ulkonapitokiellosta on säädetty voimassa olevan eläintautilain 12 §:n nojalla, mutta myös helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettuun lakiin sisältyy joitakin

pykälän mukaisia varotoimenpiteitä koskevia toimivaltuuksia.

Varotoimenpiteinä voitaisiin eläimistä vastuussa olevia henkilöitä velvoittaa seuraamaan taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten terveydentilaa, pitämään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä sisätiloissa sekä suojaamaan ulkona pidettävien eläinten ruokintapaikat. Myös ennaltaehkäisevät puhdistamista tai desinfiointia koskevat toimenpiteet pitopaikoissa voisivat tulla kyseeseen. Pykälän nojalla olisi mahdollista kieltää tiettyjen taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten vieminen eläinnyttelyihin, eläinkilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Lisäksi voitaisiin kieltää eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttava luonnonvaraisten eläinten kuten villisikojen ruokinta. Varotoimenpiteistä säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Säännökset perustuisivat keskeisesti unionin lainsäädäntöön. Toimenpiteiden väliaikaisesta luonteesta johtuen maa- ja metsätalousministeriön asetukset olisi yleensä tarpeen antaa määräaikaisina.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri tulisi tehdä pitopaikoissa tarkastuksia pykälän nojalla säädettyjen veloitteiden ja kieltojen noudattamisen valvomiseksi sekä raportoida tarkastuksista aluehallintovirastolle.

45 §. Väliaikainen kuljetuskielto. Pykälässä säädettäisiin suu- ja sorkkatautidirektiivin ja lintuinfluenssadirrektiivin täytäntöön panemiseksi koko maan kattavasta väliaikaisesta taudille alttiita eläinlajeja koskevasta kuljetuskiellosta tai -rajoituksesta, jolla pyrittäisiin estämään maassa esiintyvän tai epäillyn tartunnan hallitsematon leviäminen sinä aikana, joka valvontaviranomaisilta kuluu tartuntalähteen selvittämiseen taikka pitopaikkoja koskevien tai alueellisten taudinvastustustoimenpiteiden käynnistämiseen. Toimenpide tulisi yleensä käytettäväksi tilanteessa, jossa tartuntalähdettä ei ole vielä pystytty jäljittämään maan tiettyyn osaan tai jossa tartunnan epäillä levinneen samasta lähteestä lyhyessä ajassa ympäri maata tai useille alueille.

Kuljetuskieltoa tai -rajoitusta koskevan päätöksen tekisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Päätös voitaisiin tehdä unionin lainsäädännön niin edellyttäessä sekä taudin leviämisen estämiseksi ja tautitilanteen selvittämi-

seksi välttämättömistä syistä. Toistaiseksi kiello voisi tulla kyseeseen vain suu- ja sorkkataudin tai lintuinfluenssan osalta, mutta pykälän soveltamisalaa ei kuitenkaan ehdotuksen mukaan rajattaisi vain näihin tauteihin. Maanlaajuinen kuljetuskielto aiheuttaa nopeasti huomattavia taloudellisia menetyksiä, eikä kielloa yleensä olisikaan tarpeen pitää voimassa muutamaa vuorokautta pidempään. Enimmäisajaksi kiellon voimassaololle ehdotetaan kuitenkin 14 vuorokautta taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten kuljetusten osalta ja kolmea vuorokautta muihin lajeihin kuuluvien eläinten kuten esimerkiksi hevosten kuljetuksen osalta. Kieltoa tai rajoitusta koskeva päätös tulisi kumota heti kun kävisi selväksi, ettei sen antamiselle säädettyjä edellytyksiä enää olisi. Kumoaminen voisi johtua esimerkiksi siitä, että tautia koskeva virallinen epäily olisi suljettu pois tai tartuntalähde olisi saatu jäljitettyä ja taudinvastustustoimenpiteet kohdistettua niihin pitopaikkoihin ja niille alueille, joissa tautia todella esiintyy.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa kiello tai rajoitus olisi taudin laajan levinneisyyden tai merkittävän leviämisen takia välttämättömyyttä pitää voimassa pidempään kuin on Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä mahdollista, maa- ja metsätalousministeriö voisi tehdä päätöksen kiellon tai rajoituksen voimassaolon jatkamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta tiedottaa kielloa tai rajoitusta koskevasta päätöksestä. Jotta päätös tulisi nopeasti yleiseen tietoon, tiedottamiseen tarvitaan erityisesti valtakunnallisia tiedotusvälineitä. Ehdotuksen mukaan kielloa tai rajoitusta taikka sen voimassaolon jatkamista tai se kumoamista koskeva päätös tulisi julkaista Suomen säädöskokoelmassa.

Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi, että aluehallintovirasto voisi yksittäistapauksessa myöntää hakemuksesta luvan poiketa Elintarviketurvallisuusviraston tai maa- ja metsätalousministeriön määräämästä kiellosta tai rajoituksesta edellyttäen, että luvan myöntäminen ei aiheuttaisi taudin leviämisen vaaraa.

7 luku **Eläinten keinollisen lisäämisen luvanvaraisuus ja valvonta**

46 §. *Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvien toimintojen luvanvaraisuus.* Eläinten keinollisella lisäämisellä tarkoitetaan keinosiemennystoimintaa ja alkionsiirtotoimintaa. Keinosiemennyksessä naaraat tiineytetään uroksilta kerätyllä ja useimmiten laimennetulla sperma-annoksella, joka voi olla joko tuoretta tai pakastettua. Keinosiemennystoimintaan kuuluvia toimintoja ovat sperman kerääminen, käsittely, säilyttäminen ja eläinten keinosiementäminen. Alkionsiirrossa naaras tiineytetään jo hedelmöitettyä munasolulla. Alkionsiirtotoimintaan kuuluvia toimintoja ovat alkioiden tai munasolujen kerääminen luovuttajaeläimistä, alkioiden ja munasolujen käsittely ja säilytys sekä alkion siirto eläimestä toiseen. Kerätyistä munasoluista voidaan tuottaa alkioita in vitro-menetelmällä eli koeputkihedelmöityksellä. Suomessa lehmistä lähes kaikki ja emakoista noin 70 prosenttia keinosiemennetään. Myös muiden eläinlajien lisäämisessä käytetään keinosiemennystä. Suomessa keinosiemennetään muun muassa hevosia, lampaita, kettuja, koiria ja siipikarjaa. Alkionsiirtoja suoritetaan eniten nautojen lisäämiseksi, ja menetelmän käyttö on yleistynyt viime vuosina. Muiden eläinlajien osalta alkionsiirrot ovat vielä harvinaisia.

Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvän eläintautien leviämisen riskin hallitsemiseksi Euroopan unionin lainsäädäntö asettaa rajoituksia jäsenvaltioiden väliselle eläinten sperman ja alkioiden kaupalle. Nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten sperma saadaan saattaa markkinoille vain, jos sperma on kerätty unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytyllä asemalla. Nautojen, sikojen ja hevosten alkiolla puolestaan voidaan käydä kauppaa vain, jos alkiot on kerännyt unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytty alkioiden keräysryhmä tai tuottanut unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytty alkioiden keräysryhmä. Toiseen jäsenvaltioon siirrettävää naudan spermaa saadaan varastoida vain sperman keräystä varten hyväksytyllä asemalla tai erillisellä varastointiasemalla, jonka tulee myös olla unionin säädösten mukaisesti hyväksytty. Naudan sperman keräystä tai varastointia varten vaadittavasta hyväksynnästä

säädetään eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten pakastetun siemennesteen kaupassa ja tuonnissa annetussa neuvoston direktiivissä 88/407/ETY, ja naudan alkioiden keräystä tai tuotantoa varten vaadittavasta hyväksynnästä säädetään eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten alkioiden kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista annetussa neuvoston direktiivissä 89/556/ETY. Sian sperman keräyksen osalta hyväksyntää koskevat säännökset sisältyvät eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siansukuisten kotieläinten siemennesteen kaupassa ja tuonnissa annettuun neuvoston direktiiviin 90/429/ETY. Hevosten, lampaiden ja vuohien sperman keräykseen sekä mainittujen eläinten ja sian alkioiden keräämiseen ja tuotantoon liittyvistä hyväksyntää koskevista vaatimuksista säädetään puolestaan neuvoston direktiivissä 92/65/ETY. Tarhattavia kettuja ja peuroja lisätään myös keinosiementämällä, mutta kyseisen toiminnan osalta unionin lainsäädännössä ei ole asetettu hyväksyntää koskevia vaatimuksia.

Suomessa on tällä hetkellä yksi sonniasema, kaksi karjuasemaa, viisi naudan alkioiden ja kolme hevosten alkioiden keräysryhmää sekä neljä naudan sperman varastoa. Lisäksi maassa on neljä unionin sisäiseen kauppaan hyväksyttyä oriasemaa sekä arviolta noin 70 oriasemaa, joilla kerättyä spermaa voidaan toimittaa vain kotimaan markkinoille. Viimeksi mainittujen asemien tarkka lukumäärä ei ole tiedossa, sillä oriasemalta ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan vaadita erillistä hyväksyntää, vaan orin sperman keräystoimintaa voidaan harjoittaa keinosiemennystoimintaan myönnetyn luvan perusteella. Suomessa on lisäksi yksi hyväksytty koeasema, jolla sikoja pidetään niiden jalostuksellisten ominaisuuksien arvioimiseksi ennen eläinten siirtämistä karjuasemalle.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin, että eläintautien leviämisen vaaraa aiheuttava eläinten sperman keräys ja käsittely olisi sallittua vain hyväksytyllä sperman keräysasemalla ja että eläintautien leviämistä aiheuttavaa alkioiden keräystä ja tuotantoa varten vaadittaisiin alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän hyväksyntä. Säännökset eivät kui-

tenkaan rajoittaisi eläinten siementämistä oman tilan eläinten spermalla. Lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin sperman ja alkioiden varastoinnista, joka olisi tapauksesta riippuen mahdollista hyväksytyllä sperman keräysasemalla, hyväksytyssä spermavarastossa taikka hyväksytyyn alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän tiloissa. Hyväksyntää koskevista vaatimuksista poiketen spermaa voitaisiin myös varastoida omassa omistuksessa tai hallinnassa olevien eläinten siementämiseen. Ehdotuksen mukaan sikojen jalostuksessa käytettävän koeaseman hyväksynnästä luovutettiin, sillä vaatimus ei perustu unionin lainsäädäntöön eikä ole välttämätön kun otetaan huomioon, että koeaseman osalta tulisivat sovellettaviksi sperman keräysasemalle toimitettavien eläinten alkuperäipaitoikoja koskevat terveysvaatimukset.

Ehdotetut säännökset eivät laintasoiselta sääntelyltä edellyttävän joustavuuden säilyttämiseksi ja unionin lainsäädäntöön tehtäviin mahdollisiin muutoksiin varautumiseksi rajautuisi ainoastaan direktiiveissä tarkoitettuihin eläinlajeihin, vaan ne mahdollistaisivat hyväksyntää koskevan vaatimuksen asettamisen kaikelle sellaiselle sperman ja alkioiden keräystoiminnalle, alkioiden tuotannolle sekä sperman tai alkioiden säilyttämiselle, joka tähtäisi sperman markkinoille saattamiseen ja joka olisi omiaan aiheuttamaan vastustettavien eläintautien leviämisen vaaraa. Hyväksyntää koskevan vaatimuksen piiriin kuuluvat eläinlajit yksilöitäisiin pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Säännökset koskisivat toimijoita riippumatta siitä, saatetaanko niiden toiminnassa kerättyjä sukusoluja tai alkioita markkinoille ainoastaan kotimaassa vai toimitaanko niitä myös muihin jäsenvaltioihin. Ehdotettu laki sisältäisi kuitenkin eräitä säännöksiä, joiden nojalla kotimaankauppaa varten hyväksyttävien sperman keräysasemien tai alkioiden keräysryhmien osalta voitaisiin tarvittaessa poiketa eräistä direktiiveissä säädetyistä hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksytyyn aseman tai ryhmän toimintaa koskevista vaatimuksista.

Pykälä koskisi vain Suomessa tapahtuvaa sperman tai alkioiden keräämistä, käsittelyä ja säilyttämistä sekä alkioiden tuottamista, joten se soveltuisi maahan tuotaviin sperma-

eriin tai alkioihin vain siltä osin kuin spermaa tai alkioita niiden maahantulon jälkeen käsitellään tai säilytetään Suomessa. Ehdotetun lain 9 luvussa, joka koskisi jäsenvaltioiden välisiä eläinten ja niistä saatavien tuotteiden siirtoja, säädettäisiin muista jäsenvaltioista Suomeen toimitettaville sukusoluille ja alkioille asetettavista vaatimuksista.

Koska lain 6 §:ään ehdotettu sukusolujen ja alkioiden määritelmä kattaisi vain sellaiset sukusolut ja alkioita, jotka olisi tarkoitus käyttää eläinten lisäämiseen, sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän taikka spermavaraston hyväksymistä koskevat vaatimukset eivät ulottuisi tutkimustoimintaan, johon ei liity eläinten keinollista lisäämistä. Pykälä ei rajoittaisi myöskään spermanoton opettamista yliopistossa tai muussa oppilaitoksessa.

47 §. Sperman keräysaseman hyväksyminen. Pykälässä säädettäisiin sellaisen sperman keräysaseman hyväksymisestä, jolla kerättyä spermaa voitaisiin toimittaa paitsi kotimaan markkinoille myös muihin unionin jäsenvaltioihin tai muihin kuin jäsenvaltioihin. Niistä poikkeustapauksista, joissa asema hyväksyttäisiin ainoastaan kotimaankauppaa varten, säädettäisiin erikseen 51 §:ssä.

Pykälän mukaan aluehallintovirasto hyväksyisi sperman keräysaseman hakemuksesta. Hyväksymisen edellytykset liittyisivät aseman tiloihin, joiden tulisi olla soveltuvia suunniteltuun toimintaan, sekä aseman henkilöstön pätevyYTEEN. Lisäksi asemalla tulisi olla palveluksessaan nimetty eläinlääkäri, niin sanottu asemaeläinlääkäri, joka vastaisi eläintautien leviämisen estämisestä aseman toiminnassa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin unionin sisäistä sperman kauppaa koskeviin direktiiveihin perustuvat yksityiskohtaiset säännökset hyväksymisen edellytyksistä. Edellytykset vaihtelevat eläinlajikohtaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä. Hakemukseen tulisi liittää kuvaus asemalla harjoitettavasta toiminnasta sekä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täytymisestä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä keräysase-

man hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös, että Elintarviketurvallisuusvirasto antaisi hyväksytylle sperman keräysasemalle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron. Unionin lainsäädäntö edellyttää, että jäsenvaltiot julkaisevat luettelon kaikista unionin sisäistä kauppaa varten hyväksytyistä sperman keräysasemista, spermavarastoista sekä alkioiden keräys- ja tuotantoryhmistä. Luettelon julkaisemisesta säädettäisiin lakiin ehdotettavien rekistereitä koskevien säännösten yhteydessä.

48 §. Sperman keräysaseman toimintaa koskevat vaatimukset. Sperman ja alkioiden unionin sisäistä kauppaa koskevissa direktiiveissä säädetään paitsi hyväksynnän edellytyksistä myös hyväksytyyn keräysaseman, spermavaraston sekä alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän toimintaa koskevista, eläintautien leviämisen estämiseen liittyvistä vaatimuksista. Säännöksiä on esimerkiksi siitä, minkä eläintautien suhteen luovuttajaeläimet on todettava terveiksi, ennen kuin niiden spermaa tai alkioita voidaan kerätä ja luovuttaa edelleen. Lisäksi direktiiveissä säädetään sperman käsittelystä ja varastoinnista sekä muun muassa eläimiä ja spermaa koskevasta kirjanpidosta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sperman keräysasemalle tuotavien eläinten terveydentilaa ja pitopaikkoja sekä asemalla pidettävien eläinten terveydentilan seurantaa koskevista vaatimuksista sekä näitä koskevista tarkastuksista ja tutkimuksista. Pitopaikkoihin liittyvät vaatimukset voisivat koskea kaikkia niitä pitopaikkoja, joissa eläintä on ennen sperman keräysasemalle toimittamista pidetty eli myös esimerkiksi koeasemaa. Tarkemmat säännökset vaatimuksista, tarkastuksista ja tutkimuksista annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Asemalle tuotavia eläimiä ei tarvitsisi tutkia uudelleen, jos ne olisi jo tutkittu vaadittavalla tavalla eläinten valtakunnallisen terveydenhuolto-ohjelman puitteissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että eläimiä tulisi Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä pitää ennen niiden päästämistä sperman keräysaseman eläintiloihin eristyksessä alkuperäpitopaikassa tai keräysasemalla taikka karanteenissa eläinten terveydentilan varmistamiseksi. Esimerkiksi

nautoja on ennen keräysasemalle tuontia pidettävä karanteenissa. Karanteenivaatimuksista tai eläinten eristämisestä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Eläinten keinollisessa lisäämisessä tarvittava karanteeni hyväksyttäisiin samoin kuin muutkin lain täytäntöönpanossa tarvittavat karanteenit ehdotetun lain 57 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan sperman kerääminen, käsittely ja säilytys sekä keräysaseman muu toiminta tulisi järjestää siten, että sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voitaisiin turvata ja etteivät eläintaudit pääsisi leviämään asemalle. Tarkemmat säännökset aseman toiminnan järjestämisestä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Asemalla saataisiin käsitellä vain yhden eläinlajin spermaa, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä sallittaisi useamman eläinlajin kuten vuohien ja lampaiden sperman kerääminen samalla asemalla. Momentissa säädettäisiin lisäksi sperman merkinnästä sekä eläimiä, niiden terveydentilaa ja säilytettäviä spermaeriä koskevasta kirjanpidosta. Sperman keräysaseman toiminnan järjestämistä koskevista, eläintautien vastustamiseen liittyvistä vaatimuksista, asemaeläinlääkärin tehtävistä sekä kirjanpitoa ja sperman merkitsemistä koskevista vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

49 §. Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hyväksyminen. Aluehallintovirasto päättäisi ehdotuksen mukaan myös alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hyväksymisestä. Keräysryhmän hyväksymisen edellytykset koskisivat pykälän 2 momentin mukaan alkioiden tutkimiseen, käsittelyyn ja pakkaamiseen, välineiden huoltamiseen sekä alkioiden säilyttämiseen tarvittavia tiloja sekä ryhmän jäsenten pätevyyttä. Lisäksi ryhmän tulisi nimetä sen toiminnasta vastaava eläinlääkäri. Euroopan unionin lainsäädännön mukaiset tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Direktiivit edellyttävät, että alkioiden keräysryhmällä on käytössään asianmukaisesti varusteltu laboratorio, joka voi olla kiinteä tai siirrettävä (erityisvarusteltu auto). Alkioiden tuotantoryhmäksi voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan hyväksyä hyväksyt-

ty alkioiden keräysryhmä, jonka jäsenillä on riittävät tiedot ja taidot muun muassa alkioiden tuotantomenetelmistä ja eläintautien vastustamisesta. Alkioiden tuotantoryhmän käytettävissä tulisi lisäksi olla toimintaa varten soveltuvat kiinteät tilat.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädettäisiin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä alkioiden keräys- tai tuotantoryhmälle annettavasta hyväksymisnumerosta. Säännökset vastaisivat pitkälti sperman keräysaseman hyväksymisen osalta ehdotettuja vastaavia säännöksiä. Hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

50 §. *Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän toimintaa koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän toimintaa koskevista, Euroopan unionin lainsäädännön mukaisista vaatimuksista. Nämä liittyvät alkioiden tai munasolujen keräykseen käytettävien eläinten terveydentilaan ja eläinten pitopaikan vapautteen eläintaudeista sekä alkioiden keräykseen tai tuotantoon liittyvän toiminnan järjestämiseen siten, että eläintaudit eivät pääse leviämään. Vaatimukset koskevat lisäksi alkioiden merkitsemistä, alkioita koskevaa kirjanpitoa sekä alkioiden käsittelyyn ja säilytykseen käytettäviä tuotteita ja aineita. Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että alkioiden tuotannossa käytetyistä aineista, hedelmöittymättömistä munasoluista ja hylätyistä alkioista tulisi toimittaa näytteitä laboratoriotutkimuksia varten. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä edellä tarkoitetuista vaatimuksista sekä näytteiden toimittamisesta tutkittavaksi.

51 §. *Sperman keräysaseman ja alkioiden keräysryhmän hyväksyminen kotimaan kauppaa varten.* Ehdotetut 47—50 §:n säännökset sperman keräysaseman taikka alkioiden keräysryhmän hyväksymisestä sekä hyväksytyt aseman tai ryhmän toimintaa koskevista vaatimuksista soveltuisivat riippumatta siitä, toimitetaanko kerättyä spermaa tai kerättyjä alkioita Suomen rajojen ulkopuolelle vai ei. Maassa harjoitetaan kuitenkin myös sellaista eläinten lisäystoimintaa, jota on pidettävä yleisen edun kuten eläinten geenivarojen säi-

lyttämisen kannalta tärkeänä, mutta johon liittyvät kaupalliset intressit ovat vähäisiä. Jotta sperman tai alkioiden unionin sisäistä kauppaa koskevien direktiivien melko tiukat vaatimukset eivät estäisi tällaista toimintaa, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kyseisen lisäystoiminnan osalta myönnettävästä, hyväksynnän edellytyksiä ja toiminnalle asetettuja vaatimuksia koskevasta poikkeuksesta.

Sperman keräysasema tai alkioiden keräysryhmä voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan hyväksyä vain kotimaankauppaa varten, vaikka kaikki hyväksymiselle säädetyt edellytykset eivät täyttyisi, jos keräysasemalla suoritettava sperman keräystoiminta tai keräysryhmän suorittama alkioiden keräys olisi tarpeen tietyn eläinlajin tai -rodun jalostustoiminnan turvaamiseksi tai alkuperäisrotujen geenivarojen säilyttämiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, ettei poikkeaminen aiheuttaisi vaaraa eläintautien leviämisestä. Kansallisen eläingenivarohjelman päätavoitteena on kannustaa kotimaisten kotieläinrotujen sekä niiden geenivarojen kestävään käyttöön ja ylläpitoon. Alkuperäisrotujen säilyttäminen keinollisella lisäämisellä voi tähdätä joko rodun säilymiseen luonnollisessa ympäristössään eli maatilojen eläintuotannossa taikka sperman keräämiseen säilöttäväksi geenipankkiin, josta sitä voidaan käyttää tarvittaessa. Esimerkiksi nautaroduista uhanalaisia alkuperäisrotuja ovat itäsuomenkarja ja pohjoissuomenkarja ja lammasroduista ahvenmaanlammas sekä kainuunharmas.

Alkuperäisrotujen lisäksi poikkeusta voitaisiin soveltaa tarvittaessa muihinkin eläinrotuihin tai eläinlajeihin, jos niiden jalostustoiminnan turvaaminen sitä edellyttäisi. Esimerkiksi kotimaankauppaa varten kerättävän hevosen sperman keräykseen liittyvät eläinten terveysvaatimukset ovat voimassa olevan lainsäädännön mukaan lievemmät kuin ulkomaille toimitettavan sperman keräystä koskevat vaatimukset. Pykälä mahdollistaa lievempien vaatimusten soveltamisen myös jatkossa, jos se on tarpeen suomalaisen hevosjalostustoiminnan turvaamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta poiketa 1 momenttiin sisältyvän poikkeussäännöksen nojalla hyväksytyt sperman keräysaseman tai alkioiden keräysryhmän toimintaa koskevista vaatimuksista edellyttäen, että poikkeaminen ei aiheuttaisi vaaraa

eläintautien leviämisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin, minkä eläinlajien tai -rotujen osalta 1 momentissa säädettyä poikkeuksia voitaisiin soveltaa sekä miltä osin luvan myöntämisen edellytyksistä ja toimintaa koskevista vaatimuksista voitaisiin poiketa.

Pykälän nojalla hyväksytylle sperman keräysasemalle tai alkioiden keräysryhmälle ei voitaisi antaa Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitettua hyväksymisnumeroa, mutta sen sijasta sille annettaisiin kansallinen hyväksymistunnus.

52 §. Spermavaraston hyväksyminen. Spermavarastolla tarkoitetaan sperman keräysasemasta erillistä laitosta, joka voi säilyttää sperman keräysasemalla kerättyä spermaa ja käydä sillä kauppaa. Spermavarastossa voidaan säilyttää myös toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tai muusta kuin jäsenvaltiosta tuotua spermaa, jos sperma on tuotu maahan noudattaen maahantuontia koskevia säännöksiä. Muista jäsenvaltioista toimitettavan sperman on oltava kerätty kyseisen valtion viranomaisen hyväksymällä sperman keräysasemalla ja noudattaen sperman keräystä koskevia direktiivien vaatimuksia. Jäsenvaltioiden ulkopuolelta tuotavan sperman tulee täyttää eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa ja sen nojalla säädetyt vaatimukset, joiden täyttyminen tarkistetaan maahantulon yhteydessä suoritettavassa eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksessa.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto hyväksyy spermavaraston hakemuksesta. Hyväksymisen edellytykset koskisivat spermavaraston tilojen ja välineiden asianmukaisuutta ja varaston henkilöstön pätevyyttä. Edellytyksistä säädettäisiin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakemuksen sisällöstä sekä hyväksymistä koskevasta menettelystä. Viimeksi mainitusta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Elintarviketurvallisuusvirasto antaisi hyväksytylle spermavarastolle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

53 §. Spermavaraston toimintaa koskevat vaatimukset. Pykälässä säädettäisiin, millaista spermaa spermavarastossa voitaisiin säilyttää, sekä spermavaraston toiminnan järjestämisestä. Säännökset tähtäävät siihen, että

sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voidaan turvata ja että eri alkuperää olevat spermaerät voidaan pitää erillään toisistaan. Spermavarastossa voidaan lähtökohtaisesti säilyttää vain yhden eläinlajin spermaa. Pykälässä säädettäisiin myös spermaerien merkinnästä, spermaeriä koskevasta kirjanpidosta sekä sperman säilytykseen käytettävistä säiliöistä ja nesteistä. Mainituista seikoista sekä spermavaraston toiminnan järjestämisestä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

54 §. Luvanvaraisessa toiminnassa tapahtuvat muutokset ja toiminnan valvonta. Pykälässä säädettäisiin, että sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän taikka spermavaraston toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista kuten toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta taikka muusta muutoksesta, jolla voi olla olennainen vaikutus eläintautien leviämisiin, tulisi ilmoittaa viipymättä hyväksymisestä vastaavalle viranomaiselle eli aluehallintovirastolle.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin keinosiemennys- tai alkionsiirtotoimintaa varten hyväksytyjen laitosten ja toimijoiden valvonnasta. Sperman ja alkioiden unionin sisäistä kauppaa koskevien direktiivien mukaan mainittujen laitosten ja toimijoiden tulee olla säännöllisen viranomaisvalvonnan kohteena. Pykälässä ehdotetaan, että sperman keräysasemien, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmien ja spermavarastojen samoin kuin alkuperäpitopaikassa tapahtuvan eläinten eristämisen valvonta kuuluisi kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri vastaisi myös keräysasemalle tuotavien eläinten ja niiden kanssa samassa pitopaikassa pidettävien muiden eläinten terveydentilaa koskevista tarkastuksista ja tutkimuksista.

Sperman keräysasemien, spermavarastojen ja alkioiden keräys- ja tuotantoryhmien valvonta on voimassa olevan eläintautilain nojalla annetuilla alemmanasteisilla säännöksillä keskitetty aluehallintovirastolle lukuun ottamatta oriasemien valvontaa, joka kuuluu kunnaneläinlääkäreille. Kunnaneläinlääkärin roolin vahvistamista keinosiemennystoiminnan valvonnassa puoltavat käytännön syyt, sillä asemat sijaitsevat usein kaukana alue-

hallintovirastojen toimipisteistä. Unionin sisäiseen kauppaan hyväksytyiltä asemilta vietään säännöllisesti spermaa sekä jäsenvaltioihin että unionin ulkopuolelle, mikä edellyttää, että viranomaisen tarkastaa ja sinetöi lähteykset. Lainsäädännön selkeyteen ja yhtenäisyyteen liittyvät syyt puoltavat lisäksi sitä, että eri eläinlajeja koskevan keinosiemennys- ja alkionsiirtotoiminnan eläintautien vastustamiseen liittyvä valvonta keskitetään samalle viranomaiselle. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valvonnasta sekä siihen liittyvien tarkastusten ja tutkimusten tiheydestä ja sisällöstä.

8 luku Eräiden muiden toimintojen luvanvaraisuus ja valvonta

55 §. *Lupa vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen.* Vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin mukaan yrityksillä, jotka kasvattavat kaloja, äyriäisiä tai nilviäisiä myytäväksi tai luovutettavaksi, tulee olla toimivaltaisen viranomaisen lupa. Lupavaatimuksesta ovat vapautettuja eräät pienet, vain paikallisesti toimivat yritykset. Lupa voidaan myöntää, jos yritys täyttää eläimiä koskevaan kirjanpitoon sekä eläintautien seurantaan, ennaltaehkäisyyn ja leviämisen estämiseen liittyvät direktiivin vaatimukset. Yrityksen ja sen erillisten eläintenpitoyksiköiden tulee olla toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa, ja niillä tulee olla käytössään järjestelmä, joka mahdollistaa asetettujen vaatimusten seurannan ja valvonnan. Direktiivin mukaan toimivaltaisen viranomaisen lupa tulee olla myös laitoksella, jossa perataan sellaisista viljelylaitoksista tai sellaisilta alueilta tuotavia vesiviljelyeläimiä, joissa on todettu direktiivin liitteessä mainittu tauti. Mainitun perkaamon tulee luvan saamiseksi käsitellä jätevetensä siten, että taudit eivät pääse leviämään.

Luvanvaraisuutta koskevat vaatimukset on pantu täytäntöön vuonna 2008, jolloin eläintautilakiin lisättiin 14 a ja 14 b §. Ehdotettu pykälä vastaa mainittua 14 a §:ää. Sen mukaan vesiviljelyeläimiä kasvattavalta toiminnanharjoittajalta vaaditaan Elintarviketurvallisuusviraston lupa silloin, kun vesiviljely-

eläimiä taikka niiden sukusoluja kasvatetaan ihmisravinnoksi, myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi jatkokasvatusta varten taikka istutettavaksi mereen tai vesistöihin. Vesistöllä tarkoitetaan vesilain mukaisia vesistöjä, joihin eivät kuulu esimerkiksi tekolammikot.

Lupavaatimuksesta olisivat voimassa olevan lain tapaan kuitenkin vapautettuja eräät toimijat, jotka luettelaisiin pykälän 1 momentissa. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisen koristevesieläinten kasvattajia koskevan poikkeuksen soveltaminen edellyttäisi, että kasvatuspaikan eli tekolammikon, akvaarion tai altaan poistovesi joko puhdistettaisiin itse tai johdettaisiin kunnalliseen jätevesijärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräiltä perkaamotoiminnan harjoittajilta edellytettävästä, Elintarviketurvallisuusviraston myöntämästä luvasta. Perkaamalla tarkoitettaisiin lain 6 §:n mukaan elintarvikelaissa tarkoitettua elintarvikehuoneistoa, jossa perataan kaloja. Lupaa vaadittaisiin toimijoilta, joiden perkaamossa perataan sellaisessa vesiviljelylaitoksessa kasvatettuja kaloja, jota koskisivat 23 §:ssä tarkoitettut, helposti leviävän eläintaudin vuoksi asetetut kiellot, ehdot tai rajoitukset. Kyseessä olisi siis pitopaikka, jossa eläntautia esiintyisi tai epäiltäisiin esiintyvän. Luvanvaraista olisi myös perata sellaisessa viljelylaitoksessa kasvatettuja kaloja, joka sijaitsisi helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä tai alueella, joka olisi 41 §:n nojalla luokiteltu luokkaan 4 tai 5 helposti leviävän eläintaudin esiintymisen vuoksi. Lupaa vaadittaisiin kuitenkin vain, jos perattavat kalat olisivat alttiita sille taudille, jonka vuoksi kiellot tai rajoitukset olisi asetettu, rajoitusalue perustettu taikka luokittelu otettu käyttöön.

56 §. *Luvan hakeminen ja toiminnan valvonta.* Pykälässä säädettäisiin lupaa koskevan hakemuksen sisällöstä, luvan myöntämisen edellytyksistä, toiminnassa tapahtuvien olennaisten muutosten ilmoittamisesta sekä luvan saaneen toiminnan valvonnasta. Säännökset vastaisivat voimassa olevan eläintautilain 14 b §:ää. Luvan peruuttamisesta säädettäisiin kuitenkin erikseen samassa yhteydessä kuin muistakin ehdotetun lain mukaisista hallinnollisista pakkokeinoista.

Luvan myöntäminen edellyttäisi, että hakemuksen liitteenä vaaditussa omavalvonnan kuvauksessa esitetyt toimet olisivat eläintautien vastustamiseksi riittäviä ja että toiminta täyttäisi eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain 21 §:ssä säädetty vaatimukset luettelon pitämistä. Toiminnasta ei myöskään saisi aiheutua vakavaa vaaraa eläintautien leviämistä lähistöllä sijaitseviin pitopaikkoihin tai luonnonvaraisiin vesieläimiin. Perkaamotoimintaa koskevaa lupahakemusta ratkaistessa tulisi tapauskohtaisesti arvioida riittävä jätevesien käsittelymenetelmä, ja lähtökohtana olisi pidettävä ympäristöviranomaisten kullekin perkaamolle jo asettamia jätteiden ja jätevesien käsittelymenetelmiä. Vakavaa vaaraa voi aiheutua esimerkiksi perkaamosta, jonka välittömässä läheisyydessä on useita kalanviljelylaitoksia ja jonka jätevesijärjestelmän aiheuttamaa eläintautivaaraa ei saada poistettua tai alennettua hyväksyttävälle tasolle.

Toimijan tulisi pykälän 3 momentin mukaan ilmoittaa Elintarviketurvallisuusvirastolle toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista kuten toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta taikka muusta muutoksesta, jolla voi olla olennainen vaikutus eläintautien leviämisiin, 30 vuorokauden kuluessa sekä pitää omavalvonnan kuvaus ajan tasalla. Vesiviljelytoiminnassa tapahtuva olennainen muutos on esimerkiksi viljeltävien lajien tai tuotantosuunnan vaihtuminen taikka merkittävä muutos viljelylaitoksen rakenteessa tai vesitysjärjestelmässä. Luvan saanutta toimintaa valvoisi kunnaneläinlääkäri. Valvontaan tulisi liittyä säännöllisiä tarkastuksia, joiden tiheydestä Elintarviketurvallisuusvirasto päättäisi riskinarvioinnin perusteella. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luvan edellytyksistä, omavalvonnan kuvauksen sisällöstä, luvan hakemisessa noudatettavasta menettelystä ja toiminnan valvonnasta.

57 §. Karanteenin hyväksyminen ja toiminta. Pykälässä edellytettäisiin, että ehdotetun lain tai lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen täytäntöönpanossa käytettävä karanteeni olisi aluehallintoviraston hyväksymä. Karanteenilla tarkoitetaan paikkaa,

jossa eläimiä tai tavaroita pidetään eristyksessä eläintautien leviämisen estämiseksi. Karanteeneja tarvitaan esimerkiksi eläinten keinollisessa lisäämisessä toimitettaessa sperman keräämiseen käytettäviä eläimiä niiden pitopaikoista sperman keräysasemalle. Karanteeni voi olla myös edellytyksenä vesieläinten siirroille vesieläintautien vastustamiseksi luokiteltujen alueiden välillä. Lisäksi toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tuotavia eläimiä voidaan määrätä karanteeniin, jos niissä esiintyy tai epäillä esiintyvän vastustettavaa eläintautia tai jos eläimet eivät täytä niiden maahantulon edellytyksenä olevia vaatimuksia esimerkiksi siksi, ettei niille ole tehty tarvittavia tutkimuksia eläintautien varalta.

Voimassa olevan eläintutilain 14 §:n mukaan karanteenit hyväksyy Elintarviketurvallisuusvirasto. Ottaen huomioon aluehallintoviraston rooli lain mukaisena pääasiallisena lupaviranomaisena kuten eläinten keinollisessa lisäämisessä tarvittavien sperman keräysasemien hyväksyjänä, toimivalta karanteenien hyväksymisen suhteen ehdotetaan siirrettäväksi aluehallintovirastolle. Pykälässä ehdotetut karanteenin hyväksymisen edellytykset vastaisivat voimassa olevan eläintutilain 14 §:n säännöksiä. Karanteenin tulisi olla mahdollisimman hyvin suojattu eläintautien leviämistä. Tätä arvioitaessa merkitystä olisi muun muassa karanteenitilan tai -aseman suunnittelulla, sijoituspaikalla ja rakenteellisilla seikoilla sekä karanteenin toiminnan ja sen valvonnan järjestämistavalla. Tilojen ja olosuhteiden tulisi olla sellaiset, että karanteenissa pidettävissä eläimissä mahdollisesti olevat eläintaudit eivät leviäisi karanteenin ulkopuolelle ja että eläintaudit eivät myöskään pääsisi leviämään karanteeniin sen ulkopuolelta. Arvioitaessa karanteenitilojen tai -aseman soveltuvuutta tarkoitukseensa tulisi ottaa huomioon karanteenissa pidettävät eläinlajit ja niiden karanteenitiloille tai -asemalle ja sen toiminnalle asettamat vaatimukset. Tarkempia säännöksiä karanteenin hyväksymisen edellytyksistä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Jotta eläinten eristäminen onnistuisi vaaditulla tavalla, hyväksyttävän karanteenin olisi yleensä sijaittava erillään muista eläinten pitopaikoista. Eläinlajeista riippuen voi olla tarpeen järjestää eläinten ulkoilua varten aidattu

tarha, jolloin olennaista on estää karanteenis-
sa pidettävien eläinten karkaaminen tarhasta
sekä luonnonvaraisten eläinten pääsy tar-
haan. Karanteenin asianmukaisuutta arvioita-
essa on otettava huomioon muun muassa
mahdollisuudet tilojen asianmukaiseen puh-
distamiseen ja desinfiointiin. Kaloille tarkoi-
tetun karanteenin osalta on arvioitava karan-
teenin vesitystä eli sitä, mistä tulovesi ote-
taan ja mihin poistovesi johdetaan. Karanteen-
in asianmukainen toiminta saattaa edellyt-
tää, että karanteenissa on riittävät tilat, puku-
huoneet ja suihkut henkilöstön sekä eläinten
hoidosta ja tutkimisesta huolehtivien henki-
löiden käyttöön sekä asianmukaiset tilat ja
laitteet tarvittavien näytteiden ottamista ja
niiden käsittelyä sekä eläimille tehtäviä tar-
kastuksia varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin karan-
teenin hyväksymistä koskevan hakemuksen
sisällöstä ja hyväksymisen edellytyksistä.
Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voi-
taisiin asettaa eläintautien leviämisen estämi-
seksi välttämättömiä ehtoja. Momentissa ase-
tettaisiin toiminnanharjoittajalle lisäksi vel-
vollisuus ilmoittaa aluehallintovirastolle ka-
ranteenin toiminnassa tapahtuvista olennai-
sista muutoksista kuten toiminnanharjoittajan
vaihtumisesta, toiminnan keskeyttämisestä,
toiminnan lopettamisesta taikka muusta muu-
toksesta, jolla voi olla olennainen vaikutus
eläintautien leviämisiin. Pykälän 3 mo-
mentin mukaan kunnaneläinlääkäri vastaisi
karanteenin valvonnasta ja suorittaisi karan-
teenissa säännöllisiä tarkastuksia. Hyväksy-
misessä noudatettavasta menettelystä ja ka-
ranteenin valvonnasta voitaisiin antaa tar-
kempia säännöksiä maa- ja metsätalousmi-
nisteriön asetuksella.

9 luku **Eläinten ja tuotteiden siirrot Euroopan unionin jäsenvalti- oiden välillä**

58 §. *Eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita
koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin
vaatimuksista, jotka jäsenvaltioiden välillä
siirrettävien eläinten ja niistä saatavien tuot-
teiden tulisi eläintautien leviämisen estämi-
seksi täyttää. Ehdotetun pykälän 1 momentin
mukaan Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai
toisesta jäsenvaltiosta Suomeen saisi toimit-

taa vain sellaisia eläimiä ja eläimistä saatuja
tuotteita, jotka täyttävät Euroopan unionin
lainsäädännössä asetetut eläintautien vastus-
tamista koskevat vaatimukset. Säännös kos-
kisi myös Suomesta toisen jäsenvaltion kaut-
ta muuhun kuin jäsenvaltioon tapahtuvaa
kuljetusta sekä toisesta jäsenvaltiosta lähtöi-
sin olevaa, Suomen kautta tapahtuvaa kulje-
tusta. Direktiiveillä jäsenvaltioiden välisessä
kaupassa noudatettavat terveysvaatimukset
on säädetty kaikkia merkittäviä tuotan-
toeläinlajeja sekä useita muitakin eläinlajeja
koskien.

Unionin eläintauteja koskeva lainsäädäntö
antaa jäsenvaltioille edelleen toimivaltaa sää-
tää kansallisesti eläintautien leviämisen es-
tämiseksi maan sisällä tapahtuvissa siirroissa.
Jäsenvaltioiden on unionin lainsäädännön
mukaan kuitenkin edellytettävä, että toisiin
jäsenvaltioihin toimitettavat eläimet ja tuot-
teet täyttävät vähintään samat vaatimukset
kuin joita noudatetaan valtion sisäisessä kau-
passa. Momentissa säädettäisiinkin, että
Suomesta toimitettavista eläimistä tai tuot-
teista ei saisi aiheutua minkään vastustetta-
van eläintaudin leviämisen vaaraa.

Unionin lainsäädännössä jäsenvaltioille
annetaan lisäksi mahdollisuus hakea eräiden
eläintautien osalta taudista vapaan maan
asemaa eli niin sanottuja lisävakuuksia. Lisä-
vakuudet saanut jäsenvaltio voi vaatia maa-
han tuotavien eläinten osalta harmonisoituja
vaatimuksia tiukempien vaatimusten täyty-
mistä kuten selvitystä siitä, että eläimet on
tutkittu kyseessä olevan taudin varalta tai että
niiden lähtökarja tai -valtio on virallisesti va-
paa kyseisestä taudista. Mainittuihin lisäva-
kuuksiin perustuvat tuontivaatimukset perus-
tuvat kuitenkin unionin säännöksiin, eikä nii-
tä siten ole tarpeen ottaa huomioon pykälässä
erikseen.

Pykälän 2 momentin mukaan eläinten ja
niistä saatujen tuotteiden mukana tulisi olla
tarvittavat viralliset terveystodistukset ja
muut asiakirjat, joilla eläinten tai tuotteiden
siirtokelpoisuus jäsenvaltioiden välillä voi-
daan osoittaa. Eläinten ja tuotteiden tulisi li-
säksi olla merkittyjä niiden tunnistettavuuden
takaamiseksi. Kaikkia eläimiä ei kuitenkaan
tarvitsisi merkitä yksilöllisesti, vaan eräkohtaiset
merkinnät olisivat myös mahdollisia
eräissä tapauksissa. Momentissa säädettäisiin
lisäksi, että eläinten tai tuotteiden siirtokel-

poisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä vastaisi eläimiä tai tuotteita siirtävä toimija.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi lemmikkieläinasetuksen täytäntöönpanoon liittyvä säännös, jonka mukaan mainitun asetuksen mukaisen todistuksen lemmikkieläimen unionin sisäisiä siirtoja varten eli niin sanotun lemmikkieläinpassin voisi myöntää eläinlääkäri eli lain määritelmän mukaan henkilö, jolla on eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa tarkoitettu oikeus harjoittaa eläinlääkäriammattia Suomessa. Säännös vastaisi voimassa olevaa asetuksentasoista säännöstä.

Lemmikkieläinasetuksen mukaisia todistuksia käytetään koirien, kissojen ja frettien siirtämiseen jäsenvaltioiden välillä. Lisäksi todistuksia käytetään lemmikkieläinten tuonnissa muusta kuin jäsenvaltiosta silloin, kun kyse on jostakin jäsenvaltiosta lähteneen lemmikin palaamisesta takaisin unionin alueelle.

Lemmikkieläinasetuksen mukaiset todistukset eivät ole unionin lainsäädännössä tarkoitettuja virallisia terveystodistuksia, joiden myöntämiseen ovat oikeutettuja vain viranomaisasemassa toimivat eläinlääkärit, vaan lemmikkieläinasetuksen mukaan todistuksen voi myöntää muukin eläinlääkäri, jonka jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on hyväksynyt. Oikeus todistuksen antamiseen on kytketty voimassa olevaan ammattinharjoittamisoikeuteen Suomen lisäksi useissa muissa jäsenvaltioissa kuten Ruotsissa ja Tanskassa. Suomessa todistuksia myöntävät pääasiassa eläinlääkäripalveluja tarjoavat kunnaneläinlääkärit sekä ne yksityistä pieneläinpraktiikkaa harjoittavat eläinlääkärit, jotka muutenkin huolehtivat kyseisten lemmikkieläinten hoidosta ja rokottamisesta.

Lemmikkieläintä koskevaan todistukseen kirjataan lemmikkieläimen tunnistustiedot sekä sille annetut, eläimen siirtokelpoisuuteen vaikuttavat rokotukset ja käsittelyt. Eläinlääkäri täydentää lemmikkieläinpassin tietoja sitä mukaa kuin rokotuksia tai käsittelyjä uusitaan tai eläimelle annetaan uusia rokotuksia tai käsittelyjä. Kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa lemmikkieläinten kuljetusta varten vaaditaan lisäksi todistukseen merkitty eläinlääkäriin varmistus siitä, että eläimet ovat kliinisesti terveitä ja kestävät

kuljetuksen määräpaikkaansa. Merkintä ja tätä varten suoritettu eläinlääketieteellinen tutkimus voidaan tehdä enintään 24 tuntia ennen eläinten siirtämistä.

Lemmikkieläimelle annettava todistus on eläinlääkinnällinen todistus, jossa eläinlääkäriammattin harjoittaja vakuuttaa ammattihenkilönä suorittaneensa eläimelle tietyt eläinlääkinnälliset toimenpiteet. Todistuksen antaminen ei siten ole luonteeltaan tai unionin säännösten mukaisesti julkinen hallinto-tehtävä, eikä ehdotetulla säännöksellä ole siten kytkentää julkisen hallintotehtävän siirtämistä koskevaan perustuslain 124 §:ään. Eläinlääkäriin ammatti on lisäksi säännelty ammatti, jonka harjoittajat ovat erityisen, eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetulla lailla säädetyn valvonnan piirissä, mikä takaa mahdollisuuden kontrolloida todistusten antamiseen ja todistusmerkintöjen tekoon liittyvän toiminnan asianmukaisuutta.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkemmat, Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät säännökset eläinten ja tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevista ehdoista ja rajoituksista, eläinten ja tuotteiden mukana vaadittavista asiakirjoista sekä toimitettavien eläinten ja tuotteiden merkitsemisestä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Vesiviljelyeläinten ja koristevesieläinten mukana vaadittavista terveystodistuksista säädetään lisäksi neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden markkinoille saattamista ja yhteisöön tuontia koskevien edellytysten ja todistusvaatimusten osalta ja tartunnanlevittäjälajien luettelon vahvistamiseksi annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1251/2008.

59 §. Siirtokiello äkillisen taudinpurkauksen vuoksi. Jäsenvaltioiden on unionin säädösten mukaan ilmoitettava muille jäsenvaltioille ja komissiolle paitsi taudeista, joista on erikseen säädetty ilmoitusvelvollisuus, myös muista vakavista uhkista ihmisten tai eläinten terveydelle. Useimmissa tapauksissa jäsenvaltion toteuttamien alueellisten toimien kuten vyöhykkeiden perustamisen ja niitä koskevien siirtorajoitusten asettamisen lisäksi ei ole tarvetta ryhtyä muihin toimenpiteisiin jäsenvaltioiden välisen kaupan rajoittamiseksi. Vakavampien tautien kuten suu- ja sorkkataudin tai korkeapatogeenisen lintuin-

fluenssan esiintyessä komissio voi päätöksellään rajoittaa eläinten tai tuotteiden kuljetuksia siitä valtioista, jossa tautia esiintyy. Näihin suojapäätöksiin sisältyvät kiellot ja rajoitukset voivat olla pidemmälle meneviä kuin vyöhykkeisiin liittyvät rajoitukset. Suojapäätökset voivat olla sellaisenaan toimijoita velvoittavia tai edellyttää jäsenvaltioiden toteuttavan toimenpiteitä kuljetusten rajoittamiseksi.

Unionin tasolla tehtävien suojapäätösten lisäksi jäsenvaltiolla on tietyn edellytyksin oikeus tehdä kansallinen suojapäätös eli kieltää väliaikaisesti tuonti toisesta jäsenvaltiosta. Edellytyksenä on, että eläintauti on vakava ja että kyseinen jäsenvaltio ei ole huolehtinut taudin leviämisen estämisestä kaupan yhteydessä. Päätöksestä on ilmoitettava heti Euroopan komissiolle, joka voi joko itse ryhtyä toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi tai ilmoittaa jäsenvaltiolle, että se pitää sen toteuttamia suojatoimenpiteitä perusteellomina.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriölle oikeus päätöksellään kieltää eläinten, niistä saatujen tuotteiden sekä eläinten ja tuotteiden kanssa kosketuksessa olleiden kuljetusvälineiden, muiden esineiden ja aineiden siirrot jostakin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomen kautta toiseen jäsenvaltioon tai muuhun kuin jäsenvaltioon taikka rajoittaa mainittuja siirtoja tilanteissa, joissa kyseisessä jäsenvaltiossa esiintyisi helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia. Siirtoja voitaisiin rajoittaa myös asettamalla Suomeen tuotaville eläimille määräaikaista käyttörajoituksia. Siirroille voitaisiin lisäksi asettaa esimerkiksi kuljetusvälineiden puhdistusta tai desinfiointia koskevia ehtoja.

Edellä tarkoitetuissa tilanteissa maa- ja metsätalousministeriöllä olisi myös oikeus Suomesta kyseiseen jäsenvaltioon suuntautuvan viennin kieltämiseen tai rajoittamiseen tarvittaessa taikka vientiä koskevien ehtojen asettamiseen. Rajoitus voisi koskea esimerkiksi taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten vientiä teurastettaviksi. Edellytyksenä kiellolle tai rajoitukselle olisi, että 58 §:n nojalla säädettävät vaatimukset, unionin säädösten mukaiset vaatimukset taikka kyseisen jäsenvaltion omat toimenpiteet eivät olisi riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi tai

että komission päätöksessä edellytettäisiin kansallista päätöstä siirtokiellosta tai -rajoituksesta yksittäisestä jäsenvaltiosta tuotavien tai tähän jäsenvaltioon vietävien eläinten, tuotteiden, kuljetusvälineiden, esineiden tai aineiden osalta.

Tilanteissa, joissa Suomessa esiintyy helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia, Suomesta muihin jäsenvaltioihin tapahtuva eläinten ja niistä saatujen tuotteiden vienti rajoitusvyöhykkeeltä tai rajoitusalueelta estyisi tai vaikeutuisi väliaikaisesti alueellisten kuljetusrajoitusten vuoksi. Tämän lisäksi komissio voi tehdä Suomea koskevan suojapäätöksen, joka voi olla suoraan sovellettava tai edellyttää joitakin kansallisia kieltotoimia tai rajoitustoimia. Lisäksi eräiden vakavimpien tautien kuten suu- ja sorkkataudin esiintyessä jäsenvaltioiden saatetaan olettaa myös jo heti taudinpurkauksen alkuvaiheessa omatoimisesti estävän eläinten sekä niiden lihan ja lihasta saatujen tuotteiden viennin muihin jäsenvaltioihin siihen saakka, kunnes taudin laajuus on tiedossa ja asiasta on tehty päätös yhteisön tasolla. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että maa- ja metsätalousministeriö voisi päätöksellään kieltää eläinten tai tuotteiden siirrot toisiin jäsenvaltioihin tai niiden kautta muihin kuin jäsenvaltioihin taikka rajoittaa mainittuja siirtoja tai asettaa niille ehtoja, jos lakiin tai unionin säädöksiin perustuvat muut vaatimukset eivät olisi riittäviä taudin leviämisen estämiseksi tai jos Euroopan komission Suomelle osoittama suojapäätös edellyttäisi Suomesta muihin jäsenvaltioihin suuntautuvaa vientiä koskevia tilapäisiä kielloja, rajoituksia tai ehtoja.

Ehdotetun 3 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu maa- ja metsätalousministeriön päätös julkaistaisiin Suomen säädöskokoelmassa, eikä sen osalta sovellettaisi hallintolain 9 ja 10 luvun säännöksiä hallintopäätöksen tiedoksiannosta. Elintarviketurvallisuusviraston olisi lisäksi tiedotettava päätöksestä niitä muun muassa viraston pitämien rekisterien ansiosta tiedossa olevia toimijoita, joita päätös koskisi. Tiedottamistapa riippuisi etenkin päätöksen kohteena olevien toimijoiden määrästä.

60 §. Toimijan velvollisuus hakea rekisteröintiä ja rekisteröintimenettely. Voimassa olevan eläintautilain 12 g ja 12 h §:ssä säädetään Euroopan unionin sisämarkkinoilla toi-

mivien eläinten ja niistä saatavien tuotteiden tuojien ja viejien velvollisuudesta rekisteröityä Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin, jos eläimistä tai tuotteista voi aiheutua vähäistä suurempaa vastustettavan eläintaudin tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa. Rekisteröintiin liittyvistä velvoitteista säädetään neuvoston direktiivissä 90/425/ETY sekä neuvoston direktiivissä 1992/65/ETY. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella rekisteröitymisvelvollisuus on rajattu koskemaan vain tiettyihin lajeihin kuuluvien eläinten sekä niiden alkioiden ja sukusolujen tuojia ja viejiä, eikä se siten liity esimerkiksi elintarvikkeiden tuontiin tai vientiin.

Ehdotettuun toimijoiden rekisteröintiä koskevaan pykälään olisi perusteltua tehdä vastaava rajaus. Pykälässä viejien rekisteröintiä koskevan vaatimuksen ulkopuolelle rajattaisiin lisäksi hyväksytyt sperman keräysasemat, spermavarastot sekä alkioiden keräys- ja tuotantoryhmät. Mainitut laitokset tai toimijat rekisteröidään niiden hyväksymisen yhteydessä, ja ne käyttävät unionin sisämarkkinoilla toimiessaan niille myönnettyä hyväksymisnumeroa.

Rekisteröintiä haettaisiin nykyiseen tapaan Elintarviketurvallisuusvirastolta. Rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että eläimiä, alkioita tai sukusoluja vastaanottavalla toimijalla olisi käytössään tilat, joissa eläimet voitaisiin tarvittaessa pitää eristyksissä. Vesieläimiä vastaanottavalla toimijalla olisi oltava käytössään karanteeni, jos kyseiset vesieläimet olisi asetettava karanteeniin maahantulon yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisällöstä ja rekisteröinnin voimassaoloajasta. Rekisteröinti olisi ehdotuksen mukaan voimassa kolme vuotta, ja se uusittaisiin hakemukselta. Voimassa olevan eläintautilain mukaan rekisteröinti on voimassa vain vuoden kerrallaan. Toimijoiden hallinnollisen taakan ja Elintarviketurvallisuusviraston työmäärän vähentämiseksi rekisteröinnin voimassaoloaika olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista pidentää. Pysyvää rekisteröintiä ei kuitenkaan voida pitää perusteltuna, sillä se vaikeuttaisi rekisterin pitämistä ajan tasalla.

Pykälään ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto oli-

si toimivaltainen viranomainen rekisteröimään ne sirkukset, joiden rekisteröitymisvelvollisuudesta säädetään sirkuseläinten kuljetamiseen jäsenvaltioiden välillä sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista annetun komission asetuksen (EY) N:o 1739/2005 4 artiklassa. Asetuksen mukaan sirkuksen on jätettävä rekisteröintihakemus 40 vuorokautta ennen kuin se siirtyy ensimmäisen kerran toiseen jäsenvaltioon. Sirkus voi siirtyä jäsenvaltiosta toiseen ainoastaan, jos se on rekisteröity. Lisäksi asetuksessa säädetään sirkuksen pitäjän velvollisuuksista. Sirkusten rekisteröintiin ei sovellettaisi ehdotetun 4 momentin lisäksi muita pykälän säännöksiä lukuun ottamatta 3 momentin säännöstä hakemuksen sisällöstä.

Pykälän 5 momenttiin sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tarkemmat säännökset niistä eläimistä, alkiosta ja sukusoluista, joita voivat siirtää jäsenvaltioiden välillä vain rekisteröidyt toimijat.

61 §. Hyväksymistä edellyttävät eläinten ja sukusolujen siirrot. Pykälässä säädettäisiin niistä eläimiä, alkioita tai sukusoluja jäsenvaltioiden välillä siirtävistä toimijoista, joilta Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi vaadittaisiin etukäteen tapahtuva hyväksyntä. Ehdotettu sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa oleviin asetuksiin sisältyviä säännöksiä.

Eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siipikarjan ja siitosmunien kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista annetussa neuvoston direktiivissä 2009/158/EY edellytetään eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta hyväksyntää pitopaikalta, josta toimitetaan toiseen jäsenvaltioon siipikarjaa ja siipikarjan siitosmunia. Lisäksi eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa annetussa neuvoston direktiivissä 91/68/ETY sekä eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa annetussa neuvoston direktiivissä 64/432/ETY edellytetään eläinten keräyskeskusten sekä eläinvälittäjien hyväksyntää. Eläinvälittäjiä koskevat säännökset ovat tosin hieman tulkinnanvaraisia, sillä niissä käytetään sekä käsitettä rekisteröinti että hyväk-

syminen. Säännöksiin sisältyy kuitenkin sellaisia vaatimuksia, joita on tarkoituksenmukaisempaa kontrolloida hyväksyntä- kuin rekisteröintimenettelyn kautta. Ehdotettu pykälä koskisi näin ollen myös sellaisia eläimiä jäsenvaltioiden välillä siirtäviä eläinvälittäjiä, jotka kokoavat eläimiä omiin tiloihinsa.

Neuvoston direktiivissä 92/65/ETY säädetään hyväksytyistä yhteisöistä, laitoksista tai keskuksista, joilla on oikeus poiketa eräistä eläinten siirtokelpoisuutta koskevista Euroopan unionin lainsäädännön vaatimuksista. Poikkeaminen koskee vain siirtoja, jotka tapahtuvat kahden hyväksynnän saaneen toimijan välillä. Mainitun, suljetun toimijaryhmän sisäisiä siirtoja koskevan poikkeuksen käyttäminen ei ole kuitenkaan yleistä, sillä poikkeusmahdollisuutta hyödyntävät toimijat eivät voi samanaikaisesti hankkia eläimiä muilta kuin hyväksytyiltä toimijoilta. Direktiivissä säädetään lisäksi, että apinoiden siirrot jäsenvaltioiden välillä ovat sallittuja vain kahden hyväksytyyn yhteisön, laitoksen tai keskuksen välillä. Suomessa mainittuna yhteisönä, laitoksena tai keskuksena voisi olla eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettu eläintarha tai koe-eläintoiminnasta annetussa laissa (62/2006) tarkoitettu koe-eläinlaitos. Voimassa olevan lainsäädännön mukainen apinoiden siirtoja koskeva hyväksyntä on ainoastaan yhdellä toimijalla, Korkeasaaren eläintarhalla.

Mainittujen unionin säännösten täytäntöön panemiseksi pykälässä edellytettäisiin hyväksyntää siipikarjaa ja niiden siitosmunia jäsenvaltioiden välillä siirtäviltä toimijoilta sekä keräyskeskuksilta ja eläinvälittäjiltä. Lisäksi apinoita saisi toimittaa toiseen jäsenvaltioon vain kyseistä tarkoitusta varten pykälän nojalla hyväksytyt eläintarha tai koe-eläinlaitos. Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että eläintarha tai koe-eläinlaitos saisi toimittessaan muita eläimiä kuin apinoita toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan hyväksytyyn yhteisöön, laitokseen tai keskukseseen taikka vastaanottaessaan niitä tällaisesta yhteisöstä, laitoksesta tai keskuksista poiketa eläinten siirtokelpoisuutta koskevista vaatimuksista Euroopan unionin lainsäädännössä sallitulla tavalla vain, jos se olisi pykälän nojalla hyväksytty tätä tarkoitusta varten. Maa- ja metsäta-

lousministeriön asetuksella annettaisiin säännökset mainituista poikkeuksista.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että 60 §:n säännökset toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä eivät koskisi hyväksynnän saanutta toimijaa.

62 §. Hyväksymisen edellytykset ja hyväksymismenettely. Aluehallintovirasto hyväksyisi 61 §:ssä tarkoitettut toimijat ja pitopaikat hakemuksesta. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin hyväksymisen edellytyksistä, jotka liittyisivät toiminnan kohteena olevien eläinten jäljitettävyyteen ja eläintaudeista vapautteen sekä mahdollisuuteen seurata eläinten terveydentilaa ja vastustaa eläintautien leviämistä toiminnassa. Siipikarjan pitopaikkaa, eläinten keräyskeskusta ja eläinvälittäjää koskien säädettäisiin myös toimintaan käytettäviä tiloja koskevista vaatimuksista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä toimijoiden ja pitopaikkojen hyväksymisen edellytyksistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksymistä koskevan hakemuksen sisällöstä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Hyväksynnän kohteena olevassa toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista kuten toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta taikka muusta muutoksesta, jolla voi olla olennainen vaikutus eläintautien leviämiskäyttöön, tulisi ilmoittaa viipymättä aluehallintovirastolle. Hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä hyväksytyjen toimijoiden ja pitopaikkojen valvonnasta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Elintarviketurvallisuusvirasto antaisi pykälän 4 momentin nojalla hyväksytyille toimijalle ja pitopaikalle 61 §:n perusteluissa mainituissa unionin säädöksissä tarkoitettun hyväksymisnumeron.

63 §. Lupa luonnonvaraisten eläinten sekä mikrobien, loisten ja näyte-erien toimittamiseen toisesta jäsenvaltiosta. Pykälässä asetettaisiin unionin eläintautisäädösten sallimalla tavalla luvanvaraiseksi eräiden luonnonvaraisten eläinten ja niiden alkuiden ja sukusolujen sekä eläintauteja aiheuttavien mikrobien ja loisten sekä niitä sisältävien tuotteiden tuonti toisesta jäsenvaltiosta Suomeen. Tuontiluvalla voitaisiin tuoda myös sellaisia

tutkimustarkoitusta varten tarkoitettuja näyte-eriä, jotka sisältäisivät eläviä eläimiä, alkioita tai sukusoluja ja jotka eivät täyttäisi niitä vaatimuksia, jotka kyseessä olevaan eläinlajiin kuuluvien eläinten tai niiden alkioiden tai sukusolujen tuontia muuten koskevat. Tuontiluvalla tuotavat näyte-erät tulisi hävittää tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Vain tuontiluvalla Suomeen voitaisiin tuoda luonnonvaraisia nisäkkäitä ja lintuja sekä istutukseen tai tutkimukseen tarkoitettuja vesieläimiä. Mainittujen luonnonvaraisten eläinten sekä mikrobien tai loisten tuontivaatimuksia ei ole Euroopan unionissa harmonisoitu, eikä niistä ole mahdollista säätää kattavasti etukäteen. Mainittujen eläinten, mikrobien ja loisten tuontiin voi kuitenkin liittyä niin merkittävää vaaraa ihmisten ja eläinten terveydelle, että luvan vaatiminen on näiden turvaamiseksi välttämätöntä. Ehdotettu sääntely vastaisi pääosin voimassa olevan eläintautilain nojalla annettuja säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarvike- turvallisuusvirasto myöntäisi luvan hakemuksesta. Lupa myönnettäisiin, jos tuonnista ei aiheutuisi eläintautien leviämisen vaaraa. Eläintautivaaraa aiheuttavien mikrobien ja loisten sekä näyte-erien tuontia sallittaessa olisi muun muassa kiinnitettävä huomiota siihen tarkoitukseen, johon mainittuja mikro- beja, loisia ja eriä käytettäisiin, olosuhteisiin, joissa niitä käsiteltäisiin sekä mikrobeja, lois- sia ja näyte-eriä käsittelevien henkilöiden ammattitaitoon. Hyväksymistä koskevaan hakemukseen tulisi liittää kuvaus toiminnas- ta, jota varten eläimet tai tuotteet tuotaisiin Suomeen, sekä eläintautien leviämiskaavan arvioimiseksi tarvittavat selvitykset. Luvassa tulisi asettaa eläintautien leviämisen estämi- seksi välttämättömät lupaehdot. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että 60 §:n säännökset toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä eivät koskisi tuontiluvalla tapahtuvaa toimintaa. Tarkempia säännöksiä tuontiluvan hakemisessa noudatettavasta men- nettelystä voitaisiin antaa maa- ja metsätalo- usministeriön asetuksella.

Koska pykälässä tarkoitettuna lupaviran- omaisena toimisi Elintarvike- turvallisuusvi- rasto, jolla on myös itsellään tarve tuoda Suomeen tutkimustoimintaansa varten näyte- eriä sekä eläintautien leviämiskaavaa aiheut- tavia mikrobeja, loisia ja niitä sisältäviä tuot-

teita muista jäsenvaltioista, pykälän 4 mo- mentissa ehdotetaan säädettäväksi viraston oikeudesta tuoda näitä eläimiä ja tuotteita maahan ilman tuontilupaa. Tuonti edellyttäisi, ettei eläimistä tai tuotteista aiheutuisi eläintautien leviämisen vaaraa.

64 §. Jäsenvaltioiden välillä toimitettaville eläimille, alkiolle ja sukusoluille tehtävät tarkastukset. Euroopan unionin lainsäädän- nön mukaan eläinlääkintäviranomaiset val- vovat eläinten ja niistä saatavien tuotteiden unionin sisäistä kauppaa koskevien terveys- vaatimusten noudattamista ensisijaisesti läh- tömaassa. Vastaanottajavaltiossa eläimille ja tuotteille tehdään viranomaistarkastuksia vain poikkeustapauksissa sekä pistokoelun- teisesti lainsäädännön noudattamisen valvo- miseksi. Tarkastus voidaan myös tehdä, jos on olemassa epäily, ettei tuontierä täytä sitä koskevia vaatimuksia tai että tuontierään si- sälytyissä eläimissä tai tuotteissa on tarttuvaa eläintautia. Euroopan unionin sisäiseen kauppaa liittyvistä tarkastuksista säädetään neuvoston direktiivissä 90/425/ETY.

Määränpäemaassa tuojalla on kuitenkin velvollisuus tarkastaa saapuvat eläimet ja tuotteet, niiden mukana seuraavat terveysto- distukset ja muut asiakirjat heti eläinten tai tuotteiden maahantulon yhteydessä. Tarkas- tuksen tarkoituksena on varmistaa, että eläin- ten tai tuotteiden mukana on vaaditut asiakir- jat ja että eläinten tunnistusmerkinnät vastaa- vat asiakirjoissa ilmoitettuja merkintöjä. Py- kälän 1 momentissa säädettäisiin tästä toimi- jan tarkastusvelvollisuudesta. Koska eläimis- tä saatavien elintarvikkeiden tarkastamisesta säädetään elintarvikelaissa ja sen nojalla ja sivutuotteiden tarkastamisesta säädettäisiin erikseen, säännös rajattaisiin koskemaan ai- noastaan eläviä eläimiä, alkioita ja sukusolu- ja. Niistäkin tarkastusvelvollisuus koskisi ai- noastaan sellaisia, joista voisi aiheutua vas- tustettavan tai uuden vakavan eläintaudin le- viämisen vaaraa. Tarkastamisvelvollisuuden piiriin kuuluvat eläimet, alkiot ja sukusolut määriteltäisiin ehdotetun pykälän 4 momen- tin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Jos tarkastuksessa havaittaisiin, että tuontierä ei täytä sille säädettyjä vaati- muksia, erä tulisi säilyttää määräpaikassa sii- hen asti, kunnes valvontaviranomainen on tarkastanut sen ja päättänyt jatkotoimenpi- teistä.

Kuitenkin silloin, kun erän määräpaikkana on sellainen keräyskeskus tai teurastamo, joka on valvontaviranomaisen päivittäisessä valvonnassa, tarkastuksen tekisi toimijan sijasta kyseinen valvontaviranomainen. Lisäksi toimivaltainen viranomainen voisi pykälän 2 momentin mukaan myös suorittaa tarkastuksia pistekoeluontoisesti sen varmistamiseksi, että eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtokelpoisuutta koskevat vaatimukset täyttyvät. Tarkastusten yhteydessä voitaisiin ottaa näytteitä. Tarkastus suoritettaisiin eläinten tai tuotteiden määräpaikassa. Jos eläviä eläimiä olisi jo ehditty toimittaa määräpaikasta eteenpäin, tarkastus voitaisiin suorittaa eläinten senhetkisessä pitopaikassa.

Ehdotetun 3 momentin mukaan toimijan tulisi tarkastaa myös eläimet, alkioita ja sukusolut, jotka se aikoo toimittaa toiseen jäsenvaltioon ja joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa. Tämä velvollisuus koskisi kuitenkin vain niitä muihin jäsenvaltioihin toimitettavia eräitä, joiden mukana ei vaadittaisi eläintautien vastustamista koskevien vaatimusten täytymisen osoittamiseksi virallista terveystodistusta. Jos todistus vaadittaisiin, tarkastuksen suorittaisi ja todistuksen antaisi kunnaneläinlääkäri. Koska teurastamojen, riistan käsittelylaitosten ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvonnasta vastaisi ehdotetun lain mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto, niissä myös tarkastuksen suorittajana olisi kunnaneläinlääkäriin sijasta mainittu viranomainen. Eläimistä, alkioista ja sukusoluista, jotka olisi tuonin yhteydessä tarkastettava, säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Näitä olisivat voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti esimerkiksi naudat, siat, hevoset, lampaat, vuohet, siipikarja sekä näiden eläinten sukusolut ja alkioita. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen suorittamisesta.

65 §. Eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen. Pykälässä säädettäisiin lähetyksen jäljitettävyyden varmistamiseksi sille, joka toimittaa eläimiä, alkioita tai sukusoluja toiseen jäsenvaltioon tai toiseen jäsenvaltioon, velvollisuus säilyttää lähetyksestä koskevia tietoja viiden vuoden ajan. Tiedot tulisi säilyttää muun muassa toimitettuun erään sisältyvistä eläimistä,

alkioista ja sukusoluista, niiden lähettäjältä ja vastaanottajalta, lähtö- ja määräpaikasta sekä lähetyksen mukana seuraavista virallisista terveystodistuksista ja muista asiakirjoista. Erän vastaanottajalla olisi velvollisuus säilyttää viiden vuoden ajan lähetyksen mukana seuranneita virallisia terveystodistuksia.

Ehdotettu pykälä perustuu neuvoston direktiivin 90/425/ETY säännöksiin. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset niistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joita koskevat tiedot ja terveystodistukset olisi säilytettävä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä säilytettävistä tiedoista.

66 §. Virallisen terveystodistuksen tietojen tallettaminen sähköiseen Traces-tietojärjestelmään. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden yhteisön sisäiseen kauppaan liittyvän yhdenmukaisen todistusmallin ja tarkastuspöytäkirjan hyväksymisestä annetussa komission asetuksessa EY N:o 599/2004 säädetään eläinten tai niistä saatujen tuotteiden mukana vaadittavan virallisen terveystodistuksen muodosta ja sisällöstä. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta kaikkiin virallisiin terveystodistuksiin kuten luokkiin 1—5 jaettujen vesialueiden välisissä siirroissa vaadittaviin terveystodistuksiin taikka rajoitusvyöhykkeeltä siirrettävien eläinten tai tuotteiden alkuperän ja eläintaudista vapauden osoittamiseksi vaadittaviin todistuksiin. Asetus ei myöskään sovellu niihin lemmikkieläimiä koskeviin terveystodistuksiin, joista säädetään lemmikkieläinasetuksessa.

Yhtenäisen mallin mukaisten terveystodistusten laatimista ja lähettämistä varten on luotu sähköinen Traces-niminen tietojärjestelmä. Traces on lyhenne sanoista Trade Control and Expert System. Järjestelmä on kehitetty varmentamaan elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonta niin unionin sisäisessä kaupassa kuin tuotaessa eläimiä tai tuotteita Euroopan unionin alueelle. Tietojärjestelmän käyttöönotosta säädetään Traces-järjestelmän käyttöönotosta ja päätöksen 92/486/ETY muuttamisesta annetussa komission päätöksessä 2004/292/EY. Terveystodistus laaditaan Traces-järjestelmässä erää koskevan lähtötarkastuksen yhteydessä, ja se tulostetaan järjes-

telmästä seuraamaan erän mukana. Laadittu todistus lähetetään myös tietojärjestelmän välityksellä sähköisesti vastaanottajavaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos erä tarkastetaan kyseisessä valtiossa, tämän valtion viranomainen tallentaa tarkastusta koskevat tiedot Traces-järjestelmään.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin Traces-tietojärjestelmän käytöstä jäsenvaltioiden välillä tapahtuvissa eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirroissa. Järjestelmää käytettäisiin terveystodistusten laatimiseen ja lähettämiseen, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädettäisi. Pykälään ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin, miltä osin terveystodistukset tulisi laatia ja lähettää Traces-järjestelmän avulla. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestelmän käytöstä todistusten laatimisessa ja lähettämisessä.

Pykälän 1 momentin mukaan toimija vastaisi terveystodistuksen laatimista varten tarvittavien perustietojen antamisesta ja vaadittaessa kyseisten tietojen tallettamisesta tietojärjestelmään. Perustiedot sisältyvät terveystodistuksen osaan I. Näitä ovat tiedot eläinten tai tuotteiden lähettäjistä, vastaanottajasta ja mahdollisesta välittäjästä, alkuperä- ja määränpäävaltiosta ja mahdollisista kauttakuljetusmaista, alkuperä- ja määräraikasta, lähtöpäivästä ja -ajasta, siirtoon käytettävästä kuljetusvälineestä ja kuljetusyriyksestä sekä tiedot siirrettävistä eläinlajeista tai tuotteista, eläinten tai tuotteiden lukumäärästä tai painosta ja käyttötarkoituksesta sekä eläinten tai tuotteiden tunnistetiedot. Eläinlääkärintodistusta koskeva vaatimus koskee pääasiassa kaupallista vientiä, joten toimijalle säädettävää tietojärjestelmän käyttöä koskevaa vaatimusta ei voida pitää toimijoiden näkökulmasta kohtuuttomana. Järjestelmää voidaan käyttää tavanomaiselta tietokoneelta Internet-yhteyden välityksellä. Useimmat viejät käyttävät Traces-järjestelmää jo nyt, ja pykälä mahdollistaisi jatkossakin sen, että valvontaviranomainen tallettaisi perustiedot toimijan sijasta esimerkiksi satunnaisen viennin kyseessä ollen. Toimijalla, jonka tulisi tallettaa tietoja Traces-tietojärjestelmään, tai hänen edustajallaan olisi oikeus saada valvon-

taviranomaiselta maksutta tarvittavat käyttöoikeudet järjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erää koskevan vastaanottotarkastuksen suorittavan valvontaviranomaisen velvollisuudesta tallettaa tarkastusta koskevat tiedot Traces-tietojärjestelmään.

67 §. Toiminnan valvonta. Pykälässä säädettäisiin eläinten tai niistä saatujen tuotteiden unionin sisäisiä siirtoja varten rekisteröityjen tai hyväksytyjen toimijoiden sekä tuontiluvalla tapahtuvan toiminnan valvonasta. Voimassa olevien säännösten mukaan valvontavastuu jakautuu kunnaneläinlääkärin, aluehallintoviraston ja Elintarviketurvallisuusviraston kesken harjoitettavasta toiminnasta riippuen. Lainsäädännön yhtenäistämiseksi ehdotetaan, että valvonta keskitettäisiin kunnaneläinlääkärille, kuitenkin lukuun ottamatta teurastamojen, riistan käsittelylaitosten ja niiden yhteydessä olevien laitojen valvontaa, josta vastaisi ehdotetun 84 §:n mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto. Kunnaneläinlääkärin tulisi suorittaa tarkastuksia sen varmistamiseksi, että hyväksytyt toimijat ja pitopaikat edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä tai tuontiluvassa asetettuja ehtoja noudatetaan. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

68 §. Toimenpiteet taudinpurkausten yhteydessä. Pykälän 1 momentti koskisi toimenpiteitä tilanteissa, joissa toisesta jäsenvaltiosta toimitetulla tai Suomen kautta kuljetettavalla eläimellä todettaisiin tai perustellusta syystä epäiltäisiin olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti. Pykälä perustuisi neuvoston direktiiviin 90/425/ETY. Mainittu direktiivi edellyttää, että jos lähetyksen määräraikassa todetaan eläintaudeista ilmoittamisesta yhteisössä annetun neuvoston direktiivin 82/894/ETY tarkoittama eläintauti kuten helposti leviävä eläintauti, BSE-tauti, dourine, hevosen näivetystauti tai mehiläisten Tropilaelaps-punkki tai jokin muu vakava terveysvaara, lähetyksen määrätään karanteeniin taikka siihen sisältyvät eläimet lopetettaviksi. Unionin säädösten mukaan on myös mahdollista, että eläin palautetaan siihen jäsenvaltioon, josta se on tuotu edellyttäen, että kysei-

sen valtion toimivaltainen viranomaisen hyväksyy palautuksen.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan päätöksen eläimen lopettamisesta, määräpajassa eristämisestä, karanteeniin asettamisesta taikka palauttamisesta tekisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valvontaviranomaisilla on toimenpiteiden osalta päällekkäinen toimivalta. Päätöksiä koskeva toimivalta ehdotetaan kuitenkin keskitettäväksi Elintarviketurvallisuusvirastolle, koska päätöksen tekeminen vaatii yhteistyötä lähettävän maan viranomaisten kanssa ja koska mainittu viranomaisen myös päättää eläinten lopettamisesta muihin kuin maahan tuotuihin eläimiin liittyvissä taudinpurkauksissa. Elintarviketurvallisuusviraston päätöksessä voitaisiin asettaa toimenpiteiden suorittamista koskevia välttämättömiä ehtoja sekä määrätä eristämisen tai karanteenin yhteydessä suoritettavista, eläimelle tehtävistä välttämättömistä tutkimuksista.

Päätös toimenpiteisiin ryhtymisestä voitaisiin tehdä paitsi eläimissä todetun vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin myös tällaista eläintautia koskevan perustellun epäilyn perusteella. Kyseessä ei tarvitsisi olla lain 21 §:ssä tarkoitettu, aluehallintoviraston virallinen epäily, sillä neuvoston direktiivin 90/425/ETY mukaan maahantuotuja eläimiä koskeviin toimenpiteisiin ryhdyttäessä epäilykynnys on jossakin määrin alhaisempi kuin lain 21 §:ää sovellettaessa. Direktiivin mukaan epäily voi nimittäin tietyin edellytyksin perustua pelkästään eläimen lähtöalueen tautitilanteeseen kuten eläimen alkuperäisen pitopaikan lähiympäristössä esiintyviin tai esiintyneisiin taudinpurkauksiin. Sen sijaan pykälässä tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymiseksi ei olisi riittävää, että kyseistä eläintautia esiintyy yleisesti eläinten lähtövaltiossa, vaikka vaaditut tutkimukset eläintaudin varalta olisi laiminlyöty. Tuontivaatimuksissa esiintyviin puutteisiin liittyvistä pakkokeinoista säädettäisiin lain 113 §:ssä.

Unionin säädösten mukaan toimija voidaan velvoittaa vastaamaan maahan tuotujen eläinten tai tuotteiden osalta määrätystä toimenpiteistä ja niistä aiheutuvista kustannuksista. Kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia korvauksia eläintaudin vuoksi lopetetuista eläimistä tai hävitetyistä omaisuudesta ei myös-

kään tarvitse maksaa silloin, kun eläintauti todetaan tai sitä epäillään toisesta jäsenvaltiosta toimitetuissa eläimissä tai tuotteissa erän saapumisen jälkeen suoritettavan tarkastuksen perusteella. Voimassa olevan eläintautilain 21 §:n 3 momentin mukaan laissa tarkoitettuja korvauksia ei makseta, jos maahan tuotu eläin on sairastunut eläintautiin ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut maahantuonnista, lukuun ottamatta tilanteita, joissa eläimen voidaan todeta saaneen tartunnan Suomesta. Säännöksen mukaista määräaika on kuitenkin pidettävä liian pitkänä maahantuontiin liittyviin välittömiin toimenpiteisiin ryhtymiselle, mistä syystä pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan toimenpiteisiin ryhtymiseksi näytteet eläintaudin varalta tulisi ottaa neljän viikon kuluessa maahantuonnista. Jos eläintauti todettaisiin tai sitä epäiltäisiin linnussa, joka ei maahantulon hetkellä olisi vielä kuoriutunut, määräaika olisi kuitenkin neljä kuukautta maahantuonnista. Tämä perustuu siihen, että siitosmunien tuonnissa eläintauteja koskevat tutkimukset voidaan suorittaa vasta eläinten kuoriuduttua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläimistä saatuja tuotteita koskevista toimenpiteistä. Ehdotettu säännös perustuu neuvoston direktiiviin 90/425/ETY sekä eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annettuun neuvoston direktiiviin 89/662/ETY. Niissä säädetään toimenpiteistä tilanteissa, joissa muista jäsenvaltioista toimitetut eläimistä saadut tuotteet tulevat epitsoottisen taudin alueelta tai joissa tuotteissa todetaan muu vakava terveysvaara. Tuotteita koskevien toimenpiteiden soveltaminen rajattaisiin laissa ainoastaan mainittuihin, lähtömaan eläintautitilanteeseen liittyviin ongelmiin, sillä niissä tilanteissa, joissa Suomeen toimitettavissa elintarvikkeissa havaitaan elintarvikelain mukaisessa ensisaapumisvalvonnassa tartuntaa, toimitaan mainitun lain nojalla. Spermassa ja alkioissa mahdollisesti olevaa tartuntaa ei yleensä ole mahdollista havaita kuin tutkimalla vastaanottajaeläintä, mikä joissakin tapauksissa saattaa olla mahdollista vasta kuukausien tai jopa vuosien kuluttua tuonnista. Spermaan ja alkioihin, joka eivätkä täytä unionin lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia, voitaisiin tarvittaessa kohdistaa

myös lain 113 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä.

Pykälän 4 momentin mukaan toimija vastaisi Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen täytäntöönpanosta. Aluehallintovirasto valvoisi toimenpiteiden suorittamista. Ehdotettuun pykälään sisältyisi lisäksi säännös, jonka mukaan pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa noudatettaisiin lisäksi 4 luvun säännöksiä toiminnasta taudinpurkauksissa. Aluehallintoviraston tulisi siis vahvistaa maassa olevan virallinen eläintautiepäily, jos tätä koskevat edellytykset täyttyisivät. Virallisen epäilyn perusteella toteutettavien toimenpiteiden laajuus riippuisi muun muassa siitä, kuinka kauan eläin tai tuote olisi ehtinyt olla maassa ja mikä olisi tartunnan leviämisen todennäköisyys maahantulon ja toimenpiteisiin ryhtymisen välisenä aikana.

Suomen ja Euroopan komission välisen tiedonkulun turvaamiseksi Elintarviketurvallisuusviraston tulisi pykälän 5 momentin mukaan viipymättä ilmoittaa maa- ja metsätalousministeriölle pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä koskevasta päätöksestään. Momenttiin sisältyisi myös asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyjä tarkempia säännöksiä toimenpiteistä.

10 luku **Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vienti muihin kuin jäsenvaltioihin**

69 §. *Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientikelpoisuus.* Eläinten ja niistä saatujen tuotteiden tuonnista Euroopan unionin jäsenvaltioiden ulkopuolelta säädetään eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa. Mainittu laki ei koske Suomesta jäsenvaltioiden ulkopuolelle suuntautuvaa vientiä, joten siitä säädetäisiin nykyiseen tapaan eläintautilaissa. Eläinten tai tuotteiden vientiä koskevat vaatimukset määräytyvät pääosin vastaanottavan valtion lainsäädännön perusteella. Suomen viranomaisilla on kuitenkin merkittävä rooli eläinten tai tuotteiden vientikelpoisuutta koskevassa valvonnassa, sillä määränpäävaltion lainsäädännön mukaan eläinten tai tuotteiden mukana edellytetään usein toimivaltaisen viranomaisen todis-

tusta siitä, että eläimille tai tuotteille on tehty tarvittavat tarkastukset ja tutkimukset ja että ne täyttävät muutkin vastaanottavan valtion asettamat vaatimukset. Myös unionin säädöksiin sisältyy eräitä vientiä koskevia vaatimuksia. Euroopan unioni ja eräät unioniin kuulumattomat valtiot ovat lisäksi solmineet vientiä koskevia sopimuksia, joista osa on otettu osaksi unionin lainsäädäntöä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan unionin ulkopuolelle saisi toimittaa vain eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita kuten elintarvikkeita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Toimitettavien eläinten ja tuotteiden tulisi myös olla siten merkittyjä, että ne voitaisiin tunnistaa niitä koskevissa asiakirjoissa tarkoitetuksi eläimiksi tai tuotteiksi. Eläinten ja tuotteiden tulisi lisäksi täyttää Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvat vientivaatimukset siltä osin kuin tällaisia vaatimuksia on. Unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tarvittavat säännökset vientivaatimuksista annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi säännös, jonka mukaan eläinten tai tuotteiden viejä vastaisi vientikelpoisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä sekä määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten ja, jos vientierä kuljetetaan muun kuin jäsenvaltion kautta, kyseisen valtion asettamien kauttakuljetusta koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä.

Ehdotetun pykälän mukainen säännös vastaisi sisällöllisesti pääosin voimassa olevia asetuksentasoisia säännöksiä.

70 §. *Viejän rekisteröitymisvelvollisuus ja rekisteröintimenettely.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että toimijoiden, jotka vievät muihin kuin jäsenvaltioihin sellaisia eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita, joista voi aiheutua vähäistä suurempaa eläintautien leviämisen vaaraa, tulisi rekisteröityä Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Säännös vastaisi pitkälti unionin sisäistä kauppaa harjoittavien toimijoiden rekisteröintiä koskevaa säännöstä. Ehdotettu pykälä koskisi kuitenkin myös elintarvikkeiden ja muiden eläimistä saatujen tuotteiden viejiä. Rekisteröintivelvollisuutta ei olisi myöskään rajattu koskemaan vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavaa vientiä, vaan se ulottuisi myös muuta eläintaudin le-

viämisvaaraa aiheuttavaan vientiin. Tämä johtuu siitä, että kolmansiin maihin vietäviä eläimiä tai tuotteita koskevat vientiehdot sekä vientiin liittyvät todistukset ja valvontamenettelyt voivat vastaanottavan valtion lainsäädännössä asetettujen vaatimusten myötä koskea myös muita kuin Suomessa vastustettavia eläintauteja. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin niistä eläinlajeista ja tuotteista, joiden viejät kuuluisivat rekisteröitymisvelvollisuuden piiriin. Tarkoituksena on, että velvollisuus liittyisi ainoastaan niihin eläinlajeihin tai tuotteisiin, joiden viennissä tavallisesti vaaditaan eläinlääkintötodistusta tai muuta valvontaviranomaisen myöntämää asiakirjaa. Rekisteröintivelvollisuuden ulkopuolelle on lisäksi tarkoitus rajata ainakin hevosten sekä lemmikkieläinten kuten koirien ja kissojen vienti.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisivät säännökset rekisteröinti-ilmoituksesta ja rekisteröinnin voimassaolosta. Toimijan tulisi ilmoittaa yhteystietonsa ja mahdollinen pitopaikkatunnus tai hyväksymisnumero sekä tiedot siitä, mitä eläinlajeja tai tuotteita rekisteröityminen koskee ja mihin valtioon eläimiä tai tuotteita aiotaan viedä. Rekisteröinti olisi voimassa kolme vuotta siitä, kun sitä koskeva ilmoitus olisi tehty. Rekisteröityminen voitaisiin uusia.

71 §. Eläinlääkintötodistukset, vientitarkastukset ja Traces-tietojärjestelmän käyttö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Euroopan unionin ulkopuolelle suuntautuvaan eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientiin liittyvistä todistuksista ja tarkastuksista sekä mahdollisuudesta käyttää Traces-tietojärjestelmää viennissä vaadittavien eläinlääkintötodistusten laatimisessa ja lähettämisessä.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri myöntäisi vietävien eläinten tai tuotteiden mukana mahdollisesti vaadittavan virallisen eläinlääkintötodistuksen viejän pyynnöstä. Yleensä todistusta koskeva vaatimus perustuu määränpäävaltion lainsäädäntöön, mutta se voisi perustua myös unionin säännösten täytäntöön panemiseksi annettuihin kansallisiin asetuksentasoisin säännöksiin. Kunnaneläinlääkäriin sijasta todistuksen antaisi lain 84 §:n perusteella Elintarviketurvallisuusvirasto silloin, kun tuotteet lähtisivät

teurastamosta tai riistan käsittelylaitoksesta taikka mainitun laitoksen yhteydessä olevasta laitoksesta. Kunnaneläinlääkäriin tai vastaavasti Elintarviketurvallisuusviraston tulisi ennen todistuksen myöntämistä tarkastaa tuotteet taikka eläimet ja niiden pitopaikka, ellei tuotteiden tai eläinten vientikelpoisuudesta sekä määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten täyttymisestä voitaisi muutoin varmistua.

Viejällä olisi vastuu siitä, että kaikki ne eläimet ja tuotteet tarkastettaisiin, jotka vastaanottavan valtion lainsäädännön sekä unionin säädösten täytäntöön panemiseksi annettujen säännösten mukaan pitäisi tarkastaa ennen vientiä. Viejän tulisi myös antaa tarkastuksen suorittavalle viranomaiselle tiedot vastaanottavan valtion vaatiman vientitodistuksen sisällöstä. Tarkastuksen suorittava ja todistuksen antava viranomainen sen sijaan vastaisi annettujen tietojen pohjalta suoritetun tarkastuksen asianmukaisuudesta. Vientitarkastuksen suorittamisesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin ehdotuksen mukaan säätää tarkemmin myös eläinlääkintötodistusten myöntämiseen liittyvästä menettelystä sekä todistusten muodosta. Vientimenettelyjen asianmukaisuuden takaamiseksi on tärkeää, että viennissä käytettävät todistukset täyttävät tietyt perusvaatimukset. Ehdotetun asetuksenantovaltuuden nojalla voitaisiin edellyttää, että vientitodistukset laaditaan varmennetulle asiakirjalle. Asetuksenantovaltuuden nojalla unionin sisäiseen kauppaan liittyviä todistuksenantomenettelyjä koskevat säännökset voitaisiin lisäksi ulottaa koskemaan unionin ulkopuolelle suuntautuvaa vientiä. Unionin sisäisessä kaupassa vaadittavien todistusten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen liittyvistä vaatimuksista säädetään eläimiä ja eläintuotteita koskevien todistusten laadinnasta annetussa neuvoston direktiivissä 1996/93/ETY.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Traces-tietojärjestelmän käyttämisestä jäsenvaltioiden ulkopuolelle vietäviä eläimiä ja niistä saatuja tuotteita koskevien eläinlääkintötodistusten laatimisessa tai lähettämisessä. Ottaen huomioon, että Traces-tietojärjestelmä

on komission omistama ja ylläpitämä järjestelmä, sen käyttö muussa kuin jäsenvaltioiden sisäisessä kaupassa ja tuonnissa unionin ulkopuolelta edellyttää tätä koskevaa velvollisuutta tai oikeutta. Vientimenettelyjen helpottamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi järjestelmän käyttöönottoa koskevan kansallisen päätöksenteon tulisi kuitenkin olla tarvittaessa mahdollista silloin, kun unionin lainsäädäntö ei aseta sille estettä. Suomessa tulisi myös varautua siihen, että Traces-järjestelmän käyttöä tullaan laajentamaan unionin säädöksillä tai unionin ulkosopimuksilla koskemaan myös muihin kuin jäsenvaltioihin suuntautuvaa vientiä. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin, miltä osin Traces-tietojärjestelmää käytettäisiin vietäessä eläimiä tai niistä saatuja tuotteita kolmansiin maihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin viejän velvollisuudesta antaa vientierää koskevat perustiedot viranomaiselle tai tallettaa ne Traces-tietojärjestelmään. Pykälän 3 momenttiin sisältyisi säännös, joka koskisi valvontaviranomaisen velvollisuutta ilmoittaa Elintarviketurvallisuusvirastolle vientitodistuksen myöntämisestä silloin, kun maassa sen myöntämisen jälkeen havaitaan vientiin vaikuttava taudinpurkaus. Ehdotetun viejiä koskevan rekisterin ja mahdollisen Traces-järjestelmän käyttöönoton myötä Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi taudinpurkauksen yhteydessä nykyistä paremmat mahdollisuudet myös itse ottaa selvää unionin ulkopuolelta viedyistä eläimistä ja tuotteista.

72 §. Eläimiä ja tuotteita koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen. Pykälässä säädettäisiin toimijan velvollisuudesta säilyttää tietoja, jotka liittyvät eläinten tai eläimistä saatujen tuotteiden vientiin muihin kuin jäsenvaltioihin. Erän mukana seuranneita asiakirjoja koskevista tiedoista tulisi käydä vähintään ilmi, mikä viranomainen asiakirjan olisi myöntänyt ja milloin se olisi myönnetty, jotta asiakirjan jäljennös voitaisiin tarvittaessa hankkia jälkikäteen sen myöntäneeltä viranomaiselta. Säilytettäviä tietoja voitaisiin pyytää toimijalta viranomaisten tiedonsaanti-oikeutta turvaavien säännösten nojalla esimerkiksi tilanteissa, joissa viranomaisten on maassa esiintyvän taudinpurkauksen vuoksi saatava tiedot unionin ulkopuolisiin maihin

taudin itämisaikana toimitetuista eläimistä ja tuotteista. Pykälän mukaan säilytettävistä tiedoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

11 luku **Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus**

73 §. Nisäkkäiden ja lintujen kuljetus. Euroopan unionin lainsäädännössä on säännöksiä, joilla pyritään estämään eläintautien leviäminen eläinten tai niistä saatujen tuotteiden kuljetuksen aikana. Eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa annetun neuvoston direktiivin 64/432/ETY säännökset koskevat muun muassa kuljetusvälineiden rakennetta, puhdistusta ja desinfektiota, kuljetusajoneuvojen puhdistus- ja desinfektiopisteiden hyväksyntää sekä kuljetuksista pidettävää kirjanpitoa. Kuljetusta koskevia säännöksiä on myös hevoseläinten, siipikarjan sekä lampaiden ja vuohien unionin sisäistä kauppaa koskevissa direktiiveissä. Mainittujen direktiivien täytäntöön panemiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset nisäkkäiden ja lintujen kuljetusta koskevista yleisistä eläintautien vastustamista koskevista vaatimuksista sekä eräistä maan rajat ylittäviin sorkkaeläinten ja siipikarjan kuljetuksiin sovellettavista tiukemmista vaatimuksista. Direktiivit eivät koske eläinten kuljetusta unionin ulkopuolelle, mutta eläintautien vastustamiseksi olisi kuitenkin perusteltua ulottaa mainitut tiukemmat vaatimukset kaikkiin rajat ylittäviin nisäkkäiden ja lintujen kuljetuksiin. Tällä hetkellä eläinten kuljetusta koskeva kansallinen sääntely sisältyy eläintautilain nojalla annettuihin asetuksiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisistä kuljetukseen liittyvistä vaatimuksista. Pykälän 2 momentin mukaan Suomen valtion rajat ylittävään sorkkaeläinten tai siipikarjan kuljetukseen käytettävä ajoneuvo tulisi puhdistaa ja desinfioida hyväksytyssä kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikassa ennen eläinten lastausta sekä Suomeen palaamisen jälkeen ennen uutta kuljetusta. Desinfiointipaikkojen hyväksynnästä säädettäisiin 76 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston toimivallasta päättää kuljettavien eläinten määränpäästä tai eläinten lopettamisesta kuljetusvälineeseen tilanteessa, jossa vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskeva epäily syntyisi tai tieto laboratoriossa todetusta taudista saataisiin kuljetuksen aikana.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan antaa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyjä tarkempia säännöksiä pykälän mukaisista velvoitteista ja toimenpiteistä.

74 §. Vesieläinten kuljetus. Vesiviljelyeläinten terveysdirektiivissä säädetään niistä yleisistä edellytyksistä, joilla vesiviljelyeläimiä saadaan siirtää pois pitopaikasta. Istutukseen tai jatkokasvatukseen siirrettävien vesiviljelyeläinten tulee muun muassa olla silmämääräisesti tarkasteltuina terveitä ja elinvoimaisia, eikä viljelylaitoksessa tai siinä epidemiologisessa yksikössä, josta eläimet lähetetään, saa olla lisääntynyttä kuolleisuutta. Lisäksi vastaanottajalle tarkoitettussa kuormakirjassa tai muussa asiakirjassa tulee olla riittävät tiedot kuljetettavista eläimistä ja kuljetuksesta.

Direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä, että vesiviljelyeläinten kuljetuksissa sovelletaan tarvittavia varotoimenpiteitä siten, ettei kuljetettavien eläinten terveydentila muutu kuljetuksen aikana ja ettei kuljetus vaaranna kuljetettavien tai muiden vesieläinten terveyttä. Lisäksi jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kuljetuksen aikana tapahtuva vedenvaihto suoritetaan vain paikoissa, joissa se voidaan tehdä turvallisesti.

Direktiivin täytäntöön panemiseksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä yleisistä edellytyksistä, joilla vesiviljelyeläimiä saadaan kuljettaa pois pitopaikasta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erityisiä velvollisuuksia toimijalle, joka kuljettaa vesieläimiä 41 §:n mukaisesti luokiteltujen alueiden välillä tai Suomen valtion rajojen yli. Suomeen valtion rajat ylittävissä vesieläinten kuljetuksessa kuljetussäiliön vesi voitaisiin vaihtaa vain hyväksytyssä kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikassa. Vesieläinten kuljettamista koskevista velvoitteista kuten vedenvaihtopaikan hyväksymisestä säädetään nykyisin eläintautilain nojalla annetuissa maa-

ja metsätalousministeriön asetuksissa. Hyväksyntää koskevan velvoitteen säilyttämistä on pidettävä välttämättömänä, jotta vedenvaihtopaikoille asetettavien vaatimusten täyttyminen voitaisiin varmistaa ja jotta Suomi pystyisi täyttämään direktiivin mukaiset, vedenvaihtopaikkojen turvallisuuden takaamista koskevat velvoitteensa.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi 73 §:n 3 momenttia vastaava säännös toimenpiteistä tilanteissa, joissa eläintautiepäily syntyisi tai tauti todettaisiin kuljetuksen aikana.

Pykälän 4 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista vesieläinten kuljetusta koskevista yleisistä edellytyksistä, vesieläinten kuljetuksen aikana tapahtuvasta vedenvaihdosta sekä pykälän 3 momentin mukaisista toimenpiteistä.

75 §. Eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus. Pykälässä säädettäisiin, että eläimistä saatujen tuotteiden tai muiden tavaroiden, esineiden tai aineiden kuljetukseen käytetty kuljetustila tulee lastin purkamisen jälkeen puhdistaa ja desinfioida silloin, kun kuljetettavat tuotteet, esineet tai aineet ovat omiaan aiheuttamaan vastustettavien eläintautien leviämisen vaaraa. Kuljetustilalla tarkoitetaan kuljetusvälineen sitä osaa, joka on varattu kuljetettaville tuotteille, esineille tai aineille, ei sen sijaan esimerkiksi kuorma-auton ohjaamo. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä puhdistuksesta ja desinfiointista sekä käytettävistä desinfiointiaineista.

76 §. Kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikkojen ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkojen hyväksyminen. Pykälässä säädettäisiin ehdotetuissa 73 ja 74 §:ssä ja voimassa olevissa asetuksissa edellytetystä kuljetuseläinten desinfiointipaikkojen ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkojen hyväksynnästä. Hyväksyntä voitaisiin myöntää esimerkiksi huoltoasemalle, jossa useat eri toimijat käyvät desinfioidessa ajoneuvoja tai suorittamassa vedenvaihdon. Estettä ei myöskään olisi sille, että maan rajat ylittävää kauppaa harjoittava toimija tai kuljetusyritys hakisi hyväksyntää vain omassa käytössään olevalle desinfiointi- tai vedenvaihtopaikalle. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto hyväksyisi kuljetusajoneuvojen desinfiointipai-

kan tai kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hakemuksesta.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetut desinfiointipaikan hyväksymisen edellytykset liittyisivät lähinnä desinfiointipaikan asianmukaiseen sijaintiin, rakenteisiin, varusteluun ja hoitoon sekä sen toiminnassa syntyvien jätevesien ja jätteiden asianmukaiseen käsittelyyn. Hyväksyminen edellyttäisi, että kuljetusajoneuvot olisi mahdollista pestä ja desinfioida tehokkaasti ja turvallisesti siten, että eläintaudit eivät pääsisi leviämään desinfiointipaikan ulkopuolelle. Kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hyväksymistä koskevat edellytykset koskisivat paitsi paikan sijaintia ja poistoveden käsittelyä myös vedenoton asianmukaista järjestämistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakuksen sisällöstä ja liitteistä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Momentissa säädettäisiin toimijalle lisäksi velvollisuus ilmoittaa hyväksytyssä toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista viipymättä aluehallintovirastolle.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnaneläinlääkäri valvoisi hyväksytyjä desinfiointi- ja vedenvaihtopaikkoja ja voisi suorittaa niissä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne edelleen täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuksenantovaltuuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä desinfiointi- ja vedenvaihtopaikkojen hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

12 luku **Laboratoriot**

77 §. Näytteiden tutkiminen ja taudinaiheuttajien käsittely laboratorioissa. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan laboratorioilta, jotka tutkivat näytteitä vastustettavien eläintautien varalta, edellytettäisiin eläintautien leviämisen estämiseksi ja tutkimustoiminnan laadun ja pätevyyden varmistamiseksi viranomaisen hyväksyntää. Ilman hyväksyntää tutkimuksia voitaisiin suorittaa kansallisessa vertailulaboratoriossa sekä Elintar-

viketurvallisuusvirastossa silloinkin, kun se ei toimi kansallisena vertailulaboratoriona.

Laboratorioiden hyväksyntää on edellytetty myös voimassa olevan eläintautilain aikana, tosin toimintaa koskeva sääntely on ollut pääosin asetustasoista. Hyväksyntää on kuitenkin vaadittu vain tutkittaessa viranomaisnäytteitä tai terveystalvontaan liittyviä toimijoiden ottamia näytteitä, ei sen sijaan tutkittaessa toimijoiden vapaaehtoisesti esimerkiksi eläinkauppaa varten ottamia näytteitä. Viimeksi mainittuja näytteitä on tutkittu muissa kuin hyväksytyissä laboratorioissa kuitenkin vain harvoin.

Pykälän 1 momentin vaatimukset eivät koskisi elintarvikelaissa tai rehulaissa tarkoitettuja näytteitä. Eläintautien aiheuttajia kuten salmonellaa tutkitaan myös mainittujen lakien nojalla, mutta tällöin toimintaa sääntelevät näiden lakien laboratoriotoimintaa koskevat säännökset. Eläintautilain nojalla tutkitaan pääosin eläimistä tai niiden eritteistä otettuja näytteitä, mutta lain mukaiseen valvontaan voi liittyä myös tuotantoympäristöstä, elintarvikkeista tai rehuista otettujen näytteiden tutkimista. Sovelletavan lain määräisi toiminnan tarkoitus eli se, liittykö näytteiden tutkiminen elintarvike- tai rehulain nojalla toteutettavaan valvontaan. Eläintautilain laboratorioita koskevat säännökset olisivat muilta osin yleisiä eli kattaisivat valvontanäytteiden tutkimisen ohella muutkin vastustettavien eläintautien varalta tehtävät laboratoriotutkimukset.

Näytteiden tutkimisen lisäksi pykälä kattaisi toiminnan, jossa eläintaudin aiheuttajamikrobia tai -loista käsitellään tieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Koska tällaiseen toimintaan ei toisin kuin näytteiden tutkimiseen liity analyysimenetelmien ja tutkimustuloksen luotettavuuden varmistamiseen liittyviä tarpeita, vaan laboratoriotoiminnan sääntelyllä pyritään ainoastaan estämään eläintautien leviäminen, laboratorion hyväksymistä koskeva vaatimus olisi perusteltua rajata ainoastaan laboratorioihin, joissa tutkitaan vakavimpien eläintautien eli helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien aiheuttajia. Hyväksytyjen laboratorioiden lisäksi Elintarviketurvallisuusvirasto voisi harjoittaa mainittuja tauteja koskevaa tieteellistä tutkimustoimintaa.

78 §. *Vastustettavien eläintautien kansallinen vertailulaboratorio.* Pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto toimisi vastustettavien eläintautien kansallisena vertailulaboratoriona. Kansallisista vertailulaboratorioista ja niiden tehtävistä säädetään rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 882/2004, jäljempänä *valvonta-asetus*, sekä eläintautikohtaisissa direktiiveissä. Kansallisilla vertailulaboratorioilla tarkoitetaan laboratorioita, jotka jäsenvaltioiden on unionin lainsäädännön mukaan nimettävä tiettyjen unionissa vastustettavien eläintautien osalta vastaamaan eläintautia koskevien laboratoriotutkimusten laadun valvonnasta kansallisesti. Eläintautivalvonnan kyseessä ollen kansallinen vertailulaboratorio usein myös tekee kansalliset laboratoriotutkimukset itse, koska tutkimuksia tehdään suhteellisen vähän ja koska niitä koskevien menetelmien standardointi ei ole niin pitkällä kuin esimerkiksi elintarvikeanalyyssejä koskevien menetelmien standardointi.

Valvonta-asetuksessa tarkoitettuja kansallisia vertailulaboratorioita koskevat valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 ja 3 kohdassa esitetyt vaatimukset, jotka edellyttävät, että laboratorioiden on toimittava ja ne on arvioitava ja akkreditoitava standardien EN ISO/IEC 17025, EN 45002 ja EN 45003 mukaisesti ottaen huomioon yhteisön lainsäädännössä eri testausmenetelmille vahvistetut kriteerit. Valvonta-asetuksen tarkoittamien kansallisten vertailulaboratorioiden on tehtävä yhteistyötä yhteisön vertailulaboratorion kanssa, koordinoitava määrityksistä vastaavien kansallisten laboratorioiden toimintaa asetuksen 11 artiklan mukaisesti, järjestettävä tarvittaessa näiden välisiä vertailutestejä sekä varmistettava, että yhteisön vertailulaboratorion tarjoamat tiedot välitetään toimivaltaiselle viranomaiselle ja kansallisille laboratorioille. Eläintautien vastustamista koskevissa direktiiveissä on taudinaiheuttajakohtaisia säännöksiä käytettävistä diagnoosimenetelmistä, laboratorioiden turvallisuusjärjestelmistä, osallistumisesta yhteisön vertailulaboratorion järjestämiin vertailutesteihin ja muuhun laa-

dunvalvontatyöhön sekä tietojen säilyttämisestä ja raportoinnista.

Pykälän 2 momentin mukaan vertailulaboratoriotoiminta voitaisiin tiettyjen eläintautien osalta järjestää Elintarviketurvallisuusviraston sijasta ulkomaisessa laboratorioissa. Tämä olisi mahdollista sellaisten tautien kyseessä ollen, joiden esiintyminen Suomessa on erittäin epätodennäköistä ja joiden osalta vertailulaboratoriotoiminnan järjestäminen Suomessa ei siksi olisi esimerkiksi kustannussyistä tarkoituksenmukaista. Näissä tapauksissa maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi vertailulaboratorioksi tehtävään soveltuvan ulkomaisen laboratorion. Ennen nimeämispäätöstä sen tulisi kuulla Elintarviketurvallisuusvirastoa.

79 §. *Laboratorion hyväksymisen edellytykset.* Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin laboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä. Kaikkien hyväksyttävien laboratorioiden tulisi olla teknisesti päteviä, ja niiden olisi kyettävä tuottamaan luotettavia tuloksia. Laboratorion henkilökunnalla olisi oltava tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys, ja näytteiden tutkimisesta vastaavalla henkilöllä tulisi olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vastaava pätevyys. Pätevyydellä tarkoitetaan muun muassa työhön perehtyneisyyttä. Henkilökunnan pätevyydestä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Muut laboratorioita koskevat vaatimukset riippuisivat tutkittavista näytteistä ja eläintaudeista. Kaikilta näytteitä tutkivilta laboratorioilta edellytettäisiin kirjallista laatujärjestelmää. Helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien varalta otettuja näytteitä tai mainittujen tautien taudinaiheuttajamikrobeja tutkivilla laboratorioilla tulisi olla tautisuojausjärjestelmä eli kirjallisesti dokumentoitu järjestelmä sen varmistamiseksi, ettei taudinaiheuttaja pääse siirtymään laboratorion ulkopuolelle. Ehdotetun lain mukaista viranomaistoimintaa varten otettuja näytteitä sekä pakollisen terveystalvonnan piiriin kuuluvia omavalvontanäytteitä tutkivalta laboratorioilta edellytettäisiin lisäksi valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaisten vaatimusten täyttymistä. Näiden vaatimusten mukaan laboratorioilta vaaditaan muun muassa akkreditointia. Pakollisen terveystalvonnan piiriin kuuluvia viranomais- tai omaval-

vontanäytteitä zoonosien varalta tutkivilta laboratorioilta edellytettäisiin lisäksi zoonosiasetuksen 12 artiklan 2 kohdan vaatimusten täyttymistä. Nämä vaatimukset koskevat vertailutesteihin osallistumista.

Laboratorioiden laatu- ja tautisuojausjärjestelmälle asetettavista vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

80 §. Hyväksymismenettely ja laboratorioiden valvonta. Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyisi laboratoriot hakemuksesta. Pykälässä säädettäisiin hyväksymishakemuksen sisällöstä sekä hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Lisäksi säädettäisiin Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta valvoa ja tarvittaessa arvioida hyväksytyjä laboratorioita sekä laboratorion velvollisuudesta ilmoittaa toimintaansa koskevista olennaisista muutoksista kuten toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta taikka muusta muutoksesta, jolla voi olla olennainen vaikutus eläintautien leviämisiin. Viimeksi mainittu muutos voisi koskea esimerkiksi laboratorion tautisuojausjärjestelmää. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laboratorioiden hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä hyväksytyjen laboratorioiden valvonnasta.

Tällä hetkellä kaikki eläintautilain nojalla hyväksytyt laboratoriot ovat salmonellalaboratorioita. Hyväksytyjen laboratorioiden tekemät tautilöydökset varmistetaan aina vertailulaboratoriossa eli Elintarviketurvallisuusvirastossa, eikä yksityisillä laboratorioilla siten ole sellaista itsenäistä roolia taudintorjunnassa, joka edellyttäisi erityisten vastuusäännösten ottamista lakiin. Viranomaisnäytteitä tutkivilta laboratorioilta vaadittava akkreditointi on lisäksi omiaan varmistamaan tutkimustoiminnan luotettavuuden.

81 §. Ilmoitettavia eläintauteja tutkivat laboratoriot. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niitä laboratorioita koskevista vaatimuksista, jotka tutkisivat näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta. Vaatimukset ovat perusteltuja sen varmistamiseksi, että myös ilmoitettavien eläintautien tutkimisessa käytetään asianmukaisia menetelmiä. Ilmoitettavien eläintautien laboratorion tulisi käyttää tieteellisesti päteviä analyysimenetelmiä, olla teknisesti pätevä ja tuottaa luotettavia tuloksia.

Laboratorion henkilökunnalla tulisi olla tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys.

Pykälässä mainituille laboratorioille säädettäisiin lisäksi toimintaansa koskeva ilmoitusvelvollisuus. Velvollisuus olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Sitä on kuitenkin pidettävä välttämättömänä laboratorioiden toiminnan seuraamiseksi ja valvomiseksi. Ilmoitus tulisi tehdä ennen ilmoitettavia eläintauteja koskevan tutkimustoiminnan aloittamista. Ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Ilmoitusmenettely ei olisi hyväksymismenettelyn kaltainen prosessi, jossa mainittujen vaatimusten täytyminen arvioitaisiin, vaan toiminnan käynnistämiseen riittäisi pelkkä ilmoituksen jättäminen. Ehdotetun pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto valvoisi ilmoitettavien eläintautien laboratorioita ja voisi sitä kautta tarvittaessa puuttua toimintaan mahdollisesti liittyviin epäkohtiin.

82 §. Tutkimustietojen ja eristettyjen mikrobi- ja loiskantojen sekä näytteiden toimitaminen. Pykälän 1 momentin mukaan hyväksytyt laboratorion ja ilmoitettavia eläintauteja tutkivan laboratorion tulisi toimittaa tutkituista näytteistä eristämiensä vastustettavia tai ilmoitettavia eläintauteja aiheuttavien mikrobien ja loisten kannat kansalliseen vertailulaboratorioon jatkotutkimuksia tai säilyttämistä varten. Niissä tapauksissa, joissa kantaa ei tutkimusmenetelmästä johtuen voitaisi toimittaa, vertailulaboratorioon toimitettaisiin näyttemateriaali, josta vertailulaboratorio voisi toistaa tehdyt tutkimukset ja eristää mikrobin.

Pykälän 2 momentin mukaan laboratorion tulisi lisäksi toimittaa Elintarviketurvallisuusvirastolle säännöllisesti tietoja vastustettavien ja ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määrästä ja tutkimustuloksista eläinryhmittäin. Toimitettavat tiedot olisivat pääosin eläintautitilanteen seuraamiseksi kerättävää tilastotietoa, joka ei sisältäisi henkilötietoja eikä pitopaikkoja tai toimijoita koskevia tunnistetietoja. Pakolliseen terveysturvallisuustietoon kuuluvien tutkimusten osalta voitaisiin kuitenkin valvonnan tukemiseksi kerätä myös tietoja, jotka voidaan yhdistää pitopaikkoihin.

Kansallisen vertailulaboratorion tulisi pykälän 3 momentin mukaan ilmoittaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaan varten tarvittavat tiedot tutkituista mikrobi- tai loiskannoista. Toimitettavat tiedot eivät saisi sisältää toimijoiden tunnistetietoja. Ilmoitusvelvollisuudesta voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin myös eläintauti- ja taudeista, joiden osalta 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen mikrobi- tai loiskantojen, näytteiden tai tietojen olisi toimitettava sekä toimitettavien tietojen sisällöstä. Elintarviketurvallisuusvirasto voisi lisäksi antaa määräyksiä mainittujen mikrobi- tai loiskantojen, näytteiden ja tietojen toimittamisen aikataulusta ja toimitustavasta.

13 luku **Viranomaiset ja niiden tehtävät**

83 §. Maa- ja metsätalousministeriö. Pykälän mukaan eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanon ja noudattamisen ylin ohjaus ja valvonta kuuluisivat voimassa olevan lain tapaan maa- ja metsätalousministeriölle. Lain säännösten lisäksi ministeriön toimivalta koskisi lain nojalla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoa ja noudattamista.

84 §. Elintarviketurvallisuusvirasto. Elintarviketurvallisuusvirastolla lain mukaisena keskushallinnon viranomaisena olisi pykälän 1 momentin mukaan yleinen velvollisuus suunnitella, ohjata, kehittää ja valvoa valtakunnallisesti eläintautien vastustamista. Tämän lisäksi virasto suorittaisi sille laissa nimenomaisesti osoitetut muut tehtävät, joista säädettäisiin osin ehdotetun pykälän 2 ja 3 momentissa, osin taas muissa lain säännöksissä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin kansallisen eläintautivalmiuden ylläpitoon ja valtakunnalliseen valmiussuunnitelmaan liittyvistä Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuuksista. Eläintautivalmiuden kannalta olennainen on myös momentin 2 kohdan säännös, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusviraston tulisi järjestää helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien diagnos-

tiikkaan liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen myös virka-ajan ulkopuolella. Voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly vastaavaa velvollisuutta laboratoriotoimintaa koskevan valmiuden ylläpitoon iltaisin, viikonloppuisin ja pyhäpäivinä, mutta käytännössä valmius on jo olemassa sitä kautta, että eräillä esimiesasemassa toimivilla Elintarviketurvallisuusviraston virkamiehillä on välttämättömän eläintautitilanteeseen liittyvän syyn vuoksi velvollisuus työskennellä tarvittaessa myös muulloin kuin virka-aikana. Mainittu järjestely tai jokin senkaltaisen henkilökunnan varallaoloon liittyvä järjestely olisi ehdotetun velvoitteen täyttämiseksi riittävä, sillä säännös ei edellyttäisi Elintarviketurvallisuusviraston laboratoriohenkilökunnan jatkuvaa paikallaoloa.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi eläintauti- ja tauteihin liittyvästä tilastoinnista ja raportoinnista. Tähän kuuluu muun muassa Euroopan komissiolle, EFSA:lle ja OIE:lle toimitettavien tilastojen ja raporttien laatiminen sekä yleisten Suomen tautitilannetta kuvaavien tilastojen tuottaminen Suomen viranomaisten ja sidosryhmien käyttöön. Momentin 4 kohdan mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi lisäksi lain täytäntöönpanoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä kunnan- ja eläinlääkäreille. Elintarviketurvallisuusvirasto järjestää kunnaneläinlääkäreille eläintautivalmiutta ja taudinpurkauksissa suoritettavia toimenpiteitä koskevaa koulutusta, ja halukkaat valmiuskoulutusta saaneet eläinlääkärit on merkitty Elintarviketurvallisuusviraston pitämään luetteloon niin sanotuiksi valmiuseläinlääkäreiksi. Mainitun valmiuskoulutuksen lisäksi kunnaneläinlääkäreille tulisi tarpeen mukaan järjestää myös eläintautiseurantaan liittyvää tai muuta näytteenotokoulutusta sekä muuta sellaista koulutusta, joka on tarpeen kunnaneläinlääkäreille säädettyjen valvontatehtävien kuten eläinten tai tuotteiden maan rajat ylittävään kauppaan liittyvien tarkastusten sekä sperman keräysasemien ja vesiviljelylaitosten valvonnan asianmukaisen hoitamisen varmistamiseksi. Koulutusta tulisi järjestää erityisesti säännösten tai toimintatapojen kuten näytteenottomenetelmien muuttuessa. Lainkohdassa säädettäisiin lisäksi valmiuseläinlääkäreitä koskevan luettelon pitämisestä.

Ehdotettu pykälän 2 momentin 5 kohdan säännös liittyy Euroopan unionin asetusten täytäntöönpanoon. Ehdotetulla lailla täytäntöön pantavissa Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena toimisi aina se valvontaviranomainen, jolle tehtävä lain mukaan muutenkin kuuluisi. Näin ollen esimerkiksi sairastuneeksi epäillyn eläimen tutkimisesta vastaisi kunnaneläinlääkäri riippumatta siitä, suoritetaanko toimenpide eläintautilain tai unionin lainsäädäntöön sisältyvän asetuksen nojalla. Samoin pitopaikkaa koskevat, eläintaudin leviämisen estämiseksi tehtävät päätökset antaisi aluehallintovirasto, ja pitopaikan eläinten lopettamisesta päättäisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Ehdotettua toimivaltaisten viranomaisten nimeämistapaa on pidettävä perusteltuna ottaen huomioon lailla täytäntöön pantavien unionin asetusten ja niiden sisältämien, viranomaisten tehtäviä koskevien säännösten suuri määrä sekä se, että suuri osa unionin lainsäädäntöön sisältyvistä asetuksista on komission asetuksia, joita annetaan myös direktiivien nojalla ja joita muutetaan tiheään tahtiin erityisesti unionin alueella vallitsevan eläintautitilanteen muuttuessa.

Ehdotettu säätämistapa on mahdollinen siksi, että unionin lainsäädäntöön sisältyvissä asetuksissa ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta säädetä sellaisista tehtävistä, joista ei säädettäisi myös ehdotetussa laissa ja joiden osalta toimivaltainen viranomainen ei sitten kävisi ilmi lain viranomaistoimivaltuuksia koskevista säännöksistä. Mainittujen poikkeusten vuoksi ja siltä varalta, että joitakin tällaisia tehtäviä tulisi sisältymään tulevaisuudessa annettaviin unionin asetuksiin, aluehallintovirastolla olisi ehdotetun 85 §:n mukaan yleinen toimivalta suorittaa toimivaltaisena viranomaisena muut kuin Elintarviketurvallisuusvirastolle tai kunnaneläinlääkärille säädetyt asetusten täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät.

Elintarvikelain mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto huolehtii elintarviketurvallisuudesta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa. Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi mainituissa teurastamoissa ja laitoksissa myös eläintautien vastustamisesta lukuun ottamatta aluehallintovirastolle lain mukaan kuuluvia tehtäviä.

Näin ollen Elintarviketurvallisuusvirasto suorittaisi teurastamojen osalta kaikki ne tehtävät, jotka lain mukaan muutoin kuuluisivat kunnaneläinlääkärille. Näitä olisivat muun muassa kunnaneläinlääkäreiden tehtäväksi säädetyt tarkastukset ja näytteenotot. Aluehallintovirasto sen sijaan päättäisi teurastamoja koskevista kielloista ja rajoituksista sekä niitä koskevista poikkeusluvista. Voimassa olevan eläintautilain 5 §:n mukaan eläintautivalvonnasta teurastamossa huolehtii tarkastuseläinlääkäri eli Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva virkamies.

Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n 2 momentin mukaan kunta voi ottaa Elintarviketurvallisuusviraston kanssa tekemällään sopimuksella hoitaakseen elintarvikelain ja sen nojalla annettujen säädösten mukaan Elintarviketurvallisuusvirastolle kuuluvan lihantarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan. Ehdotettuun pykälään sisältyisi rajaus, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto ei vastaisi kunnaneläinlääkärin sijasta eläintautien vastustamisesta niissä teurastamoissa ja laitoksissa, joissa kunta suorittaisi lihantarkastuksen.

85 §. Aluehallintovirasto. Ehdotetun lain mukaan aluehallintovirastolle keskitettäisiin suurin osa laissa tarkoitettuihin hallintopäätöksiin, lupiin ja hyväksymisiin liittyvää toimivaltaa. Näin selkeytettäisiin sääntelykokonaisuutta ja poistettaisiin kunnaneläinlääkärin ja aluehallintoviraston toimivaltaan liittyvät päällekkäisyydet. Aluehallintovirastolla olisi kuitenkin kunnaneläinlääkärin tavoin myös toimintojen valvontaan ja päätösten täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. Lisäksi aluehallintovirastolla olisi keskeinen rooli taudinpurkausten hallintaan liittyvien tehtävien johtamisessa.

Ehdotetun pykälän mukaan aluehallintovirasto, muualla laissa säädettyjen erityisten tehtäviensä lisäksi, suunnittelisi, ohjaisi, valvoisi ja toteuttaisi eläintautien vastustamista toimialueellaan. Se ylläpitäisi toimialueensa eläintautivalmiutta ja laatisi toimialuettaan koskevia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta. Aluehallintovirasto myös järjestäisi tarvittavaa, lain täytäntöönpanoon liittyvää koulutusta kunnaneläinlääkäreille. Pykälän 2 momentissa luetelluista tehtävistä vain koulutuksen järjestämistehtävä olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi, tosin

aluehallintovirasto on järjestänyt kunnan-eläinlääkäreille koulutusta tarpeen mukaan myös ilman erityistä lain säännöstä. Ehdotettu tehtävä täydentäisi 84 §:ssä Elintarviketurvallisuusvirastolle ehdotettua koulutuksen järjestämistehtävää.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan aluehallintovirasto vastaisi toimivaltaisena viranomaisena lailla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten mukaisista tehtävistä siltä osin kuin tehtävät eivät kuuluisi Elintarviketurvallisuusviraston tai kunnan-eläinlääkärin toimivaltaan. Ehdotusta on käsitelty 84 §:n perusteluissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin aluehallintovirastolle velvollisuus järjestää helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien torjuntaan ja tautitilanteen selvittämiseen liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen virka-ajan ulkopuolella yhteistoiminnassa muiden aluehallintovirastojen kanssa. Päivystysvuorossa oleva aluehallintovirasto olisi päivystysaikana aluehallintovirastolle säädettyjen tehtävien osalta toimivaltainen koko päivystysalueella. Aluehallintovirastojen tulisi sopia päivystysalueista ja päivystysvuorosta keskenään. Elintarviketurvallisuusvirasto kuitenkin vahvistaisi aluehallintovirastojen päivystysvuorot. Aluehallintovirastoissa toimivien läänineläinlääkäreiden päivystysjärjestelyt ovat tähän mennessä perustuneet eläintautilain 5 §:ään. Päivystystä varten maa on jaettu kahteen päivystysalueeseen, Itä- ja Länsi-Suomeen, ja kummallakin päivystysalueella on päivystänyt virka-ajan ulkopuolella kulloinkin yksi läänineläinlääkäri. Elintarviketurvallisuusvirasto on vahvistanut päivystysvuorot aluehallintovirastojen tekemän esityksen pohjalta.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetun asetuk-senantovaltuuden mukaan maa- ja metsätal-usministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelmien sisällöstä.

86 §. Kunnaneläinlääkäri. Ehdotetun lain mukaan kunnaneläinlääkärillä olisi jatkossa-kin keskeinen merkitys eläintautien vastus-tamisesta huolehtivana paikallistason viran-omaisena. Voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna kunnaneläinlääkärin tehtävät oli-sivat kuitenkin laissa nykyistä selkeämmin yksilöity, ja kunnaneläinlääkäriltä olisi pois-tettu useita hallintopäätösten tekoon ja lupa-

viranomaisena toimimiseen liittyviä tehtäviä, jotka nykyisin ovat osin päällekkäisiä alue-hallintoviraston tehtävien kanssa. Toisaalta kunnaneläinlääkärille olisi puolestaan keski-tetty eräitä sellaisia tehtäviä, jotka voimassa olevien säännösten mukaan kuuluvat kokoa-naan tai osaksi aluehallintovirastolle. Näitä olisivat sperman keräysasemien, spermava-rastojen sekä alkioiden keräys- ja tuotanto-ryhmien valvonta, vesiviljelylaitosten val-vonta, eläinten ja tuotteiden unionin sisäiseen kauppaan tai vientiin liittyvä valvonta sekä eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta kos-kevien todistusten antaminen.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnaneläin-lääkäri hoitaisi sille laissa säädettyt tehtävät. Lisäksi kunnaneläinlääkäri vastaisi toimival-taisena viranomaisena sellaisista lailla täytän-töön pantavien Euroopan unionin säädösten mukaisista tehtävistä, jotka lain mukaan muutenkin kuuluisivat sen tehtäviin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisälly-tettäväksi voimassa olevan eläintautilain 5 §:n 5 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan aluehallintovirasto voisi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan erikseen määriteltäviä, laissa kunnaneläinlää-kärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen ulkopuolella. Voimassa olevasta laista poike-ten määräys voitaisiin kuitenkin antaa vain helposti leviävän, vaarallisen tai uuden vaka-van eläintaudin vastustamiseksi tai jos val-vottavaa eläintautia esiintyisi poikkeukselli-sen laajasti. Aluehallintoviraston tulisi mää-rätä tehtävään ensisijaisesti valmiuskoulutus-ta saanut kunnaneläinlääkäri. Ehdotettua säännöstä on pidettävä välttämättömänä vi-ranomaisresurssien riittävyuden varmistami-seksi taudinpurkauksissa. Säännös kytkeytyy myös ehdotettuihin työvelvollisuutta koske-viin säännöksiin, joiden nojalla taudintorjun-tatehtäviin voitaisiin kriisitilanteissa saada työvoimaa määräämällä niihin muissa kuin viranomaistehtävissä toimivia eläinlääkärei-tä. Perusoikeuksiin puuttuva työvelvollisuus olisi kohtuuton ilman mahdollisuutta ottaa eläintautitehtäviä hoitavien viranomaisten voimavarat maksimaalisesti käyttöön tarvit-taessa.

Normaalisti valtion viranomaisilla ei ole kunnallisen itsehallinnon vuoksi suoraa mää-räysvaltaa kunnan viranomaisiin nähden. On kuitenkin otettava huomioon, että eläinlää-

kintähuoltolain mukaan eläintautivalvonta kuuluu valtion vastuulle. Kunnan tehtävänä on huolehtia kunnaneläinlääkäreille säädettyjen tai lain nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Valtion viranomaisten määräysvalta suhteessa kunnaneläinlääkäriin ei siten eläintautivalvontaan liittyvien tehtävien osalta merkitse puuttumista kunnalliseen itsehallintoon.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnaneläinlääkäreitä koskevaa määräystä annettaessa olisi kuitenkin otettava huomioon kunnan mahdollisuudet suorittaa lakisääteiset ja muutkin tehtävänsä määräyksen voimassaolon aikana. Määräämällä kunnaneläinlääkäreitä hoitamaan taudinpurkausten hallintaan liittyviä kiireellisiä tehtäviä toisessa kunnassa ei siten voitaisi olennaisesti vaikeuttaa kunnan mahdollisuuksia suoriutua esimerkiksi eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta taikka eläinsuojelulain mukaisesta eläinsuojeluvallanosta. Toisaalta helposti leviävän, vaarallisen tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen uhka muodostaa sellaisen vaaran eläintenpidolle ja elintarviketuotannolle koko maassa, että esimerkiksi eläinlääkäripraktiikkaan liittyvien kiireettömämpien tehtävien hoitoa on voitava tarvittaessa lykätä. Tilanteissa, joissa säännöstä käytettäisiin, maassa voi myös olla laajemmin voimassa eläinten kuljettamista ja pitopaikoissa tapahtuvia muita kuin välttämättömiä käyntejä koskevia kieltoja tai rajoituksia, joten tavanomaisten kiireettömien tehtävien kuten terveydenhuoltokäyntien suorittaminen ei välttämättä muutoinkaan olisi määräyksen voimassaoloaikana mahdollista taikka taudin leviämisvaaran vuoksi tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi tilanteesta, jossa kunnaneläinlääkäreitä olisi tarpeen määrätä suorittamaan tehtäviä toisen aluehallintoviraston toimialueella sijaitseviin kuntiin. Tällaisessa tapauksessa määräyksen tulisi perustua sen aluehallintoviraston pyyntöön, jonka toimialueelle kunnaneläinlääkäri siirtyisi työskentelemään.

87 §. Valtuutettu tarkastaja. Pykälän 1 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi myöntää oikeuden valtuutettuna tarkastajana suorittaa kunnaneläinlääkäriin si-

jasta tai apuna määrättyjä tarkastuksiin, tutkimuksiin ja näytteiden ottoon liittyviä tehtäviä. Tällaisia tehtäviä voisivat olla pakolliseen tai vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, eläinten rokottamis- tai käsittelyvelvollisuuden valvontaan, seurantatutkimuksiin, eläintautiepäilyihin, sperman keräysasemien, spermanvarastojen tai alkioiden keräys- tai tuotantoryhmien valvontaan sekä vyöhykkeitä tai rajoitusalueita koskevien päätösten täytäntöönpanoon liittyvät tarkastukset ja tutkimukset. Valtuutetun tarkastajan tehtäväksi voitaisiin tarvittaessa antaa myös eläinnäytteiden tai eläinten luontoon vapauttamisen valvontaan liittyvä tarkastus tai muu ehdotetun lain 90 §:n nojalla suoritettava tarkastus. Valtuutetulla tarkastajalla olisi kuitenkin oikeus suorittaa tarkastuksia ainoastaan pitopaikoissa, ei esimerkiksi laboratoriossa tai sellaisessa elintarvikehuoneistossa, joka ei ole pitopaikka.

Valtuutus voitaisiin myöntää henkilölle, jolla olisi tehtävän hoitamiseksi riittävä tarkastuksen tai tutkimuksen kohteena olevaa eläinlajeja sekä eläintauteja ja eläintautien vastustamista koskeva ammattitaito. Jos tehtävään sisältyisi toimenpiteitä, joita vain eläinlääkäriammattin harjoittajalla on eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain mukaan oikeus suorittaa, tehtävään voitaisiin valtuuttaa ainoastaan eläinlääkäri. Muita kuin mainittuja toimenpiteitä sisältäviin tehtäviin voitaisiin valtuuttaa myös muun alan ammattilaisia. Tarvetta olisi esimerkiksi käyttää mehiläispesistä esikotelo-mädän varalta otettavien näytteiden keräämisessä viranomaisen apuna mehiläisneuvoja tai muita mehiläisalan osaajia. Kalaviljelylaitosten tarkastuksissa saattaa olla tarpeen käyttää apuna kaloihin erikoistunutta biologia. Jos eksoottiseen lajiin kuuluvasta eläimestä kuten matelijasta täytyy ottaa näytteitä, näytteenotossa voidaan tarvita tähän eläinlajeihin erikoistunutta eläinlääkäriä tai muuta henkilöä.

Valtuutus myönnettäisiin pykälän mukaan määräajaksi, ja päätöksessä yksilöitäisiin se tehtävä, jota valtuutus koskisi. Tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeus voitaisiin myös rajata koskemaan vain tiettyjä eläinlajeja tai vain tiettyjä tarkastuksia ja tutkimuksia. Valtuutetulla tarkastajalla ei olisi oikeut-

ta mennä kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valtuutettu tarkastaja voisi suorittaa 1 momentissa tarkoitettujen tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto tehtävien lisäksi myös valvontaviranomaisen hänelle osoittamia, lain täytäntöönpanoon liittyviä toimeenpanevia tehtäviä. Tällaisia toimeenpanevia tehtäviä ovat esimerkiksi eläinten rokottaminen, käsittely ja lopetus. Koska perustuslain 124 § koskee vain julkisia hallintotehtäviä, toimeenpanon teknisessä toteuttamisessa valvontaviranomaisen on tapauksesta riippuen mahdollista käyttää apunaan myös muita kuin valtuutuksen saaneita henkilöitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että valtuutettu tarkastaja toimisi tehtävässään Elintarviketurvallisuusviraston valvonnassa. Elintarviketurvallisuusvirasto voisi peruuttaa valtuutuksen siihen liittyvien ehtojen laiminlyönnin perusteella tai jos valtuutettu muutoin olennaisella tavalla rikkoisi tehtäviin liittyviä velvoitteitaan. Ennen valtuutuksen peruuttamista valtuutettua henkilöä tulisi huomauttaa puutteista ja antaa tälle siten mahdollisuus puutteiden korjaamiseen.

Pykälän 4 momentin mukaan valtuutettuun tarkastajaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että valtuutetun henkilön tulisi vaadittaessa esittää kirjallinen valtuutus.

88 §. Työvelvolliset laajan eläintautiepidemian sattuessa. Helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain 2 §:ssä säädetään eläinlääkäreiden työvelvoitteesta niissä tilanteissa, joissa viranomaisten voimavarat eivät riitä laajalle levinneen eläinkultautin vastustamiseen. Mainitun pykälän mukaan maassa vakituisesti asuvat, alle 50-vuotiaat eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on väliaikainen oikeus harjoittaa eläinlääkärintammattia, voidaan tällöin Elintarviketurvallisuusviraston päätöksellä määrätä hoitamaan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärintammattia tehtäviä enintään kahden kuukauden ajaksi.

Jotta eläintautiepidemioissa käytettävissä olevan työvoiman riittävyys voitaisiin varmistaa myös jatkossa, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset nykyisenkaltaisesta työvelvollisuudesta. Työvelvollisuus koskisi

maassa vakituisesti asuvia laillistettuja eläinlääkäreitä, voimassa olevasta laista poiketen myös 50 vuotta täyttäneitä. Lisäksi velvollisuuden piiriin kuuluisivat eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on oikeus harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkärintammattia. Työmääräys voitaisiin nykyiseen tapaan antaa tilanteessa, jossa helposti leviävä eläintauti olisi levinnyt maassa laajalle alueelle eivätkä valvontaviranomaisten voimavarat riittäisi sen vastustamiseen.

Määräys voisi koskea kyseessä olevan tautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärintammattia tehtäviä. Määräyksen saanut voisi ilman erillistä valtuutusta suorittaa sellaisia tarkastuksia, tutkimuksia ja näytteenottoja sekä lain täytäntöönpanoon liittyviä toimeenpanevia tehtäviä, joita 87 §:n mukaan voidaan antaa valtuutetun tarkastajan tehtäväksi. Eläinlääkäri tai eläinlääketieteen opiskelija voitaisiin kuitenkin määrätä suorittamaan vain sellaisia tehtäviä, joita hän kohtuudella pystyisi tekemään ottaen huomioon hänen koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa ja perhesuhteensa.

Työmääräyksen antaisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Työskentelyajan kokonaiskesto voisi olla enintään kaksi kuukautta, minkä lisäksi pykälässä säädettäisiin, että työtä voitaisiin määrätä tehtäväksi enintään kaksi viikkoa kerrallaan. Tehtävien suorittamisesta maksettaisiin Elintarviketurvallisuusviraston määräämä kohtuullinen palkkio valtion varoista. Pykälässä täsmennettäisiin lisäksi, että työvelvollisen aikaisempi palvelussuhde ei katkaisi työmääräyksen johdosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työvelvolliseen sovellettaisiin lisäksi, mitä 87 §:n 4 momentissa säädetään valtuutetun tarkastajan rikosoikeudellisesta vastuusta. Työvelvollisella ei olisi myöskään oikeutta päästä kotirauhan piiriin. Työvelvollisen tulisi tehtäviä hoitaessaan tarvittaessa esittää työmääräys.

89 §. Taudintorjunnan johtaminen ja ohjaus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin taudintorjunnan johtamisesta. Aluehallintovirastolla olisi vastustettavan tai uuden vakavan eläintautin taudinpurkauksissa alueellaan taudin torjuntaa ja sen leviämisen estämistä koskeva johtovastuu. Aluehallintovirasto johtaisi taudinpurkauksen hallintaan osallistuvien kunnaneläinlääkäreiden toimintaa riippu-

matta siitä, toimisivatko kunnaneläinlääkärit omalla virka-alueellaan vai olisiko heidät osoitettu taudintorjuntatehtäviin virka-alueensa ulkopuolelle. Jos taudintorjuntaan osallistuisi kunnaneläinlääkäreitä usean aluehallintoviraston alueelta, johtovastuu olisi aina sillä aluehallintovirastolla, jonka alueella torjuntatoimet suoritettaisiin. Jos taudintorjuntaan osallistuisi valtuutettuja tarkastajia tai työvelvollisia, aluehallintovirasto johtaisi myös näiden toimintaa. Lisäksi aluehallintovirasto johtaisi teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa työskentelevien tarkastuseläinlääkäreiden toimintaa siltä osin kuin kyse olisi taudin torjuntatehtävistä, jotka mainitun laitoksen ulkopuolella suorittaa kunnaneläinlääkäri. Ehdotettu säännös olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Helposti leviävän eläintaudin torjunnan koordinointi ja johtaminen kuuluvat aluehallintovirastolle kuitenkin jo nyt, sillä virasto toimii lakia alemmanasteisten säännösten perusteella Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna paikallisena taudintorjuntakeskuksena. Aluehallintovirastolla on lisäksi keskeinen rooli vaarallisten ja valvottavien eläintautien leviämisen estämisessä.

Jäsenvaltiolla on velvollisuus perustaa kansallinen ja paikallinen taudintorjuntakeskus joidenkin helposti leviävien eläintautien kuten klassisen ja afrikkalaisen sikaruton sekä suu- ja sorkkataudin taudinpurkauksissa. Ehdotus lähtee siitä, ettei taudinpurkauksessa perusteta uusia viranomaisia, vaan valvontaviranomaiset toimivat tarvittaessa kansallisena tai paikallisena taudintorjuntakeskuksena olemassa olevilla resursseilla. Taudintorjuntakeskukselle ei säädettäisi laissa toimivaltaa, vaan viranomaiset päättäisivät itse siitä, tarvitaanko kriisitilanteita varten muutoksia viranomaisen sisäiseen toimivallanjakoon.

Paikallisen taudintorjuntakeskuksen tulee unionin säädösten mukaan olla toimintavalmiudessa huolehtimaan eläintaudin vastustamiseksi vaadittavista toimenpiteistä viipymättä. Taudintorjuntakeskuksella tulee olla taudin torjuntaa varten tarvittavat välineet ja laitteet, tarvittavat tietoliikenneyhteydet ja yhteydet viranomaisrekistereihin sekä sellaiset luettelot, kartat ja selvitykset, joiden avulla toimijoiden tunnistaminen, raatojen turval-

linen hävittäminen, eläintautia levittävien eläinten ja tuotteiden jäljittäminen sekä vyöhykkeillä noudatettavien rajoitusten valvonta on mahdollista. Lisäksi taudintorjuntakeskuksen tulee varautua taudinpurkauksesta johtuvaan työvoiman tarpeeseen. Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto toimisi nykyiseen tapaan paikallisena taudintorjuntakeskuksena.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto ohjaisi ja valvoisi aluehallintoviraston toimintaa vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi. Jos taudinpurkaus edellyttäisi toimenpiteitä usean aluehallintoviraston toimialueella, Elintarviketurvallisuusvirasto vastaisi tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Pykälän 2 momenttiin sisältyisi myös säännös, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi tarvittaessa oikeus antaa aluehallintovirastolle taudintorjuntaa koskevia käskyjä sekä oikeus ottaa taudintorjunnan johtovastuu aluehallintovirastolta. Otto-oikeutta voitaisiin käyttää vain, jos taudin tehokas torjunta ja leviämisen estäminen muutoin vaarantuisi.

Elintarviketurvallisuusvirasto toimisi pykälän 2 momentin mukaan Euroopan unionin säädöksissä tarkoitettuna kansallisena taudintorjuntakeskuksena helposti leviävän eläintaudin yhteydessä. Kansallisen taudintorjuntakeskuksen tehtäväksi säädetään eläintautikohtaisissa direktiiveissä muun muassa paikallisten taudintorjuntakeskusten toiminnan ohjaus ja valvonta, henkilöstön ja muiden voimavarojen osoittaminen paikallisiin taudintorjuntakeskuksiin, tiedon välittäminen komissiolle, muille jäsenvaltioille ja kansallisille toimijoille, yhteydenpito taudin diagnosoinnista vastaaviin laboratorioihin sekä yhteydenpito sanomalehtiin ja muihin viestimiin.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa unionin säädösten täytäntöönpanon edellyttämiä tarkempia säännöksiä paikallisen ja kansallisen taudintorjuntakeskuksen tehtävistä.

14 luku **Valvonta, tarkastukset ja tietojen julkisuus**

90 §. Tarkastus- ja näytteenotto-oikeus. Ehdotettuun lakiin sisältyy useita säännöksiä valvontaviranomaisen tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeudesta. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi lisäksi yleinen säännös valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta tilanteissa, joissa olisi aiheutta epäillä rikottavan ehdotettua lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai hallintopäätöksiä taikka lailla täytäntöön pantavia unionin säädöksiä tai niiden nojalla annettuja hallintopäätöksiä. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin, että tarkastus voitaisiin suorittaa ilman mainittua epäilyäkin 2 tai 4–6 luvussa säädettyjen, eläintaudin ennaltaehkäisyyn, leviämisen estämiseen tai torjuntaan liittyvien velvoitteiden, kieltojen, ehtojen tai rajoitusten taikka 11 luvussa tarkoitettujen, eläinten kuljettamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Ilman epäilyä rikkomuksesta voitaisiin suorittaa tarkastus esimerkiksi lain 7 §:ssä säädettyjen taudeilta suojautumiseen liittyvien velvoitteiden taikka eläinnäyttelyjen tai eläinten luontoon vapauttamisen valvomiseksi. Pitopaikan tautisuojaus asianmukaisuus voitaisiin tarkastaa esimerkiksi muun lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

Pykälässä tarkoitettun tarkastuksen suorittaisi tehtävästä riippuen joko kunnaneläinlääkäri tai aluehallintovirasto. Kuitenkin myös Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi ehdotettu tarkastusoikeus, sillä tiettyjen tehtävien kuten harvinaisimpien tautien kliinisten oireiden arvioinnin osalta Elintarviketurvallisuusvirasto saattaa olla valvontaviranomaisista ainoa, jolla on tarkastuksen suorittamiseksi riittävä asiantuntemus. Muun kuin rikkomusta koskevaan epäilyyn perustuvan tarkastuksen voisi suorittaa myös valtuutettu tarkastaja tai työvelvollinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeuden sisällöstä. Tarkastuksen tai tutkimuksen suorittajalla olisi oikeus päästä tiloihin, joissa eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita ja niitä koskevia asiakirjoja käsitellään, käytetään, kuljetetaan tai säilytetään sekä tutkia kaikki valvonnan kannalta merkitykselliset seikat kuten tilat, eläimet ja asiakirjat. Valvontaa varten tarpeellisia näytteitä voitai-

siin ottaa maksutta. Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi tarkastusta varten oikeus päästä eläintauteja tutkivaan tai taudin aiheuttajamikrobeja käsittelevään laboratorioon ja tarkastaa valvonnan kannalta merkitykselliset seikat kuten laboratorion tilat ja tutkimusvälineet sekä laboratorion laatu- ja tautisuojausjärjestelmät.

Pykälän 4 momentti koskisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa suoritettavaa tarkastusta tai tutkimusta. Asunto tai muu vastaava, pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävä tila kuuluu perustuslaissa suojatun kotirauhan piiriin. Mainitussa tilassa tarkastuksen tai tutkimuksen saisi suorittaa vain viranomainen, ja tarkastus tai tutkimus voitaisiin suorittaa asukkaahan tahdon vastaisesti vain, jos olisi aiheutta epäillä eläimistä vastuussa olevan tai muun laissa tarkoitettun toimijan syyllistyneen vankeusuhkaiseen rikokseen tai sellaiseen ehdotetussa laissa tarkoitettuun eläintautirikkomukseen, josta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Tarkastuksen tulisi myös olla välttämätön rikoksen tai rikkomuksen selvittämiseksi.

91 §. Tiedonsaantioikeus. Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisella, valtuutetulla tarkastajalla sekä työvelvollisella olisi oikeus saada eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilta toimijoilta tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Velvollisuus koskisi eläintenpitäjien lisäksi myös muita sellaisia toimijoita, joita laissa tai lailla täytäntöön pantavissa unionin säädöksissä säädetty velvoitteet koskevat, esimerkkinä mainittakoon alkioiden keräystä, sperman varastointia, eläimistä saatujen tuotteiden rajat ylittävää kauppaa taikka perkaamotoimintaa harjoittavat henkilöt tai yritykset. Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi lisäksi oikeus saada 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi eläintenpitoon tai muuhun laissa säädettyyn toimintaan liittyvät välttämättömät tiedot valtioon ja kunnan viranomaisilta. Pykälässä tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskisi myös sellaisia valvontaa varten tarvittavia tietoja, jotka liike- tai ammattitoimintaa taikka yksityisen taloudellista asemaa tai terveydentilaa koskevinä tietoina olisivat muutoin salassa pidettäviä.

92 §. *Kansainvälisten viranomaisten tarkastusoikeus.* Pykälän mukaan myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetuilla tarkastajilla olisi 90 §:ssä säädettyjä oikeuksia vastaavat tarkastus- ja näytteenotto-oikeudet sekä oikeus päästä valvonnan edellyttämiin paikkoihin sekä saada valvonnan edellyttämät tiedot ja asiakirjat silloin, kun kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttäisi. Valvontaviranomaisen tulisi tarvittaessa toimia yhteistyössä kansainvälisten viranomaisten tarkastajien kanssa.

93 §. *Toimijan velvollisuus avustaa viranomaisia.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan eläintautilain 12 a §:n 2 momentin säännöstä. Ehdotetun pykälän mukaan eläimistä vastuussa olevalla toimijalla olisi velvollisuus avustaa viranomaisia ehdotetun lain tai sillä täytäntöön pantavan unionin säädöksen nojalla suoritettavassa eläimen tutkimuksessa, rokottamisessa, lääkitsemisessä tai näytteiden ottamisessa. Eläimistä vastuussa oleva toimija olisi myös velvollinen järjestämään sellaiset olosuhteet, joissa toimenpiteen suorittaminen voitaisiin tehdä turvallisesti ottaen huomioon eläimen tavanomainen käyttäytyminen. Eläinlajeista riippuen toimenpiteiden suorittaminen voi edellyttää erityistä hoitokarsinaa taikka eläimen kiinniottoon tai pitelyyn kykeneviä avustavia henkilöitä. Mainittua velvollisuutta ei kuitenkaan olisi, jos toimenpide tulisi suoritettavaksi niin lyhyellä varoitusajalla, ettei olosuhteiden järjestämistä kohtuudella voitaisi edellyttää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläimistä vastuussa olevien toimijoiden sekä muiden laissa tarkoitettujen toimijoiden velvollisuudesta antaa valvontaviranomaiselle välttämättömät tiedot eläintaudin alkuperän, laadun ja levinneisyyden selvittämiseksi.

94 §. *Virka-apu.* Voimassa olevassa eläintautilaissa ei ole virka-apua koskevaa säännöstä. Sen sijaan helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain 2 §:ssä säädetään poliisin velvollisuudesta antaa eläinlääkintäviranomaiselle kaikkea toimialaansa kuuluvaa virka-apua. Säännös poliisin virkaavusta sisältyisi myös ehdotettuun lakiin. Pykälän 1 momentin mukaan poliisin tulisi antaa virka-apua valvontaviranomaiselle, valtuutetulle tarkastajalle tai työvelvolliselle

laissa tai lailla täytäntöön pantavassa unionin säädöksessä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Virka-apu voisi tulla kyseeseen, jos tehtävien hoitamista estetään tai jos tehtävissä muutoin tarvitaan poliisivaltuuksien käyttöä.

Pelastuslain (379/2011) 50 §:n mukaan pelastusviranomaisen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen tai laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus pelastuslain mainittuun säännökseen. Pelastusviranomaisen virka-apu voisi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa tarvitaan pelastusviranomaisella olevaa kalustoa esimerkiksi veden kuljettamista varten taikka muuta mainitulla viranomaisella olevaa erityisvälineistöä tai -osaamista. Joissakin tapauksissa voi olla esimerkiksi tarvetta tartuntavaarallista materiaalia, ja toimenpiteen hallittu suorittaminen voi edellyttää virka-avun pyytämistä. Pelastusviranomaisen apua voidaan tarvita myös kuolleiden eläinten keräilyssä. Pelastuslaissa tarkoitettu virka-apu annetaan lähtökohtaisesti korvausta vastaan. Korvauksen perusteena ovat virka-avusta pelastusviranomaiselle aiheutuneet todelliset lisäkustannukset kuten henkilöstön palkkaukseen, suojavarusteiden hankintaan sekä muihin varuste- ja kalustohankintoihin liittyvät viranomaisen omiin lakisääteisiin tehtäviin nähden ylimääräiset kustannukset.

Pykälän 3 momentin mukaan tulliviranomainen voisi tarvittaessa antaa valvontaviranomaiselle toimialaansa kuuluvaa virka-apua laissa tarkoitettujen tarkastusten suorittamiseksi. Lain 64 §:n 2 momentin mukaan toisesta jäsenvaltiosta Suomeen saapuvia eläimiä, alkioita ja sukuoluja voidaan tarkastaa pistokokein myös kuljetuksen aikana ennen niiden saapumista määräpaikkaan. Kuljetuksen aikana tapahtuvat tarkastukset voisivat olla tarpeen esimerkiksi toisessa jäsenvaltiossa sattuneen äkillisen taudinpurkauksen vuoksi hätätoimenpiteenä asetettujen kuljetuskieltojen ja -rajoitusten valvomiseksi. Samoin 11 luvussa säädettyjen eläinten tai tuotteiden kuljettamista koskevien vaatimusten noudattamista voidaan valvoa kuljetuksia tarkastamalla. Virka-apua antava tulliviranomainen huolehtisi kuljetusten pysäyttämisestä niiden ylittäessä maan rajan, jotta val-

vontaviranomainen voisi suorittaa tarkastuksen. Lisäksi tulliviranomainen voisivat ilmoittaa valvontaviranomaiselle sellaisista eläimiä tai niistä saatuja tuotteita sisältävistä kuljetuksista, joiden osalta virka-apun pyytäminen tulliviranomaiselta voisi olla tarpeen.

On mahdollista, että eläintautien leviämisen estämisessä ja torjunnassa tarvitaan myös rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien virka-apua. Rajavartiolaitoksen antamasta virka-apusta säädetään rajavartiolain (578/2005) 77 §:ssä. Puolustusvoimilta valvontaviranomaisten on mahdollista saada virka-apua tarvittaessa niin sanotun virka-apun ketjutuksen kautta eli siten, että virka-apua antava poliisi pyytää tehtäviin edelleen virka-apua puolustusvoimilta.

15 luku Rekisterit

95 §. Rekisterinpitäjä. Eläinten terveyden varmistamiseen liittyvät viranomaisrekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää, johon sisältyvät myös eläinten tunnistamiseen ja jäljitettävyyteen sekä eläinten hyvinvoinnin, elintarviketurvallisuuden ja kasvinterveyden varmistamiseen liittyvät rekisterit samoin kuin maatalojen omistajuuteen ja hallintaan sekä maataloustukien maksuun ja valvontaan liittyvät rekisterit. Tietojärjestelmän rakenteesta, sisällöstä ja käyttötarkoituksesta, tietojärjestelmään sisältyvien rekistereiden pitämisestä, rekisteritietojen luovuttamisesta sekä rekisteritietojen säilyttämisajasta ja poistamisesta tietojärjestelmästä säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008), jäljempänä tietojärjestelmälaki. Lakia sovelletaan paitsi tietojärjestelmään sisältyviin rekistereihin myös maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnossa laadittuihin asiakirjoihin, jos asiakirjoissa olevat tiedot kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Laki on maaseutuelinkeinohallinnon yleislakina toissijainen suhteessa erityislakeihin, eli sen säännöksiä ei sovelleta siltä osin kuin ne poikkeavat muun lain säännöksistä. Rekistereiden tietosisältöä koskevat lain säännökset ovat myös siinä määrin yleisluonteisia, että perustuslain henkilötietojen käsittelylle asettamien vaatimusten täyttymi-

nen edellyttää useiden rekistereiden osalta lain säännöksiä täydentävää erityislakia. Esimerkiksi eläinten tunnistamiseen ja jäljitettävyyteen liittyvistä rekistereistä säädetään eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa.

Eläintautien vastustamiseksi pidetään rekistereitä luvan saaneista toimijoista ja toimipaikoista sekä rekisteröitymisvelvollisuuden perusteella rekisteröidyistä toimijoista. Rekistereitä pidetään lisäksi eräistä eläintautien esiintymistä tai toimijoille annettuja hallintopäätöksiä koskevista valvontatiedoista. Tällä hetkellä mainittujen rekistereiden tietosisällöstä ei ole laintasoisia säännöksiä. Ehdotuksen mukaan rekistereitä koskevat säännökset otettaisiin lain 15 lukuun. Rekisterisäännökset kytkettäisiin tietojärjestelmäkiin säätämällä, että 15 luvussa tarkoitetut rekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää ja että niihin sovelletaan tietojärjestelmälakia.

Tietojärjestelmälain mukaan tietojärjestelmään sisältyviä rekistereitä pitävät Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa kukin oman toimialansa osalta. Pykälässä säädettäisiin, että ehdotetussa laissa säädetyt rekistereitä pitäisi Elintarviketurvallisuusvirasto. Muut valvontaviranomaiset kuitenkin käyttäisivät ja olisivat velvollisia päivittämään rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Vastuu rekisterimerkinnän tekemisestä olisi lähtökohtaisesti sillä viranomaisella, joka päättäisi rekisteriin merkittävästä toimenpiteestä kuten luvasta tai kiellosta.

96 §. Rekisterit hyväksytyistä tai luvan saaneista toimijoista, laitoksista, toimipaikoista ja laboratorioista. Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriä pidettäisiin hyväksytyistä lokeroista, sperman keräysasemista, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmistä, sperma-varastoista, karanteeneista, kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikoista, kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikoista ja laboratorioista sekä lain 61 §:ssä tarkoitetuista toimijoista ja pitopaikoista eli unionin sisäiseen kauppaan hyväksytyistä siipikarjan pitopaikoista, eläinlääkäreistä, keräyskeskuksista sekä mainitussa pykälässä yksilöityä tarkoitusta varten hyväksytyistä eläintarhoista tai koe-eläinlaitoksista. Rekisteriä pidettäisiin myös

vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneista toimijoista.

Pykälän 2 momentissa luettelaisiin rekistereihin merkittävät tiedot. Näitä olisivat yhteystietojen ja pito- tai toimipaikkaa koskevien tietojen lisäksi muun muassa tiedot siitä, mitä toimintaa hyväksyminen tai lupa koskee, tiedot hyväksymis- tai lupapäätöksessä asetetuista rajauksista ja ehdoista sekä tiedot toiminnan lopettamisesta taikka hyväksynnän tai luvan mahdollisesta peruuttamisesta. Vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneita toimijoita koskevaan rekisteriin merkittäisiin lisäksi tiedot pito- tai toimipaikan tai perkaamon sijainnista, kasvatus-tiloista, sijaintialueen tautitilanteesta, tuotantosuunnasta sekä kasvatettavien tai perattavien vesiviljelyeläinten lajeista. Pykälän 5 momentin mukaan rekisteritietojen merkittämisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Unionin lainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden tulee julkaista luettelo hyväksytyistä ja luvan saaneista toimijoista. Luettelon julkaisemisesta säädetään neuvoston direktiivin 2008/73/EY täytäntöönpanosta jäsenvaltioiden yhteisön eläinlääkintä- ja eläinjalostuslainsäädännön mukaisesti hyväksymien laitteiden ja laboratorioiden luetteloista sisältävien Internetpohjaisten tietosivujen osalta annetussa komission päätöksessä 2009/712/EY. Vesiviljelylaitoksia ja tiettyjä perkaamoja koskevan luettelon julkaisemisesta säädetään kuitenkin neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta siltä osin kuin kyse on internetpohjaisesta tietosivusta, jonka avulla saatetaan sähköisesti saataville tietoja vesiviljelyn tuotantoyrityksistä ja luvan saaneista jalostuslaitoksista annetussa komission päätöksessä 2008/392/EY. Unionin säädösten täytäntöön panemiseksi pykälässä säädettäisiin, että Elintarviketurvallisuusvirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitettuja hyväksytyistä tai luvan saaneista toimijoista, laitoksista ja toimipaikoista sähköisesti luettelon, johon voi sisältyä pykälän 2 momentissa tarkoitettuja, unionin lainsäädännössä edellytetyjä tietoja. Vesiviljelylaitosten ja perkaamojen osalta säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan eläintautilain 14 b §:n 4 momentin säännöstä. Pykälän 5 momentin mukaan maa- ja metsätalousminis-

teriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luettelon julkaisemisesta noudatettavasta menettelystä.

Tietojärjestelmälain 12 §:n mukaan tiedot poistetaan tietojärjestelmästä välittömästi sen jälkeen, kun niiden käsittelylle ei ole enää laissa säädettyä perustetta, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Koska mainittujen säännösten valossa pykälän mukaisten rekisteritietojen säilyttämisaika jää varsin avoimeksi, ehdotetussa laissa säädettäisiin mainitusta pykälästä poiketen, että hyväksytyjä toimijoita, laitoksia ja toimipaikkoja sekä luvan saaneita toimijoita koskevien rekistereiden tiedot poistettaisiin rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun toimija on ilmoittanut toiminnan lopettamisesta taikka lupa tai hyväksyntä on peruutettu.

97 §. Muut toimijoita ja laboratorioita koskevat rekisterit. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niitä toimijoita koskevasta rekisterinpidosta, jotka toimittavat eläimiä, alkioita tai sukusoluja Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisesta jäsenvaltiosta Suomeen taikka jotka vievät eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita jäsenvaltioiden ulkopuolelle. Mainituilla toimijoilla on ehdotetun 60 tai 70 §:n mukaan velvollisuus hakea rekisteröintiä tai tehdä toiminnastaan ilmoitus rekisteröintiä varten. Lisäksi pykälässä säädettäisiin niitä laboratorioita koskevasta rekisterinpidosta, jotka tutkivat näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta. Mainittuja laboratorioita koskee ehdotetun 81 §:n mukaan ilmoitusvelvollisuus.

Pykälän säännökset koskisivat rekistereiden tietosisältöä ja rekisteritietojen säilyttämistä. Toimijoista ja laboratorioista tallettaisiin rekisteriin rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa tai toimijalta edellytetyssä ilmoituksessa vaaditut tiedot sekä tiedot toiminnan lopettamisesta taikka rekisteröinnin peruuttamisesta. Toimijoita koskevan rekisterin tiedot poistettaisiin rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun rekisteröinnin voimassaolo on päätynyt tai rekisteröinti on peruutettu. Laboratorioita koskevan rekisterin tiedot puolestaan poistettaisiin mainitun ajan kuluttua siitä, kun laboratorion ilmoituksenvarainen toiminta olisi lopetettu. Pykälän

3 momentin valtuussäännöksen mukaan rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

98 §. *Eläintautien valvontaa varten rekisteröitävät tiedot.* Ehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan eläintautien valvontaa varten rekisteröitäisiin tiedot vastustettavien ja uusien vakavien eläintautien taudinpurkauksista. Nämä tiedot säilytettäisiin pykälän 3 momentin mukaan rekisterissä pysyvästi. Tietojen säilyttämistä koskeva säännös merkitsisi poikkeusta tietojärjestelmälain 12 §:n säännöksestä, jonka mukaan valvontatiedot on eräitä erityistilanteita lukuun ottamatta poistettava tietojärjestelmästä viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Tautitapauksia koskevaan rekisteriin sisältyisivät ja siten säilyttämiselvöllisyyden piiriin kuuluisivat tiedot siitä, missä pitopaikoissa vastustettavia tai uusia vakavia eläintauteja on esiintynyt. Pitopaikkoja koskevat tiedot ovat usein luonteeltaan henkilötietoja, joiden pysyvä säilyttäminen on perustuslain mukaan mahdollista vain erityisistä syistä. Eläintautien esiintymistä koskevien tietojen pysyvä säilyttäminen on välttämätöntä, koska tietoja vakavien eläintautien esiintymisestä tarvitaan vielä vuosikymmenten jälkeen sekä kansainvälisiä selvityksiä että kansallisia tutkimustarpeita varten. Lisäksi jotkut taudinaiheuttajat kuten pernarutto voivat säilyä maaperässä useita vuosikymmeniä.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteröitäisiin tiedot pitopaikkaan 4 luvussa tarkoitetulla hallintopäätöksellä tai 5 luvussa tarkoitetulla alueellisella määräyksellä kohdistetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, näitä koskevista poikkeusluvista sekä hallinnollisina pakkokeinoina lain 111 §:n nojalla määrättyistä kielloista ja rajoituksista. Myös eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevaan selvitykseen sisältyvät tiedot niistä muista pitopaikoista, joista eläintauti on voinut siirtyä tai joihin se on voinut levitä, merkittäisiin rekisteriin. Rekisteriä pidettäisiin lisäksi pitopaikoista, jotka kuuluvat vapaaehtoiseen terveystalvontaan sekä niiden terveystalvontakäytöstä.

Valtuutetuille tarkastajille myönnettyjä valtuutuksia koskevaan rekisteriin merkittäisiin

valtuutukseen sisältyvät tiedot valtuutetun henkilön nimestä, valtuutukseen kuuluvasta tehtävästä sekä valtuutuksen kestosta. Myös eläintalvontaan liittyviin tarkastuksiin ja näytteenottoihin, näytteitä koskeviin tutkimustuloksiin sekä eläinten pakollisiin rokotuksiin liittyviä tietoja voitaisiin rekisteröidä. Tutkimustuloksina voitaisiin rekisteröidä myös niitä 8 §:ssä tarkoitettuun omavalvontanäytteenottoon liittyviä tutkimustuloksia, jotka toimija olisi mainitun pykälän mukaan velvollinen antamaan tiedoksi viranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan Elintarvike- ja turvallisuusvirasto julkaisisi vapaaehtoiseen terveystalvontaan sitoutuneiden pitopaikkojen terveystalvontakäytöstä sähköisesti toimijoiden käyttöön tarkoitettua luetteloa. Luettelosta kävisivät ilmi pitopaikan tunnistamiseksi välttämättömät tiedot kuten toimijan nimi ja pitopaikan sijainti sekä pitopaikan terveystalvontaluokka. Yleisesti saatavilla oleva luettelo helpottaisi vapaaehtoiseen terveystalvontaan sitoutuneiden toimijoiden harjoittamaa eläinkauppaa ja vähentäisi viranomaisten työmäärää, kun toimijoiden ei enää tarvitsisi pyytää valvontaviranomaiselta kauppaa varten todistusta pitopaikan terveystalvontaluokasta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä.

16 luku **Maksut ja palkkiot**

99 §. *Viranomaisten suoritteista valtiolle perittävät maksut.* Ehdotetussa laissa säädettyistä valtion viranomaisen ja valtuutetun tarkastajan suoritteista valtiolle perittäviin maksuihin sovellettaisiin, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään.

Valtion maksuperustelain mukaan kukin ministeriö päättää, mitkä sen hallinnonalan viranomaisten suoritteet ovat maksullisia. Ministeriö päättää myös niin sanotuista kiinteistä maksuista eli maksuista, jotka peritään toimijalta aina samansuuruisina huolimatta siitä, että suoritteen tuottava viranomainen ja suoritteen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset saattavat vaihdella. Ehdotettuun lakiin perustuvien suoritteiden hinnoittelussa lähtökohtana olisi omakustannusarvo.

Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto määräisi ja perisi valtiolle maksut kunnan-eläinlääkäreiden maksullisista suoritteista. Kunnaneläinlääkärin suoritteista perittävien maksujen suuruudesta säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella noudattaen soveltuvin osin, mitä valtion maksuperuellaissa säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuutta ja maksujen suuruutta koskevista yleisistä perusteista ja muista perusteista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin lisäksi suoritteiden laskutuksessa noudatettavasta menettelystä. Tarkoitus on säätää siitä, miten laskutusta varten tarvittavat tiedot toimitetaan kunnista aluehallintovirastoon.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi maininta, jonka mukaan maksua ei perittäisi muihin kuin jäsenvaltioihin toimitettavia eläimistä saatuja tuotteita koskevasta virallisesta eläinlääkintötodistuksesta silloin, kun kunta perisi maksun samasta todistuksesta. Elintarvikkeita koskevat todistukset sisältävät usein viennin kohdemaan vaatimuksesta mainintoja paitsi tuotteiden vapaudesta tietyistä eläintaudeista myös muista elintarviketurvallisuuden varmistamiseen liittyvistä seikoista. Viimeksi mainittujen seikkojen osalta todistuksen antamiseen liittyvä toimivalta perustuu elintarvikelakiin. Silloin kun kunta perisi kunnaneläinlääkärin myöntämästä todistuksesta maksun elintarvikelain tai valvonta-asetuksen nojalla, samasta suoritteesta ei tulisi enää periä maksua valtiolle ehdotetun lain mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin valvonta-asetuksen 28 §:ään sellaisten ylimääräisten valvontatoimien maksullisuuden osalta, jotka aiheutuisivat säännösten noudattamatta jättämisestä. Valvonta-asetuksen mukaan mainitun lisävalvonnan tulee aina olla maksullista.

100 §. *Valtuutetuille tarkastajille maksettavat palkkiot ja korvaukset.* Ehdotetun pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto maksaisi valtuuttamalleen tarkastajalle palkkion lain mukaisista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä sekä korvaisi heille aiheutuneet kustannukset.

101 §. *Valtion kunnille maksama korvaus.* Pykälään sisältyisi viittaus eläinlääkintähuoltolain 23 §:ään, jossa säädetään kunnan oikeudesta saada valtion varoista korvaus kun-

neläinlääkärille kuuluvien eläintautivalvontaan liittyvien tehtävien suorittamisesta.

17 luku **Eräiden kustannusten ja korvausten maksaminen valtion varoista**

102 §. *Eläintaudin hävittämisestä aiheutuvien kustannusten maksaminen valtion varoista.* Pykälän mukaan valtion varoista maksetaan taudin hävittämistoimenpiteitä koskevan määräyksen täytäntöönpanoon liittyvästä työstä, laitteiden ja välineiden käytöstä sekä tarvikkeista ja aineista aiheutuvat kustannukset. Poikkeuksen muodostaisivat ne lähinnä maahantuotuja eläimiä tai tuotteita koskevat määräykset, joiden täytäntöönpano olisi toimijan vastuulla. Työn suorittamiseen liittyviä kustannuksia ovat paitsi palkkio tehdystä työstä myös työn suorittajan matkakustannukset. Mainitut toimenpiteet eli eläinten lopettaminen, tuotteiden käsittely ja hävittäminen, pitopaikoissa toteutettavat puhdistukset ja desinfiointit sekä mahdolliset laidunten käsittelyyn liittyvät toimenpiteet suoritetaan valtion kustannuksella myös voimassa olevan lain mukaan. Koska valvontaviranomaiset vastaavat taudin torjuntatoimenpiteitä koskevien määräysten täytäntöönpanosta, päätösvalta työn teettämistavan ja työn suorittajan valinnan suhteen on viranomaisilla. Toimijalla on kuitenkin lain mukaan velvollisuus avustaa täytäntöönpanossa siinä määrin kuin häneltä voidaan kohtuudella odottaa. Normaaliin toimijan avunantovelvollisuuteen kuuluvasta työstä ei voida maksaa eläimistä tai pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle korvausta valtion varoista.

103 §. *Korvaukset viranomaisen määräyksestä lopetetusta eläimestä.* Omistajalla olisi nykyiseen tapaan oikeus saada valtion varoista korvaus eläimestä, joka olisi viranomaisen määräyksestä lopetettu, teurastettu tai perattu tai joka olisi lain nojalla määrätyn käsittelyn tai muun toimenpiteen seurauksena kuollut. Oikeus täyteen korvaukseen liittyisi tilanteisiin, joissa eläimet määrättäisiin lopettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi viranomaisen aloitteesta.

Korvauksena suoritettaisiin eläimen käypä arvo, joksi katsottaisiin se arvo, joka eläimellä olisi ollut ilman viranomaisen määräyksen

perusteena olevaa eläintautia. Korvausten maksamista varten voitaisiin kuitenkin vahvistaa valtioneuvoston asetuksella eläinlajikohtaiset vakiokorvaukset, jotka vastaisivat kyseisten eläinten keskimääräistä käypää arvoa. Koska eläimen ikä ja muut seikat vaikuttavat suuresti eläimen arvoon, vakiokorvaukset tulisi tarpeen mukaan määrittellä erikseen eri-ikäisille ja erityyppisille eläimille. Omistajalla olisi vakiokorvausten vahvistamisesta huolimatta oikeus saada korvauksen suuruus määritellyksi eläimen käyvän arvon perusteella, jos eläimen arvo jalostuksellisista tai muista vastaavista syistä olisi huomattavasti vakiokorvausta suurempi. Jos korvattavaa eläintä voitaisiin käyttää kokonaan tai osaksi hyödyksi, vähennettäisiin korvattavasta määrästä eläimen jäännöskäyttöarvo.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläimistä maksettavista korvauksista niissä tilanteissa, joissa eläinten lopettamista, teurastamista tai perkaamista koskeva määräys perustuu omistajan hakemukseen. Kyseessä voisi olla valvottava eläintauti tai uusi vakava eläintauti, jonka toimija haluaa hävittää pitopaikasta, vaikka viranomaiset eivät ryhdy taudin hävittämistoimenpiteisiin. Kyse voisi myös olla tilanteesta, jossa vyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavat kiellot, ehdot tai rajoitukset olisivat olleet voimassa vähintään kaksi viikkoa ja huomattavasti vaikeuttaisivat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä. Näissä tapauksissa omistajalla olisi oikeus saada valtion varoista korvauksena enintään kolme neljäsosaa eläimen käyvästä arvosta tai 2 momentissa tarkoitettua vakiokorvauksesta, josta olisi ensin vähennetty eläimen jäännöskäyttöarvo. Jos korvattavia tapauksia olisi paljon, voitaisiin korvauksen määrää alentaa. Korvauksen maksaminen valvottavan tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi edellyttäisi lisäksi, että pitopaikasta vastuussa oleva toimija suorittaisi hänen vastuullaan olevat, 23 §:n 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen kumoamisen edellytyksenä olevat puhdistus- ja desinfiointitoimenpiteet.

Korvausta ei suoritettaisi eläimestä, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen olisi erityisen painavia syitä. Esimerkiksi yhdestä näytteeksi otetusta kalasta ei tällä perusteella tarvitsisi maksaa korvausta.

Jos sen sijaan vesiviljelylaitoksen kaikki kalat määrätään lopetettaviksi tai perattaviksi, on eläinten yhteenlaskettu arvo merkittävä ja korvauksen maksamiseen siten erityisen painavia syitä.

104 §. *Korvaus viranomaisen määräyksestä hävitetyistä omaisuudesta.* Omistajalla olisi nykyiseen tapaan oikeus saada valtion varoista korvaus eläimistä saaduista tuotteista sekä muista aineista, tavaroista, esineistä tai rakenteista, jotka olisi viranomaisen 26 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettujen määräyksen mukaisesti hävitetty tai käsitelty siten, että ne olisivat vahingoittuneet tai muuttuneet käyttökelvottomiksi. Korvauksena suoritettaisiin hävitetyn tai käsitellyn omaisuuden käypä arvo, joka saattaa olla alhaisempi kuin se summa, jolla pitopaikkaan saadaan hankittua uusi vastaava omaisuus entisen tilalle. Korvausta ei maksettaisi omaisuudesta, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen olisi erityisen painavia syitä. Koska valtiontuki ei unionin säädösten mukaan voi kohdistua eläimistä saatujen tuotteiden jalostamiseen tai kaupan pitämiseen, toimijoilla ei olisi oikeutta saada korvausta tuotteista, jotka olisi lain 28 §:n nojalla jäljitetty ja mainitun pykälän nojalla annetun määräyksen perusteella käsitelty tai hävitetty.

105 §. *Korvaus tuotannon menetyksestä.* Pykälässä säädettäisiin eläintaudin aiheuttamista tuotannonmenetyksistä maksettavista korvauksista. Ehdotuksen mukaan toimijalle voitaisiin tietyin edellytyksin korvata taloudellinen vahinko, joka olisi aiheutunut helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin taikka uuden vakavan eläintaudin torjumiseksi tai leviämisen estämiseksi määrätystä kiellosta, ehdosta, rajoituksesta tai toimenpiteestä. Korvaus voitaisiin maksaa vain, jos viranomaisen määräys estäisi tai vaikeuttaisi eläintuotantoa ja tästä aiheutuisi taloudellista vahinkoa, joka merkittävästi vaikeuttaisi tuottajan toimeentuloa. Kyse voisi olla lähinnä pitopaikkaan kohdistetuista, eläinten siirtämistä tai uusien eläinten ottamista koskevista kielloista tai rajoituksista taikka määräyksestä, jonka perusteella pitopaikan eläimet olisi lopetettu. Taloudellinen vahinko voitaisiin kuitenkin korvata myös silloin, kun se olisi aiheutunut tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavista kielloista, ehdoista, rajoituksista tai

toimenpiteistä. Ehdotettu sääntely vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan eläintautilain sääntelyä ja noudatettua korvauskäytäntöä, vaikkakin voimassa olevat säännökset vyöhykkeillä noudatettavista kielloista ja rajoituksista aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta ovat tulkinnanvaraisia.

Uusi olisi säännös, jonka mukaan korvauksena voitaisiin suorittaa enintään kolme neljäsosaa vahingon suuruudesta. Laajemman taudinpurkauksen sattuessa korvauksia jouduttaisiin todennäköisesti alentamaan. Tilanteissa, joissa vyöhykkeillä ja rajoitusalueilla noudatettavat kiellot ja rajoitukset koskisivat suurta toimijajoukkoa, jouduttaisiin myös harkitsemaan, missä määrin korvauksia ylipäättään pystyttäisiin maksamaan. Ehdotettu täsmennys ei kuitenkaan merkitsisi tältä osin muutosta eläintenpitäjien oikeuksiin, sillä korvaus taloudellisesta vahingosta on myös voimassa olevan lain mukaan harkinnanvarainen.

106 §. Korvausten ulkopuolelle jäävä toiminta. Pykälän mukaan valtion varoista ei korvattaisi kustannuksia ja menetyksiä, jotka olisivat syntyneet elintarvikkeiden jalostuksessa, muiden eläimistä saatavien tuotteiden tai rehujen valmistuksessa taikka elintarvikkeiden tai muiden tuotteiden kaupan pitämisessä. Säännös vastaisi valtiontukea koskevia unionin sääöksiä ja suuntaviivoja.

107 §. Korvauksen hakeminen ja ennakkokorvaus. Valtion varoista maksettavia korvauksia olisi haettava Elintarviketurvallisuusvirastosta, joka päättäisi niiden myöntämisestä. Korvausta muista kuin omistajan hakemuksesta lopetetuista, teurastetuista tai peratuista eläimistä olisi haettava kahden kuukauden kuluessa eläimen kuolemaan johtaneen toimenpiteen suorittamisesta. Ehdotettu määräaika on tarpeen, jotta maa- ja metsätalousministeriö voisi hakea kyseisiin korvauksiin Euroopan unionin myöntämää rahoitusta määräajassa. Muita korvauksia olisi haettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun korvauksiin oikeuttavat toimenpiteet olisi suoritettu. Jos vahingot johtuisivat eläintenpitoon vaikuttavista kielloista tai rajoituksista, kolmen kuukauden määräaika alkaisi kiellon, ehdon tai rajoituksen voimassaolon päättymisestä. Hakemukseen tulisi liittää riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista. Maa- ja

metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin selvityksen sisällöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain tavoin Elintarviketurvallisuusviraston mahdollisuudesta maksaa hakijalle ennakkokorvausta. Ennakkokorvausta voitaisiin suorittaa vain, jos korvauksen hakijan oikeus korvaukseen olisi ilmeinen.

108 §. Perusteet korvauksen epäämiselle. Pykälässä säädettäisiin korvauksen epäämisestä tai korvausmäärän alentamisesta toimijan oman menettelyn johdosta. Toimija menettäisi oikeutensa korvauksiin kokonaan tai osittain, jos hän olisi toiminut ehdotetun lain vastaisesti taikka rikkonut pykälässä mainittuja muita säännöksiä tai määräyksiä tai ei olisi noudattanut niiden nojalla annettuja päätöksiä. Oikeus korvauksiin menetettäisiin myös, jos toimija olisi hankkiessaan eläimen tai muun omaisuuden tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää sairaudesta tai tartunnasta. Vastava pykälä sisältyy myös voimassa olevaan eläintautilakiin. Rikkomuksen laadun ja laajuuden perusteella arvioitaisiin, tulisiko korvaus evätä kokonaisuudessaan vai riittäisikö korvauksen alentaminen. Jos korvausta alennettaisiin, maksettavasta osuudesta päätettäisiin suhteellisuusperiaate huomioon ottaen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan korvauksia ei maksettaisi valtion varoista siltä osin kuin toimijalla olisi oikeus saada samasta vahingosta korvaus Euroopan unionin perustamasta rahastosta.

109 §. Korvauksen takaisinperintä ja valtion takautumisoikeus. Pykälän 1 momentin mukaan ennakkokorvauksena liikaa maksettu määrä tulisi palauttaa kuukauden kuluessa siitä, kun tieto lopullisesta korvauksesta olisi saatu. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korvausten takaisinperinnästä. Maksettu korvaus perittäisiin takaisin kokonaan tai osaksi, jos saaja olisi korvausta hakiessaan antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka salannut tietoja ja siten vaikuttanut korvauksen myöntämiseen.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi valtion takautumisoikeutta koskeva säännös. Sen mukaan valtiolla olisi takautumisoikeus siihen toimijaan nähden, jonka tahallinen tai tuotuksellinen toiminta olisi aiheuttanut taudin leviämisen muiden omistamiin eläimiin ja siten johtanut valtion korvausvastuuseen.

Pykälän 4 momentin mukaan valtiolle palautettavalle tai korvattavalle määrälle tulisi maksaa viivästyskorkoa korkolain mukaan. Lisäksi momentissa olisi säännös valtiolle maksettavien kustannusten ja korvausten täytäntöönpanosta.

18 luku Hallinnolliset pakkokeinot

110 §. Määräys. Pykälässä säädettäisiin lievimmästä valvontaviranomaisen käytössä olevasta pakkokeinosta, jota voitaisiin käyttää silloin, kun säännösten, määräysten tai hallintopäätösten noudattamiseen liittyvää puutetta ei saataisi poistettua valvonnan yhteydessä annetuilla kehoituksilla. Valvontaviranomainen voisi määrätä toimijan välittömästi tai asiaan laatuun nähden riittävässä määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Säännös olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi.

111 §. Kielto ja rajoitus. Jos säännösten vastainen menettely aiheuttaisi vakavaa vaaraa vastustettavan eläntätaudin leviämisestä taikka vaaraa ihmisten terveydelle, aluehallintoviraston tulisi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin vaaran poistamiseksi. Se voisi hallinnollisena pakkokeinona kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden siirtämisen pitopaikkaan tai sieltä pois toistaiseksi taikka rajoittaa mainittuja siirtoja toistaiseksi. Koska taudinpurkauksissa eläinten siirtäminen on yleensä muutenkin kielletty tai sitä on rajoitettu, kieltä voisi tulla kyseeseen lähinnä eläintautien ennaltaehkäisyyn tai valvontaan liittyvien, pitopaikkoja koskevien velvoitteiden kyseessä ollen eli tilanteissa, joissa pitopaikan ja pitopaikassa pidettävien eläinten osalta ei noudatettaisi pakolliseen terveystarkkailuun tai pakollisiin rokotuksiin sisältyviä velvoitteita taikka 44 §:ssä tarkoitettuja velvoitteita tai kieltoja helposti leviävän eläntätaudin leviämisen estämiseksi. Kielto tai rajoitus voitaisiin määrätä myös silloin, kun toimintaa harjoitettaisiin ilman ehdotetun lain mukaan vaadittavaa lupaa tai hyväksyntää.

Kieltoa tai rajoitusta ei voitaisi asettaa, ellei viranomainen olisi ensin antanut toimijalle mahdollisuutta puutteen korjaamiseen tapaukseen nähden kohtuulliseksi katsottavassa määräajassa, ja se voitaisiin pykälän 2 mo-

mentin mukaan asettaa vain siinä laajuudessa kuin se olisi tarpeen eläntätaudin leviämisen hallitsemiseksi. Kielto tai rajoitus kumottaisiin, kun puutteet olisi korjattu. Kumoaminen edellyttäisi kuitenkin lisäksi tutkimuksien saattua varmuutta siitä, ettei pitopaikassa esiinny sitä eläntautia, jonka leviämisen estämiseksi laiminlyödyt kiellot tai velvoitteet olisi asetettu.

Pykälän 3 momentin mukaan kieltä tai rajoitusta voitaisiin asettaa myös määräajaisena asian selvittämisen ajaksi, jos se olisi eläinten terveydelle tai kansanterveydelle aiheuttavan välittömän vaaran vuoksi välttämätöntä. Väliaikainen kieltä tai rajoitusta olisi voimassa siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto antaisi asiassa lopullisen ratkaisunsa. Aluehallintoviraston tulisi pykälän mukaan huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytyksettä.

112 §. Hyväksymisen, luvan ja rekisteröinnin peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin laissa tarkoitetun hyväksymisen, luvan ja rekisteröinnin peruuttamisesta, josta päättäisi sama viranomainen kuin hyväksymisestä, luvasta tai rekisteröinnistäkin. Peruuttaminen olisi mahdollista, jos luvan myöntämiselle tai rekisteröinnille säädetyt edellytykset eivät enää täytyisi tai toiminnassa olennaisesti rikkouttaisiin lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai päätöksiä. Hyväksyminen tai lupa voitaisiin peruuttaa lisäksi, jos toiminnasta aiheutuisi vakavaa vaaraa vastustettavan eläntätaudin leviämisestä tai vaaraa ihmisten terveydelle eikä vaaraa voitaisi muulla tavoin estää. Hyväksymistä, lupaa tai rekisteröintiä ei kuitenkaan voitaisi peruuttaa, ellei valvontaviranomainen olisi ensin antanut toimijalle mahdollisuutta puutteen korjaamiseen määräajassa.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksyminen ja lupa tulisi peruuttaa myös, jos toiminta olisi lopetettu muutoin kuin tilapäisesti. Lokeron hyväksyminen peruutettaisiin myös, jos lokerossa todettaisiin esiintyvän sitä tautia, jonka vastustamista koskevista vaatimuksista lokero olisi saanut oikeuden poiketa.

Luvan tai rekisteröinnin kohteena oleva toiminta voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan määrätä keskeytettäväksi peruuttamista koskevan asian käsittelyn vaatimaksi, enintään kahden viikon pituiseksi ajaksi, jos ihmisten tai eläinten terveys vaarantuisi. Jos

päätöstä ei olisi annettu kahden viikon kuluessa, kiellon voimassaoloa voitaisiin jatkaa. Yli kuukauden mittainen kiello olisi mahdollinen kuitenkin vain, jos päätöksenteon viivästyminen johtuisi toimijan omasta menettelystä tai laiminlyönnistä.

113 §. *Toimenpiteet siirtokelpoisuuden puuttuessa.* Lain 68 §:ssä säädetäisiin toimenpiteistä tilanteissa, joissa toisesta jäsenvaltiosta toimitetuissa tai Suomen kautta kuljetettavissa eläimissä tai eläimistä saaduissa tuotteissa todettaisiin tai perustellusta syystä epäiltäisiin olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti. Kyseistä pykälää sovellettaessa vaikutusta ei olisi sillä, olisiko eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevia säännöksiä noudatettu vai rikottu. Ehdotettu säännös sen sijaan koskisi hallinnollisia pakkokeinoja tilanteissa, joissa toisesta jäsenvaltiosta toimitettu eläin tai eläimestä saatu tuote taikka eläimen tai tuotteen mukana olevat asiakirjat eivät täyttäisi niille säädettyjä vaatimuksia. Pakkokeinoina määrättävät toimenpiteet perustuisivat unionin säädöksiin, lähinnä neuvoston direktiivin 90/425/ETY 8 artiklaan sekä eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annetun neuvoston direktiivin 89/662/ETY 7 artiklaan. Ehdotetut säännökset vastaavat sisällöllisesti tällä hetkellä voimassa olevia asetuksetasoisia säännöksiä.

Pakkokeinoiniin voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan ryhtyä, jos ongelmat havaittaisiin 64 §:ssä tarkoitettussa tarkastuksessa. Päätöksen toimenpiteisiin ryhtymisestä tekisi aluehallintovirasto. Se voisi määrätä eläimen pidettäväksi karanteenissa tai eristettynä määräpaikassa tai muussa tätä varten osoitettussa paikassa taikka tuotteen säilytettäväksi määräpaikassa tai osoittamassaan muussa paikassa siihen saakka, kunnes toimija olisi korjannut puutteet. Mainittu päätöksenteko olisi mahdollista vain, jos kyseessä olevat puutteellisuudet olisi ylipäättään mahdollista korjata. Esimerkiksi jos lähetystä koskeva asiakirja olisi kuljetuksen aikana joutunut hukkaan, eläimet voitaisiin määrätä eristettäväksi tai tuotteet säilytettäväksi siihen saakka, kunnes puuttuva asiakirja löytyisi. Päätöksessä puutteen korjaamiselle tulisi asettaa määräaika. Jos puutetta ei korjattaisi määräajassa tai jos kyse olisi sellaisesta puutteelli-

suudesta kuten lähtömaassa eläintautien varalta tehtävien tutkimusten laiminlyönnistä, joita ei olisi mahdollista korjata Suomessa, aluehallintovirasto voisi pykälän 2 momentin nojalla määrätä eläimen lopetettavaksi tai tuotteen hävitettäväksi.

Lopettamiselle tai hävittämiselle vaihtoehdokseksi toimenpiteenä eläin tai tuote voitaisiin määrätä palautettavaksi jäsenvaltioon, josta eläin tai tuote on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomaisen hyväksyisi palautuksen. Eläin tai tuote voitaisiin myös määrätä käsiteltäväksi tai eläin pidettäväksi karanteenissa, jos eläimen tai tuotteen siirtokelpoisuutta koskevien vaatimusten laiminlyöntiin liittyvä eläintaudin leviämiskaava olisi sillä tavoin mahdollista poistaa. Se, voidaanko esimerkiksi lähtömaassa tehtävien tutkimusten tai lähtömaassa annettavan lääkityksen tai rokotuksen laiminlyöntiin taikka eläimen alkuperätietoja koskevan todistuksen puuttumiseen liittyvä eläintaudin leviämiskaava poistaa pitämällä eläintä karanteenissa, jossa sille suoritetaan vaadittavat käsittelyt ja tutkimukset, riippuu kyseessä olevasta eläintaudista. Joillakin taudeilla on niin pitkä itämisaika ja testit niiden osoittamiseksi ovat niin epävarmoja, ettei eläimen tautivapautta ole mahdollista varmistaa karanteenioloissa kohtuullisessa ajassa. Eräät taudit leviävät helposti esimerkiksi hyönteisten tai ilmavirtojen välityksellä, eikä aina ole mahdollista järjestää sellaisia karanteeneja, joista tautien leviäminen voitaisiin estää. Eläinten testaus ei myöskään ole aina mahdollista ilman eläimen lopetusta.

Määräys eläimen tai tuotteen käsittelystä tai palauttamisesta lähtömaahan taikka eläimen pitämisestä karanteenissa voitaisiin toimenpiteestä aiheutuvien kustannusten vuoksi antaa vain, jos toimija siihen suostuisi. Esimerkiksi eläimen pitäminen hyväksytyssä karanteenissa sekä siihen liittyvä viranomaisvalvonta ja näytteenotto maksavat usein kohtuuttoman paljon eläimen arvoon nähden. Karanteenivaatimukseen liittyy lisäksi se ongelma, ettei maassa ole tällä hetkellä yhtään maahantuotaville eläimille tarkoitettua hyväksyttyä karanteeniasemaa. Jotta karanteeniin määrääminen olisi mahdollista, toimijan tulisi omalla kustannuksellaan järjestää eläintä varten tarkoitukseen soveltuvat karanteenitilat, jotka tulisi hyväksyä lain 57 §:n

nojalla. Ottaen huomioon päätöksentekotilanteeseen liittyvä, eläntaudin leviämisaarasta johtuva kiireellisyys, tämä saattaa monessa tilanteessa olla aikataulusyistä mahdotonta.

Tehdessään valintaa vaihtoehtoisten toimenpiteiden välillä aluehallintoviraston tulisi ottaa huomioon hallinto-oikeudellinen suhteellisuusperiaate, jonka mukaan viranomaisen käyttämien pakkokeinojen on oltava oikeassa suhteessa keinoilla pyrittäviin tavoitteisiin nähden ja keinoista on valittava vähiten rajoittava tai oikeuksiin puuttuva. Koska toimija vastaisi toimenpiteiden suorittamisesta ja tästä aiheutuvista kustannuksista, viranomaisen tulisi lähtökohtaisesti keskustella toimijan kanssa vaihtoehdoista ja varata sille oikeus tehdä valinta niiden pykälän tarkoittamien vaihtoehtoisten toimenpiteiden välillä, jotka viranomaisen arvioi eläntaudin leviämisaarasta huomioon ottaen yhtä tehokkaiksi ja tapaukseen liittyvät olosuhteet huomioon ottaen mahdollisiksi.

Toimenpiteitä koskevassa päätöksessä voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan asettaa eläntautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Aluehallintovirasto valvoisi, että toimenpiteet suoritetaan vaaditulla tavalla. Pykälän 4 momenttiin sisältyisi asetustenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa unionin säädösten mukaisia tarkempia säännöksiä pykälässä tarkoitetuista toimenpiteistä.

114 §. Uhkasakko ja teettäminen. Pykälän mukaan aluehallintovirasto tai Elintarviketurvallisuusvirasto voisi tehostaa 110 tai 111 §:n nojalla antamaansa määräystä, kieltä tai rajoitusta taikka 113 §:ään perustuvaa maahantuotuja eläimiä tai tuotteita koskevaa toimenpidepäätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Maahantuontiin liittyvän teettämishukan osalta säännös vastaisi voimassa olevan eläntautilain 13 a §:ää. Muilta osin säännös olisi voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Uhkakolon, teettämishukan ja teettämisen osalta viitattaisiin uhkasakkolakiin (1113/1990).

19 luku Rangaistussäännökset

115 §. Rangaistussäännökset. Valvonta-asetuksen 55 artiklan mukaan jäsenvaltioiden

on annettava eläinten terveyden suojelua koskevien yhteisön säännösten rikkomisesta määrättäviä seuraamuksia koskevat säännöt sekä toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen seuraamusten täytäntöönpanon. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Seuraamuksia koskevia säännöksiä sisältyy myös eräisiin muihin eläntautien vastustamiseen liittyviin unionin säädöksiin kuten lintuinfluenssan ja suu- ja sorkkataudin vastustamista koskeviin direktiiveihin.

Voimassa olevan eläntautilain 23 §:ään sisältyvän rangaistussäännöksen mukaan lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten rikkomisesta voidaan tuomita sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Säännös on ongelmallinen ottaen huomioon rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, jonka mukaan rangaistavan teon kuvauksen tulisi käydä ilmi laista. Lisäksi niin sanotun keskittämisperiaatteen mukaisesti kaikki vankeusuhkaiset rangaistussäännökset on jo pidemmän aikaa pyritty keskittämään rikoslakiin. Rikoslakia ehdotetaankin muutettavaksi ottamalla lakiin eläntaudin leviämisaarasta aiheuttamista koskevat säännökset. Eläntautilain viitattaisiin mainittuihin säännöksiin sekä säädettäisiin sellaisista merkitykseltään vähäisemmistä teoista, joista voi seurata enintään sakorangaistus. Eläntautirikkomusta koskeva ehdotettu pykälä olisi toissijainen suhteessa rikoslain säännöksiin, eli sitä sovellettaisiin vain, ellei teosta säädettäisi muualla laissa ankarampaa rangaistusta.

Teon rangaistavuus eläntautirikkomuksena ehdotetaan kytkettäväksi tahallisuuteen tai huolimattomuuteen. Rangaistavuuden kytkemistä huolimattomuuden sijasta törkeään huolimattomuuteen ei ole katsottava riittäväksi, sillä Euroopan unionin säädökset edellyttävät useissa tapauksissa tehokkaita ja varoittavia seuraamuksia eläntauteja koskevien säännösten rikkomisesta. Rikoslakiin ehdotetun pykälän soveltaminen sen sijaan edellyttäisi tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta.

Rangaistavaa olisi pykälän 1 momentin 1–10 kohdassa säädetty menettely kuten pakolliseen terveysvalvontaan tai pakolliseen rokotukseen liittyvän velvoitteen rikkominen, taudin hävittämiseksi tai leviämisen estämiseksi määrättyjen kieltojen, ehtojen ja rajoi-

tusten noudattamatta jättäminen sekä valmiussuunnitelman laatimista koskevan 43 §:n tai sen nojalla annetun asetuksen velvoitteen rikkominen. Rangaistavaa olisi myös lupaa, hyväksyntää, rekisteröintiä tai ennakoilmoitusta koskevien velvoitteiden laiminlyönti sekä lisäksi eläinten tai niistä saatujen tuotteiden toimittaminen muusta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomesta maan rajojen ulkopuolelle vastoin lain nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi jättää ilmoittamatta rikkomuksen esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti olisi vähäinen eikä kyseessä olisi niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan. Pykälän 3 momentin mukaan se, joka rikkoisi lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voitaisiin jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

20 luku Muutoksenhaku

116 §. Muutoksenhaku. Voimassa olevassa eläintautilaissa ei ole lainkaan muutoksenhaku koskevia säännöksiä, vaan muutoksenhausta säädetään maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa. Lainkohdan mukaan muutosta aluehallintoviranomaisen ja muun viranomaisen eläintautilain nojalla antamiin päätöksiin haetaan valittamalla maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta.

Ehdotetun pykälän mukaan eläintautilain ja lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen nojalla tehtyihin valvontaviranomaisen päätöksiin haettaisiin muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Oikaisuvaatimusmenettelyn käytön laajentamista koskevaan hankkeeseen liittyen on arvioitu myös oikaisumenettelyn soveltamista eläintautilain mukaisiin päätöksiin. On kuitenkin katsottu, ettei menettely sovellu kyseiseen asiaryhmään päätöksenteossa vaadittavan eläinlääketieteellisen tai muun erityisen asiantuntemuksen sekä hallinnollisten pakkokeinojen käytön vuoksi.

Ehdotus merkitsisi valitustien ohjaamista maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan sijasta hallinto-oikeuksiin. Tämä olisi perusteltua siitä syystä, että muidenkin elintarvike-

turvallisuutta ja eläintenpitoa koskevien lakien kuten elintarvikelain, eläinlääkintähuoltolain, eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain, eläinten lääkitsemisestä annetun lain, eläinlääkärinammattin harjoittamisesta annetun lain sekä eläinsuojelulain (247/1996) mukaisista valtion viranomaisen päätöksistä valitetaan hallinto-oikeuteen. Mainittujen lakien mukaisia päätöksiä tekevät pitkälti samat viranomaiset kuin eläintautilain mukaisia päätöksiäkin, ja joissakin tapauksissa sama päätös voi perustua useamman lain samanaikaiseen soveltamiseen. Muutoksenhakutietä arvioitaessa on myös syytä ottaa huomioon maaseutuelinkeinoisten muutoksenhakujärjestelmää koskeva kehitys. Maaseutuelinkeinojen muutoksenhakutyöryhmä on mietinnössään (OM:n työryhmämietintö 2007:1) esittänyt maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan lakkauttamista ja sen käsittelemien asioiden siirtämistä hallinto-oikeuksiin.

Ehdotettu muutoksenhakusäännös koskisi myös laissa tarkoitettuja kunnaneläinlääkäreiden päätöksiä, eikä niihin siten sovellettaisi kuntalain (365/1995) 11 luvun säännöksiä oikaisuvaatimuksesta ja kunnallisvalituksesta. Tämä vastaa nykyistä tilannetta ja on perusteltua ottaen huomioon, että eläintautivalvonta ei kuulu kunnan tehtäviin. Tosin ehdotetun lain mukaan kunnaneläinlääkäreillä olisi hallintopäätösten tekoon liittyvää toimivaltaa lähinnä vain ulkomaille toimitettavien eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevien todistusten osalta. Lisäksi kunnaneläinlääkäri voisi antaa säännösten noudattamisen laiminlyönnin perusteella määräyksen.

Kunnaneläinlääkäri voi lisäksi tehdä eläintaudin leviämisen estämiseksi kiireellisessä tilanteessa väliaikaisen päätöksen lain 25 §:n nojalla. Tähän päätökseen tai aluehallintoviraston lain 111 §:n nojalla tekemään väliaikaiseen päätökseen ei saisi ehdotuksen mukaan hakea erikseen muutosta valittamalla. Muutoksenhakukielto ei sulkisi pois mahdollisuutta hakea väliaikaiseen päätökseen muutosta varsinaisen ratkaisun yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisten päätösten välittömästä täytäntöönpanosta. Vastaavankaltainen säännös sisältyy eläintautiasetuksen (601/1980) 17 §:ään. Ehdotuksen mukaan laissa säädetty

valvontaviranomaisen päätös olisi määrättävä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jos päätös olisi luonteeltaan sellainen, että se tulisi panna viivytyksettä täytäntöön tai jos päätöksen täytäntöönpanoa ei eläinten tai ihmisten terveyden suojaamiseen taikka elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseen liittyvän syyn vuoksi voitaisi lykätä.

117 §. Muutoksenhaku maksua koskevaan päätökseen. Valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään oikaisun hakemisesta valtiolle määrättyä maksua koskevaan päätökseen. Ehdotetun lain nojalla tehdystä viranomais-toimenpiteistä määrättyjä maksuja koskevan muutoksenhaun osalta sovellettaisiin, mitä mainitussa pykälässä säädetään. Tämä koskisi myös kunnaneläinlääkäreiden toimenpiteistä määrättyjä maksuja.

21 luku **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

118 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta ja voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain kumoamisesta. Kumottavien lakien nojalla annetut maa- ja metsätalousministeriön asetukset ja maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston päätökset jäisivät kuitenkin edelleen voimaan siihen saakka, kunnes toisin säädettäisiin.

Lisäksi eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittelyä ja käyttöä koskevat eläintautilain säännökset jätettäisiin erillisellä säännöksellä voimaan siihen saakka, kunnes ne kumottaisiin sivutuotteita koskevalla uudella lailla. Väliaikaisesti voimaan jääviä eläintautilain säännöksiä olisivat lain 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta sekä mainitun pykälän 2—4 momentti, joiden nojalla voitaisiin määrätä kuolleiden eläinten, niiden osien sekä niistä peräisin olevien jätteiden käyttöä koskevia, eläintaudin leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja, rajoituksia tai kieltoja. Lisäksi voimaan jäisi sivutuoteasetuksen mukaisten laitosten hyväksymistä ja valvontaa koskeva lain 12 f § sekä eläinten rehua tai rehun raaka-ainetta valmistavien laitosten valvonnasta perittäviä maksuja koskeva lain 15 §:n 5 momentti. Väliaikaisesti voimaan jääviä säännöksiä sovellet-

taessa sovellettaisiin muilta osin ehdotettua uutta lakia. Sivutuotteiden käsittelyä ja käyttöä koskeva uusi laki on tarkoitettu valmistella ja antaa eduskunnalle mahdollisimman pian.

119 §. Siirtymäsäännös. Pykälässä säädettäisiin, että voimassa olevan eläintautilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisesti hyväksytyt tai rekisteröidyt sperman keräysasemat, alkioiden keräys- ja tuotantoryhmät, spermavarastot, karanteenit, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen tai perkaamiseen luvan saaneet toimijat, unionin sisäisiä eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtoja varten rekisteröidyt toimijat sekä laboratoriot saisivat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa niitä koskevien päätösten mukaisesti. Mainittuihin toimijoihin tai asemiin sovellettaisiin muilta osin ehdotetun lain säännöksiä kuten säännöksiä toiminnan valvonnasta, luvan tai rekisteröinnin peruuttamisesta taikka toimijoita tai asemia koskevasta rekisterinpidosta.

Niiden laboratorioden, joilta vaaditaan hyväksymistä ehdotetun lain 77 §:n mukaan, mutta ei voimassa olevien säännösten tai määräysten mukaan, tulisi hakea hyväksymistä vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle vievien toimijoiden tulisi rekisteröityä vuoden kuluessa ehdotetun lain voimaantulosta. Vuoden siirtymäaika koskisi myös ilmoituksen tekoa ilmoitettavia eläintauteja tutkivasta laboratorioden sekä lain 7 §:ssä tarkoitettujen, alkutuotantopaikkojen tautisuojausta koskevien kirjallisten kuvausten, lain 43 §:ssä tarkoitettujen valmiussuunnitelmien sekä lain 18 §:ssä tarkoitettujen seurantasuunnitelman laatimista.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että eläintautilain mukaisia päätöksiä koskevat valitukset, jotka olisivat vireillä maaseutuelinkeinojen valituslautakunnassa ehdotetun lain tullessa voimaan, siirrettäisiin toimivaltaisen hallinto-oikeuden ratkaistaviksi.

1.2 **Rikoslaki**

44 luku **Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista**

4 a §. Eläintaudin leviämisen vaaran aiheuttaminen. Ehdotettuun eläintautilakiin ei voimassa olevan eläintautilain tapaan sisältyisi

vankeusuhkaista rangaistussäännöstä, vaan tämä sisällytettäisiin rikoslakiin.

Rikoslaisissa on jo tällä hetkellä eräitä säännöksiä, jotka voivat soveltua myös eläintautilain vastaisiin tekoihin. Lain 46 luvun 4 §:n mukaan salakuljetuksesta voidaan tuomita se, joka ilman asianmukaista lupaa tai muuten tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Silloin, kun on kyse vaarallisen zoonoosin tahallisesta levittämisestä, sovellettavaksi voinee tulla myös rikoslain 34 luvun 4 §:n säännös terveyden vaarantamisesta, joka kriminalisoi vakavan sairauden levittämisen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa. Rangaistusasteikko on neljästä kuukaudesta neljään vuotta vankeutta. Jos pykälässä tarkoitettuun tekoon liittyvä hengen tai terveyden vaara johtuu tekijän huolimattomuudesta, teko on katsottava rikoslain 34 luvun 7 §:n mukaisesti yleisvaaran tuottamukseksi, josta tuomitaan sakkoa tai enintään vuosi vankeutta.

Edellä mainitut säännökset soveltuvat ainoastaan määrättyihin tilanteisiin, eivätkä ne siten riitä korvaamaan voimassa olevan eläintautilain 23 §:n rangaistussäännöstä. Tästä syystä rikoslakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös eläintaudin leviämiskaaran aiheuttamisesta. Rangaistavaksi ehdotetaan säädettäväksi eläinten, niiden alkioiden tai sukusolujen, muiden eläimistä saatavien tuotteiden taikka muiden esineiden tai aineiden eläintautilain tai sen nojalla annetun määräyksen vastaisesti tapahtuva maahantuonti, maastavienti, siirtäminen, käsittely, hallussapito ja luovutus sekä eläintautilain nojalla eläintaudin leviämisen estämiseksi määrätyn kiellon tai rajoituksen noudattamatta jättäminen. Rangaistavaksi säädettävän teon tulisi olla tahallinen tai johtua törkeästä huolimattomuudesta. Lisäksi edellytettäisiin, että teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa eläinten terveydelle.

Pykälä voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun eläimiä, elintarvikkeita, eläimistä saatuja sivutuotteita tai eläintauteja mahdollisesti levittäviä muita esineitä tai ai-

neita kuten eläinten hoidossa käytettyjä varusteita tai kuivikkeita kuljetettaisiin vastoin ehdotetun eläintautilain nojalla annetulla päätöksellä asetettua kieltoa pitopaikasta, jossa vaarallista tai helposti leviävää eläintautia esiintyy, taikka helposti leviävän eläintaudin vuoksi perustetulta rajoitusvyöhykkeeltä. Säännöstä voitaisiin soveltaa silloinkin, kun vesiviljelyä harjoittava toimija eläintautilain 41 §:n vastaisesti siirtäisi tietyille eläintautilalle alttiiseen lajiin kuuluvia kaloja tai niiden sukusoluja kyseisestä taudista vapaalle alueelle vesialueelta, jolla kyseistä tautia esiintyy. Esimerkkinä säännöksen soveltamistilanteista mainittakoon myös eläinten taikka niiden alkioiden tai sukusolujen tuonti säännösten tai eläintautilain 59 §:n nojalla annetulla maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä asetetun maahantuontikiellon vastaisesti maan rajojen ulkopuolelta paikasta, jossa kyseisiin eläimiin tai niiden välityksellä ihmisiin tarttuvaa vakavaa eläintautia esiintyy runsaasti.

Rangaistussäännös ehdotetaan otettavaksi uudeksi 4 a §:ksi terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevaan rikoslain 44 lukuun. Säännöstä ei ole mahdollista sisällyttää terveystarkoituksia koskevaan mainitun luvun 1 §:ään, jossa kriminalisoidaan useiden lakien kuten elintarvikkelain ja kasvinsuojelulain aineista annetun lain vastaiset teot, sillä pykälä on rajattu koskemaan vain tekoja, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisten hengelle ja terveydelle. Eläintaudin leviämiskaaran aiheuttamisesta tuomittaisiin ehdotuksen mukaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, ja rangaistus tuomittaisiin vain, jollei teosta muualla laissa säädettäisi ankarampaa rangaistusta. Tämä vastaisi terveystarkoituksien sovellettavaa rangaistusasteikkoa. Voimassa olevan eläintautilain mukainen maksimirangaistus on vuosi vankeutta.

1.3 Eläinlääkintähuoltolaki

23 §. Korvaus valvontatehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan kunnille maksetaan valtion varoista korvaus lain 15 §:n 3 momentissa tarkoitettujen eläintautivalvontaan liittyvien tehtävien suorittamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle aiheutuvat välittömät

kustannukset. Momenttiin sisältyvän rajauksen mukaan korvausta ei makseta eläintautilain 15 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tarkastuksista ja toimenpiteistä, joista kunnan-eläinlääkäri saa periä maksun asiakkaalta. Koska ehdotetun eläintautilain 99 §:n mukaan aluehallintovirasto perisi valtiolle maksut kunnaneläinlääkäreiden maksullisista suoritteista, pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi mainittu rajaus.

1.4 Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annettu laki

1 §. Koska ehdotetussa eläintautilaissa säädettäisiin muutoksenhausta lain nojalla annettuihin päätöksiin, kumottaisiin maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan säännös, jonka mukaan aluehallintoviranomaisen ja muun viranomaisen eläintautilain nojalla antamiin päätöksiin haetaan muutosta maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta valittamalla.

2 §. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantuloa.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Uusi eläintautilaki kumoaisi voimassa olevan eläintautilain sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun lain. Kumottavien lakien nojalla annetut alemmanasteiset säännökset jäisivät kuitenkin voimaan siihen saakka, kunnes ne erikseen kumottaisiin. Kumottavan eläintautilain nojalla annettuja alemmanasteisia säädöksiä on voimassa noin 70, eikä niitä kaikkia ole mahdollista uudistaa lain voimaantulon yhteydessä. Ennen lain voimaantuloa on kuitenkin tarkoitus antaa ne alemmanasteiset säännökset, joiden osalta toimivalta kuuluu valtioneuvostolle. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksista on tarkoitus uudistaa ne, joiden soveltaminen uuden eläintautilain voimaantulon jälkeen ei olisi lain ja asetusten välisten ristiriitaisuuksien vuoksi mahdollista. Muut maa- ja metsätalousministeriön antamat asetukset ja päätökset uudistettaisiin vasta lain voimaantulon jälkeen.

Ehdotettuun eläintautilakiin sisältyy lukuisia asetuksenantoa koskevia valtuussäännöksiä. Valtuussäännösten suuri määrä johtuu ennen kaikkea siitä, että eri eläintauteja vastustetaan ja torjutaan toisistaan poikkeavin keinoin ja että tautien ennalta ehkäisemiseksi, leviämisen estämiseksi ja torjumiseksi välttämättömät toimenpiteet vaihtelevat myös eläinlajikohtaisesti. Lain tasolla ei ole mahdollista säätää riittävän yksityiskohtaisesti eläintautien vastustamisesta kaikissa tilanteissa, kun otetaan lisäksi huomioon Euroopan unionin eläintautikohtaisten säädösten väliset erot. Eläintautilaissa on myös kyse varautumisesta kriisitilanteeseen, jota ei pystytä kaikilta osin ennakoimaan. Lakitasoiseen sääntelyyn on jätävä tiettyä väljyyttä, jotta kriisitilanteessa mahdollisesti tarvittavat, esimerkiksi unionin hätätoimenpiteistä johduvat säädösmuutokset pystyttäisiin toteuttamaan riittävän nopeasti.

Eläintautilain mukaan valtioneuvosto voisi antaa asetuksia määrätyissä pitopaikoissa noudatettavista, eläintaudeilta suojautumiseen liittyvistä menettelytavoista (7 §) sekä pakollisen tai vapaaehtoisen terveystarkonnan toteuttamisesta (8 ja 9 §). Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin eläinlajeista, joiden sperman tai alkioiden keräys tai säilytys taikka alkioiden tuotanto edellyttäisi laitoksen tai toimijan hyväksyntää (46 §) sekä lopetettujen eläinten korvaamisessa käytettävistä vakiokorvauksista.

Suurimmassa osassa eläintautilakiin ehdotetuista valtuussäännöksistä asetuksen antajana olisi maa- ja metsätalousministeriö. Nykyiseen tapaan ministeriö nimeäisi vastustettavat eläintaudit ja jakaisi ne helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläintauteihin laissa säädettävien vaatimusten mukaisesti (5 §:n 5 momentti).

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset eläintautien hävittämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä (26 §), tartunta-alueen ja rajoitusvyöhykkeen perustamisen edellytyksistä, tartunta-alueen tai rajoitusvyöhykkeen rajojen määrittämisestä sekä alueella tai vyöhykkeellä noudatettavista kielloista, ehdoista ja rajoituksista (32—34 §). Asetuksenantovaltuuden säätäminen maa- ja metsätalousministeriölle on näissä tapauksissa perusteltua, kun otetaan huomioon lakiin ehdotettujen perus-

säännösten kattavuus sekä se, että eläintauti-kohtaisista toimista taudinpurkauksissa säädetään Euroopan unionin tasolla hyvin yksityiskohtaisesti ja että kansallinen liikkumavara taudintorjuntatoimien valinnassa on yleensä vähäinen.

Ehdotettua matalaa säädöstasoa puoltavat lisäksi vaarallisten ja helposti leviävien eläintautien suuri määrä. Helposti leviäviä eläintauteja on 19 ja vaarallisia eläintauteja 15, minkä lisäksi saman taudin eri esiintymismuodoillekin saattaa olla unionin lainsäädännössä erilliset säännöksensä. Sääntelykokonaisuus on laaja ja yksityiskohtainen, eikä lakia alemmantasoista sääntelyä ei ole sisältönsä puolesta mahdollista jakaa kahteen osaan, valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksiksi, ilman että lainsäädännöstä tulisi hyvin vaikeasti hahmotettava ja sovellettava.

Maa- ja metsätalousministeriön antama lakia tarkentava sääntely voisi ehdotuksen mukaan koskea myös muun muassa eläintautiepäilyjä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta, sperman keräysaseman, alkioiden keräys- tai tuotantoryhmän tai spermavaraston hyväksymisen edellytyksiä taikka niiden toimintaa koskevia vaatimuksia, vesiviljelylaitoksilta ja tietyiltä perkaamoilta vaadittavan luvan edellytyksiä, maan rajojen yli toimitettavien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden siirto- kelpoisuutta, nisäkkäiden, lintujen, vesieläinten tai eläimistä saatujen tuotteiden kuljettamiseen liittyviä vaatimuksia, hyväksytyjen laboratorioden henkilökunnan pätevyyttä, laboratorioden laatu- ja tautisuojausjärjestelmille asetettavia vaatimuksia, valmiussuunnittelua taikka tietojen merkitsemistä eläintautilain nojalla pidettäviin rekistereihin. Mainitut asetuksenantovaltuudet koskevat verraten teknisluonteisia asioita.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Ehdotetun eläintautilain 82 §:n 4 momentin mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voisi antaa määräyksiä laboratorioden Elintarviketurvallisuusvirastoon toimittamien mikrobikantojen, näytemateriaalin ja tietojen toimittamisen aikataulusta ja

toimittamistavasta. Ehdotettu määräyksenantotoimivalta on perusteltu, kun otetaan huomioon laboratoriotuomintaan liittyvät ammatilliset erityispiirteet. Määräyksenantovalta liittyy laboratorioden velvollisuuden tekniiseen toteuttamiseen, eikä siitä säätämiseksi ole sääntelyn sisältöön tai merkitykseen liittyviä esteitä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan keväällä 2013.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuus on mahdollista erityisin perustein (PeVL 19/2002 vp). Elinkeinotoiminnan aloittamisen edellytyksenä olevan ilmoitustai rekisteröintivelvollisuuden säätämistä on pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä (PeVL 9/2005 vp, s. 2/I, PeVL 56/2002 vp, PeVL 45/2001 vp, s. 2/I).

Ehdotetun eläintautilain mukaan eläimen spermaa saisi lähtökohtaisesti kerätä ja spermaerien muodostamista varten käsitellä vain hyväksytyllä sperman keräysasemalla ja säilyttää vain mainitulla asemalla tai hyväksytyssä spermavarastossa. Eläinten alkioita saisi lähtökohtaisesti kerätä ja tuottaa vain hyväksytyt alkioiden keräysryhmä. Karanteenipalvelujen tarjoaminen eläimiä varten edellyttäisi karanteenin hyväksymistä, ja vastustettavien eläintautien diagnostiikkaa saisi suorittaa sekä helposti leviävän ja vaarallisen eläintaudin aiheuttajamikrobeja ja -loisia käsitellä vain hyväksytyssä laboratoriossa. Lain mukainen hyväksyminen tulisi olla myös eläinten kuljetukseen käytettävien ajoneuvojen desinfiointipaikalla ja vesieläinten kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikalla. Hyväksymistä edellytettäisiin myös eräiltä jäsenvalti-

oiden välistä kauppaa harjoittavilta toimijoilta kuten eläinvalvottajilta.

Luvanvaraista olisi lain mukaan vesiviljelyeläinten tai niiden sukusolujen kasvattaminen sekä perkaamotoiminnan harjoittaminen tietyissä erityistilanteissa. Rekisteröintiä vaadittaisiin toimijoilta, joilta ei vaadittaisi lupaa tai hyväksyntää ja jotka käyvät unionin sisäistä kauppaa sellaisilla eläimillä, alkioilla tai sukusoluilla, joista voi aiheutua vastustettavan eläntaudin leviämisen vaaraa. Rekisteröintiä vaadittaisiin myös toimijoilta, jotka toimittaisivat eläimiä taikka niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin jäsenvaltioiden ulkopuolelle. Laboratoriosta, joka tutkisi näytteitä ilmoitettavien eläntautien varalta, tulisi ehdotetun lain mukaan tehdä viranomaiselle ennakoilmoitus.

Säännöksillä pyritään eläntautien vastustamiseen sekä eläinten terveyden edistämiseen. Näitä voidaan pitää sellaisina tärkeinä yhteiskunnallisina intresseinä, joilla elinkeinovapauden rajoittamista voidaan perustella. Eläinten keinolliseen lisäämiseen, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen, unionin sisäiseen kauppaan, laboratoriotoimintaan sekä ajoneuvojen desinfektioon ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtoon liittyvät lupa- ja hyväksymisvaatimukset perustuvat Suomea velvoittaviin Euroopan unionin säädöksiin. Muut edellä mainitut hyväksymisiin, lupiin, rekisteröinteihin tai ilmoituksiin liittyvät velvoitteet ovat unionin säädösten salmilimia.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Sen lisäksi rajoitusten olennaisen sisällön kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Valiokunta on myös pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta (PeVL 15/2008 vp, s. 2/II). Ehdotetussa laissa määriteltäisiin edellytykset, joiden täytyessä lupa myönnettäisiin taikka toimija, laitos tai toimipaikka hyväksyttäisiin tai rekisteröitäisiin. Lakiin sisältyisivät myös tarvittavat säännökset luvan, hyväksymisen tai rekisteröinnin peruuttamisesta sekä rekisteröinnin voimassaolon lakkaamisesta.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitä-

nyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisesti rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvan haltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 58/2010 vp, s. 5–6, PeVL 32/2010 vp, s. 8, PeVL 28/2008 vp, s. 2, PeVL 31/2006 vp, s. 2). Valiokunta on lisäksi pitänyt perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta ongelmattomana hyväksymisen peruuttamista tilanteessa, jossa terveysvaaraa ei voida muutoin estää (PeVL 37/2005 vp, s. 2/II). Ehdotetut säännökset hyväksynnän tai luvan peruuttamisesta olisivat näiden vaatimusten ja linjausten mukaisia.

Ehdotettuun lakiin sisältyy useita säännöksiä erilaista toimenpiteistä, kielloista, ehdoista ja rajoituksista, joiden tarkoituksena on eläntaudin ennaltaehkäisy, seuranta tai valvonta, taudin leviämisen estäminen taikka taudin torjunta ja jotka merkitsevät elinkeinonharjoittamiseen kohdistuvia rajoituksia. Tällaisia kieltoja, ehtoja ja rajoituksia sisältyy esimerkiksi eläntaudin leviämisen estämiseksi lain 23 §:n nojalla annettaviin päätöksiin, lain 5 luvun säännösten nojalla annettaviin tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusaluetta koskeviin päätöksiin, lain 45 §:n nojalla annettuun päätökseen sekä rajat ylittävää eläinten ja niistä saatujen tuotteiden kauppaa koskeviin säännöksiin ja päätöksiin. Elinkeinovapautta rajoittavia toimenpiteitä sisältyy muun muassa taudin hävittämiseksi lain 26 §:n nojalla annettaviin toimenpidepäätöksiin, zoonoosien leviämisen estämistä koskeviin toimenpidepäätöksiin, helposti leviävän eläntaudin vastustamiseksi lain 44 §:n nojalla annettuihin asetuksiin, hättäkotuksia koskeviin päätöksiin sekä eläinten pakolliseen terveysvalvontaan. Mainitun kaltaisia elinkeinovapautta rajoittavia kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskevia säännöksiä ja toimivaltuuksia sisältyy nykyisin paitsi voimassa olevaan eläntäilakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin myös perustuslain säätämisyjärjestyksessä niin sanottuna poikkeuslakina säädettyyn helposti

leviävien eläintautien vastustamisesta annettuun lakiin.

Ehdotetuilla säännöksillä on hyväksyttävä peruste, ja sääntely täyttää perusoikeuksien rajoituksia sisältäviltä säännöksiltä edellytettävät tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden sekä lailla säättämisen vaatimukset. Sääntely on sen oikeasuhtaisuuteen liittyvän vaatimuksen täyttymiseksi lisäksi rakennettu siten, että tietyt kiellot, ehdot, rajoitukset ja toimenpiteet voivat tulla kyseeseen vain vakavimpien eläintautien taudinpurkauksissa. Useimmat ehdotetut kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä koskevat toimivaltuudet ovat välttämättömiä Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöön panemiseksi. Eläintautien leviämistä estävillä säännöksillä on myös kytkentä perustuslain 20 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.

Omaisuuksensuoja

Omaisuuksensuojaa koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on tulkin- takäytännössään kuitenkin todennut, ettei omaisuus ole perustuslain suojaama kaikkia käyttörajoituksia vastaan ja että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (mm. PeVL 32/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 8/1996 vp) Omaisuuksien käyttörajoitusten korvaamisella on merkitystä arvioitaessa rajoitusten hyväksyttävyyttä. (PeVL 6/2010 vp ja PeVL 38/1998 vp).

Ehdotetun eläintautilain mukaan valvontaviranomainen voisi määrätä eläimiä lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi lain 20 §:n 2 momentin, 26 §:n 1 momentin, 39 §:n 1 momentin, 73 §:n 3 momentin taikka 74 §:n 3 momentin nojalla. Määräyksen tulisi olla välttämätön helposti leviävää tai vaarallista eläintautia taikka uutta vakavaa eläintautia koskevan epäilyn selvittämiseksi, mainitun taudin hävittämiseksi pitopaikasta, kuljetukseen liittyvän eläintaudin leviämisaar- van estämiseksi taikka helposti leviävän eläintaudin leviämisen pysäyttämiseksi tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitus- alueella tilanteessa, jossa muut laissa säädet- tyt keinot eivät olisi riittäviä eläintautiepi-

demian hallitsemiseksi. Lisäksi valvontavi- ranomainen voisi määrätä eläimistä saatuja tuotteita käsiteltäväksi tai hävitettäväksi lain 26 §:n 1 momentin tai 29 §:n nojalla sekä muuta omaisuutta hävitettäväksi lain 26 §:n 1 momentin nojalla helposti leviävän, vaarallisen tai uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta taikka tuotteista aiheutu- van tartuntavaaran poistamiseksi.

Mainitut säännökset ovat välttämättömiä eläintautien vastustamiseksi, elintarvikkeiden turvallisuuden ylläpitämiseksi ja kansanter- veyden turvaamiseksi. Niiden on myös kat- sottava olevan laajuudeltaan oikeassa suh- teessa perusoikeuksien suojaamaan oikeus- hyvään ja rajoitusten taustalla olevaan yh- teiskunnallisen intressin painoarvoon. Ehdot- etun eläintautilain 103 §:n mukaan eläinten omistajalla olisi lähtökohtaisesti oikeus saada täysi korvaus edellä mainittujen säännösten nojalla lopetetuista eläimistä. Lain 104 §:n mukaan omistajalla olisi lisäksi oikeus saada korvaus tuotteista ja muista aineista ja esi- neistä, jotka on lain 26 §:n 1 momentin nojal- la hävitetty tai käsitelty siten, että omaisuus on vahingoittunut tai muuttunut käyttökeltomaksi.

Työvelvollisuus

Ehdotetun eläintautilain 88 §:ssä säädetään työvelvollisuudesta tilanteissa, joissa helposti leviävä eläintauti on levinnyt maassa laajalle alueelle eivätkä valvontaviranomaisten voi- mavarat riitä sen vastustamiseen. Näissä ta- pauksissa maassa vakituisesti asuvat laillistet- ut eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opis- kelijat, joilla on oikeus harjoittaa väliaikai- sesti eläinlääkärinammattia, voitaisiin Elin- tarviketurvallisuusviraston päätöksellä mää- rätä hoitamaan tautitilanteen vuoksi välttä- mättömiä eläinlääkärin tehtäviä.

Työvelvollisuus merkitsee puuttumista pe- rustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen sekä perustus- lain 18 §:ssä tarkoitettuun oikeuteen hankkia elantonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Pakkotyö on lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan sekä eräi- den muiden kansainvälisten sopimusten vas- taista. Kansainvälisten sopimusten pakkotyö- tä koskevat kiellot eivät kuitenkaan koske ti-

lanteita, joissa vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia.

Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt säännöksiä terveydenhuollon ammattihenkilöiden työvelvollisuudesta suuronnettomuus- ja pandemiatilanteissa kansainvälisten sopimusten vastaisena eikä myöskään ongelmallisena perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 6/2009 vp, s. 11–12). Ehdotetut työmääräyksen käyttötilanteet muistuttavat mainittuja pandemiatilanteita.

Perustuslakivaliokunta on työ- ja avustamisvelvollisuutta koskevia lakiehdotuksia aiemmin arvioidessaan kiinnittänyt huomiota velvollisuuden ajalliseen kestoon samoin kuin velvoitettavan henkilöryhmän laajuuteen ja määrääytymisperusteisiin (PeVL 31/1998 vp, s. 4/I). Lausuessaan säännöksistä, jotka koskevat terveydenhuollon ammattihenkilöiden työvelvollisuutta työtaistelutoimenpiteiden aikana valiokunta on katsonut, että työmääräys voidaan kohdistaa vain henkilöjoukkoon, jolla on ammattitaito toimia laissa tarkoitetuissa hoitotehtävissä (PeVL 15/2007 vp, s. 4–5). Ehdotettu työvelvollisuus koskisi vain eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetussa laissa tarkoitettuja eläinlääkärinammatin harjoittajia. Heille voitaisiin määrätä vain tehtäviä, joita he kohtuudella pystyvät tekemään ottaen huomioon heidän koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa ja perhesuhteensa. Työvelvollisuus voisi kestää enintään kaksi viikkoa kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kaksi kuukautta. Ehdotetun sääntelyn on siten katsottava täyttävän sääntelyn tarkkarajaisuuteen, täsmällisyyteen ja oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset.

Henkilötiedot

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisen yksityiselämä on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vaikiintuneesti pitänyt viranomaisrekistereihin sisältyvien henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia ja tietojen luovutustilanteita sekä rekisteritietojen säilytysaikaa ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn

lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (PeVL 38/2010 vp, s. 2 ja PeVL 27/2006 vp). Lailla sääntämisen vaatimus ulottuu myös henkilörekisterien yhdistämiseen sekä mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Ehdotettuihin eläintautilain nojalla kerättyjä tietoja sisältäviin rekistereihin talletettavat tiedot ovat pääosin muita kuin henkilötietoja, mutta joukossa voi myös olla henkilötietoja. Sääntelyn tulee näiden osalta täyttää perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Eläintautilain 15 luvussa säädettävät rekisterit olisivat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua tietojärjestelmää. Tietojärjestelmän käyttötarkoituksesta säädetään viimeksi mainitun lain 3 §:ssä. Ehdotetut rekisterit sekä niiden tietosisältöä koskevat säännökset täydentäisivät mainitun lain säännöksiä. Rekisteriin sisältyvien henkilötietojen julkisuuden ja luovuttamisen osalta noudatettaisiin henkilötietolakia (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia siten kuin maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa säädetään.

Eläintautilain 15 luvun säännöksiin sisältyisi eräitä tietojen säilyttämisaikaa koskevia säännöksiä, jotka poikkeaisivat maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain säännöksistä. Lisäksi ehdotetun eläintautilain 98 §:n mukaan tiedot vastustettavien ja uusien vakavien eläintautilien taudinpurkauksista säilytetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmässä pysyvästi. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen henkilörekisterissä ei ole henkilötietojen suojaa koskevien perustuslain säännösten mukaista (PeVL 51/2002 vp, s. 3/II), ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen ja tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 3/2009 vp, s. 3/II ja PeVL 54/2010 vp, s. 2). Ehdotetun tietojen pysyvää säilyttämistä koskevan säännöksen välttämättömyyttä on perusteltu pykälää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n säännöksellä yksityiselämän suojasta turvataan jokaisen kotirauha. Lailla voidaan kuitenkin säätää perusoikeuk-

sien turvaamiseksi ja rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslaissa suojattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käyetyt tilat (PeVL 46/2001 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan (esim. PeVL 37/2010 vp, s. 5, PeVL 32/2010 vp, s. 11). Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 48/2001 vp) edellyttänyt rikosepäilyjen olevan sellaisia, joissa tekoon liittyy vankeusuhka. Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnettujen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangastus (PeVL 69/2002 vp, s. 2—3). Lausunnoissaan PeVL 40/2002 vp perustuslakivaliokunta on katsonut, että kotirauhan suojaan puuttuminen moitittavuudeltaan hyvin vähäisten rikkomusten selvittämiseksi ei täytä vaatimusta perusoikeusrajoituksen oikeasuhteisuudesta.

Ehdotetun eläintautilain 90 §:n mukaan laissa tarkoitettu tarkastus voidaan suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa, jos on aiheutta epäillä eläimistä vastuussa olevan tai muun laissa tarkoitettujen toimijain syyllistyneen rikokseen, josta voi seurata vankeusrangaistus. Säännöksessä on kyse konkreettisesta ja yksilöidystä epäilystä, joka koskee vankeusuhkaista rikosta. Sääntely on sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan asiaa koskevan käytännön kanssa.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa voidaan 90 §:n mukaan suorittaa tarkastus myös, jos toimijan epäillä syyllistyneen lain 115 §:ssä tarkoitettuun eläintautirikkomukseen, josta voi aiheutua vakavaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan säätää myös sellaisista kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä, joka ovat välttämättömiä perusoikeuksien turvaamiseksi.

Pelkässä "eläinten hyvinvoinnin vaarantamisen estämisessä" ei perustuslakivaliokunnan mielestä ollut kyse perusoikeuksien turvaamisesta perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä (PeVL 34/2009 vp, s. 3). Nyt ehdotetussa sääntelyssä on kyse sellaisen rikkomuksen epäilystä, josta voisi aiheutua vakavaa vaaraa niin ihmisille kuin eläimillekin. Tarkastusoikeus on laissa sidottu oikeushyviin, jotka kiinnittyvät perustuslain 7 §:ssä turvattuun oikeuteen elämään, 19 §:ssä säädettyyn julkisen vallan terveydenedistämismääräyksiin ja 20 §:n ympäristöperusoikeuteen. Lisäksi tarkastusoikeus on säännöksessä sidottu välttämättömyyskriteeriin. Sääntely täyttää hallituksen käsityksen mukaan perustuslain 10 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 48/2001 vp) edellyttänyt, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja että tarkastuksen suorittaa viranomaisena. Ehdotetun eläintautilain 90 §:n säännökset täyttävät mainitut edellytykset.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslakivaliokunnan mukaan rikoslainsäädännön käyttöön liittyviä yleisiä vaatimuksia ovat rikoksen laissa säätämisen vaatimus, painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste rangaistavuudelle, vaatimus perusoikeuksien ydinalueen koskemattomuudesta, suhteellisuusvaatimus, oikeusturvavaatimus ja ihmisoikeuksien noudattamisen vaatimus (PeVM 25/1994 vp, PeVL 23/1997 vp).

Lakivaliokunta (LaVL 9/2004 vp, LaVM 8/2004 vp, LaVM 15/2005 vp, LaVM 2/2006 vp) on puolestaan korostanut, että rikoslainsäädännölle tulee olla hyväksyttävä peruste ja painava yhteiskunnallinen tarve, minkä lisäksi sen tulee ottaa huomioon jo olemassa oleva sääntely ja vaihtoehtoiset keinot. Kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevä sekä laillisuusperiaatteesta johtuen riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä on myös yleisten kriminalisointiperiaatteiden mukaisesti katsottu, että rikosoikeutta tulee käyttää vain tärkeiksi katsottavien intressien suojaamiseksi.

si. Rikoslaki on aina viimeinen keino verrattuna muihin yhteiskunnallisiin keinoihin.

Rangaistus rikoslakiin ehdotetun eläntäaudin leviämiskaavan aiheuttamista koskevan säännöksen perusteella voitaisiin tuomita tiettyistä eläntäaudin vastaisista teoista, jotka olisivat omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa eläinten terveydelle. Ehdotetun eläntäaudin lain 115 §:n mukaan eläntäauditrikkomuksesta voitaisiin lisäksi tuomita sakkoon se, joka rikkoisi pykälässä yksilöityjä, eläntäaudin vastustamista koskevia kieltoja, ehtoja, rajoituksia tai velvoitteita. Säännökset korvaisivat voimassa olevan eläntäaudin rangaistussäännöksen. Olemassa olevat salakuljetusta ja terveyden vaarantamista koskevat rikoslain säännökset voivat tulla sovellettaviksi eräiden eläntäaudin vastaisten tekojen osalta, mutta ne eivät ole riittäviä ottaen huomioon eläntäaudin rikkomisesta aiheutuvat vaarat eläinten terveydelle, kotieläintuotannolle ja kansanterveydelle sekä valvontasetuksen 55 artiklan vaatimus säätää eläinten terveyden suojelua koskevien yhteisön säännösten rikkomisesta määrättävistä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Ehdotetun eläntäaudin lain 116 §:n mukaan mainitun lain nojalla annettuun valvontaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Lain 5 luvussa tarkoitettulla tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavat kiellot, ehdot tai rajoitukset asetetaan Elintarviketurvallisuusviraston tai maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä, joten muutoksenhakuoikeus koskisi myös niitä. Hallintolainkäyttölain mukaan oikeus hakea muutosta kuuluu sille, johon päätös on

kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Ehdotuksen mukaan lain 25 §:ssä ja 111 §:n 3 momentissa säädettyyn väliaikaiseen päätökseen ei saisi hakea erikseen muutosta valittamalla. Perustuslaki ei sen esityöt huomioon ottaen (HE 309/1993 vp, s. 74/II) estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia muutoksenhakuoikeuteen, kunhan poikkeukset eivät muuta oikeuden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (mm. PeVL 5/2006 vp, s. 7/II, PeVL 48/2006 vp, s. 5). Muutoksenhakukielto kunnaneläinlääkärin tai aluehallintoviraston väliaikaiseen päätökseen on perusteltu, kun otetaan huomioon väliaikaisen päätöksen lyhyt voimassaoloaika. Kielto ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 21 §:n kannalta, sillä toimijalla on oikeus hakea muutosta asiasta annettavaan lopulliseen päätökseen.

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää, että laissa määritellään ainakin yleisluonteisesti tehtävän hoitajalta edellytetyt pätevyys tai kelpoisuus (muun muassa PeVL 28/2001 vp ja 48/2001 vp). Julkista hallintotehtävää hoitavan henkilön tulee toimia virkavastuulla (PeVL 48/2001 vp). Hyvän hallinnon vaatimusten täytyminen edellyttää hallinnon yleislakien soveltamista myös silloin, kun julkista valtaa käyttää muu kuin viranomaislainen. Perustuslakivaliokunnan mukaan viitasta hallinnon yleislakeihin ei ole kuitenkaan enää nykyisin perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä sisällyttää julkisen vallan siirtoa koskeviin säännöksiin (PeVL 43/2010 vp, s. 3).

Ehdotetun eläntäaudin lain 87 §:ssä säädetään valtuutetuista tarkastajista, jotka voivat suo-

rittaa kunnaneläinlääkäriin sijasta tai apuna pitopaikoissa laissa tarkoitettuja tarkastuksia tai tutkimuksia sekä ottaa niiden yhteydessä tarvittavia näytteitä. Valtuutus voidaan myöntää sille, jolla on tehtävänsä hoitamiseksi riittävä tarkastuksen tai tutkimuksen kohteena olevaa eläinlajia sekä eläintauteja ja eläintautien vastustamista koskeva ammattitaito. Tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeus voidaan rajata koskemaan vain tiettyjä eläinlajeja taikka vain määrättyjä tarkastuksia ja tutkimuksia. Valtuutetulla tarkastajalla ei ole oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tiloihin. Ehdotuksen mukaan häneen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Valtuutetun tarkastajan tulisi vaadittaessa esittää kirjallinen valtuutus.

Ehdotettu säännös valtuutettujen tarkastajien käyttämisestä tarkastus- ja näytteenotto-tehtävissä on tarpeellinen, jotta eläintautivalvonnassa vaadittava moninainen osaaminen voitaisiin varmistaa. Tehtäviin saattaa liittyä sellaisia toimenpiteitä, joita kunnaneläinlääkärit eivät koulutuksena ja työkokemuksensa puolesta kykene suorittamaan ja joihin vaaditaan hyvin kapea-alaista erityisosaamista.

Ehdotettu valtuutettuja tarkastajia koskeva säännös lisäksi myös joustavuutta eläintautivalvontaan tilanteissa, joissa viranomaisresurssit eivät tiettyä ajankohtana riittäisi esimerkiksi maassa toteutettavien laajojen eläinten seurantatutkimusten suorittamiseen. Valtuutetuilla tarkastajilla ei olisi oikeutta tehdä laissa tarkoitettuja hallintopäätöksiä, vaan niistä päättäisi valvontaviranomainen. Valtuutetulle tarkastajalle ei siten siirrettäisi merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Ehdotettu sääntely täyttäisi myös muut edellä mainitut julkisen hallintotehtävän siirtoon liittyvät edellytykset.

Lakiehdotuksen säätämisyjärjestys

Edellä esitetyillä perusteilla katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Eläintautilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää sellaisia sairauksia ja tartuntoja, jotka voivat siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen (*eläintauti*), eläinten terveyden edistämiseksi, ihmisten terveyden suojaamiseksi, elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi ja kotieläintuotannon toimintaedellytysten turvaamiseksi.

2 §

Sovellettamisala

Tässä laissa säädetään eläintautien ennaltaehkäisystä, eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannasta sekä eläintautien hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Tätä lakia sovelletaan Suomen valtion rajat ylittäviin eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden ja muiden eläintauteja levittävien esineiden siirtoihin, jollei asiasta säädetä eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa (1192/1996).

3 §

Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan seuraavien eläintautien vastustamista koskevien Euroopan unionin säädösten ja niiden nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon, siltä osin kuin

niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muun lain nojalla:

1) tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 999/2001;

2) lemmikkieläinten muihin kuin kaupallisiin kuljetuksiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista ja neuvoston direktiivin 92/65/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 998/2003 (*lemmikkieläinasetus*);

3) salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2160/2003 (*zoonosiasetus*);

4) rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004 (*valvonta-asetus*);

5) ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 854/2004; sekä

6) muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009.

Lisäksi lakia sovelletaan seuraavien Euroopan unionin säädösten ja niiden nojalla annettujen alemmanasteisten säädösten täytäntöönpanoon, siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muun lain nojalla:

1) eläinten terveyteen liittyvistä ongelmista yhteisön sisäisessä nautaeläinten ja sikojen kaupassa annettu neuvoston direktiivi 64/432/ETY;

2) eläintaudeista ilmoittamisesta yhteisössä annettu neuvoston direktiivi 82/894/ETY;

3) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten pakastetun siemennesteen kaupassa ja tuonnissa annettu neuvoston direktiivi 88/407/ETY;

4) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä naudansukuisten kotieläinten alkioiden kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista annettu neuvoston direktiivi 89/556/ETY;

5) eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annettu neuvoston direktiivi 89/662/ETY;

6) eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa annettu neuvoston direktiivi 90/425/ETY;

7) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siansukuisten kotieläinten siemennesteen kaupassa ja tuonnissa annettu neuvoston direktiivi 90/429/ETY;

8) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa annettu neuvoston direktiivi 91/68/ETY;

9) afrikkalaisen hevusruton valvontasäännöistä ja torjuntatoimenpiteistä annettu neuvoston direktiivi 92/35/ETY;

10) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista eläinten, siemennesteen, munasolujen ja alkioiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa siltä osin, kuin niitä eivät koske direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I jaksossa mainittujen erityisten yhteisön säädösten eläinten terveyttä koskevat vaatimukset annettu neuvoston direktiivi 92/65/ETY (*neuvoston direktiivi 92/65/ETY*);

11) yhteisön toimenpiteistä Newcastlel taudin torjumiseksi annettu neuvoston direktiivi 92/66/ETY;

12) eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I

luvussa mainittujen erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset annettu neuvoston direktiivi 92/118/ETY;

13) yhteisön yleisistä toimenpiteistä tiettyjen eläintautien torjumiseksi sekä swine vesicular -tautiin liittyvistä erityistoimenpiteistä annettu neuvoston direktiivi 92/119/ETY;

14) eläimiä ja eläintuotteita koskevien todistusten laadinnasta annettu neuvoston direktiivi 96/93/EY;

15) lampaan bluetongue-taudin torjunta- ja hävittämistoimenpiteitä koskevista erityissäännöksistä annettu neuvoston direktiivi 2000/75/EY;

16) yhteisön toimenpiteistä klassisen sikaruton torjumiseksi annettu neuvoston direktiivi 2001/89/EY;

17) erityissäännöksistä afrikkalaisen sikaruton torjumiseksi ja direktiivin 92/119/ETY muuttamisesta Teschenin taudin ja afrikkalaisen sikaruton osalta annettu neuvoston direktiivi 2002/60/EY;

18) ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden tuotantoon, jalostukseen, jakeluun ja yhteisön alueelle tuomiseen liittyvistä eläinten terveyttä koskevista säännöistä annettu neuvoston direktiivi 2002/99/EY;

19) yhteisön toimenpiteistä suu- ja sorkkataudin torjumiseksi, direktiivin 85/511/EY sekä päätösten 89/531/ETY ja 91/665/ETY kumoamisesta ja direktiivin 92/46/ETY muuttamisesta annettu neuvoston direktiivi 2003/85/EY;

20) tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/99/EY;

21) yhteisön toimenpiteistä lintuinfluenssan torjumiseksi ja direktiivin 92/40/ETY kumoamisesta annettu neuvoston direktiivi 2005/94/EY;

22) vesiviljelyeläimiin ja niistä saataviin tuotteisiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista sekä vesieläinten tiettyjen tautien ehkäisemisestä ja torjunnasta annettu neuvoston direktiivi 2006/88/EY;

23) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista elävien hevonseläinten liikkuvuuden ja kolmansista maista tapahtuvan tuonnin osalta

annettu neuvoston direktiivi 2009/156/EY; sekä

24) eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä siipikarjan ja siitosmunien kaupassa ja tuonnissa kolmansista maista annettu neuvoston direktiivi 2009/158/EY.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Elintarviketurvallisuuteen vaikuttavasta eläintautien vastustamisesta säädetään myös elintarvikelaissa (23/2006).

Väestön suojaamisesta eläimistä ihmisiin tarttuvilta taudeilta säädetään myös tartuntatautilaissa (583/1986).

Luonnonvaraisten eläinten rauhoituksesta ja siitä poikkeamisesta säädetään luonnonsojeluissa (1096/1996), metsästyslaissa (615/1993) ja kalastuslaissa (286/1982).

5 §

Eläintautien luokitus

Eläntaudit jaetaan tässä laissa *vastustettaviin eläintauteihin, ilmoitettaviin eläintauteihin* sekä *muihin eläintauteihin*.

Vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen:

1) *valvottaviin eläintauteihin*, jotka aiheuttavat sellaista taloudellista vahinkoa eläintenpidolle, vahinkoa luonnonvaraisille eläinlajille, vaaraa ihmisten terveydelle taikka vahinkoa eläinten tai tavaroiden viennille ja kaupalle, että taudin vastustaminen on näiden suojaamiseksi perusteltua;

2) *vaarallisiin eläintauteihin*, jotka merkittävästi vaikeuttavat kotieläintuotannon toimintaedellytyksiä, merkittävästi vahingoittavat luonnonvaraisia eläinlajeja, merkittävästi estävät tai haittaavat eläinten tai tuotteiden vientiä ja kauppaa taikka voivat tarttua eläimestä ihmiseen aiheuttaen vakavan sairauden; sekä

3) *helposti leviäviin eläintauteihin*, jotka täyttävät edellä 2 kohdassa säädetyt edellytykset sekä lisäksi leviävät erityisen helposti.

Eläntauti voidaan nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi, jos sen esiintymiseen voidaan vaikuttaa eläintautien vastustamisella. Jos eläintaudin aiheuttamien haittojen taikka tau-

dintorjuntatoimenpiteiden tehokkuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, eläntauti voidaan nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi tietyllä maantieteellisesti rajatulla alueella taikka tiettyjen eläinlajien tai tuotantomuotojen osalta. Eläntauti voidaan nimetä vastustettavaksi eläintaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta, leviävyydestä tai taudin aiheuttamista haitoista ei ole varmuutta, jos taudin katsotaan aiheuttavan välitöntä uhkaa eläinten tai ihmisten terveydelle.

Ilmoitettavaksi eläintaudiksi voidaan nimitä sellainen muu kuin vastustettava eläntauti, jonka esiintymisen seuranta on tarpeen ihmisten tai eläinten terveyden suojaamiseksi taikka eläinten tai tuotteiden kaupan tai viennin turvaamiseksi. Tauti voidaan nimetä ilmoitettavaksi eläintaudiksi, vaikka sen tarttuvuudesta ei ole täyttä varmuutta, jos taudin seuranta katsotaan tarpeelliseksi.

Vastustettavat eläntaudit ja ilmoitettavat eläntaudit nimetään sekä vastustettavat eläntaudit jaetaan 2 momentissa tarkoitettuihin luokkiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *uudella vakavalla eläintaudilla* ennen esiintymätöntä tai erittäin harvinaista, haitallisilta vaikutuksiltaan vastustettaviin eläintauteihin verrattavaa eläntautia, jota ei ole nimetty vastustettavaksi tai ilmoitettavaksi eläintaudiksi;

2) *zoonosilla* eläntautia, joka voi siirtyä eläimen ja ihmisen välillä;

3) *taudille alttiilla lajilla* eläinlajeja, johon eläintaudin tieteellisen selvityksen perusteella tiedetään tai oletetaan voivan tarttua tai joka on määritelty taudille alttiiksi lajiksi Euroopan unionin lainsäädännössä;

4) *siipikarjalla* lintuja, joita pidetään lihan, kulutukseen tarkoitettujen munien tai muiden valmisteiden tuottamista, riistalintujen istuttamista taikka edellä mainittujen lintujen tuottamiseen tähtäviä kasvatushoitoja varten;

5) *nautaeläimillä* kaikkia kesynautarotuja, biisoneita ja vesipuhveleita;

6) *apinoilla* simiae- ja prosimiaeheimoon kuuluvia lajeja;

7) *lemmikkieläimellä* lemmikkieläinasetuksessa tarkoitettua lemmikkieläintä;

8) *vesieläimillä* vedessä eläviä kaloja, äyriäisiä ja nilviäisiä;

9) *vesiviljelyeläimillä* viljelylaitoksessa olevia, viljelylaitoksesta peräisin olevia ja viljelylaitokseen toimitettavaksi tarkoitettuja vesieläimiä;

10) *vektorilla* vesieläintä ja selkärangatonta maaeläintä, joka voi levittää eläintautia eläimestä toiseen eläimeen, eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen sairastumatta siihen itse;

11) *sukusoluilla* eläinten lisäämiseksi tarkoitettuja hedelmöitettyjä tai hedelmöittymättömiä sukusoluja;

12) *alkioilla* nisäkkäiden varhaisia kehitystasaita, jotka on tarkoitettu siirtämään vastaanottajaeläimeen;

13) *eläimestä saadulla tuotteella* mitä tahansa eläimestä peräisin olevaa tuotetta, jonka välityksellä eläintauti voi levitä;

14) *eläimistä vastuussa olevalla toimijalla* eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa (238/2010) tarkoitettua eläimistä vastuussa olevaa toimijaa;

15) *pitopaikalla* eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua pitopaikkaa;

16) *pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla* pitopaikan omistajaa ja haltijaa;

17) *eläinlääkärillä* henkilöä, jolla on eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain (29/2000) nojalla oikeus harjoittaa eläinlääkärinammattia Suomessa;

18) *valvontaviranomaisella* Elintarviketurvallisuusvirastoa, aluehallintovirastoa ja kunnaneläinlääkäriä;

19) *eläimen lopettamisella* eläimen kuoleman aiheuttavaa toimenpidettä, jonka seurauksena saatavaa lihaa ei ole tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeena;

20) *eläimen teurastamisella* eläimen kuoleman aiheuttavaa toimenpidettä, jonka seurauksena saatava liha on tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeena;

21) *perkaamisella* sisäelinten poistamista kaloista tarkoituksena käyttää kalat elintarvikkeena;

22) *perkaamalla* elintarvikelaissa tarkoitettua elintarviketuoneistoa, jossa perataan kaloja;

23) *markkinoille saattamisella* myytäväksi tarjoamista taikka myyntiä tai muuta korvausta vastaan tai korvauksetta tapahtuvaa siirtämistä, ei kuitenkaan siirtämistä saman pitopaikan sisällä;

24) *karanteenilla* pitopaikkaa, jossa eläimiä pidetään eristyksissä sen selvittämiseksi, esiintyykö niillä eläintautia;

25) *jäsenvaltiolla* Euroopan unionin jäsenvaltiota sekä valtiota, joka Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimintaa koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä sovellettaessa rinnastetaan Euroopan unionin jäsenvaltioon Euroopan unionin ja kyseisen valtion välillä tehdyn sopimuksen perusteella;

26) *eläinten keräyskeskuksella* pitopaikkaa, johon kootaan useasta eri pitopaikasta peräisin olevia eläimiä kaupan asetettavien erien muodostamiseksi;

27) *eläinvälittäjällä* eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettua eläinvälittäjää; sekä

28) *laboratoriolla* tutkimuslaitosta, diagnostista tai analyttistä laboratoriota ja mitä tahansa muuta paikkaa, jossa tutkitaan tai analysoidaan eläimistä tai niiden elinympäristöstä peräisin olevia näytteitä.

2 luku

Eläintautien ennaltaehkäisy ja valvonta

7 §

Pitopaikan suojaaminen eläintaudeilta

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija on velvollinen huolehtimaan pitopaikan toimintaan nähden riittävästä menettelytavoista, joilla vastustettavien eläintautien leviämistä pitopaikkaan voidaan ennaltaehkäistä. Jos pitopaikka on elintarvikelaissa tarkoitettu alkutuotantopaikka, toimijan tulee lisäksi laatia kirjallinen kuvaus menettelytavoista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista menettelytavoista pitopaikoissa, joissa eläinmäärän tai tuotantomuodon vuoksi on tavanomaista suurempi vastustettavien eläintautien esiintymisen vaara taikka joissa esiintyvistä eläintaudeista muille pitopaikoille, ihmisten terveydelle tai ympäristölle aiheutuvien vaarojen tai vahinkojen arvioidaan

eläinmäärän tai tuotantomuodon vuoksi olevan vakavia. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista menettelytavoista, jos zoonoosien vastustamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpano sitä edellyttää.

8 §

Pakollinen terveystarkastus

Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee valvoa tietyn vastustettavan eläntaudin esiintymistä, jos pitopaikkaan liittyy erityistä kyseisen taudin esiintymisen tai leviämisen vaaraa ja jos taudin esiintymisen säännöllinen valvonta on välttämätöntä Euroopan unionin säädösten täytäntöön panemiseksi tai taudin leviämisen hallitsemiseksi (*pakollinen terveystarkastus*). Pakollisessa terveystarkastuksessa tulee seurata eläinten terveydentilaa, ottaa tai otattaa eläimistä tarvittavat näytteet eläntaudin varalta, lähettää näytteet laboratorioon tutkittaviksi sekä pitää kirjaa näytteiden ottamisesta ja lähettämisestä. Tarvittaessa toimijan tulee lähettää valvontaviranomaiselle näytteiden tutkimustuloksia koskevat tiedot ja tehdä ilmoitus eläntaudin esiintymisestä pitopaikassa, pitopaikan eläinmäärästä sekä uusien eläinten ottamisesta pitopaikkaan.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä pitopaikoissa, joita pakollinen terveystarkastus koskee, säännöllisesti ja taudin valvomiseksi tarkoituksenmukaisin väliajoin tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko pakolliseen terveystarkastukseen sisältyviä velvoitteita noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa eläntautia, jonka vastustamiseksi terveystarkastusta toteutetaan.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitä pitopaikkoja ja minkä eläntautien valvontaa pakollinen terveystarkastus koskee, sekä annetaan tarkemmat säännökset velvoitteista. Tarkemmat säännökset näytteiden määrästä, näytteenoton tiheydestä, tavasta, jolla näytteet otetaan ja lähetetään tutkittaviksi, sekä näytteitä koskevasta kirjanpidosta annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä 2

momentissa tarkoitettujen viranomaistarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

9 §

Vapaaehtoinen terveystarkastus ja pitopaikkojen terveystarkastus

Pitopaikasta vastuussa olevalla toimijalla on oikeus saada pitopaikalleen terveystarkastus pitopaikasta aiheutuvaa eläntaudin leviämisen vaaraa kuvaavan luokittelun mukaisesti, jos hän sitoutuu valvomaan kyseessä olevaa eläntautia pitopaikassa ja täyttää eläntaudin valvontaa koskevat edellytykset (*vapaaehtoinen terveystarkastus*).

Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen sitoutuneen toimijan tulee teettää eläimille säännöllisiä terveystarkastuksia, ottaa tai otattaa eläimistä tarvittavat näytteet eläntaudin varalta, lähettää näytteet laboratorioon tutkittaviksi, pitää kirjaa näytteiden ottamisesta ja lähettämisestä sekä tarvittaessa tehdä viranomaiselle ilmoitus eläntaudin esiintymisestä pitopaikassa. Toimijan tulee myös noudattaa terveystarkastukseen sisältyviä kieltoja, ehtoja ja rajoituksia, jotka koskevat taudille alttiisiin eläinlajeihin kuuluvien eläinten taikka niiden sukusolujen tai alkioiden hankintaa pitopaikasta, jota terveystarkastus ei koske, tai alempaan terveystarkastukseen kuuluvasta pitopaikasta, sekä eläinten merkitsemiseen ja eläimiä, sukusoluja ja alkioita koskevaan kirjanpitoon liittyviä velvoitteita.

Pitopaikat, joita vapaaehtoinen terveystarkastus koskee, jaetaan terveystarkastusluokkiin sen mukaan, kuinka suurella todennäköisyydellä niissä ei esiinny eläntautia, jota valvotaan. Luokittelussa otetaan huomioon pitopaikassa pidettävillä ja niiden kanssa kosketuksessa olleilla eläimillä epäillyt ja todetut eläntaudit, 2 momentissa tarkoitettujen tutkimusten tulokset sekä se, kuinka kauan pitopaikassa on toteutettu vapaaehtoinen terveystarkastus. Pitopaikkojen valvontaan sovelletaan, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, minkälaisia pitopaikkoja ja minkä eläntautien valvontaa vapaaehtoinen terveystarkastus koskee, mitä 2 momentissa tarkoitettuja kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja velvoitteita terveystarkastukseen sisältyy, kuinka usein terveystarkastukseen sisältyviä terveystarkastuksia

tehdään sekä kuinka pitopaikat jaetaan 3 momentissa tarkoitettuihin terveystuokkiin. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitetuista terveystarkastuksista, näytteenotosta, näytteiden lähettämisestä ja näytteitä koskevasta kirjanpidosta sekä valvontaviranomaisen suorittamien tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

10 §

Sitoutuminen vapaaehtoiseen terveystuokkaan sekä päätös terveystuokasta

Jos pitopaikasta vastuussa oleva toimija haluaa sitoutua vapaaehtoiseen terveystuokkaan, tulee tämän ilmoittaa asiasta valvontaviranomaiselle. Aluehallintovirasto tekee päätöksen pitopaikan terveystuokasta.

Aluehallintovirasto voi peruuttaa terveystuokkaa koskevan päätöksensä, jos pitopaikassa ei noudateta 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja velvoitteita. Aluehallintoviraston tulee peruuttaa terveystuokkaa koskeva päätös, jos pitopaikasta vastuussa oleva toimija ilmoittaa lopettavansa terveystuokkan kyseisen pitopaikan osalta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä ja niiden tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

11 §

Rokotukset ja muut käsittelyt

Vastustettavan eläintaudin torjumiseksi voidaan eläimet määrätä rokotettaviksi tai muuten käsiteltäviksi, jos eläintaudin esiintymistä ei voida ilman kohtuuttomia kustannuksia tai menetyksiä estää tai rajoittaa ja eläintaudin esiintyminen aiheuttaa vakavaa haittaa eläintenpidolle tai ihmisten terveydelle tai jos Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään. Rokottamis- tai käsittelyvelvollisuus voidaan ulottaa koskemaan kaikkia niitä eläintaudille alttiiseen eläinlajeihin kuuluvia eläimiä, joille rokote on saatavissa tai käsittely toteutettavissa, taikka vain sellaisia eläimiä tai pitopaikkoja, joihin liittyy eri-

tyinen riski taudin esiintymisestä ja leviämisestä tai joissa esiintyvä tauti on omiaan aiheuttamaan erityistä haittaa eläintenpidolle tai ihmisten terveydelle.

Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen huolehtimaan siitä, että rokottamis- tai käsittelyvelvollisuuden piiriin kuuluvat eläimet rokotetaan tai käsitellään vaaditulla tavalla. Hän on myös velvollinen merkitsemään rokotetut ja käsitellyt eläimet ja pitämään kirjaa rokotuksista ja käsittelyistä, jos eläintaudin vastustaminen sitä edellyttää, sekä tekemään valvontaviranomaiselle tarvittavat rokotuksia ja käsittelyitä koskevat ilmoitukset. Valvontaviranomaisten tulee toteuttaa tarvittavat tutkimukset rokotusten ja käsittelyjen vaikutusten seuraamiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään pakollisten rokotusten ja käsittelyjen toteuttamisesta, siitä, mitä eläimiä ja pitopaikkoja rokottamis- tai käsittelyvelvollisuus koskee, käytettävistä rokotteista ja käytettävästä käsittelystä, rokotus- ja käsittelytavan, rokotusten ja käsittelyjen tiheydestä sekä rokotuksiin ja käsittelyihin liittyvästä merkitsemis-, kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä rokotuksiin ja käsittelyihin liittyvistä viranomaistutkimuksista.

Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, Elintarviketurvallisuusvirasto voi vastustettavan eläintaudin torjumiseksi toteuttaa luonnonvaraisten eläinten syöttirokotuksia.

12 §

Eläinnäyttelyiden ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen

Sen, joka järjestää nautaeläinten, lampaiden, vuohien, sikojen tai siipikarjan eläinnäyttelyn tai muun vastaavan tilaisuuden, johon kootaan mainittuja eläimiä väliaikaisesti useasta eri pitopaikasta, on huolehdittava siitä, että tilaisuuteen ei tuoda eläimiä, joiden tiedetään tai epäillään voivan levittää eläintautia. Nautaeläimiä, lampaita, vuohia, sikoja ja siipikarjaa on pidettävä tilaisuudessa erillään sellaisista muista eläinlajeista, joilla saattaa olla mainittuihin eläimiin tarttuvia eläintauteja.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitettuihin tilaisuuksiin tuotavien nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen ja siipikarjan terveydelle asetettavista vaatimuksista.

13 §

Eläinten vapauttaminen luontoon

Eläimiä ei saa vapauttaa luontoon, jos eläimet vapauttava henkilö tietää tai epäilee niiden voivan levittää eläintautia, josta voi olla haittaa muille eläimille tai ihmisille.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luontoon vapautettavien eläinten terveydentilalle asetettavista vaatimuksista.

3 luku

Eläintaudeista ilmoittaminen ja eläintautitilanteen seuranta

14 §

Velvollisuus ilmoittaa eläintaudeista

Jos eläimistä vastuussa oleva toimija tai muu henkilö, joka osallistuu eläimen tutkimiseen, hoitoon, käsittelyyn, kuljetukseen, lopetukseen, teurastukseen, metsästykseseen, pyyntiin, perkuuseen tai tarkkailuun, epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti, hänen on viipymättä ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle. Eläimistä vastuussa olevan toimijan on tehtävä mainitulle viranomaiselle ilmoitus myös sellaisesta eläinten joukkosairastumisesta tai -kuolemasta sekä olennaisesta eläinten käyttäytymiseen tai tuottavuuteen liittyvästä muutoksesta, joka voi viitata vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä sekä sellaisesta eläinten käyttäytymiseen tai tuottavuuteen liittyvästä muutoksesta, josta ilmoitus on tehtävä.

15 §

Eläinlääkärin ja laboratorion ilmoitusvelvollisuus

Jos eläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava, ilmoitettava tai uusi vakava eläintauti, hänen on salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle. Ilmoitus vastustettavasta ja uudesta vakavasta eläintaudista on tehtävä viipymättä.

Mitä edellä 1 momentissa säädetään eläinlääkäristä, koskee myös laboratoriota riippumatta siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tehtävää vai muuta tutkimusta varten.

16 §

Valvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuus

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan vastustettava, ilmoitettava tai uusi vakava eläintauti taikka jos hän vastaanottaa 14 tai 15 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, hänen on ilmoitettava asiasta aluehallintovirastolle. Lisäksi kunnaneläinlääkärin on kuukausittain toimitettava aluehallintovirastolle yhteenveto kaikista virka-alueellaan todetuista vastustettavista, ilmoitettavista ja uusista vakavista eläintaudeista.

Aluehallintoviraston on saatettava vastaanottamansa 1 momentissa sekä 14 ja 15 §:ssä tarkoitetut ilmoitukset Elintarviketurvallisuusviraston tietoon. Lisäksi aluehallintoviraston on kuukausittain toimitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle kooste 1 momentissa tarkoitetuista yhteenvedoista. Elintarviketurvallisuusviraston on ilmoitettava vastustettavien ja uusien vakavien eläintautien esiintymisestä maa- ja metsätalousministeriölle.

Kunnaneläinlääkärin ja aluehallintoviraston on ilmoitettava asianomaiselle terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkäriksi sellaisista eläintaudeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten ja yhteenvedojen sisällöstä, niiden tekemiseen so-

vellettavasta määräajasta sekä niiden tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

17 §

Seurantatutkimukset

Elintarviketurvallisuusviraston tulee seurata eläinten yleistä terveydentilaa sekä eläintautien esiintymistä tässä luvussa tarkoitettujen ilmoitusten, suorittamiensa laboratoriotutkimusten, muiden laboratoriodien lähettämien tietojen ja mikrobi- ja loiskantojen sekä eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen, eläinlääkäreiden hoitamia tautitapauksia koskevien tilastotietojen perusteella.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi eläinten terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seuraamiseksi toteuttaa pakollisen eläinten joukkotutkimuksen (*seurantatutkimus*), jonka yhteydessä voidaan tutkia eläimiä niiden terveydentilan selvittämiseksi sekä ottaa eläimistä ja niistä saaduista tuotteista sekä pitopaikasta tarvittavat näytteet. Eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilla toimijoilla sekä eläimistä saatuja tuotteita vastaanottavilla laitoksilla on velvollisuus sallia seurantatutkimukseen liittyvä eläinten tutkiminen ja näytteenotto. Seurantatutkimus on toteutettava, jos Euroopan unionin lainsäädännössä niin edellytetään.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi toteuttaa seurantatutkimuksen itse tai määrätä sen muun valvontaviranomaisen tehtäväksi. Tutkimukseen liittyvä näytteenotto ja näytteiden tutkittavaksi lähettäminen voidaan määrätä myös 2 momentissa tarkoitettun toimijan tai laitoksen tehtäväksi, jos se on mahdollista ottaen huomioon näytteiden laatu ja tehtävässä vaadittavat tiedot ja taidot. Elintarviketurvallisuusvirasto voi lisäksi sopia eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnallista eläinten terveydenhuolto-ohjelmaa hallinnoivan tahon kanssa seurantatutkimukseen liittyvien näytteiden ottamisesta ohjelmaan sisältyvien eläinlääkärikäyntien yhteydessä.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi tehdä seurantatutkimuksia myös luonnonvaraisista eläimistä sekä virastoon muita tutkimuksia varten lähetyistä näytteistä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn seurantatutkimuksen toteuttamisesta.

18 §

Seurantasuunnitelma

Elintarviketurvallisuusviraston on laadittava suunnitelma eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannasta. Suunnitelmasta on käytävä ilmi, mitä 17 §:ssä tarkoitettuja seurantatutkimuksia aiotaan toteuttaa sekä miten ja missä määrin Elintarviketurvallisuusvirastoon muita kuin seurantatutkimuksia varten lähetettyjä näytteitä aiotaan hyödyntää eläinten yleisen terveydentilan ja eläintautien esiintymisen seurannassa. Suunnitelma on päivitettävä vuosittain.

4 luku

Toimenpiteet taudinpurkauksissa

19 §

Ensisijaiset toimenpiteet taudin leviämisen estämiseksi

Eläimistä vastuussa olevan toimijan, joka epäilee eläimellä vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, on pyrittävä pitämään eläin erillään pitopaikan muista eläimistä sekä vältettävä tartuntaa mahdollisesti levittävien eläinten, tuotteiden, tavaroiden ja aineiden siirtämistä siihen saakka, kunnes aluehallintovirasto on päättänyt jatkotoimenpiteistä.

Eläinlääkärin, joka epäilee eläimellä vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, on annettava eläimistä vastuussa olevalle toimijalle viipymättä neuvoja 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

20 §

Virallinen eläintautiepäily

Valvontaviranomaisen, joka epäilee eläimellä vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia taikka vastaanottaa 14 tai 15 §:ssä tarkoitettua, vastustettavaa tai uutta vakavaa

eläintautia koskevan ilmoituksen, on viipymättä tutkittava eläin ja otettava siitä tarvittavat näytteet. Valvontaviranomaisen on myös tutkittava pitopaikan olosuhteet, muut eläimet, rehut ja kuivikkeet sekä otettava pitopaikasta tarvittavat näytteet. Jos kyseessä on luonnonvarainen eläin, valvontaviranomaisen on huolehdittava tarvittavien näytteiden ottamisesta eläimen elinympäristöstä. Valvontaviranomaisen on toimitettava näytteet laboratorioon, jossa ne on tutkittava taudin toteamiseksi tai pois sulkemiseksi.

Jos aluehallintovirasto pitopaikassa tehtyjen tutkimusten, laboratoriotutkimusten tulosten, eläimen ja tartuntalähteen välisen yhteyden tai muun näihin rinnastettavan syyn perusteella epäilee vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia (*virallinen eläintautiepäily*) eikä tautia voida todeta tai epäilyä sulkea pois eläintä lopettamalla, aluehallintovirasto voi määrätä eläimen lopetettavaksi. Se ei kuitenkaan voi määrätä eläintä lopetettavaksi, jos virallinen eläintautiepäily koskee valvottavaa eläintautia.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä eläimen ja pitopaikan tutkimisesta, näytteiden laadusta ja määrästä, näytteiden lähettämisestä noudatettavasta menettelystä sekä näytteiden tutkimisesta laboratoriossa.

21 §

Vastustettavan ja uuden vakavan eläintaudin toteaminen

Vastustettava tai uusi vakava eläintauti on todettu, jos valvontaviranomainen voi yleisesti hyväksytyin eläinlääketieteellisin perustein todeta eläimellä olevan mainittu sairaus tai tartunta.

22 §

Selvitys eläintaudin alkuperästä ja levinneisyydestä

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily taikka vastustettava tai uusi vakava eläintauti on todettu, aluehallintovirasto laatii selvityksen eläintaudin alkuperästä ja levinneisyydestä. Aluehallintovirasto voi käyttää selvityksen laatimisessa kunnaneläinlääkäriin

apua. Selvityksestä on käytävä tarpeellisessa laajuudessa ilmi:

- 1) ajankohta, jona tauti on todennäköisesti tullut pitopaikkaan;
- 2) mahdolliset tartuntalähteet;
- 3) eläimistä saadut tuotteet sekä muut aineet ja tavarat, joihin tauti on voinut siirtyä; sekä
- 4) muut pitopaikat, joista tauti on voinut siirtyä pitopaikkaan tai joihin tauti on voinut levitä pitopaikasta tai joissa pidettävät eläimet ovat voineet sairastua samasta tartuntalähteestä.

Kunnaneläinlääkäriin on tehtävä tarvittavat tutkimukset 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuissa muissa pitopaikoissa ja otettava niistä tarvittavat näytteet.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä eläintaudin alkuperää ja levinneisyyttä koskevan selvityksen tekemisestä sekä 2 momentissa tarkoitetuista tutkimuksista ja näytteenotoista.

23 §

Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily taikka vastustettava tai uusi vakava eläintauti on todettu, aluehallintoviraston on viipymättä ryhdyttävä välttämättömiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi. Tällöin aluehallintovirasto voi tehdä pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle osoitettavan päätöksen, jolla voidaan taudin tarttuvuus, leviävyys ja taudin aiheuttamat haitat huomioidaan ottaen:

- 1) määrätä pitopaikan eläimet eristettäväksi tai pidettäväksi sisätiloissa sekä kieltää eläinten siirrot pitopaikan eri eläintenpitoyksiköiden välillä tai rajoittaa niitä;
- 2) määrätä eläinten terveydentilan seurannasta ja sitä koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta;
- 3) kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden sekä tartuntaa mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden siirtäminen pois pitopaikasta tai pitopaikkaan, rajoittaa siirtämistä tai asettaa sille ehtoja sekä määrätä mainittujen tuotteiden, aineiden ja tavaroiden säilyttämisestä ja käsittelystä;

4) määrätä pitopaikan eläinten, eläimistä saatujen tuotteiden ja eläinten elinympäristön tutkimisesta sekä pitopaikan eläinten rokotamisesta, lääkitsemisestä tai muusta käsittelystä;

5) määrätä eläinten rokottamiseen, lääkitsemiseen tai muuhun käsittelyyn liittyvistä kirjanpitoa, eläinten ja tuotteiden merkitsemistä taikka viranomaisille tehtäviä ilmoituksia koskevista toimijan velvollisuuksista;

6) rajoittaa henkilöiden muuta kuin välttämätöntä liikkumista pitopaikkaan ja sieltä pois;

7) määrätä välineiden, varusteiden ja suojaväitteiden käytöstä pitopaikassa sekä määrätä niiden sekä eläinsuojien ja eläinten kanssa kosketuksissa olevien pintojen sekä pitopaikassa käyvien ajoneuvojen puhdistuksesta ja desinfioinnista;

8) määrätä toimenpiteistä, joilla pyritään estämään luonnonvaraisten eläinten ja vektoreiden pääsy kosketuksiin pitopaikan eläinten kanssa taikka lemmikkieläinten pääsy kosketuksiin muiden eläinten kanssa;

9) määrätä pitopaikan tai perkaamon poistoveden käsittelystä ja desinfioinnista; sekä

10) määrätä pitopaikan eläimiä, eläimistä saatuja tuotteita sekä tartuntaa mahdollisesti levittäviä muita tuotteita ja rehuja koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta siltä osin kuin asiasta ei ole säädetty muualla laissa.

Aluehallintovirasto määrää kunnaneläinlääkärin huolehtimaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua tutkimisesta, rokottamisesta, lääkitsemisestä ja käsittelystä silloin, kun toimenpiteet voi suorittaa vain eläinlääkäri. Aluehallintoviraston on saatettava 1 momentin nojalla tehty päätös välittömästi niiden valvontaviranomaisten tietoon, joiden tehtäviin päätös vaikuttaa.

Aluehallintovirasto voi myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa luvan poiketa 1 momentissa tarkoitettua päätöksestä, jos poikkeaminen ei aiheuta taudin leviämisen vaaraa. Luvassa voidaan asettaa taudin leviämisen estämiseksi tarpeellisia ehtoja.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää toimenpiteistä, joihin valvontaviranomaisen on ryhdyttävä kunkin eläintaudin vastustamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan lisäksi tarkemmat säännökset 3 momentissa tarkoitettua luvan myöntämisen edellytyksistä.

24 §

Taudin leviämisen estämiseksi tehtävän päätöksen voimassaolo

Aluehallintoviraston on kumottava 23 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös välittömästi, kun eläintautia ei enää epäillä. Päätös on kumottava myös, kun on voitu laboratoriotutkimuksin tai muulla riittävällä tavalla varmistua siitä, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa tai ettei eläintaudista enää aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle pitopaikassa tehtyjen toimenpiteiden seurauksena. Uuden vakavan eläintaudin leviämisen estämiseksi tehty päätös on kumottava viimeistään kuukauden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei tautia ole siihen mennessä nimetty vastustettavaksi eläintaudiksi.

Muiden valvontaviranomaisten on ilmoitettava aluehallintovirastolle välittömästi tiedossaan olevista, päätöksen voimassaoloon vaikuttavista seikoista.

Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan, joka ryhtyy toimenpiteisiin valvottavan eläintaudin hävittämiseksi, tulee tehdä toimenpiteistä ennakolta ilmoitus kunnaneläinlääkärille, jos se on eläintaudista vapautumisen varmistamiseksi välttämätöntä. Kunnaneläinlääkärin on valvottava toimenpiteiden suorittamista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mikä on kunkin eläintaudin osalta riittävä tapa varmistaa, ettei eläintautia enää esiinny pitopaikassa tai ettei eläintaudista enää aiheudu vaaraa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään eläintaukeista, joiden hävittämistä koskevista toimenpiteistä on tehtävä 3 momentissa tarkoitettu ilmoitus. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.

25 §

Väliaikainen päätös kiireellisissä tilanteissa

Kiireellisessä tilanteessa, jossa kunnaneläinlääkäri epäilee tai eläimellä todetaan olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti ja jossa välittömät toimenpiteet ovat tarpeen taudin leviämisen estämiseksi eikä

aluehallintovirasto ole vielä ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin, kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisesti voimassa olevan 23 §:n 1 momentissa tarkoitetun päätöksen. Päätös on välittömästi alistettava aluehallintoviraston ratkaistavaksi. Aluehallintoviraston on tehtävä asiassa oma päätöksensä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään neljäntoista vuorokauden kuluessa väliaikaisen päätöksen antamisesta.

26 §

Päätös eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta

Jos vaarallinen, helposti leviävä tai uusi vakava eläintauti on todettu, Elintarviketurvallisuusvirasto voi ryhtyä välttämättömiin toimenpiteisiin taudin hävittämiseksi pitopaikasta. Tällöin se voi pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle osoitettavalla päätöksellään:

- 1) määrätä eläimiä lopetettaviksi, teurastettaviksi tai perattaviksi;
- 2) määrätä eläimistä saatujen tuotteiden sekä tartuntaa mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden käsittelystä, käytöstä ja hävittämisestä;
- 3) määrätä, että pitopaikassa on suoritettava perusteellinen puhdistus ja desinfiointi;
- 4) määrätä, että laitumet ja muut ulkoalueet on käsiteltävä tartunnan hävittämiseksi tai määrätä ne käyttökieltoon;
- 5) määrätä hävitettäväksi sellaiset esineet ja rakenteet, joita ei voida puhdistaa tai desinfioida taikka joiden puhdistus ja desinfiointi tulisi esineiden ja rakenteiden arvo huomioon ottaen suhteettoman kalliiksi;
- 6) kieltää uusien eläinten tuomisen pitopaikkaan ennen kuin riittävä aika on kulunut puhdistuksesta ja desinfioinnista tai rakenteiden uusimisesta; sekä

7) määrätä pitopaikassa olevia ja sinne tuotavia eläimiä koskevista tutkimuksista.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi tehdä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen myös vaarallista, helposti leviävää tai uutta vakavaa eläintautia koskevan virallisen eläintautiepäilyn perusteella, jos se on välttämätöntä taudin leviämisen estämiseksi ja jos tautia ei voida todeta tai epäilyä sulkea pois kohtuullisessa ajassa taudin tarttuvuuteen, leviävyyteen ja sen aiheuttamiin haittoihin nähden.

Aluehallintovirasto vastaa 1 momentissa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanosta. Se voi tarvittaessa käyttää täytäntöönpanossa apunaan kunnaneläinlääkäriä. Se, jolle päätös on osoitettu, on velvollinen avustamaan täytäntöönpanossa siinä laajuudessa kuin se on kohtuullista ottaen huomioon hänen koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa sekä muut hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa ja olosuhteensa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kunkin eläintaudin hävittämisen edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä.

27 §

Päätös eläimen omistajan hakemuksesta

Jos kyseessä on valvottavaa tai uutta vakavaa eläintautia koskeva virallinen eläintautiepäily taikka tällainen eläintauti on todettu, Elintarviketurvallisuusvirasto voi eläimen omistajan hakemuksesta tehdä päätöksen yhden tai useamman pitopaikassa pidettävän eläimen lopettamisesta tai teurastamisesta taikka kalojen perkaamisesta. Päätös voidaan tehdä vain tapauksessa, jossa 23 §:n 1 momentin 1—3 kohdissa tarkoitetut kiellot, ehdot, rajoitukset tai toimenpiteet huomattavasti vaikeuttavat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä ja jossa eläinten lopettaminen tai teurastaminen taikka kalojen perkaaminen on välttämätöntä eläintaudin hävittämiseksi pitopaikasta. Eläimen omistaja vastaa päätöksen täytäntöönpanosta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään eläintaudeista, joiden esiintyessä tai joita epäiltäessä päätöstä eläimen lopettamisesta tai teurastamisesta taikka kalojen perkaamisesta ei kuitenkaan voida tehdä.

28 §

Toimenpiteet muiden kuin vastustettaviksi eläintaudeiksi nimettyjen zoonosien yhteydessä

Jos muuta kuin vastustettavaksi eläintaudiksi nimettyä zoonosia epäillään tai todetaan esiintyvän pitopaikassa, jossa ammattimaisesti harjoitetaan eläinten myyntiä kulut-

tajille, eläinten näytteille asettamista tai eläimiin liittyvää harrastustoimintaa, pitopaikasta vastuussa oleva toimija on velvollinen tiedottamaan asiasta eläinten ostajille ja pitopaikassa vieraileville henkilöille sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin heidän suojaamiseksi tartunnalta.

Jos ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi on välttämätöntä, aluehallintovirasto voi pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle osoitettavalla päätöksellään määrätä:

- 1) pitopaikassa käytettävien varusteiden ja välineiden puhdistuksesta ja desinfioinnista;
- 2) sellaisten pitopaikassa pidettävien tuotteiden, aineiden ja tavaroiden säilyttämisestä ja käytöstä, joissa voi olla tartuntaa;
- 3) eläinsuojien ja eläinten kanssa kosketuksessa olevien pintojen puhdistuksesta ja desinfioinnista;
- 4) haittaeläinten torjunnasta ja seurannasta;
- 5) tavasta, jolla eläinten ostajia ja pitopaikassa vierailevia henkilöitä ohjataan suojautumaan tartunnalta; sekä
- 6) pitopaikassa pidettävien eläinten lääkitsemisestä.

29 §

Tuotteiden jäljitys, käsittely ja hävittäminen

Aluehallintoviraston on 22 §:ssä tarkoitetun selvityksen yhteydessä mahdollisuuksien mukaan jäljitettävä ne helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttavat tuotteet, jotka on saatu pitopaikassa pidetyistä taudille alttiisiin eläinlajeihin kuuluvista eläimistä sen ajankohdan jälkeen, jona tauti on selvityksen perusteella todennäköisesti tullut pitopaikkaan.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi tuotteiden omistajalle tai haltijalle osoitettavalla päätöksellään määrätä 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden kanssa kosketuksessa olleiden tuotteiden säilyttämisestä ja käsittelystä tartuntavaaran poistamiseksi sekä tuotteiden merkitsemisestä niiden alkuperää ja käsittelyä osoittavalla merkinnällä. Jos käsittelyllä ei voida poistaa tartuntavaaraa, Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä tuotteet hävitettäväksi. Se jolle päätös on osoitettu, vastaa Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen täytäntöönpanosta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää, mitä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä kunkin eläintaudin vastustaminen edellyttää, sekä antaa toimenpiteistä tarkempia säännöksiä.

30 §

Eläintautitapaukset luonnonvaraisilla eläimillä

Jos vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia epäillään tai todetaan luonnonvaraisilla eläimillä, aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkäriin järjestämään taudille herkkien luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannan ja tähän liittyvän näytteenoton. Lisäksi aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkäriin järjestämään kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämisen siten, ettei niistä aiheudu taudin leviämisen vaaraa.

Jos 1 momentissa säädettyihin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä vain luonnonsuojelu-, metsästy- tai kalastuslaissa tarkoitettulla luvalla, aluehallintovirasto vastaa luvan hakemisesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luonnonvaraisten eläinten terveydentilan seurannasta, näytteiden ottamisesta ja kuolleiden luonnonvaraisten eläinten hävittämisestä.

31 §

Valvontaviranomaisen tiedottamisvelvollisuus

Valvontaviranomaisen on tiedotettava virallisesta eläintautiepäilystä ja vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin esiintymisestä sekä toimenpiteistä taudin leviämisen estämiseksi. Jos taudin vastustamiseksi riittää, tiedottaminen voidaan rajata koskemaan vain tiettyjä henkilöitä tai toimijoita taikka näiden muodostamia ryhmiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedottamisesta.

5 luku

33 §

Alueelliset toimenpiteet eläintautien leviämisen estämiseksi*Rajoitusvyöhyke*

32 §

Tartunta-alue

Jos eläimellä todetaan helposti leviävä eläintauti tai kyseessä on tällaista tautia koskeva virallinen eläintautiepäily, voidaan tartunta-alue perustaa alueelle, joka välittömästi ympäröi taudin esiintymispaikkaa ja jolla tautia katsotaan esiintyvän suurella todennäköisyydellä ottaen huomioon sen leviämistapa ja alueen maantieteelliset ominaisuudet sekä alueen eläinlajit ja eläintiheys. Tartunta-alue voi ulottua hyönteisten välityksellä leviävän eläintaudin kyseessä olleen enintään 20 kilometrin etäisyydelle ja muun eläintaudin kyseessä olleen enintään kolmen kilometrin etäisyydelle taudin esiintymispaikasta, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädetä. Tartunta-alue voidaan perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun helposti leviävän eläintaudin yhteydessä.

Tartunta-alueella sijaitsevista pitopaikoista vastuussa olevat toimijat voidaan määrätä noudattamaan 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja välttämättömiä kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja velvoitteita taudin leviämisen estämiseksi.

Päätöksen tartunta-alueen perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä alueella noudatettavista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja velvoitteista tekee Elintarviketurvallisuusvirasto. Päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä 23 §:n 2 momentissa säädetään. Tartunta-alue on välittömästi lakkautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset tartunta-alueen perustamisen edellytyksistä ja alueen lakkauttamisesta, alueen rajojen määrittämisestä sekä kunkin eläintaudin vastustamiseksi perustetulla tartunta-alueella noudatettavista välttämättömistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja velvoitteista.

Jos eläimellä todetaan helposti leviävä eläintauti tai kyseessä on tällaista tautia koskeva virallinen eläintautiepäily, taudin esiintymispaikan ympärillä olevalle alueelle voidaan perustaa rajoitusvyöhyke. Tartunta-alue sisältyy rajoitusvyöhykkeeseen. Rajoitusvyöhyke voidaan jakaa osiin, jos Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään. Rajoitusvyöhyke voidaan perustaa myös maan rajojen ulkopuolella todetun helposti leviävän eläintaudin taudinpurkauksen yhteydessä.

Päätöksen rajoitusvyöhykkeen perustamisesta ja lakkauttamisesta tekee Elintarviketurvallisuusvirasto. Rajoitusvyöhykkeen sekä sen osien rajoja määritettäessä on otettava huomioon maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset ja epidemiologiset tekijät sekä valvontamahdollisuudet. Rajoitusvyöhyke on välittömästi lakkautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset rajoitusvyöhykkeen perustamisen edellytyksistä ja vyöhykkeen lakkauttamisesta, vyöhykkeen rajojen määrittämisestä sekä vyöhykkeen jakamisesta osiin.

34 §

Toimenpiteet rajoitusvyöhykkeellä

Jos taudin leviämisen estämiseksi tai ihmisten terveyden suojaamiseksi on välttämätöntä, Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään:

1) määrätä, että kunnaneläinlääkärin tai aluehallintoviraston on tarkastettava rajoitusvyöhykkeellä sijaitsevat pitopaikat, joissa pidetään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä, ja näissä pitopaikoissa pidettävät eläimet sekä ottamaan tarvittavat näytteet taudin varalta;

2) määrätä, että vyöhykkeellä sijaitsevasta pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on eristettävä vyöhykkeellä pidettävät eläimet tai pidettävä niitä sisätiloissa taikka kieltää

eläinten siirtäminen pitopaikan eri eläintenpi-toyksiköiden välillä, rajoittaa siirtämistä tai asettaa sille ehtoja;

3) määrätä, että eläimistä vastuussa olevien toimijoiden tulee seurata vyöhykkeellä pidet-tävien eläinten terveydentilaa, käsitellä maini-tut eläimet ja vyöhykkeellä olevat alkiot ja sukusolut taikka lääkitä eläimet sekä pitää kirjaa eläinten terveydentilan seurannasta, käsittelystä ja lääkitsemisestä;

4) kieltää eläinten, eläimistä saatujen tuot-teiden, eläinten kuljetuskaluston sekä eläin-tautia mahdollisesti levittävien muiden ainei-den ja tavaroiden kuljetuksen tai muun siir-tämisen vyöhykkeellä, sen rajojen yli tai sen kautta, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja;

5) kieltää vyöhykkeeltä peräisin olevien eläinten ja niistä saatujen tuotteiden saatta-misen markkinoille taikka käyttämisen ihmisten tai eläinten ravinnoksi, rajoittaa mai-nittua toimintaa sekä määrätä tavasta, jolla eläimistä vastuussa olevien toimijoiden ja tuotteiden haltijoiden on säilytettävä mainit-tuja eläimiä ja tuotteita sekä käytettyjä kui-viceita tai käsiteltävä ne;

6) määrätä eläimistä vastuussa olevien toi-mijoiden ja tuotteiden haltijoiden velvolli-suudesta merkitä vyöhykkeeltä peräisin ole-vat eläimet ja eläimistä saadut tuotteet mer-kinnällä, joka kuvaa niiden alkuperää, vapa-utta eläintaudeista ja käsittelyä, taikka lisää-mään merkintä eläinten ja tuotteiden mukana seuraaviin asiakirjoihin;

7) rajoittaa henkilöiden liikkumista vyö-hykkeellä sijaitsevilla pitopaikoissa ja eläin-suojissa sekä määrätä eläinten kanssa koske-tuksessa olevien henkilöiden velvollisuudesta käyttää suojavaatteita, peseytyä sekä puhdis-taa ja desinfioida vaatteitaan ja varusteitaan;

8) määrätä vyöhykkeellä sijaitsevasta pito-paikasta vastuussa olevan toimijan estämään tartunnan leviäminen luonnonvaraisten eläin-ten, vektorien, lemmikkieläinten taikka pito-paikassa käyvien ajoneuvojen välityksellä;

9) määrätä aluehallintoviraston toteutta-maan toimenpiteitä vyöhykkeen eri osien vä-lisen rajan taikka vyöhykkeen ulkorajan ylit-tävien henkilöiden, ajoneuvojen ja tavaroiden puhdistamiseksi ja desinfioimiseksi sekä vyöhykkeellä sen estämiseksi, ettei eläintauti pääse leviämään luonnonvaraisten eläinten tai vektorien välityksellä;

10) kieltää eläinten keinosiemennyksen, al-kionsiirrot ja astutukset vyöhykkeellä, rajoit-taa niitä tai asettaa niille ehtoja;

11) kieltää eläintaudille alttiiden eläinlajien vapauttamisen luontoon sekä luonnonvarais-ten eläintaudille alttiiden eläinlajien ruokin-nan vyöhykkeellä;

12) kieltää eläinten rokotuksen vyöhyk-keellä; sekä

13) määrätä eläimistä vastuussa olevien toimijoiden ja tuotteiden haltijoiden velvolli-suudesta pitää kirjaa vyöhykkeellä olevista eläimistä, eläimistä saaduista tuotteista sekä tartuntaa mahdollisesti levittävästä tuotteista ja rehuista, ellei asiasta säädetä muualla lais-sa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset siitä, mitä 1 momentissa tarkoitet-tuja kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpi-teitä kunkin eläintaudin vuoksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä sekä, jos vyöhyke on jaettu osiin, sen osissa on määrättävä nouda-tettavaksi ja missä laajuudessa niitä on mää-rättävä noudatettavaksi.

35 §

Rajoitusalue

Rajoitusalue voidaan perustaa alueelle, jol-la:

1) esiintyy helposti leviävää eläintautia, jo-ka uhkaa levitä muualle 4 luvussa ja 32—34 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä huoli-matta; tai

2) esiintyy vastustettavaa eläintautia, jota ei voida hävittää nopeasti johtuen maantieteelli-sistä, ekologisista tai epidemiologisista teki-jöistä tai taudin laajan levinneisyyden vuoksi, taikka eläintautia, jota vastustetaan maan muilla alueilla, ja rajoitusalueen perustami-nen on perusteltua muiden alueiden hyvän eläintautitilanteen turvaamiseksi.

Päätöksen rajoitusalueen perustamisesta ja lakkauttamisesta tekee maa- ja metsätalous-ministeriö. Rajoitusaluetta perustettaessa se-kä alueen rajoja määritettäessä on otettava huomioon maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset ja epidemiologiset tekijät ja val-vontamahdollisuudet. Rajoitusalue on lak-

kautettava, kun sen perustamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

36 §

Toimenpiteet rajoitusalueella

Jos helposti leviävän eläintaudin estämiseksi tai maan muiden alueiden hyvän eläintautitilanteen turvaamiseksi on välttämätöntä taikka Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytettäessä voi maa- ja metsätalousministeriö päätöksellään:

1) kieltää eläinten, eläimistä saatuja tuotteiden, eläinten kuljetusvälineiden sekä eläintautia mahdollisesti levittävien muiden aineiden ja tavaroiden kuljetuksen tai muun siirtämisen rajoitusalueella ja sieltä pois, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja;

2) määrätä, ettei eläimiä tai tuotteita saa siirtää pois rajoitusalueelta, ellei niitä ole käsitelty mahdollisen tartunnan poistamiseksi tai ellei eläimiä ole pidetty karanteenissa sekä määrätä eläinten tai tuotteiden sallituista käyttötavoista;

3) määrätä eläimistä vastuussa olevia toimijoita toimittamaan aluehallintovirastolle tietoja rajoitusalueella sijaitsevaan pitopaikkaan tuotujen ja sieltä pois siirrettyjen eläinten lajeista, määristä ja tunnistusmerkinnöistä;

4) määrätä eläinten kuljettajia ja välittäjiä toimittamaan aluehallintovirastolle tietoja rajoitusalueella, -alueelta tai -alueelle kuljettamisesta tai välittämistään eläimistä, niiden kuljetuksesta sekä välitettyjen eläinten ostojen myyntitapahtumista;

5) määrätä eläimistä vastuussa olevien toimijoiden ja tuotteiden haltijoiden velvollisuudesta merkitä rajoitusalueelta peräisin olevat eläimet ja eläimistä saadut tuotteet merkinnällä, joka kuvaa niiden alkuperää, vapautta eläintaudeista ja käsittelyä, taikka lisäämään merkintä eläinten ja tuotteiden mukana seuraaviin asiakirjoihin; sekä

6) määrätä, että sen, joka siirtää eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita pois rajoitusalueelta, on todistettava eläinten ja tuotteiden alkuperä ja vapaus eläintaudista kunnaneläinlääkärin antamalla virallisella terveystodistuksella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä sekä siitä, miltä osin niitä on määrättävä sovellettavaksi kunkin eläintaudin osalta.

37 §

Tartunta-alueita, rajoitusvyöhykettä ja rajoitusalueita koskevan päätöksen julkaiseminen ja päätöksestä tiedottaminen

Päätökseen, joka koskee tartunta-alueen, rajoitusvyöhykkeen tai rajoitusalueen perustamista tai lakkauttamista taikka mainitulla alueella tai vyöhykkeellä noudatettavia kielloja, ehtoja tai rajoituksia taikka toteutettavia toimenpiteitä, ei sovelleta, mitä hallintolain (434/2003) 9 ja 10 luvussa säädetään hallintopäätöksen tiedoksiannosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös on julkaistava Suomen säädöskokoelmassa. Valvontaviranomaisen on asianmukaisesti ja riittävällä tavalla tiedotettava päätöksestä alueen ja vyöhykkeen sijaintikunnissa. Tartunta-alueita ja rajoitusvyöhykettä koskevista päätöksistä on lisäksi erikseen tiedotettava niitä pitopaikoista vastuussa olevia toimijoita, jotka ovat valvontaviranomaisen tiedossa ja joita päätös koskee.

38 §

Alueellisesta toimenpiteestä poikkeaminen

Aluehallintovirasto voi myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa luvan poiketa tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä tai rajoitusalueella noudatettavasta kiellosta, ehdosta, rajoituksesta tai toimenpiteestä, jos poikkeaminen ei aiheuta taudin leviämisen vaaraa. Luvassa asetetaan eläintaudin vastustamiseksi välttämättömät ehdot.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset niistä kielloista, ehdoista, rajoituksista ja toimenpiteistä, joiden osalta lupa voidaan myöntää, sekä luvan myöntämisen edellytyksistä.

39 §

Eläinten lopettaminen tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella

Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään määrätä tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella sijaitseissa pitopaikoissa pidettäviä, taudille alttiiseen lajiin kuuluvia eläimiä lopetettaviksi, jos alueella tai vyöhykkeellä esiintyy helposti leviävää eläintautia, joka uhkaa levitä muualle maahan 4 luvussa sekä 32—36 §:ssä tarkoitettua toimenpiteistä huolimatta, alueella tai vyöhykkeellä on paljon taudille alttiiseen lajiin kuuluvia eläimiä, joita ei voida suojata tartunnalta, ja eläinten lopettaminen on välttämätöntä taudin leviämisen estämiseksi. Elintarviketurvallisuusvirasto voi myös määrätä, että eläimet on ennen lopettamista rokotettava, jos eläimiä ei voida lopettaa riittävän nopeasti taudin leviämisen estämiseksi.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään ja eläimen omistajan hakemuksesta määrätä eläimiä lopetettaviksi tartunta-alueella, rajoitusvyöhykkeellä ja rajoitusalueella, jos eläinten siirtämistä koskevat, 32, 34 ja 36 §:ssä tarkoitettut kiellot, ehdot tai rajoitukset ovat olleet voimassa yli 14 vuorokautta ja huomattavasti vaikeuttavat eläinten pitoa taloudellisista tai eläinten hyvinvointiin liittyvistä syistä.

Aluehallintovirasto vastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua päätöksen täytäntöönpanosta. Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen avustamaan päätöksen täytäntöönpanossa siinä laajuudessa kuin se on kohtuullista ottaen huomioon hänen koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa sekä hänen muut henkilökohtaiset ominaisuutensa ja olosuhteensa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista toimenpiteistä sekä siitä, millä edellytyksillä ja missä laajuudessa niitä voidaan soveltaa kunkin eläintaudin osalta.

40 §

Hätärokotus

Jos eläintautia ei muuten voida kohtuullisin toimenpitein hävittää tartunta-alueelta ja rajoitusvyöhykkeeltä tai jos Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään, alueella ja vyöhykkeellä voidaan toteuttaa pakollinen eläinten hätärokotus. Hätärokotus voidaan ulottaa koskemaan kaikkia eläintaudille alttiiseen lajiin kuuluvia eläimiä, joille rokote on saatavissa, tai sellaisia eläimiä tai pitopaikkoja, joihin liittyy erityinen riski eläintaudin esiintymisestä tai sen leviämisestä edelleen.

Aluehallintovirasto vastaa eläinten hätärokotuksen toteuttamisesta. Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen sallimaan sen, että eläimet rokotetaan ja että rokotetut eläimet merkitään tarvittavilla merkinnöillä. Eläimistä vastuussa olevan toimijan tai rokotuksen suorittajan on tehtävä rokotuksesta tarvittavat merkinnät eläimiä koskeviin todistuksiin, luetteloihin ja muihin asiakirjoihin. Valvontaviranomaisten tulee toteuttaa tarvittavat tutkimukset eläintaudin esiintymisen seuraamiseksi.

Jos tartunta-alueella ja rajoitusvyöhykkeellä toteutetaan hätärokotus, voidaan eläinten ja niistä saatujen tuotteiden kuljetus ja muu siirtäminen eläintaudin leviämisen estämiseksi välttämättömistä syistä kieltää taikka sitä rajoittaa tai asettaa sille ehtoja. Samoin perusteiden voidaan määrätä, ettei rokotetuista eläimistä saatuja tuotteita saa käyttää tai saatavaa markkinoille, ellei niitä ole asianmukaisesti käsitelty ja merkitty sekä määrätä tuotteiden sallituista käyttötavoista.

Hätärokotuksen toteuttamisesta ja siitä, mitä eläimiä ja pitopaikkoja hätärokotus koskee, säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään käytettävistä rokotteista, rokotustavasta ja rokotusten tiheydestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään myös 3 momentissa tarkoitetuista kielloista, ehdoista ja rajoituksista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä rokotuksesta todistuksiin, luetteloihin ja asiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä.

41 §

Alueiden luokittelu vesieläintautien leviämisen estämiseksi

Vesieläimiin tarttuvien vastustettavien eläintautien leviämisen estämiseksi Suomen alueita voidaan muiden alueellisten toimenpiteiden toteuttamisesta riippumatta luokitella kunkin taudin osalta seuraavasti:

- 1) taudista vapaat alueet;
- 2) alueet, joilla toteutetaan seurantaa taudista vapaan aseman saavuttamiseksi;
- 3) alueet, joiden asema taudin suhteen on määrittelemätön;
- 4) alueet, joilla tautia esiintyy ja joilta se pyritään hävittämään; sekä
- 5) alueet, joilla tautia esiintyy ja joilta sitä ei pyritä hävittämään.

Luokkaan 1 tai 3 kuuluvalla alueella ei saa siirtää alempaan luokkaan kuuluvalla alueelta kyseessä olevalle eläintaudille alttiiseen lajiin tai vektorilajiin kuuluvia vesieläimiä tai niiden sukusoluja taikka perkaamattomia kuolleita kaloja. Luokkaan 2 tai 4 kuuluvalla alueella ei saa siirtää kyseessä olevalle eläintaudille alttiiseen lajiin tai vektorilajiin kuuluvia vesieläimiä tai niiden sukusoluja taikka perkaamattomia kuolleita kaloja muulta kuin luokkaan 1 kuuluvalla alueella. Kiellot eivät kuitenkaan koske siirtoja, joista aiheutuva eläintaudin leviämisen vaara on vähäinen.

Jos taudille alttiiseen lajiin tai vektorilajiin kuuluvia vesieläimiä tai niiden sukusoluja taikka perkaamattomia kuolleita kaloja siirretään 1 momentissa tarkoitettulle luokitellulle alueelle tai sieltä pois, eläimistä vastuussa olevan toimijan on Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytettäessä todistettava siirrettävien vesieläinten ja sukusolujen alkuperä ja vapaus kyseisestä taudista kunnan-eläinlääkärin antamalla virallisella terveystodistuksella.

Alueet luokitellaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Luokittelussa on otettava huomioon maantieteelliset, hallinnolliset, ekologiset sekä epidemiologiset tekijät. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään 2 momentissa tarkoitetuista siirroista, joita mainitussa momentissa tarkoitettujen kieltojen ei koske, sekä siirroista, joissa vaaditaan 3 momentissa tarkoitettua todistusta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainituista todistuksista.

sella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainituista todistuksista.

42 §

Lokero

Elintarviketurvallisuusvirasto voi hakemuksesta hyväksyä pitopaikan, jonka toimintaan liittyvät riskit tietyn vastustettavan eläintaudin leviämisestä ovat poikkeuksellisen hyvin hallinnassa, taikka tällaisten pitopaikkojen muodostaman verkoston yksiköksi (*lokero*), johon ei sovelleta kaikkia tässä luvussa tarkoitettuja alueellisia kieltoja, ehtoja, rajoituksia ja toimenpiteitä mainitun eläintaudin leviämisen estämiseksi. Lokeroon kuuluvan pitopaikan on oltava kunnaneläinlääkärin säännöllisessä valvonnassa.

Lokeron hyväksymistä koskevassa hakemuksessa tulee ilmoittaa hakijan sekä pitopaikan tai pitopaikkojen yhteystiedot. Hakemukseen tulee liittää kuvaus lokeron toiminnasta, toimintaan liittyvistä eläintautiriskeistä sekä toimenpiteistä, joilla riskejä hallitaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset siitä, mitkä alueelliset kiellot, ehdot, rajoitukset ja toimenpiteet eivät koske lokeroita. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämiä tarkempia säännöksiä lokeron hyväksymisen edellytyksistä, hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä lokeroa valvovan viranomaisen suorittamien tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

6 luku

Toimenpiteet helposti leviävän ja vaarallisen eläintaudin leviämisen estämiseksi

43 §

Valmiussuunnitelma

Elintarvikelaissa tarkoitettujen teurastamon, eläinsuojelulain (247/1996) 20 §:ssä tarkoitettujen eläintarhan, tässä laissa tarkoitettujen sperman keräysaseman sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman on laadittava valmius-

suunnitelma helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien varalle, jos niissä käsitellään mainituille eläintaudille alttiita eläinlajeja. Suunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus epäillyn tai todetun eläintaudin johdosta suoritettavista toimenpiteistä. Suunnitelmassa tulee myös kuvata eläintautien vastustamista koskevaa henkilökunnan koulutusta sekä sisäistä tiedotusta ja viestintää. Teurastamoja koskeva valmiussuunnitelma voidaan sisällyttää elintarvikelain 20 §:ssä tarkoitettuun omavalvontasuunnitelmaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset niistä eläintaukeista, joiden varalta valmiussuunnitelma on laadittava. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelman sisällöstä.

44 §

Toimenpiteet pitopaikoissa sekä eläinnäyttelyt ja eläinlupailut

Jos helposti leviävää tai vaarallista eläintautia esiintyy Suomessa taikka jos sitä epäillään esiintyvän luonnonvaraisissa eläimissä tai leviävän Suomeen luonnonvaraisten eläinten tai vektoreiden välityksellä tai muulla vastaavalla tavalla, voidaan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin eläintaudin leviämisen estämiseksi. Tässä tarkoituksessa voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella:

1) velvoittaa eläimistä vastuussa olevia toimijoita seuraamaan taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten terveydentilaa;

2) velvoittaa eläimistä vastuussa olevia toimijoita pitämään taudille alttiisiin lajeihin kuuluvia eläimiä sisätiloissa;

3) kieltää eläintaudin leviämisen vaaraa aiheuttava luonnonvaraisten eläinten ruokinta;

4) velvoittaa eläimistä vastuussa olevia toimijoita suojaamaan ulkona pidettävien eläinten ruokintapaikat ja toteuttamaan muita toimenpiteitä sen estämiseksi, etteivät pitopaikoissa pidettävät eläimet saa tartuntaa luonnonvaraisista eläimistä;

5) velvoittaa pitopaikoista vastuussa olevia toimijoita huolehtimaan pitopaikan eläinsuojissa käytettyjen vaatteiden ja jalkineiden puhdistuksesta ja desinfioimisesta;

6) velvoittaa valvontaviranomaisia torjumaan ja seuraamaan vektorien esiintymistä;

7) velvoittaa pitopaikoista vastuussa olevia toimijoita ja pitopaikoissa vierailevia henkilöitä toteuttamaan toimenpiteitä tartunnan leviämisen estämiseksi pitopaikoissa käyvien ajoneuvojen välityksellä; sekä

8) kieltää taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten vieminen eläinnäyttelyihin, eläinlupailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä pitopaikoissa tarkastuksia 1 momentin 1—7 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden ja kieltojen noudattamisen valvomiseksi sekä ilmoitettava tarkastuksista aluehallintovirastolle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista ja kielloista.

45 §

Väliaikainen kuljetuskielto

Jos Suomessa on todettu esiintyvän helposti leviävää eläintautia, jonka levinneisyyttä ei tunneta tai joka uhkaa levitä edelleen 4 luvussa sekä 32—36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä huolimatta, taikka kyseessä on tällaista tautia koskeva virallinen eläintautiepäily, Elintarviketurvallisuusvirasto voi Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellyttäessä sekä taudin leviämisen estämiseksi ja tautitilanteen selvittämiseksi välttämättömistä syistä päätöksellään kieltää eläinten kuljetuksen koko maassa taikka rajoittaa sitä. Päätös voi olla voimassa enintään 14 vuorokauden ajan taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten kuljetusten osalta ja enintään kolmen vuorokauden ajan muihin lajeihin kuuluvien eläinten kuljetusten osalta. Päätös on kumottava välittömästi sen jälkeen, kun kiellon tai rajoituksen asettamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Jos taudille alttiisiin lajeihin kuuluvien eläinten kuljetusta koskevaa kieltoa tai rajoitusta on taudin laajan levinneisyyden tai merkittävän leviämisuhan takia välttämätöntä pitää voimassa pidempään kuin 1 momentin mukaan on mahdollista, maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään jatkaa kiellon tai rajoituksen voimassaoloa. Elintarviketurvallisuusviraston on mainittujen edellytysten täytyessä tehtävä maa- ja metsätalousminis-

teriolle aloite kiellon tai rajoituksen voima-
saolon jatkamisesta. Maa- ja metsätalousmi-
nisteriön päätös on kumottava välittömästi
sen jälkeen, kun kiellon tai rajoituksen aset-
tamiselle säädettyjä edellytyksiä ei enää ole.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös
sekä sen kumoamista koskeva päätös julkais-
taan Suomen säädöskokoelmassa. Elintarvi-
keturvallisuusviraston on asianmukaisesti ja
riittäväällä tavalla tiedotettava päätöksestä.

Aluehallintovirasto voi yksittäistapaukses-
sa myöntää hakemuksesta luvan poiketa tässä
pykälässä tarkoitettusta kiellosta tai rajoituk-
sesta edellyttäen, että luvan myöntäminen ei
aiheuta taudin leviämisen vaaraa.

7 luku

Eläinten keinollisen lisäämisen luvanva- raisuus ja valvonta

46 §

Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvien toimintojen luvanvaraisuus

Eläimen spermaa, josta voi aiheutua vas-
tustettavien eläintautien leviämisen vaaraa,
saa kerätä ja spermaerien muodostamista var-
ten käsitellä vain hyväksytyllä sperman kerä-
ysasemalla, lukuun ottamatta spermaa, joka
käytetään omien eläinten siementämiseen sii-
nä pitopaikassa, jossa se kerätään.

Alkioita, joista voi aiheutua vastustettavien
eläintautien leviämisen vaaraa, saa kerätä
luovuttajaeläimistä vain hyväksytyt alkioiden
keräysryhmä. Mainittuja alkioita saa tuottaa
kerätyistä munasoluista koeputkihedelmöi-
tyksellä vain hyväksytyt alkioiden tuotanto-
ryhmä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua spermaa
saa säilyttää vain hyväksytyllä sperman ke-
räysasemalla, hyväksytyssä spermavarastossa
tai hyväksytyt alkioiden tuotantoryhmän ti-
loissa. Vaatimus ei kuitenkaan koske sper-
maa, jota säilytetään omien tai omassa hal-
linnassa olevien eläinten siemennykseen.
Edellä 2 momentissa tarkoitettuja alkioita saa
säilyttää vain hyväksytyt alkioiden keräys-
tai tuotantoryhmän tiloissa, hyväksytyllä
sperman keräysasemalla tai hyväksytyssä
spermavarastossa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan
säännökset eläinlajeista, joiden sperman tai
alkioiden keräystä, käsittelyä ja säilytystä se-
kä alkioiden tuotantoa tässä pykälässä sääde-
tyt vaatimukset koskevat.

47 §

Sperman keräysaseman hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy sperman ke-
räysaseman hakemuksesta. Hyväksymisen
edellytyksenä on, että:

1) aseman tilat soveltuvat eläinten pitämi-
seen ja eristämiseen, sperman keräykseen,
käsittelyyn ja säilytykseen sekä välineiden
huoltamiseen ja että nämä tilat on siten suun-
niteltu, rakennettu ja huollettavissa, että
eläintautien leviäminen voidaan tehokkaasti
estää;

2) eläintautien leviämisen estämisestä ase-
malla vastaa nimetty eläinlääkäri; sekä

3) aseman henkilöstöllä on tehtäviensä hoi-
tamisen kannalta riittävät tiedot ja taidot.

Hyväksymistä koskevasta hakemuksesta
tulee käydä ilmi toimijan sekä sperman kerä-
ysaseman yhteystiedot, ja hakemukseen on
liitettävä kuvaus keräysasemalla harjoitetta-
vasta toiminnasta sekä selvitys 1 momentin
1—3 kohdassa tarkoitetuista seikoista. Hy-
väksymistä koskevassa päätöksessä voidaan
asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi
välttämättömiä ehtoja. Elintarviketurvalli-
suusvirasto antaa hyväksytylle sperman ke-
räysasemalle Euroopan unionin lainsäädän-
nössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella
annetaan Euroopan unionin lainsäädännön
täytäntönnäpönnän edellyttämät tarkemmat
säännökset hyväksymisen edellytyksistä ja
hyväksymisessä noudatettavasta menettelys-
tä.

48 §

Sperman keräysaseman toimintaa koskevat vaatimukset

Sperman keräysasemalle saadaan tuoda
eläimiä vain pitopaikoista, joissa pidettävien
eläinten vapaus sperman välityksellä leviä-

vistä eläintaudeista on voitu riittävällä tavalla varmistaa. Asemalle tuotavia eläimiä ei saa päästää aseman eläintiloihin eikä niistä saa kerätä spermaa ennen kuin eläinten terveydentilan on todettu olevan riittävän hyvän sperman keräystä varten ja eläimille on tehty tarvittavat tarkastukset ja tutkimukset eläintautien varalta. Jos Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään, eläimiä on ennen niiden päästämistä aseman eläintiloihin sekä sperman keräämistä niistä pidettävä eristyksessä alkuperäpitopaikassa tai sperman keräysasemalla taikka karanteenissa niiden terveydentilan varmistamiseksi. Asemalla pidettävien eläinten terveydentilaa on seurattava jatkuvasti eläimissä mahdollisesti esiintyvien eläintautien varalta.

Sperman kerääminen, käsittely ja säilytys sekä sperman keräysaseman muu toiminta on järjestettävä siten, että sperman hyvä hygieninen laatu ja vapaus eläintaudeista voidaan turvata ja etteivät eläntaudit pääse leviämään asemalle. Asemalla saadaan käsitellä vain yhden eläinlajin spermaa, ellei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Asemalla kerättävä, käsiteltävä ja säilytettävä sperma on merkittävä asianmukaisesti, ja asemalla on pidettävä kirjaa eläimistä ja niiden terveydentilasta sekä säilytettävistä spermaeristä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sperman keräysasemalle tuotavien ja asemalla pidettävien eläinten terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja terveydentilan selvittämiseksi eläimelle tai sen pitopaikassa tai aikaisemmissa pitopaikoissa tehtävistä tarkastuksista ja tutkimuksista, asemalle tuotavien tai tuotujen eläinten eristämisestä tai karanteenissa pitämisestä, sperman keräysaseman toiminnan järjestämisestä sperman laadun turvaamiseksi ja eläintautien leviämisen estämiseksi sekä tähän liittyvistä 47 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun eläinlääkärin tehtävistä, sperman merkitsemisestä sekä eläimiä, niiden terveydentilaa ja spermaeriä koskevasta kirjanpidosta.

49 §

Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hakemuksesta.

Alkioiden keräysryhmän hyväksyminen edellyttää, että:

1) keräysryhmän käytettävissä on asianmukaisesti varustetut tilat alkioiden tutkimiseen, käsittelyyn, säilyttämiseen, pakkaamiseen ja välineiden huoltamiseen;

2) keräysryhmän toiminnasta vastaa ryhmään kuuluva nimetty eläinlääkäri; sekä

3) keräysryhmän jäsenillä on tehtävän hoitamisen kannalta riittävät tiedot ja taidot.

Alkioiden tuotantoryhmän hyväksyminen edellyttää, että hakijana on hyväksytty alkioiden keräysryhmä, jonka jäsenillä on riittävät alkioiden tuotantoon käytettäviä menetelmiä sekä tuotantoon liittyviä hygieniavaatimuksia ja eläintautien vastustamista koskevat tiedot ja taidot. Tuotantoryhmän käytettävissä on lisäksi oltava 2 momentin 1 kohdassa säädetyt edellytykset täyttävät kiinteät tilat munasolujen keräykseen, alkioiden tuotannossa käytettävien sulusolujen säilytykseen ja käsittelyyn sekä alkioiden tuotantoon ja säilytykseen.

Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava ryhmän jäsenten yhteystiedot ja, jos ryhmällä on kiinteät tilat toimintaansa varten, toimitilojen yhteystiedot. Hakemukseen on liitettävä kuvaus ryhmän toiminnasta sekä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja.

Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytyille alkioiden keräysryhmälle ja alkioiden tuotantoryhmälle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

50 §

Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän toimintaa koskevat vaatimukset

Alkioiden ja niiden tuotantoon käytettävien munasolujen on oltava peräisin terveistä eläimistä, joiden pitopaikan vapaus eläintaudeista on voitu riittävällä tavalla varmistaa. Naudoista saadaan kerätä vain keinosiemennyksen tai keinohedelmöityksen avulla tuotettuja alkiota, ja alkiot on kerättävä siihen soveltuvissa tiloissa eläimen pitopaikassa.

Alkioiden ja munasolujen keräys, munasarjojen irrotus, alkioiden tutkiminen ja tuottaminen sekä alkioiden ja niiden tuotannossa käytettävien sulusolujen käsittely ja säilytys on suoritettava siten, että alkioiden hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voidaan turvata. Kerättävät, tuotettavat, käsiteltävät ja säilytettävät alkiot on merkittävä asianmukaisesti, ja niistä sekä alkioiden tuotantoon käytettävien sulusolujen alkuperästä, alkioiden ja sulusolujen luovuttajaeläimistä sekä mainittujen eläinten terveydentilasta on pidettävä kirjaa. Alkioiden käsittelyyn ja säilytykseen saadaan käyttää vain siihen soveltuvia tuotteita ja aineita. Alkioiden tuotannossa käytetyistä aineista, hedelmöittämistönistä munasoluista ja hylätyistä alkiosta on toimitettava näytteitä laboratoriotutkimuksia varten.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkioiden ja alkioiden tuotannossa käytettävien sulusolujen luovuttajaeläinten terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja terveydentilan selvittämiseksi tehtävistä tutkimuksista, alkioiden hygieenisen laadun turvaamiseksi ja eläintautien leviämisen estämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä alkioiden keräyksen ja tuotannon sekä niihin liittyvien toimintojen yhteydessä, alkioiden merkitsemisestä, alkiota, niiden ja sulusolujen luovuttajaeläimiä ja luovuttajaeläinten terveydentilaa koskevasta kirjanpidosta, alkioiden säilytyksessä käytettävistä säiliöistä ja nesteistä sekä näytteiden toimittamisesta laboratoriotutkimuksia varten.

51 §

Sperman keräysaseman ja alkioiden keräysryhmän hyväksyminen kotimaan kauppaa varten

Sperman keräysasema ja alkioiden keräysryhmä voidaan 47 ja 49 §:ssä säädetystä poiketen hyväksyä, vaikka kaikki mainituissa pykälissä hyväksymiselle säädetty edellytykset eivät täyty, jos sperman tai alkioiden keräys on tarpeen tietyn eläinlajin tai -rodun jalostustoiminnan turvaamiseksi tai alkuperäisrotujen geenivarojen säilyttämiseksi ja jos edellytysten täyttymättä jääminen ei aiheuta vaaraa eläintautien leviämisestä. Tämän momentin nojalla kerättyä spermaa ja kerättyjä alkiota ei saa saattaa markkinoille Suomen rajojen ulkopuolella. Elintarviketurvallisuusvirasto antaa tämän momentin nojalla hyväksytylle keräysasemalle ja -ryhmälle kansallisen hyväksymistunnuksen.

Edellä 1 momentin nojalla hyväksytyllä sperman keräysasemalla voidaan harjoittaa sperman keräystä ja 1 momentin nojalla hyväksytty alkioiden keräysryhmä voi toimia, vaikka kaikki 48 ja 50 pykälässä säädetty vaatimukset eivät täyty, jos vaatimuksista poikkeaminen ei aiheuta vaaraa eläintautien leviämisestä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, minkä eläinlajien tai -rotujen osalta 1 momentissa säädettyä poikkeusta voidaan soveltaa sekä miltä osin hyväksymistä ja toimintaa koskevista vaatimuksista voidaan poiketa.

52 §

Spermavaraston hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy spermavaraston hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että:

1) varastolla on toimintaan soveltuvat tilat ja välineet ja että se on siten rakennettu, eristetty ja huollettavissa, että sperman hygieeninen laatu ei vaarannu ja eläintautien leviäminen voidaan tehokkaasti estää; sekä

2) varaston henkilöstöllä on tehtävän hoitamisen kannalta riittävät tiedot ja taidot.

Hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan ja spermavaraston

yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus spermavaraston toiminnasta sekä selvitys 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytyille spermavarastolle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

53 §

Spermavaraston toimintaa koskevat vaatimukset

Spermavarastossa säilytettävän sperman on oltava kerätty hyväksytyllä sperman keräysasemalla tai tuotu Suomeen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, Euroopan unionin lainsäädännön ja eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain mukaisesti. Varaston toiminta on järjestettävä siten, että sperman hyvä hygieeninen laatu ja vapaus eläintaudeista voidaan turvata ja että eri alkuperää olevat spermaerät voidaan pitää riittävällä tavalla erillään toisistaan sekä varastossa säilytettävistä alkioista. Spermavarastossa voidaan säilyttää vain yhden eläinlajin spermaa, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Varastoitavien spermaerien on oltava asianmukaisesti merkittyjä, ja spermavaraston on pidettävä kirjaa varastoon saapuvista, siellä säilytettävistä ja varastosta lähtevistä spermaeristä sekä näiden erien alkuperästä. Sperman säilytykseen saadaan käyttää vain siihen soveltuvia säiliöitä ja nesteitä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä spermavaraston toiminnan järjestämisestä sperman hygieenisen laadun turvaamiseksi, eläintautien leviämisen estämiseksi ja spermaerien erillään pitämiseksi, varastoitavien spermaerien merkitsemisestä, spermaeriä koskevasta kirjanpidosta sekä sperman säilytyksessä käytettävistä säiliöistä ja nesteistä.

54 §

Luvanvaraisessa toiminnassa tapahtuvat muutokset ja toiminnan valvonta

Sperman keräysaseman, alkioiden keräysryhmän, alkioiden tuotantoryhmän sekä spermavaraston toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkäri valvoo sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo sperman keräysasemalle toimitettavien eläinten eristämistä pitopaikassa sekä vastaa sperman keräysasemalle tuotavien eläinten ja niiden kanssa samassa pitopaikassa pidettävien muiden eläinten terveydentilaa koskevista tarkastuksista ja tutkimuksista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitettusta valvonnasta sekä siihen liittyvien tarkastusten ja tutkimusten tiheydestä ja sisällöstä.

8 luku

Eräiden muiden toimintojen luvanvaraisuus ja valvonta

55 §

Lupa vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen

Vesiviljelyeläimiä tai niiden sukusoluja saa kasvattaa elintarvikkeeksi, myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi jatkokasvatukseen taikka istutettavaksi mereen tai vesistöihin vain Elintarviketurvallisuusviraston luvalla. Lupaa ei kuitenkaan vaadita, jos toiminnan tarkoituksena on ainoastaan:

1) vesiviljelyeläinten kasvattaminen elintarvikkeeksi joko omaan käyttöön tai toimitettavaksi pieninä määrinä suoraan kuluttajil-

le tai paikallisille vähittäisliikkeille edelleen kuluttajille toimittaviksi;

2) koristeeksi tarkoitettujen vesiviljelyeläinten kasvattaminen sellaisessa tekolammikossa, akvaariossa tai altaassa, josta ei ole suoraa yhteyttä ja jonka puhdistamatonta vettä ei päästetä mereen tai vesistöihin;

3) kalojen tai äyriäisten kasvattaminen lammikoissa virkistyskalastusta varten ilman että niitä siirretään lammikosta jatkokasvatukseen tai istutuksiin; tai

4) nilviäisten kasvattaminen veden puhdistamista varten.

Toimijalla on oltava Elintarviketurvallisuusviraston lupa kalojen perkaamiseen perkaamossa, jos kalat on kasvatettu vesiviljelylaitoksessa, johon on kohdistettu 23 §:ssä tarkoitettuja kieltoja, ehtoja tai rajoituksia helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi taikka joka sijaitsee mainitun taudin vuoksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä tai 41 §:n 1 momentin 4 tai 5 kohdassa tarkoitettulla alueella, ja jos perattavat kalat ovat alttiita kyseiselle taudille.

56 §

Luvan hakeminen ja toiminnan valvonta

Edellä 55 §:ssä tarkoitettua lupaa koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan kotipaikka ja yhteystiedot sekä niiden pitopaikkojen yhteystiedot, joissa harjoitettavaa toimintaa hakemus koskee. Hakemukseen on liitettävä kuvaus toiminnasta sekä jokaista pitopaikkaa ja perkaamoja koskeva kirjallinen kuvaus siitä, miten pitopaikassa tai perkaamossa ennalta ehkäistään, seurataan ja torjutaan eläintauteja (*omavalvonnan kuvaus*). Perkaamon toimintaa koskevaan omavalvonnan kuvaukseen on myös liitettävä yksityiskohtainen kuvaus toiminnassa syntyvien jäteiden ja jätevesien käsittelystä.

Lupa myönnetään, jos:

1) omavalvonnan kuvauksessa esitetyt toimet ovat riittäviä eläintautien havaitsemiseksi ja seuraamiseksi sekä niiden leviämisen estämiseksi tai vähentämiseksi;

2) toiminta täyttää eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain 21 §:ssä säädetyt vaatimukset luettelon pitämisestä; sekä

3) toiminnasta ei aiheudu vakavaa vaaraa eläintautien leviämisestä.

Jos osa hakemuksessa mainituista pitopaikoista tai perkaamoista ei täytä luvan myöntämisen edellytyksiä, lupa voidaan rajata koskemaan vain edellytykset täyttäviä pitopaikkoja ja perkaamoja. Lupa voidaan sisällyttää eläintautien vastustamisen kannalta välttämättömiä ehtoja. Toimija on velvollinen ilmoittamaan Elintarviketurvallisuusvirastolle viipymättä toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista sekä pitämään omavalvonnan kuvauksen ajan tasalla. Kunnaneläinlääkärin on valvottava toimintaa säännöllisin tarkastuksin, joiden tiheydestä Elintarviketurvallisuusvirasto päättää riskinarvioinnin perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luvan edellytyksistä, omavalvonnan kuvauksen sisällöstä, luvan hakemisessa noudatettavasta menettelystä sekä toiminnan valvonnasta.

57 §

Karanteenin hyväksyminen ja toiminta

Tässä laissa ja Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitetun karanteenin tulee olla aluehallintoviraston hyväksymä. Karanteenin hyväksymisen edellytyksenä on, että karanteeni on ottaen huomioon karanteenissa pidettävien eläinten asettamat vaatimukset siten suunniteltu, sijoitettu, rakennettu, varustettu ja hoidettu sekä sen toiminta ja valvonta siten järjestetty, että eläintaudit eivät pääse leviämään karanteenin ulkopuolelle taikka karanteenissa pidettäviin eläimiin.

Karanteenin hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava hakijan ja karanteenin yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus karanteenin toiminnasta sekä selvitys eläintautien leviämisen estämisen kannalta keskeisistä toimintaan, tiloihin ja toiminnan valvontaan liittyvistä seikoista. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Karanteenin toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkärin on suoritettava karanteenissa säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että karanteeni täyttää hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä karanteenin hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä karanteenin valvonnasta.

9 luku

Eläinten ja tuotteiden siirrot Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

58 §

Eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita koskevat vaatimukset

Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisen jäsenvaltion kautta muuhun kuin jäsenvaltioon taikka toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomen kautta kolmanteen jäsenvaltioon tai muuhun kuin jäsenvaltioon saa toimittaa vain sellaisia eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita, jotka täyttävät Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut eläintautien vastustamista koskevat vaatimukset. Edellytyksenä on lisäksi, että Suomesta toimitettavista eläimistä tai tuotteista ei aiheudu vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa.

Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden mukana on oltava tarvittavat viralliset terveystodistukset ja muut asiakirjat, joilla eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuus jäsenvaltioiden välillä voidaan osoittaa. Eläinten ja tuotteiden tulee olla merkittyjä siten, että ne voidaan tunnistaa. Se, joka siirtää eläimiä tai niistä saatuja tuotteita jäsenvaltioiden välillä, vastaa eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Lemmikkieläinasetuksen mukaisen todistuksen Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisiä lemmikkieläimen siirtoja varten saa myöntää eläinlääkäri.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntönnäpönnön edellyttämät tarkemmat säännökset siirtokelpoisuutta koskevista ehdoista ja rajoituksista, terveystodistuksista ja

muista asiakirjoista sekä eläinten ja tuotteiden merkitsemisestä.

59 §

Siirtokielto äkillisen taudinpurkauksen vuoksi

Maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten, niistä saatujen tuotteiden sekä mainittujen eläinten ja tuotteiden kanssa kosketuksessa olleiden kuljetusvälineiden, muiden esineiden ja aineiden toimittamisen 58 §:n 1 momentissa tarkoitetuille alueille tai rajoittaa sitä taikka asettaa sille ehtoja, jos:

1) toisessa jäsenvaltiossa esiintyy helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia; ja

2) 58 §:ssä ja Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyt vaatimukset sekä kyseisen jäsenvaltion omat toimenpiteet eivät ole riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi tai Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään.

Maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään kieltää 1 momentissa tarkoitettujen eläinten, tuotteiden, esineiden ja aineiden toimittamisen toiseen jäsenvaltioon tai toisen jäsenvaltion kautta muuhun kuin jäsenvaltioon tai rajoittaa sitä taikka asettaa sille ehtoja, jos:

1) Suomessa esiintyy helposti leviävää, vaarallista tai uutta vakavaa eläintautia; ja

2) 4, 5 ja 6 luvussa säädetyt toimenpiteet sekä 58 §:ssä ja Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyt vaatimukset eivät ole riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi tai jäsenvaltioiden välisen kaupan edellytysten turvaamiseksi tai jos Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei sovelleta, mitä hallintolain 9 ja 10 luvussa säädetään hallintopäätöksen tiedoksiannosta. Päätös on julkaistava Suomen sädöskokoelmassa, ja Elintarviketurvallisuusviraston on tiedotettava päätöksestä niitä toimijoita, jotka ovat sen tiedossa ja joita päätös koskee.

60 §

Toimijan velvollisuus hakea rekisteröintiä ja rekisteröintimenettely

Eläimiä, alkioita ja sukusoluja, joista voi aiheutua vähäistä suurempaa vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa, saa toimittaa toiseen jäsenvaltioon taikka vastaanottaa toisesta jäsenvaltiosta vain toimija, joka on rekisteröity Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Rekisteröintiä ei kuitenkaan vaadita hyväksytyltä sperman keräysasemalta, hyväksytyltä spermavarastolta, hyväksytyltä alkioiden keräysryhmältä tai hyväksytyltä alkioiden tuotantoryhmältä alkioiden tai sukusolujen toimittamiseksi Suomesta.

Rekisteröintiä haetaan Elintarviketurvallisuusvirastolta. Eläimiä, alkioita tai sukusoluja vastaanottava toimija merkitään rekisteriin, jos toimijalla on käytössään tilat, joissa eläimet voidaan tarvittaessa pitää eristyksissä. Vesieläimiä vastaanottavalla toimijalla on oltava käytössään karanteeni, jos vesieläimet on asetettava karanteeniin maahantulon yhteydessä.

Rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan yhteystiedot ja mahdollinen pitopaikkatunnus tai hyväksymisnumero, tiedot siitä, mihin eläinlajeihin kuuluvien eläinten tai niiden alkioiden tai sukusolujen toimittamista rekisteröityminen koskee sekä selvitys 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytymisestä. Rekisteröinti on voimassa kolme vuotta, ja se uusitaan hakemuksesta.

Poiketen siitä, mitä edellä 1—3 momentissa säädetään, Elintarviketurvallisuusvirasto rekisteröi sirkuseläinten kuljettamiseen jäsenvaltioiden välillä sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1739/2005 tarkoitetut sirkukset mainitun asetuksen 4 artiklan mukaisesti. Rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisältöön sovelletaan kuitenkin 3 momentin säännöksiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset eläinlajeista, alkioista ja sukusoluista, joiden siirtäminen jäsenvaltioiden välillä edellyttää toimijan rekisteröintiä.

61 §

Hyväksymistä edellyttävät eläinten ja sukusolujen siirrot

Siipikarjaa ja siipikarjan siitosmunia saa toimittaa toiseen jäsenvaltioon vain tätä tarkoitusta varten hyväksytystä siipikarjan pito paikasta, lukuun ottamatta muiden kuin siileälastaisten lintujen tai niiden siitosmunien toimittamista alle 20 kappaleen eränä sekä siipikarjan toimittamista välittömästi teuraaksi tai riistanistutuksiin.

Eläinten keräyskeskus tai eläinvälittäjä, joka kokoaa eläimiä omiin tiloihinsa, saa toimittaa nautaeläimiä, sikoja, lampaita ja vuohia toiseen jäsenvaltioon tai vastaanottaa niitä toisesta jäsenvaltiosta vain, jos se on hyväksytty tätä tarkoitusta varten.

Apinoita saa toimittaa toiseen jäsenvaltioon tai vastaanottaa toisesta jäsenvaltiosta vain tätä tarkoitusta varten hyväksytty eläintarha ja koe-eläinlaitos.

Eläintarha ja koe-eläinlaitos saa poiketa eläinten siirtokelpoisuutta koskevista vaatimuksista Euroopan unionin lainsäädännössä sallitulla tavalla, jos:

1) se toimittaa muita eläimiä kuin apinoita toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan, neuvoston direktiivin 92/65/ETY 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun hyväksytyyn yhteisöön, laitokseen tai keskuksen taikka vastaanottaa niitä tällaisesta yhteisöstä, laitoksesta tai keskuksista; ja

2) se on hyväksytty tätä tarkoitusta varten.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 4 momentissa tarkoitetuista poikkeuksista.

Mitä 60 §:ssä säädetään toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä, ei koske tässä pykälässä tarkoitettua hyväksyttyä toimijaa.

62 §

Hyväksymisen edellytykset ja hyväksymismenettely

Aluehallintovirasto hyväksyy 61 §:ssä tarkoitettujen pitopaikat ja toimijat hakemuksesta. Hyväksyminen edellyttää, että toiminnan kohteena olevien eläinten vapaus eläintaudeista ja jäljitettävyys voidaan riittävällä tavalla varmistaa. Edellytyksenä on lisäksi,

että toiminta on siten järjestetty, että eläinten terveydentilan jatkuva seuranta ja hyvän hygieniatason ylläpitäminen on mahdollista ja että eläintautien leviäminen voidaan tehokkaasti estää. Siipikarjan pitopaikan, eläinten keräyskeskuksen ja eläinvälittäjän hyväksyminen edellyttää, että toimijalla on toimintaan soveltuvat ja eläintautien leviämisen estämisen kannalta tarkoituksenmukaisesti sijoitetut, rakennetut, varustetut ja huollettavissa olevat tilat.

Hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava toimijan ja toimintaan käytettävien tilojen yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus toiminnasta sekä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pitopaikkojen ja toimijoiden hyväksymisen edellytyksistä sekä hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytylle pitopaikalle ja toimijalle Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyn hyväksymisnumeron.

63 §

Lupa luonnonvaraisten eläinten sekä mikrobian, loisten ja näyte-erien toimittamiseen toisesta jäsenvaltiosta

Seuraavia eläimiä, niiden alkioita ja sukusoluja sekä tuotteita saa toimittaa toisesta jäsenvaltiosta Suomeen vain Elintarviketurvallisuusviraston luvalla:

1) luonnonvaraiset nisäkkäät ja linnut sekä istutukseen tai tutkimuksiin tarkoitetut luonnonvaraiset vesieläimet;

2) eläintauteja aiheuttavat mikrobit ja loiset sekä niitä sisältävät viljelmät, kudokset, eritteet ja muut vastaavat tuotteet; sekä

3) tutkimustarkoitusta varten tuotavat eläviä eläimiä, alkioita tai sukusoluja sisältävät näyte-erät, jotka eivät täytä 58 §:ssä tai sen nojalla taikka tällä lailla täytäntöön pantavassa Euroopan unionin lainsäädännössä säädet-

tyjä vaatimuksia ja jotka hävitetään tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Elintarviketurvallisuusvirasto myöntää luvan hakemuksesta. Hakemuksessa tulee ilmoittaa toimijan yhteystiedot sekä tiedot toimitettavista eläimistä, alkioista, sukusoluista ja tuotteista. Hakemukseen tulee liittää kuvaus toiminnasta, jota varten eläimet, alkiot, sukusolut tai tuotteet aiotaan toimittaa Suomeen sekä eläintautien leviämiskaavan arvioimiseksi tarvittavat selvitykset. Lupa myönnetään, jos eläimistä, alkioista, sukusoluista tai tuotteista ei aiheudu eläintautien leviämisen vaaraa. Luvassa asetetaan eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömät ehdot.

Mitä 60 §:ssä säädetään toimijan velvollisuudesta hakea rekisteröintiä, ei koske toimintaa, jota varten on saatu 1 momentissa tarkoitettu lupa.

Elintarviketurvallisuusvirastolla on tehtäviensä suorittamiseksi oikeus toimittaa Suomeen 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja eläimiä ja tuotteita edellyttäen, ettei näistä aiheudu eläintautien leviämisen vaaraa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun luvan hakemisesta noudatettavasta menettelystä.

64 §

Jäsenvaltioiden välillä toimitettaville eläimille, alkioille ja sukusoluille tehtävät tarkastukset

Toimijan on tarkastettava toisesta jäsenvaltiosta vastaanottamansa eläimet, alkiot ja sukusolut, joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintautien leviämisen vaaraa, sekä eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevat asiakirjat välittömästi niiden saapumisen jälkeen määräpaikassa eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirtokelpoisuuden varmistamiseksi. Jos määräpaikkana on keräyskeskus tai teurastamo, joka on valvontaviranomaisen päivittäisessä valvonnassa, edellä tarkoitettun tarkastuksen tekee kuitenkin mainittu valvontaviranomainen. Toimijan on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille viipymättä tarkastuksessa havaitsemistaan puutteista sekä säilytettävä eläimiä, alkioita ja sukusoluja, joihin puutteet liittyvät, määräpaikassa siihen saak-

ka, kunnes aluehallintovirasto tai Elintarviketurvallisuusvirasto on päättänyt mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valvontaviranomaiset voivat tehdä pistokkein tarkastuksia ja ottaa niiden yhteydessä tarvittavat näytteet sen varmistamiseksi, että eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirtokelpoisuutta koskevat vaatimukset täyttyvät. Tarkastus voidaan suorittaa eläinten tai tuotteiden määräpaikassa, kuljetuksen aikana taikka elävien eläinten kyseessä ollen myös pitopaikassa, johon eläimet on toimitettu määräpaikasta.

Toimijan on tarkastettava toiseen jäsenvaltioon toimitettavat eläimet, alkiot ja sukusolut, joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa, niiden siirtokelpoisuuden varmistamiseksi. Niissä tapauksissa, joissa toimitettavan erän mukana vaaditaan siirtokelpoisuuden osoittamiseksi virallinen terveystodistus, tarkastuksen suorittaa ja todistuksen antaa kuitenkin toimijan pyynnöstä kunnaneläinlääkäri.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät säännökset eläimistä ja eläimistä saaduista tuotteista, jotka on 1 tai 3 momentissa säädettyllä tavalla tarkastettava. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen suorittamisesta.

65 §

Eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen

Toimijan on säilytettävä viiden vuoden ajan seuraavat tiedot niistä toisesta jäsenvaltiosta tai toiseen jäsenvaltioon toimittamistaan eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joista voi aiheutua vastustettavan tai uuden vakavan eläintaudin leviämisen vaaraa:

1) tiedot toimitetuista eläimistä, alkioista ja sukusoluista sekä niiden tunnistuksista;

2) eläinten, alkioiden ja sukusolujen määrät;

3) tiedot toimitettujen eläinten, alkioiden ja sukusolujen lähettäjältä ja lähtöpaikasta, vastaanottajasta ja määräpaikasta sekä, jos vastaanotettu eläimiä, alkioita tai sukusoluja

luovutetaan eteenpäin, seuraavat tiedossa olevat vastaanottajat;

4) toimituksen ajankohta; sekä

5) tiedot siitä, mitä asiakirjoja toimituksen mukana on seurannut.

Vastaanottajan on lisäksi säilytettävä viiden vuoden ajan 1 momentissa tarkoitettuja eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevat viralliset terveystodistukset.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämät säännökset niistä eläimistä, alkioista ja sukusoluista, joita koskevat tiedot ja terveystodistukset on 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla säilytettävä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista.

66 §

Virallisen terveystodistuksen tietojen tallettaminen sähköiseen Traces-tietojärjestelmään

Toiseen jäsenvaltioon toimitettavia eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevat viralliset terveystodistukset on laadittava ja lähetettävä käyttäen Euroopan komission ylläpitämää sähköistä Traces-tietojärjestelmää, ellei Euroopan unionin lainsäädännössä toisin säädetä. Toimija vastaa terveystodistuksen laatimista varten tarvittavien perustietojen antamisesta ja vaadittaessa näiden tietojen tallettamisesta tietojärjestelmään. Toimijalla, jonka tulee tallettaa tietoja Traces-tietojärjestelmään, tai hänen edustajallaan on oikeus saada valvontaviranomaiselta maksutta tarvittavat järjestelmää koskevat käyttöoikeudet.

Jos Suomeen toimitettavia eläimiä, alkioita tai sukusoluja koskevat viralliset terveystodistukset on lähetetty käyttäen Traces-tietojärjestelmää, 64 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettun tarkastuksen suorittavan valvontaviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään tarkastusta koskevat tiedot.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään todistuksista, jotka on laadittava ja lähetettävä käyttäen Traces-tietojärjestelmää. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä järjestelmän käytöstä.

67 §

Toiminnan valvonta

Kunnaneläinlääkäri valvoo 60 §:n nojalla rekisteröityjä toimijoita ja 62 §:n nojalla hyväksytyjä toimijoita ja pitopaikkoja sekä 63 §:ssä tarkoitettua luvanvaraista toimintaa. Kunnaneläinlääkäriin on suoritettava tarkastuksia sen varmistamiseksi, että hyväksytyt toimijat ja pitopaikat täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä tai luvassa asetettuja ehtoja noudatetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastusten tiheydestä ja sisällöstä.

68 §

Toimenpiteet taudinpurkausten yhteydessä

Jos toisesta jäsenvaltiosta toimitetulla tai Suomen kautta kuljetettavalla eläimellä todetaan tai lähtöpaikassa vallitsevan eläintautitilanteen vuoksi taikka muusta perustellusta syystä epäillään olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti, Elintarviketurvallisuusvirasto voi päätöksellään määrätä eläimen lopetettavaksi, pidettäväksi eristettynä määräpaikassa, asetettavaksi karanteeniin taikka palautettavaksi jäsenvaltioon, josta eläin on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen. Toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttää, että näytteet eläintaudin varalta on otettu neljän viikon kuluessa maahantuonnista. Elintarviketurvallisuusviraston päätöksessä voidaan asettaa toimenpiteiden suorittamista koskevia välttämättömiä ehtoja sekä määrätä eristämisen tai karanteenin yhteydessä suoritettavista, eläimelle tehtävistä välttämättömistä tutkimuksista.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös maahan tuodusta siitosmunasta kuoriutunutta lintua, kuitenkin siten, että näytteet on toimenpiteisiin ryhtymiseksi otettava neljän kuukauden kuluessa maahantuonnista.

Jos jollain toiseen jäsenvaltioon kuuluvalla alueella esiintyy sellaista vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, joka uhkaa levitä Suomeen kyseiseltä alueelta toimitetun tai Suomen kautta kuljetettavan eläimestä saa-

dun tuotteen välityksellä, Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä tuotteen hävitettäväksi, käsiteltäväksi siten, että eläintaudin leviämisen vaara poistuu, säilytettäväksi siihen saakka, kunnes tuotteeseen liittyvästä eläintaudin leviämisaarasta on saatu selvyyttä taikka palautettavaksi jäsenvaltioon, josta tuote on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen.

Toimija vastaa 1 ja 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamisesta. Aluehallintovirasto valvoo toimenpiteiden suorittamista. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa noudatetaan lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään toiminnasta taudinpurkauksissa.

Elintarviketurvallisuusviraston on viipymättä ilmoitettava maa- ja metsätalousministeriölle 1 ja 3 momentissa tarkoitettua päätöksestään. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämiä tarkempia säännöksiä 1 ja 3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

10 luku

Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vienti muihin kuin jäsenvaltioihin

69 §

Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden vientikelpoisuus

Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon saa toimittaa vain eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita, joiden alkuperästä voidaan riittävässä tavalla varmistua. Eläinten ja tuotteiden tulee olla siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa. Niiden eläinten ja tuotteiden, joiden viennille muihin kuin jäsenvaltioihin on Euroopan unionin lainsäädännössä asetettu eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, tulee lisäksi täyttää mainitut vaatimukset.

Toimija vastaa 1 momentissa säädettyjen vaatimusten täyttymisestä sekä määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten ja, jos vientierä kuljetetaan muun kuin jäsenvaltion kautta, kyseisen valtion asettamien kauttakul-

jetusta koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntönnäpönan edellyttämät vientikelpoisuutta koskevat säännökset.

70 §

Viejän rekisteröitymisvelvollisuus ja rekisteröintimenettely

Eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita, joista voi aiheutua vähäistä suurempaa eläintautien leviämisen vaaraa, saa toimittaa muuhun kuin jäsenvaltioon vain toimija, joka on rekisteröitynyt Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin.

Rekisteröitymistä koskeva ilmoitus toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirastolle. Ilmoituksesta on käytävä ilmi toimijan yhteystiedot, eläimiä vietäessä mahdollinen pitopaikkatunnus ja tuotteita vietäessä mahdollinen laitoksen hyväksymisnumero sekä tiedot siitä, mitä eläimiä tai tuotteita rekisteröityminen koskee ja mihin valtioon eläimiä tai tuotteita aiotaan viedä. Rekisteröinti on voimassa kolme vuotta ilmoituksen tekemisestä, ja rekisteröityminen voidaan uusida.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset eläinlajeista ja tuotteista, joiden vientiä rekisteröitymisvelvollisuus koskee.

71 §

Eläinlääkintötodistukset, vientitarkastukset ja Traces-tietojärjestelmän käyttö

Muuhun kuin jäsenvaltioon vietävien eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden mukana vaadittavan virallisen eläinlääkintötodistuksen antaa toimijan pyynnöstä kunnaneläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäri on ennen todistuksen myöntämistä tarkastettava eläimet ja niiden pitopaikka ja tuotteet, ellei eläinten ja tuotteiden vientikelpoisuudesta sekä määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten täyttymisestä voida muulla tavoin varmistua.

Eläinlääkintötodistusten laatimisessa tai lähettämisessä voidaan käyttää 66 §:ssä tarkoi-

tettua Traces-tietojärjestelmää, jos Euroopan unionin lainsäädännössä se sallitaan. Tietojärjestelmää on käytettävä todistusten laatimisessa ja lähettämisessä, jos Euroopan unionin lainsäädännössä sitä edellytetään tai Euroopan unionin ja määränpäävaltion kesken niin sovitaan. Toimija vastaa eläinlääkintötodistuksen laatimista varten tarvittavien perustietojen antamisesta ja vaadittaessa näiden tietojen tallettamisesta Traces-tietojärjestelmään. Toimijalla, jonka tulee tallettaa tietoja tietojärjestelmään, tai hänen edustajallaan on oikeus saada valvontaviranomaiselta maksutta tarvittavat järjestelmää koskevat käyttöoikeudet.

Jos eläinlääkintötodistuksen antanut valvontaviranomainen saa todistuksen myöntämisen jälkeen tiedon epäilystä tai todetusta taudinpurkauksesta, joka olisi estänyt todistuksen myöntämisen, valvontaviranomaisen on ilmoitettava asiasta Elintarviketurvallisuusvirastolle, jonka on saatettava asia määränpäävaltion toimivaltaisen viranomaisen tietoon.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään Traces-tietojärjestelmän käyttämisestä eläinlääkintötodistusten laatimisessa ja lähettämisessä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä vientitarkastuksen suorittamisesta sekä eläinlääkintötodistuksen muodosta ja sen myöntämiseen liittyvästä menettelystä.

72 §

Eläimiä ja tuotteita koskevien tietojen ja asiakirjojen säilyttäminen

Toimijan on säilytettävä viiden vuoden ajan seuraavat tiedot niistä muuhun kuin jäsenvaltioon toimittamistaan eläimistä ja eläimistä saaduista tuotteista, joiden vienti edellyttää 70 §:n mukaista rekisteröintiä:

- 1) tiedot eläimistä ja tuotteista sekä niiden tunnisteista;
- 2) eläinten ja tuotteiden määrät;
- 3) toimituksen lähtö- ja määräpaikka;
- 4) toimituksen ajankohta; sekä
- 5) tiedot toimituksen mukana seuranneista viranomaisen myöntämistä asiakirjoista.

Tarkempia säännöksiä säilytettävistä tiedoista voidaan antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

11 luku

Eläinten ja eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus

73 §

Nisäkkäiden ja lintujen kuljetus

Nisäkkäiden ja lintujen kuljetuksessa on käytettävä sellaisia kuljetusvälineitä, joista ei kuljetuksen aikana valu tai muutoin pääse ulos eläinten eritteitä, kuivikkeita tai rehua. Kuljetusten välillä kuljetusvälineen eläimille tarkoitettu tila on puhdistettava ja tarvittaessa desinfioitava siihen soveltuvalla desinfiointiaineella.

Suomen rajat ylittävään sorkkaeläinten tai siipikarjan kuljetukseen käytettävä ajoneuvo on puhdistettava ja desinfioitava hyväksytyssä kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikassa ennen eläinten lastausta sekä Suomeen palaamisen jälkeen ennen uutta kuljetusta. Eläimet eivät saa kuljetuksen aikana joutua kosketuksiin sellaisten eläinten kanssa, joiden terveydentila on kuljetettavien eläinten terveydentilaa huonompi. Sen, joka kuljettaa nautaeläimiä, sikoja, lampaita tai vuohia toiseen jäsenvaltioon, on pidettävä luetteloa kuljetettavista eläimistä jokaisen kuljetusvälineen osalta erikseen. Luetteloa on säilytettävä vähintään kolme vuotta.

Jos kuljetettavissa nisäkkäissä tai linnuissa epäillään tai todetaan vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, aluehallintovirasto voi päätöksellään määrätä eläimet siirrettäviksi päätöksessä nimettyyn paikkaan. Eläimet voidaan määrätä lopetettaviksi, jos se on vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin vastustamiseksi välttämätöntä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämistä tarkempia säännöksiä kuljetukseen käytettävien kuljetusvälineiden puhdistamisesta ja desinfiointista, desinfiointiaineista, kuljetettavien eläinten pitämisestä erillään, 2 momentissa

tarkoitettua luettelosta sekä 3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

74 §

Vesieläinten kuljetus

Vesiviljelyeläimiä saa kuljettaa pitopaikasta vain, jos eläinten terveydentila ja pitopaikan vapaus eläintaudeista on eläinten käyttötarkoitusta varten riittävä ja vastaanottajalle tarkoitettussa asiakirjassa on riittävät tiedot kuljetettavista eläimistä ja kuljetuksesta.

Sen, joka kuljettaa vesieläimiä 41 §:n mukaisesti luokiteltujen alueiden välillä tai Suomen valtion rajojen yli, on huolehdittava siitä, että eläinten terveydentila ei muutu kuljetuksen aikana ja että kuljetus ei vaaranna vesieläinten terveydentilaa lähtöpaikassa, kauttakuljetuspaikoissa tai määräpaikassa. Kuljetusten aikana tapahtuva kuljetussäiliöiden veden vaihto ei saa heikentää kuljetettavien vesieläinten terveydentilaa eikä aiheuttaa vaaraa eläintautien leviämisestä. Suomen rajat ylittävissä vesieläinten kuljetuksissa kuljetussäiliön vesi saadaan vaihtaa vain hyväksytyssä kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikassa.

Jos kuljetettavissa vesieläimissä epäillään tai todetaan vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia, aluehallintovirasto voi päätöksellään määrätä eläimet siirrettäviksi päätöksessä nimettyyn paikkaan. Eläimet voidaan määrätä lopetettaviksi, jos se on vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin vastustamiseksi välttämätöntä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämistä tarkempia säännöksiä vesieläinten kuljettamista koskevista edellytyksistä, kuljetuksen aikana tehtävästä vedenvaihdesta ja 3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

75 §

Eläimistä saatujen tuotteiden kuljetus

Kuljetettaessa eläimistä saatuja tuotteita tai muita tavaroita, esineitä tai aineita, joista voi aiheutua vastustettavan eläintaudin leviämisen vaaraa, kuljetustila on lastin purkamisen jälkeen puhdistettava ja desinfioitava.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuissa kuljetuksissa käytettävien kuljetusvälineiden puhdistuksesta ja desinfiointista sekä käytettävistä desinfiointiaineista.

76 §

Kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikkojen ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikkojen hyväksyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikan ja kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan hakemuksesta. Desinfiointipaikan hyväksymisen edellytyksenä on, että se on siten sijoitettu, rakennettu, varustettu ja hoidettu sekä sen toiminnassa syntyvien jätevesien ja jätteiden käsittely ja muu toiminta on siten järjestetty, että kuljetusajoneuvojen pesu ja desinfiointi voidaan suorittaa tehokkaasti ja että eläintaudit eivät pääse leviämään desinfiointipaikan ulkopuolelle. Vedenvaihtopaikan hyväksymisen edellytyksenä on, että se on siten sijoitettu ja sen vedenotto ja poistoveden käsittely sekä muu toiminta on siten järjestetty, että eläinten terveys ei vaarannu.

Hakemuksessa on ilmoitettava hakijan sekä desinfiointi- tai vedenvaihtopaikan yhteystiedot, ja hakemukseen on liitettävä kuvaus paikan toiminnasta sekä selvitys eläintautien leviämisen estämisen kannalta keskeisistä toimintaan ja tiloihin liittyvistä seikoista. Hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkäri valvoo desinfiointipaikkoja ja vedenvaihtopaikkoja ja voi suorittaa niissä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä desinfiointipaikan ja vedenvaihtopaikan hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

12 luku

Laboratoriot

77 §

Näytteiden tutkiminen ja taudinaiheuttajien käsittely laboratoriossa

Näytteitä saadaan tutkia vastustettavien eläintautien varalta vain Elintarviketurvallisuusvirastossa, kansallisessa vertailulaboratoriossa ja Elintarviketurvallisuusviraston hyväksymässä laboratoriossa. Vaatimus ei kuitenkaan koske elintarvikelaissa tai rehu-laissa (86/2008) tarkoitettuja näytteitä.

Jos vastustettavaa eläintautia epäillään esiintyvän sellaiseen laboratorioon toimitetussa näytteessä, jolla ei ole oikeutta tutkia näytteitä, näyte tai siitä eristetty mikrobi on viipymättä toimitettava 1 momentissa tarkoitettuun laboratorioon jatkotutkimuksia varten.

Helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin aiheuttajamikrobeja ja -loisia saadaan käsitellä tieteellisen tutkimuksen yhteydessä vain Elintarviketurvallisuusvirastossa ja Elintarviketurvallisuusviraston kyseistä tutkimusta varten hyväksymässä laboratoriossa.

78 §

Vastustettavien eläintautien kansallinen vertailulaboratorio

Elintarviketurvallisuusvirasto toimii vastustettavien eläintautien kansallisena vertailulaboratoriona.

Sellaisten eläintautien osalta, joiden esiintyminen Suomessa on erittäin epätodennäköistä ja joiden osalta vertailulaboratoriotoiminnan järjestäminen Suomessa ei ole toiminnan vaatimat kustannukset tai muut edellytykset huomioon ottaen tästä syystä tarkoituksenmukaista, kansallisena vertailulaboratoriona toimii tehtävään soveltuva ulkomainen laboratorio, jonka maa- ja metsätalousministeriö nimeää Elintarviketurvallisuusvirastoa kuultuaan.

Valvonta-asetuksessa edellytettyjä kansallisia vertailulaboratorioita koskevista vaati-

muksista ja näiden laboratorioden tehtävistä säädetään valvonta-asetuksen 33 artiklassa.

79 §

Laboratorion hyväksymisen edellytykset

Laboratorion hyväksyminen tutkimaan näytteitä vastustettavien eläintautien varalta edellyttää, että laboratorion on kirjallinen laatu- ja järjestelmä ja että se on teknisesti pätevä ja kykenee tuottamaan luotettavia tuloksia. Lisäksi edellytetään, että laboratorion henkilökunnalla on tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys ja että näytteiden tutkimisesta vastaavalla henkilöllä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vastaava pätevyys. Laboratorion, joka hyväksytään tutkimaan näytteitä helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien varalta, on oltava kirjallinen kuvaus menettelyistä ja toimenpiteistä, joilla estetään taudinaiheuttajan siirtyminen laboratorion ulkopuolelle (*tautisuojausjärjestelmä*). Jos laboratorio hyväksytään tutkimaan valvontaviranomaisen tämän lain mukaista viranomaistoimintaa varten ottamia tai otattavia näytteitä tai pakollisen terveystarkonnan piiriin kuuluvia näytteitä, sen tulee täyttää valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaiset vaatimukset. Pakollisen terveystarkonnan piiriin kuuluvia näytteitä zoonoosien varalta tutkivan laboratorion on lisäksi täytettävä zoonoosiasetuksen 12 artiklan 2 kohdan vaatimukset.

Laboratorion hyväksyminen käsittelemään helposti leviävien tai vaarallisten eläintautien taudinaiheuttajamikrobeja tieteellisen tutkimuksen yhteydessä edellyttää, että laboratorion henkilökunnalla on tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys ja että taudinaiheuttajamikrobien käsittelystä vastaavalla henkilöllä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vastaava pätevyys. Laboratorion on lisäksi oltava 1 momentissa tarkoitettu tautisuojausjärjestelmä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyväksytyjen laboratorioden henkilökunnan pätevyysvaatimuksista sekä laboratorioden laatu- ja tautisuojausjärjestelmälle asetettavista vaatimuksista.

80 §

Hyväksymismenettely ja laboratorioden valvonta

Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyy laboratoriot hakemuksesta, josta tulee käydä ilmi toimijan ja laboratorion yhteystiedot ja se, minkä taudin tutkimista tai aiheuttajamikrobien käsittelyä varten hyväksymistä haetaan. Näytteitä tutkivan laboratorion hyväksymistä koskevassa hakemuksessa tulee myös olla tieto siitä, tutkitaanko laboratoriossa viranomaistoimintaa varten otettuja tai pakollisen terveystarkonnan piiriin kuuluvia näytteitä. Hakemukseen on liitettävä selvitys hyväksymiselle säädettyjen edellytysten täytymisestä. Hyväksymistä koskevasta päätöksestä on käytävä ilmi, minkä tautien tutkimista tai aiheuttajamikrobien käsittelyä hyväksyminen koskee.

Elintarviketurvallisuusvirasto valvoo hyväksytyjä laboratorioita ja tarvittaessa arvioi, täyttääkö laboratorio sille säädetty vaatimukset. Hyväksytyin laboratorion toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä hyväksytyjen laboratorioden valvonnasta.

81 §

Ilmoitettavia eläintauteja tutkivat laboratoriot

Laboratorion, jossa tutkitaan näytteitä ilmoitettavien eläintautien varalta, on käytettävä tieteellisesti päteviä analyysimenetelmiä, oltava teknisesti pätevä ja tuotettava luotettavia tuloksia. Laboratorion henkilökunnalla on oltava tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys.

Laboratorion toiminnasta tulee tehdä ennakolta ilmoitus Elintarviketurvallisuusvirastolle. Ilmoituksesta tulee käydä ilmi toimijan ja laboratorion yhteystiedot sekä tieto siitä, mitä ilmoitettavia eläintauteja laboratoriossa tutki-

taan. Laboratorioita valvoo Elintarviketurvallisuusvirasto.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä ja ilmoituksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä.

82 §

Tutkimustietojen ja eristettyjen mikrobi- ja loiskantojen sekä näytteiden toimittaminen

Hyväksytyn laboratorion ja 81 §:ssä tarkoitettua laboratorion on toimitettava tutkituista näytteistä eristämiensä vastustettavia tai ilmoitettavia eläintauteja aiheuttavien mikrobien ja loisten kannat tai näyte, josta mikrobi tai loinen on osoitettu, kansalliseen vertailulaboratorioon jatkotutkimuksia tai säilyttämistä varten.

Hyväksytyn laboratorion ja 81 §:ssä tarkoitettua laboratorion on lisäksi toimitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle säännöllisesti tietoja vastustettavien ja ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määrästä ja tutkimustuloksista eläinryhmittäin.

Kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaa varten tarvittavat tiedot tutkituista mikrobi- ja loiskannoista ja näytteistä, joista mikrobi tai loinen on osoitettu. Toimitettavat tiedot eivät saa sisältää valvontakohteiden tunnistetietoja.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, minkä eläintautien varalta tehtyjä tutkimuksia 1 tai 2 momentissa tarkoitettu velvollisuus koskee, toimitettavien tietojen sisällöstä sekä 3 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuudesta. Elintarviketurvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen mikrobi- ja loiskantojen, näytteiden ja tietojen toimittamisen aikataulusta ja toimittamistavasta.

13 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

83 §

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä tällä lailla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoa sekä valvoo niiden noudattamista.

84 §

Elintarviketurvallisuusvirasto

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja valvoo valtakunnallisesti eläintautien vastustamista.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään Elintarviketurvallisuusviraston tehtävistä, virasto:

1) vastaa kansallisen eläintautivalmiuden ylläpidosta ja laatii valtakunnallisia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta;

2) järjestää helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien diagnostiikkaan liittyvien kiireellisten tehtävien hoitamisen virka-ajan ulkopuolella;

3) vastaa eläintauteihin liittyvästä tilastoinnista ja raportoinnista;

4) vastaa tämän lain täytäntöönpanoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä kunnaneläinlääkäreille sekä pitää luetteloa niistä kunnaneläinlääkäreistä, jotka ovat saaneet taudinpurkausten varalta erityistä valmiuskoulutusta; sekä

5) vastaa toimivaltaisena viranomaisena niistä tällä lailla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten mukaisista tehtävistä, jotka tämän lain mukaan kuuluvat sen tehtäviin.

Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa eläintautien vastustamisesta elintarvikelaissa tarkoitetuissa teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa, lukuun ottamatta teurastamoja ja laitoksia, joiden elintarvikelain mukainen valvonta on eläinlääkintähuoltolain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla siirretty kunnalle. Elintarviketurvallisuusvirasto suo-

rittaa valvomiensa teurastamojen ja laitosten osalta kaikki ne tehtävät, jotka tämän lain mukaan muutoin kuuluisivat kunnaneläinlääkärille.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tilastoinnista ja raportoinnista sekä valtakunnallisten valmiussuunnitelmien sisällöstä.

85 §

Aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto suunnittelee, ohjaa, valvoo ja toteuttaa eläintautien vastustamista toimialueellaan.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään aluehallintoviraston tehtävistä, virasto:

1) ylläpitää toimialueensa eläintautivalmiutta ja laatii toimialuettaan koskevia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta;

2) järjestää koulutusta kunnaneläinlääkäreille; sekä

3) vastaa toimivaltaisena viranomaisena tällä lailla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten mukaisista tehtävistä siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu Elintarviketurvallisuusviraston tai kunnaneläinlääkärin toimivaltaan.

Aluehallintoviraston on järjestettävä helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien torjuntaan ja tautitilanteen selvittämiseen liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen virka-ajan ulkopuolella yhteistoiminnassa muiden aluehallintovirastojen kanssa. Tällöin päivystysvuorossa oleva aluehallintovirasto on aluehallintovirastolle tässä laissa säädettyjen tehtävien osalta toimivaltainen koko päivystysalueella. Elintarviketurvallisuusvirasto vahvistaa aluehallintovirastojen päivystysvuorot.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valmiussuunnitelmien sisällöstä.

86 §

Kunnaneläinlääkäri

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään kunnaneläinlääkärin tehtävistä, kunnaneläinlääkäri vastaa toimivaltaisena viran-

omaisena niistä tällä lailla täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten mukaisista tehtävistä, jotka tämän lain mukaan kuuluvat sen tehtäviin.

Aluehallintovirasto voi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan erikseen määriteltäviä, tässä laissa kunnaneläinlääkärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen ulkopuolella, jos kyseessä on helposti leviävä, vaarallinen tai uusi vakava eläintauti taikka jos valvottavaa eläintautia esiintyy poikkeuksellisen laajasti. Aluehallintoviraston tulee ensisijaisesti määrätä tehtävään valmiuskoulutusta saanut kunnaneläinlääkäri. Määräystä annettaessa on otettava huomioon kunnan mahdollisuudet suorittaa lakisääteiset ja muut tehtävänsä. Aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan tehtäviä myös toisen aluehallintoviraston toimialueella, jos määräys perustuu viimeksi mainitun aluehallintoviraston pyyntöön.

87 §

Valtuutettu tarkastaja

Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä ajaksi ja tiettyä tehtävää varten myöntää oikeuden valtuutettuna tarkastajana suorittaa kunnaneläinlääkärin sijasta tai apuna pitopaikoissa tässä laissa tarkoitettuja tarkastuksia ja tutkimuksia sekä ottaa niiden yhteydessä tarvittavat näytteet sille, jolla on tehtävänsä hoitamiseksi riittävä tarkastuksen tai tutkimuksen kohteena olevaa eläinlajeja sekä eläintauteja ja eläintautien vastustamista koskeva ammattitaito. Tarkastus-, tutkimus- ja näytteenotto-oikeus voidaan rajata koskemaan tiettyjä eläinlajeja tai määrättyjä tarkastuksia ja tutkimuksia. Valtuutetulla tarkastajalla ei ole oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valtuutettu tarkastaja voi suorittaa valvontaviranomaisen hänelle osoittamia, tämän lain täytäntöönpanoon liittyviä toimeenpanevia tehtäviä.

Valtuutettu tarkastaja toimii tehtävässään Elintarviketurvallisuusviraston valvonnassa. Elintarviketurvallisuusvirasto voi peruuttaa myöntämänsä oikeuden, jos valtuutettu tarkastaja laiminlyö Elintarviketurvallisuus-

viraston määräämien ehtojen noudattamisen tai muutoin olennaisella tavalla rikkoo tehtäviin liittyviä velvoitteitaan vielä senkin jälkeen, kun häntä on ensin huomautettu puutteista.

Valtuutettuun tarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Valtuutetun tarkastajan tulee vaadittaessa esittää kirjallinen valtuutus.

88 §

Työvelvolliset laajan eläintautiepidemian sattuessa

Jos helposti leviävä eläintauti on levinnyt maassa laajalle alueelle eivätkä valvontaviranomaisten voimavarat riitä sen vastustamiseen siten kuin tässä laissa säädetään, Suomessa vakituisesti asuvat laillistetut eläinlääkärit sekä eläinlääketieteen opiskelijat, joilla on oikeus harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkärinammattia, ovat Elintarviketurvallisuusviraston päätöksen nojalla velvollisia hoitamaan sellaisia eläintautitilanteen vuoksi välttämättömiä eläinlääkärin tehtäviä, joita he kohtuudella pystyvät tekemään ottaen huomioon heidän koulutuksensa, työkokemuksensa, terveydentilansa ja perhesuhteensa. Työvelvollisuus voi kestää enintään kaksi viikkoa kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kaksi kuukautta. Valtion varoista maksetaan tehtävää suorittavalle henkilölle Elintarviketurvallisuusviraston määräämä kohtuullinen palkkio. Työvelvollisen varsinainen palvelussuhde ei katkea työmääräyksen johdosta.

Edellä tarkoitettuun tehtävään määrättyyn henkilön sovelletaan lisäksi, mitä 87 §:n 4 momentissa säädetään valtuutetusta tarkastajasta. Työvelvollisella ei ole oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteeseen asumiseen käytettäviin tiloihin.

Työvelvollisen tulee tehtäviä hoitaessaan vaadittaessa esittää työmääräys.

89 §

Taudintorjunnan johtaminen ja ohjaus

Vastustettavan ja uuden vakavan eläintaudin taudinpurkauksissa aluehallintovirasto johtaa toimialueellaan taudin torjuntaa ja sen leviämisen estämistä. Aluehallintovirasto toimii Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitettuna paikallisena taudintorjuntakeskuksena helposti leviävän eläintaudin yhteydessä.

Elintarviketurvallisuusvirasto ohjaa ja valvoo aluehallintoviraston toimintaa vastustettavan ja uuden vakavan eläintaudin hävittämiseksi ja leviämisen estämiseksi. Jos taudinpurkaus edellyttää toimenpiteitä usean aluehallintoviraston toimialueella, Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Elintarviketurvallisuusvirastolla on tarvittaessa oikeus antaa aluehallintovirastolle vastustettavan ja uuden vakavan eläintaudin torjuntaa ja leviämisen estämistä koskevia käskyjä sekä päätöksellään ottaa 1 momentissa tarkoitettu johtovastuu aluehallintovirastolta, jos taudin tehokas torjunta ja leviämisen estäminen muutoin vaarantuu. Elintarviketurvallisuusvirasto toimii lisäksi Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitettuna kansallisena taudintorjuntakeskuksena helposti leviävän eläintaudin yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämiä tarkempia säännöksiä paikallisen ja kansallisen taudintorjuntakeskuksen tehtävistä.

14 luku

Valvonta, tarkastukset ja tietojen julkisuus

90 §

Tarkastus- ja näytteenotto-oikeus

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään eläintautien valvomiseksi sekä tautitilanteen selvittämiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, valvontaviranomaisella ja valtuu-

tetulla tarkastajalla on oikeus suorittaa tarkastus, jos on aihetta epäillä rikottavan tätä lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai hallintopäätöksiä taikka 3 §:ssä tarkoitettuja Euroopan unionin säädöksiä tai niiden nojalla annettuja hallintopäätöksiä. Ilman epäilyäkin valvontaviranomainen, valtuutettu tarkastaja tai työvelvollinen voi suorittaa tarkastuksen 2, 4—6 tai 11 luvussa säädettyjen velvoitteiden, kieltojen, ehtojen tai rajoitusten noudattamisen valvomiseksi.

Tässä laissa tarkoitettua tarkastusta tai tutkimusta varten tarkastuksen tai tutkimuksen suorittajalla on oikeus päästä tiloihin, joissa eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita sekä niitä koskevia asiakirjoja käsitellään, käytetään, kuljetetaan tai säilytetään. Tarkastuksessa ja tutkimuksessa voidaan tutkia tilat, eläimet ja eläimistä saadut tuotteet, asiakirjat sekä muut valvonnan kannalta merkitykselliset seikat. Tarkastuksen ja tutkimuksen yhteydessä voidaan ottaa maksutta valvontaa varten tarpeelliset näytteet.

Valvontaviranomaisella on tarkastusta varten oikeus päästä laboratorioon, jossa tutkitaan tai analysoidaan eläintauteja tai käsitellään eläintautien aiheuttajamikrobeja. Tarkastaa voidaan laboratorion tilat ja tutkimusvälineet, tutkimustuloksia koskeva kirjanpito ja arkistot, laboratorion laatu- ja tautisuojausjärjestelmät sekä muut tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnan kannalta merkitykselliset seikat.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tarkastuksen tai tutkimuksen saa suorittaa vain viranomainen, ja tarkastus tai tutkimus voidaan suorittaa vain, jos on aihetta epäillä eläimistä vastuussa olevan tai muun laissa tarkoitettun toimijan syyllistyneen rikokseen, josta voi seurata vankeusrangaistus, taikka tämän lain 115 §:ssä tarkoitettuun eläintautirikkomukseen, josta voi aiheutua vakavaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, ja tarkastus tai tutkimus on välttämätön rikoksen tai rikkomuksen selvittämiseksi.

91 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, valtuutetulla tarkastajalla sekä työvelvollisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tässä

laissa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat eläimistä ja pitopaikoista vastuussa olevilta toimijoilta sekä muilta, joita tässä laissa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädetty velvoitteet koskevat.

Valvontaviranomaisella on lisäksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi eläintenpitoon tai muuhun tässä laissa säädettyyn toimintaan liittyvät välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta.

92 §

Kansainvälisten viranomaisten tarkastusoikeus

Mitä tässä laissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta tehdä tarkastuksia, ottaa näytteitä, päästä valvonnan edellyttämiin paikkoihin sekä saada valvonnan edellyttämät tiedot ja asiakirjat, koskee myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitettuja tarkastajia silloin, kun kyseiset säännökset tai määräykset tätä edellyttävät. Valvontaviranomaisen on tarvittaessa toimitettava yhteistyössä kansainvälisten viranomaisten tarkastajien kanssa.

93 §

Toimijan velvollisuus avustaa viranomaisia

Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen avustamaan viranomaisia tämän lain tai Euroopan unionin lainsäädännön nojalla suoritettavassa eläimen tutkimuksessa, rokotamisessa, lääkitsemisessä sekä näytteiden ottamisessa. Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen järjestämään sellaiset olosuhteet, joissa toimenpiteen suorittaminen voidaan tehdä turvallisesti, ottaen huomioon eläimen tavanomainen käyttäytyminen, ellei toimenpiteen kiireellisyydestä muuta johdu.

Eläimistä vastuussa oleva sekä muu laissa tarkoitettu toimija on velvollinen antamaan valvontaviranomaiselle välttämättömät tiedot eläintaudin alkuperän, laadun ja levinneisyyden selvittämiseksi.

94 §

Virka-apu

Poliisin on tarvittaessa annettava valvontaviranomaiselle, valtuutetulle tarkastajalle sekä työvelvolliselle virka-apua tässä laissa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, jos tehtävien hoitamista estetään tai jos tehtävissä muuten tarvitaan poliisivaltuuksien käyttöä.

Pelastusviranomaiset antavat valvontaviranomaiselle 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi virka-apua siten kuin asiasta säädetään pelastuslain (379/2011) 50 §:ssä.

Tulliviranomainen voi tarvittaessa antaa valvontaviranomaiselle toimialaansa kuuluvaa virka-apua tässä laissa tarkoitettujen tarkastuksen suorittamiseksi. Lisäksi tulliviranomainen voi ilmoittaa valvontaviranomaiselle sellaisista eläimistä tai niistä saatuja tuotteita sisältävistä kuljetuksista, joiden osalta virkaavun pyytäminen tulliviranomaiselta voi olla tarpeen.

15 luku

Rekisterit

95 §

Rekisterinpitäjä

Elintarviketurvallisuusvirasto pitää tässä luvussa tarkoitettuja rekistereitä. Muut valvontaviranomaiset käyttävät ja ovat velvollisia päivittämään rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Ne vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä ja tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Tässä luvussa säädetty rekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008, *tietojärjestelmälaki*) tarkoitettua maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää. Tässä luvussa säädettyihin rekistereihin ja asiakirjoihin sovelletaan mainittua lakia, ellei tässä luvussa toisin säädetä.

96 §

Rekisterit hyväksytyistä tai luvan saaneista toimijoista, laitoksista, toimipaikoista ja laboratorioista

Rekisteriä pidetään tämän lain nojalla hyväksytyistä lokeroista, sperman keräysasemista, alkioiden keräysryhmistä, alkioiden tuotantoryhmistä, spermavarastoista, karanteeneista, 61 §:ssä tarkoitetuista toimijoista ja pitopaikoista, kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikoista, kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikoista ja laboratorioista sekä vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneista toimijoista.

Rekistereihin merkitään toimijan ja toimiloiden yhteystiedot ja mahdollinen pitopaikkatunnus, tiedot siitä, mitä toimintaa hyväksyminen tai lupa koskee, tiedot hyväksymistä tai lupaa koskevista rajauksista ja ehdoista, mahdollinen toiminnasta vastaava eläinlääkäri, Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty hyväksymisnumero, jos sellainen on annettu, sekä tiedot toiminnan lopettamisesta ja hyväksynnän tai luvan peruuttamisesta. Vesiviljelyeläinten kasvattamiseen ja perkaamiseen luvan saaneita toimijoita koskevaan rekisteriin merkitään lisäksi pitopaikka- tai perkaamokohtaisesti tiedot toimipaikan sijainnista, kasvatustiloista, sijaintialueen tautitilanteesta, tuotantosuunnasta sekä kasvatettavien tai perattavien vesiviljelyeläinten lajeista.

Elintarviketurvallisuusvirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitetuista toimijoista, laitoksista ja toimipaikoista sähköisesti luettelon, jossa voi olla 2 momentissa tarkoitettuja, Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt tiedot.

Poiketen siitä, mitä tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä, tässä pykälässä tarkoitettut tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun toimija on ilmoittanut toiminnan lopettamisesta taikka lupa tai hyväksyntä on peruutettu.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä ja luettelon julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä.

97 §

Muut toimijoita ja laboratorioita koskevat rekisterit

Rekisteriä pidetään 60 ja 70 §:ssä tarkoitettuista toimijoista sekä ilmoitettavia eläintautia tutkivista laboratorioista. Rekistereihin merkitään toimijan ja toimitilojen yhteystiedot ja mahdollinen pitopaikkatunnus tai laitoksen hyväksymisnumero, tiedot siitä, mitä toimintaa rekisteröinti koskee sekä tiedot toiminnan lopettamisesta ja rekisteröinnin peruuttamisesta.

Poiketen siitä, mitä tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä, 1 momentissa tarkoitettujen tietojen poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun:

1) toimijoita koskevan rekisteröinnin voimassaolo on päättynyt tai rekisteröinti on peruutettu; taikka

2) laboratorion ilmoituksenvarainen toiminta on lopetettu.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä.

98 §

Eläintautien valvontaa varten rekisteröitävät tiedot

Eläintautien valvontaa varten rekisteröidään:

1) todetut vastustettavien ja uusien vakavien eläintautien tapaukset;

2) pitopaikkaan 4 luvussa tarkoitettulla hallintopäätöksellä ja 5 luvussa tarkoitettulla alueellisella päätöksellä kohdistetut kiellot, ehdot, rajoitukset ja toimenpiteet sekä näitä koskevat poikkeusluvut;

3) edellä 22 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen pitopaikant;

4) kiellot ja rajoitukset, jotka on annettu 111 §:n nojalla;

5) pitopaikat, joissa toteutetaan vapaaehtoista terveysvalvontaa ja joissa se on lopetettu sekä pitopaikkojen terveystuokitus;

6) eläimille annetut pakolliset rokotukset;

7) valtuutetuille tarkastajille annetut valtuutukset; sekä

8) suoritettujen tarkastusten ja näytteenotot sekä näytteistä tehtyjen tutkimusten tulokset.

Elintarviketurvallisuusvirasto julkaisee pitopaikkojen terveystuokituksesta 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen rekisterin perusteella sähköisesti toimijoiden käyttöön tarkoitettua luetteloa.

Poiketen siitä, mitä tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä, 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rekisteriin merkityt tiedot säilytetään pysyvästi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteritietojen merkitsemisessä noudatettavasta menettelystä.

16 luku

Maksut ja palkkiot

99 §

Viranomaisten suoritteista valtiolle perittävät maksut

Valtion viranomaisen ja valtuutetun tarkastajan suoritteista valtiolle perittäviin maksuihin sovelletaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

Aluehallintovirasto määrää ja perii valtiolle maksuja kunnaneläinlääkäriin tämän lain mukaisista suoritteista. Kunnaneläinlääkäriin suoritteista perittävien maksujen suuruudesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella noudattaen soveltuvin osin, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuutta ja maksujen suuruutta koskevista yleisistä perusteista ja muista perusteista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään myös kunnaneläinlääkäriin suoritteiden laskutuksessa noudatettavasta menettelystä.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, maksua ei peritä muihin kuin jäsenvaltioihin toimitettavia eläimistä saatuja tuotteita koskevasta virallisesta eläinlääkintötoiminnasta, jos kunta perii maksun samasta toimituksesta.

Viranomaisen velvollisuudesta periä maksu säännösten noudattamatta jättämisestä aiheutuvasta ylimääräisistä valvontatoimista säädetään lisäksi valvonta-asetuksen 28 artiklassa.

100 §

Valtuutetuille tarkastajille maksettavat palkkiot ja korvaukset

Elintarviketurvallisuusvirasto maksaa valtuutetuille tarkastajille tämän lain mukaisista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä palkkion ja korvaa heille aiheutuneet kustannukset.

101 §

Valtion kunnille maksama korvaus

Eläinlääkintähuoltolain 23 §:ssä säädetään kunnan oikeudesta saada valtion varoista korvaus tämän lain mukaan kunnaneläinlääkärille kuuluvien tehtävien suorittamisesta.

17 luku

Eräiden kustannusten ja korvausten maksaminen valtion varoista

102 §

Eläintaudin hävittämisestä aiheutuvien kustannusten maksaminen valtion varoista

Valtion varoista maksetaan eläinten lopettamista, omaisuuden hävittämistä sekä näihin liittyviä puhdistus- ja desinfektioimenpiteitä koskevan määräyksen täytäntöönpanoon liittyvästä työstä, laitteiden ja välineiden käytöstä sekä tarvikkeista ja aineista aiheutuvat kustannukset lukuun ottamatta tilanteita, joissa vastuu määräyksen täytäntöönpanosta kuuluu toimijalle.

103 §

Korvaukset viranomaisen määräyksestä lopetetusta eläimestä

Omistajalla on oikeus saada valtion varoista korvaus eläimestä, joka on määrätty lopetettavaksi, teurastettavaksi tai perattavaksi 20 §:n 2 momentin, 26 §:n 1 momentin, 39 §:n 1 momentin, 73 §:n 3 momentin taikka 74 §:n 3 momentin nojalla tai joka on tämän lain nojalla määrätyn käsittelyn tai muun toimenpiteen seurauksena kuollut. Korvauksena suoritetaan eläimen käypä arvo, joksi katsotaan se arvo, joka eläimellä olisi ollut ilman viranomaisen määräyksen perusteena olevaa eläintautia. Jos korvattavaa eläintä voidaan käyttää kokonaan tai osaksi hyödyksi, vähennetään korvattavasta määrästä eläimen jäännöskäyttöarvo.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, korvausten maksamista varten voidaan vahvistaa eläinlajikohtaiset vakiokorvaukset, jotka, ottaen huomioon eläimen ikä, koko, oletettu tuotto ja muut vastaavat seikat, vastaavat kyseisten eläinten keskimääräistä käypää arvoa. Vakiokorvauksesta vähennetään korvattavan eläimen jäännöskäyttöarvo. Omistajalla on kuitenkin oikeus saada korvauksen suuruus määritellyksi vakiokorvauksen sijasta eläimen käyvän arvon perusteella, jos eläimen arvo jalostuksellisista tai muista vastaavista syistä huomattavasti ylittää keskimääräisen käyvän arvon.

Eläimestä, joka on määrätty lopetettavaksi, teurastettavaksi tai perattavaksi 27 §:n tai 39 §:n 2 momentin nojalla, on omistajalla oikeus saada valtion varoista korvatuksi enintään kolme neljäsosaa eläimen käyvästä arvosta tai 2 momentissa tarkoitettusta vakiokorvauksesta, josta on vähennetty eläimen jäännöskäyttöarvo. Jos korvattavia tapauksia on paljon, voidaan korvauksen määrää alentaa. Korvauksen maksaminen 27 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa edellyttää lisäksi, että pitopaikassa suoritetaan 23 §:n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen kumoamisen edellyttämät puhdistus- ja desinfiointitoimenpiteet.

Korvausta ei suoriteta eläimestä, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen ole erityisen painavia syitä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut vakiokorvaukset vahvistetaan valtioneuvoston asetuksella.

104 §

Korvaus viranomaisen määräyksestä hävitetystä omaisuudesta

Omistajalla on oikeus saada valtion varoista korvaus sellaisista eläimistä saaduista tuotteista sekä muista sellaisista aineista, tavaroista, esineistä tai rakenteista, jotka on 26 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettujen määräyksen mukaisesti hävitetty tai käsitelty siten, että ne ovat vahingoittuneet tai muuttuneet käyttökelttomiksi. Korvauksena suoritetaan omaisuuden käypä arvo. Korvausta ei suoriteta omaisuudesta, jonka arvo on vähäinen, ellei korvauksen suorittamiseen ole erityisen painavia syitä.

105 §

Korvaus tuotannon menetyksestä

Jos helposti leviävän tai vaarallisen eläintaudin taikka uuden vakavan eläintaudin torjumiseksi tai leviämisen estämiseksi 23, 25, 26, 32, 34 tai 36 §:n taikka 39 §:n 1 momentin nojalla määrätty kielto, ehto, rajoitus tai toimenpide estää tai vaikeuttaa eläintuotantoa, voidaan toimijalle aiheutunut, hänen toimeentuloaan merkittävästi vaikeuttava taloudellinen vahinko korvata valtion varoista.

Korvauksena voidaan suorittaa enintään kolme neljäsosaa vahingon suuruudesta.

106 §

Korvausten ulkopuolelle jäävä toiminta

Edellä 102—105 §:ssä tarkoitettuja kustannuksia ja menetyksiä ei korvata, jos ne ovat syntyneet elintarvikkeiden jalostuksessa, muiden eläimistä saatavien tuotteiden tai rehujen valmistuksessa taikka elintarvikkeiden tai muiden tuotteiden kaupan pitämisessä.

107 §

Korvauksen hakeminen ja ennakkokorvaus

Tässä luvussa tarkoitettuja korvauksia on haettava Elintarviketurvallisuusvirastolta, joka päättää niiden myöntämisestä. Edellä 103 §:ssä tarkoitettua korvausta on haettava kahden kuukauden kuluessa siitä, kun eläin on lopetettu, teurastettu tai perattu. Muita korvauksia on haettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun korvauksiin oikeuttavat toimenpiteet on suoritettu taikka kiellon, ehdon tai rajoituksen voimassaolo on päättynyt. Hakemukseen on liitettävä riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista.

Jos korvauksen hakijan oikeus korvaukseen on ilmeinen, Elintarviketurvallisuusvirasto voi suorittaa hakijalle ennakkokorvausta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemukseen liitettävän selvityksen sisällöstä.

108 §

Perusteet korvauksen epäämiselle

Oikeus tässä luvussa tarkoitettuihin korvauksiin menetetään kokonaan tai osittain, jos korvaukseen oikeutettu on rikkonut tätä lakia, eläintunnistusjärjestelmästä annettua lakia, eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia, niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai tällä lailla täytäntöön pantavaa Euroopan unionin säädöstä taikka ei ole noudattanut mainittujen lakien tai säädösten nojalla tehtyä hallintopäätöstä. Oikeus korvauksiin menetetään myös, jos korvaukseen oikeutettu on hankkiessaan eläimen tai muun omaisuuden tiennyt tai hänen olosuhteet huomioon ottaen olisi pitänyt tietää, että eläin sairastaa tai kantaa korvauksen perusteena olevaa tautia tai että omaisuudessa on tartuntaa.

Tässä luvussa tarkoitettuja korvauksia ei makseta valtion varoista myöskään siltä osin kuin korvaukseen oikeutettu on saanut tai on oikeutettu saamaan samasta vahingosta korvauksen Euroopan unionin perustamasta rahastosta.

109 §

Korvauksen takaisinperintä ja valtion takautumisoikeus

Se, jolle on 107 §:n 2 momentin mukaisena ennakkokorvauksena maksettu enemmän kuin mihin hänelle on oikeus, on velvollinen palauttamaan liikaa saamansa määrän kuu-kauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon lopullisesta korvauksen määrästä.

Elintarviketurvallisuusviraston on määrätävä korvaus maksettavaksi takaisin kokonaan tai osaksi, jos sen saaja on korvausta hakiessaan antanut väärää tai harhaanjohtavia tietoja taikka salannut tietoja ja tällä menettelyllä on ollut vaikutusta korvauksen myöntämiseen.

Elintarviketurvallisuusviraston on lisäksi velvoitettava se, joka on tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut korvauksen perusteena olevan taudin leviämisen toisen omistamiin eläimiin, kokonaan tai osaksi korvaamaan valtiolle kustannukset ja korvaukset, jotka on tämän menettelyn seurauksena korvattu valtion varoista.

Jos liikaa maksettua ennakkokorvausta ei palauteta 1 momentissa tarkoitettussa ajassa taikka muuta palautettavaa tai korvattavaa määrää makseta viimeistään Elintarviketurvallisuusviraston asettamana eräpäivänä, valtiolle on maksettava vuotuista viivästyskor-koa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukaan. Kustannusten ja korvausten perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

18 luku

Hallinnolliset pakkokeinot

110 §

Määräys

Valvontaviranomainen voi määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia, sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai tällä lailla täytäntöön pantavaa Euroopan unionin säädöstä taikka ei noudata mainitun lain tai säädöksen nojalla tehtyä hallintopäätöstä, välittömästi

tai asiaan laatuun nähden riittävässä määrä-ajassa täyttämään velvollisuutensa.

111 §

Kielto ja rajoitus

Aluehallintovirasto voi kieltää taudille alttiiseen lajiin kuuluvien eläinten tai niistä saatujen tuotteiden siirtämisen pitopaikkaan tai sieltä pois toistaiseksi taikka rajoittaa sitä toistaiseksi, jos toiminnan harjoittaminen edellyttää tämän lain mukaista lupaa tai hyväksyntää eikä sitä ole myönnetty tai jos pitopaikan ja pitopaikassa pidettävien eläinten osalta ei noudateta:

1) 7 §:n 2 momentin nojalla säädettyjä velvoitteita;

2) 8 §:ssä tarkoitettuun pakolliseen terveystarkkailuun sisältyviä velvoitteita;

3) 11 §:ssä tarkoitettuun pakolliseen rokotukseen tai käsittelyyn liittyviä velvoitteita; tai

4) 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuja velvoitteita tai kielloja helposti leviävän eläintaudin leviämisen estämiseksi.

Kiellon tai rajoituksen asettaminen edellyttää lisäksi, että toimija ei ole viranomaisen kehotuksesta huolimatta asetetussa määräajassa korjannut puutetta ja että tämä menettely aiheuttaa vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämisestä tai vaaraa ihmisten terveydelle. Kielto tai rajoitus voidaan asettaa vain siinä laajuudessa kuin se on tarpeen eläintaudin leviämisen riskin hallitsemiseksi. Kielto ja rajoitus on kumottava, jos tarkastuksessa todetaan, että 1 momentissa tarkoitettuja velvoitteita noudatetaan, ja jos tutkimustulokset osoittavat, ettei pitopaikassa esiinny eläintautia, jonka leviämisen estäminen mainitut velvoitteet tähtäävät.

Käsitellessään 1 momentissa tarkoitettua asiaa aluehallintovirasto voi asettaa mainituksa momentissa tarkoitettun kiellon tai rajoituksen väliaikaisena, jos se on eläinten terveydelle taikka kansanterveydelle aiheutuvan välittömän vaaran vuoksi välttämätöntä. Väliaikainen kiello tai rajoitus on voimassa, kunnes aluehallintovirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa. Aluehallintoviraston tulee huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytyksettä.

112 §

Hyväksymisen, luvan ja rekisteröinnin peruuttaminen

Hyväksymisestä, luvasta tai rekisteröinnistä päättävä valvontaviranomainen voi peruuttaa lokeron, sperman keräysaseman, alkioiden keräysryhmän, alkioiden tuotantoryhmän, spermavaraston, karanteenin, 61 §:ssä tarkoitetun toimijan tai pitopaikan, kuljetusajoneuvojen desinfiointipaikan, kuljetussäiliöiden vedenvaihtopaikan tai laboratorion hyväksymisen, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen tai perkaamiseen myönnetyn luvan taikka 60 tai 70 §:ssä tarkoitetun toimijan rekisteröinnin, jos hyväksymiselle, luvan myöntämiseksi tai rekisteröinnille säädetty edellytykset eivät enää täyty tai toiminnassa olennaisesti rikotaan tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai päätöksiä. Hyväksyminen ja lupa voidaan peruuttaa myös, jos toiminnasta aiheutuu vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämistä tai vaaraa ihmisten terveydelle eikä tätä vaaraa voida muulla tavoin estää. Edellytyksenä hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin peruuttamiselle edellä mainituissa tapauksissa on lisäksi, ettei toimija ei ole viranomaisen kehoituksesta huolimatta asetetussa määräajassa korjannut puutetta.

Hyväksyminen ja lupa on peruutettava, jos toiminta on lopetettu muutoin kuin tilapäisesti. Lokeron hyväksyminen on peruutettava lisäksi, jos lokerossa todetaan sitä vastustettavaa eläintautia, jonka leviämisen estämiseksi säädettyistä tai määrätyistä vaatimuksista lokeron on sallittu poiketa.

Valvontaviranomainen voi kieltää toimijaa harjoittamasta hyväksymisen, luvan tai rekisteröinnin kohteena olevaa toimintaa tässä pykälässä tarkoitetun asian käsittelyn aikana, jos puute on sellainen tai toiminta on sen laatuista, että ihmisten tai eläinten terveys vaarantuu. Kielto voidaan asettaa enintään kahden viikon pituiseksi määräajaksi. Jos päätöstä ei ole annettu tässä ajassa, määräaikaa voidaan jatkaa. Kielto voi kuitenkin olla voimassa yli kuukauden vain, jos päätöksenteon viivästyminen johtuu toimijan omasta menettelystä tai laiminlyönnistä.

113 §

Toimenpiteet siirtokelpoisuuden puuttuessa

Jos 64 §:ssä tarkoitettussa tarkastuksessa todetaan, että toisesta jäsenvaltiosta toimitettu eläin tai eläimestä saatu tuote taikka eläimen tai tuotteen mukana olevat asiakirjat eivät täytä niille 9 luvussa säädettyjä vaatimuksia, aluehallintovirasto voi määrätä eläimen pidettäväksi karanteenissa tai eristettynä määräpaikassa tai osoittamassaan muussa paikassa taikka tuotteen säilytettäväksi määräpaikassa tai osoittamassaan muussa paikassa siihen asti, kunnes toimija on korjannut puutteet.

Jos puutteita ei ole mahdollista korjata tai niitä ei ole korjattu asetetussa määräajassa, aluehallintovirasto voi määrätä eläimen lopetettavaksi tai tuotteen hävitettäväksi. Eläin tai tuote voidaan toimijan siihen suostuessa määrätä palautettavaksi jäsenvaltioon, josta se on tuotu, jos kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen hyväksyy palautuksen, taikka käsiteltäväksi tai eläin pidettäväksi karanteenissa, jos eläimeen tai tuotteeseen liittyvä eläintaudin leviämiskaava on siten mahdollista poistaa.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä koskevassa päätöksessä voidaan asettaa toimenpiteitä koskevia, eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Toimija vastaa toimenpiteiden suorittamisesta. Aluehallintovirasto valvoo toimenpiteiden suorittamista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä sen mukaan kuin eläinten terveyttä koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään.

114 §

Uhkasakko ja teettäminen

Aluehallintovirasto tai Elintarviketurvallisuusvirasto voi tehostaa 110, 111 tai 113 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakosta, teettämisuhasta ja teettämisestä säädetään uhkasakkolaisissa (1113/1990).

19 luku

Rangaistussäännökset

115 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus eläintaudin leviämiskaavan aiheuttamisesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 4 a §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 8 §:n 1 momentissa säädettyyn pakolliseen terveystarkkailuun liittyvän velvollisuuden, 11 §:n 2 momentissa säädetyn eläinten rokottamis- tai käsittelyvelvollisuuden taikka 12 §:n 1 momentissa säädetyn eläinnäyttelyn tai muun vastaavan tilaisuuden järjestämistä koskevan velvollisuuden,

2) vapauttaa eläimen luontoon 13 §:n 1 momentin vastaisesti,

3) laiminlyö 14 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen omistuksessaan tai muutoin kuin tilapäisesti hallinnassaan olevalla eläimellä epäilemästä eläintaudista taikka laiminlyö 15 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen,

4) ei noudata 23 §:n 1 momentissa, 25 §:ssä, 26 §:n 1 tai 2 momentissa, 28 §:n 2 momentissa, 29 §:n 2 momentissa, 32 §:n 3 momentissa, 34 §:n 1 momentissa, 36 §:n 1 momentissa tai 45 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä määrättyä taikka 40 §:n 3 momentin, 41 §:n tai 44 §:n 1 momentin nojalla säädettyä kieltoa, ehtoa tai rajoitusta vastustettavan eläintaudin leviämisen estämiseksi tai hävittämiseksi taikka laiminlyö suorittaa mainitun säännöksen nojalla määrätyn tai säädetyn toimenpiteen,

5) laiminlyö 26 §:n 3 momentissa tai 39 §:n 3 momentissa säädetyn avunantovelvollisuutensa,

6) laiminlyö 43 §:ssä tarkoitetun valmiussuunnitelman laatimisen,

7) harjoittaa tässä laissa tarkoitettua lupaa, hyväksymistä, rekisteröintiä tai ennakkoilmoitusta edellyttävää toimintaa 46, 55, 60, 61, 63, 70, 77 tai 81 §:n vastaisesti;

8) tuo maahan tai vie maasta eläimiä tai niistä saatuja tuotteita, jotka eivät täytä 58 tai 69 §:n nojalla säädettyjä eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevia vaatimuksia taikka kuljettaa eläimiä tai eläimistä saatuja tuotteita vastoin 73—75 §:n säännöksiä,

9) laiminlyö 65 tai 72 §:ssä säädetyn asiakirjojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden, tai

10) rikkoo 59 tai 111 §:n nojalla määrättyä kieltoa tai rajoitusta taikka laiminlyö 68 tai 113 §:n nojalla määrättyjen toimenpiteiden suorittamisen,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläintautirikkomuksesta* sakkoon.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkin-taviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvollisuutta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

20 luku

Muutoksenhaku

116 §

Muutoksenhaku

Tämän lain tai tällä lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen nojalla annettuun valvontaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäytönlaisissa (586/1996) säädetään. Lain 25 §:ssä ja 111 §:n 3 momentissa tarkoitettuun väliaikaiseen päätökseen ei kuitenkaan saa hakea erikseen muutosta.

Tämän lain tai tällä lailla täytäntöön pantavan Euroopan unionin säädöksen nojalla tehdyssä valvontaviranomaisen päätöksessä on määrättävä, että päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää, jos:

1) päätös on luonteeltaan sellainen, että sen on pantava viivytyksettä täytäntöön; tai

2) täytäntöönpanoa ei eläinten tai ihmisten terveyden suojaamiseen taikka elintarvikkei-

den turvallisuuden varmistamiseen liittyvän syyn vuoksi voida lykätä.

117 §

Muutoksenhaku maksuja koskevaan päätökseen

Tämän lain mukaisesta toimenpiteestä valtiolle määrättyä maksua koskevasta muutoksenhausta säädetään valtion maksuperustelain 11 b §:ssä.

21 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

118 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan eläintautilaki (55/1980) sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annettu laki (488/1960). Eläintautilain 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta sekä 2—4 momentti, 12 f § ja 15 §:n 5 momentti jäävät kuitenkin voimaan siihen saakka, kunnes ne erikseen kumotaan.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan 2 momentissa mainittuihin lakeihin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan niiden asemasta tämän lain säännöksiä.

Edellä 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut maa- ja metsätalousministeriön asetukset ja maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston päätökset jäävät, siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa, edelleen voimaan, kunnes toisin säädetään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

119 §

Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaantuloa eläintautilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisesti hyväksytyt tai rekisteröidyt sperman keräysasemat, alkioiden keräysryhmät, alkioiden tuotantoryhmät, spermavarastot, karanteenit, vesiviljelyeläinten kasvattamiseen tai perkaamiseen luvan saaneet toimijat, Euroopan unionin sisäisiä eläinten, alkioiden tai sukusolujen siirtoja varten rekisteröidyt toimijat sekä laboratoriot saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa niitä koskevien päätösten mukaisesti. Laboratorion, jolta vaaditaan hyväksymistä 77 §:n mukaan, mutta ei tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan, tulee hakea hyväksymistä vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Eläimiä tai niistä saatuja tuotteita Euroopan unionin ulkopuolelle vievän toimijan tulee rekisteröityä 70 §:n mukaisesti sekä ilmoitettavia eläintauteja tutkivan laboratorion tulee tehdä 81 §:ssä tarkoitettu ilmoitus vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Samassa määräajassa pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee laatia kirjallinen kuvaus alkutuotantopaikassa noudatettavista eläintaudeilta suojautumiseen liittyvistä menettelytavoista. Tämän lain 43 §:n 1 momentissa tarkoitettun teurastamon, eläintarhan, sperman keräysaseman ja eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman tulee laatia mainitussa lainkohdassa tarkoitettu valmiussuunnitelma vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Elintarviketurvallisuusviraston tulee laatia 18 §:ssä tarkoitettu seurantasuunnitelma vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Kumottavan lain nojalla tehtyjä päätöksiä koskevat valitukset, jotka ovat tämän lain tullessa voimaan vireillä maaseutuelinkeinojen valituslautakunnassa, siirretään toimivaltaisen hallinto-oikeuden ratkaistaviksi.

2.

Laki

rikoslain 44 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rikoslain (39/1889) 44 lukuun uusi 4 a § seuraavasti:

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

4 a §

Eläintaudin leviämisvaaran aiheuttaminen

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta eläintautilain (/) tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti

1) tuo maahan tai vie maasta, siirtää, käsittelee, pitää hallussaan taikka luovuttaa eläimiä, eläinten alkioita tai sukuoluja, muita

eläimistä saatavia tuotteita taikka muita esineitä tai aineita tai

2) jättää noudattamatta eläintaudin leviämisen estämiseksi määrättyä kieltoa tai rajoitusta

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa eläinten terveydelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläintaudin leviämisvaaran aiheuttamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

3.

Laki**eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 353/2011, seuraavasti:

23 §

Korvaus valvontatehtävistä

Valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle aiheutuvat vä-

littömät kustannukset. Korvaus ei saa ylittää tehtävistä kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta
20 .

4.**Laki****maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 7 kohdan kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

2 §

Tällä lailla kumotaan maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain (1203/1992) 1 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1468/2009. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Maa- ja metsätalousministeri *Jari Koskinen*

3.

Laki**eläinlääkintähuoltolain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 353/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Korvaus valvontatehtävistä

Korvaus valvontatehtävistä

Valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle aiheutuvat välittömät kustannukset. Korvaus ei saa ylittää tehtävistä kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten määrää. *Korvausta ei makseta eläintautilain 15 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tarkastuksista ja toimenpiteistä.*

Valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta. Korvauksen perusteena ovat kunnalle aiheutuvat välittömät kustannukset. Korvaus ei saa ylittää tehtävistä kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .